

C.F.H.Z.M

I 6 O 4

D. G.
Carolus Fridericus.
Dux Munsterberg.
p. p. et Obocul.
in Silesia.

Disce huius in te
exceat h' a te
fuit et ab hinc
Lui dui meid

G. Fabr.
Fiduciam praesto Dns et idem
sunt iunctes.
Et sua dat nulli abg-la.
... bene bona

D. 14. m. Jul.
ad Carolus ad Dns.
r. r. r. 1604.

WIMB
Opole

131 s.

K 117/65 C

DIALOGO
RVM SACRORVM
LIBRI QVATVOR.
AVTORE

Sebastiano Castellione,

QVI NVNC POSTREMO
OPVS RECOGNOVIT: AR-
gumenta singulis Dialogis præposuit: &
sententias subiecit, ex quibus pueri discant
officium, hoc est, quod imitandum
sit, aut declinandum.

M. D. XCV.

SEBASTIANVS
Castellio Christianis Le-
ctoribus. S.

HOs Dialogos, fratres charissimi com-
posuimus, vt pueri haberent, vnde ea-
dem opera & mores Christianos, & oratio-
nem Latinam discerent. Itaq; eorum ruditati
in primo libro seruauimus, sermone facili-
mo, eoq; minus eleganti, & tamen Latino v-
tentes, & pueris quasi præmansum cibum in
os inferentes. In cæteris iam elegantius loqui
cœpimus. Quod autem Dei nomen IOVA
Hebræum vsurpauimus, quod nullum Dei
proprium nomen Latine exstat (nisi fortè
Iupiter: sed id pollutum, omittamus) id etsi
principio videbitur fortasse durius: tamen
vsu mollescet, & quod insuetum aures
radet, idem vsitatum demulce-
bit. Valete.

DIALOGORVM
SACRORVM SEBASTIA-
NICASTELLIONIS
Liber primus.

ADAMVS. Genes. 3.

ARGVMENTVM.

Serpens Euam, & Eua porro Adamum impellit
ad vescendum fructu vetito. Deus verò ipsos tres
ad totidem penas damnat.

Serpens, Eua, Adam, Ioua.

*U*t vetuit vos Deus ve-
sci omnibus arboribus pomarij? E.
Licet nobis vesci fructibus arboris
pomarij: tantum Deus nobis inter-
dixit ea arbore, quæ est in medio
pomario, ne vesceremur fructu eius, neque etiam at-
tingeremus, nisi vellemus mori. S. Nequaquam
moriemini propterea, sed scit Deus, si comedere-
tis de eo, tum oculos vobis apertum iri, atq; ita
vos fore tanquam Deos, scientes boni atq; mali.
E. Ita planè videtur, & fructus ipse est pulcher
sanè visu: nescio an sit ita dulcis gustatu, veruntam-
en experiar. Vah, quam dulcis est, impertiendum
est etiam marito. Mi vir, si scires, quam sapi-
dus sit hic fructus iam dudum comedisses. Accipe.
A. Quando ita vis, faciam. Ab flagitium fecimus
E. Quid est? A. Nunc vides misera, nos esse nudos?

E. Video & me pudet: sed quid nobis faciendum est? A. Texamus nobis subligacula ex folijs, quibus regamus pudenda. E. Benè mones: & est hic ficus folijs magnis & aptis huic rei. A. Sed ò nos infelices: videor mihi audire vocem. E. Ioua est. Miseram me vereor ne deprehendat nos nudos. Abdamus nos in hoc densum nemus. I. Heus, heus Adame, ubi es? A. Audita voce tua in pomario, territus sum: & quia nudus eram, abscondi me. I. Vnde didicisti esse te nudum? Numnam comedisti de arbore, de qua praeceperam tibi ne comederes? A. Comedi quidem: sed praeiuit mulier, quam tu adiunxisti mihi. I. Quidnam fecisti mulier? E. Decepta à serpente comedi. I. Quoniam istud fecisti serpens, tu eris detestabilissima omnium bestiarum, omniumq; animalium terrestrium, & incedes in pectus, & vorabis puluerem quando viues. Quinetiam conciliabo tantas inimiticias inter te & mulierem, interq; semen tuum & eius, ut id conterat tibi caput, tu autem ei calcem. Te quoq; foemina afficiam plurimis doloribus & arumnis, ut cum dolore parias, & tota pendeas ex imperio viri tui. Et tu Adame, quoniam morem gerens vxori tuae, comedisti de arbore, cuius esu interdixeram tibi, habebis terram infœcundam tua culpa, & ex ea quæres victum laboriosè dum viues cum interim ipsa procreabit tibi carduos & sentes. Tu vespereis herbis terra nascentibus, & cum sudore vultus tolerabis victum: donec redeas in terram, ex qua ortus es. Nam pulvis es, & in puluerem redibus.

SEN.

LIBER I.
SENTENTIA.

Ob vnus hominis in obœdientiam mors intravit in mundum. Disce, puer, obœdientiam.

CAIN VS Genes. 4.
ARGVMENTVM.

Deus Cainum damnat ob fratricidium.

Ioua, Cainus.

C Aine, ubi est Abel frater tuus? C. Nescio: nunquid ego sum custos fratris mei? I. Quid fecisti? ipse sanguis fratris tui edit ad me clamorem de terra. Quamobrem, vteris terra infesta: ut quæ aperto ore hauserit sanguinem fratris tui, de tua manu, ea non præbeat amplius vim suam tibi colenti. Tu errabis vagus per orbem terrarum. C. Mea culpa est maior, quàm ut possit remitti. En ego hodiè exterminatus à te, ex ipso solo terrarum, errabo vagus per orbem terrarum, fugiens tuum conspectum: ita ut, qui proximus inuenerit me, interficiat. I. Imò verò, quicumq; interfecerit Cainum, subibit panam septupli. Quare apponam tibi hanc notam, ne si quis inciderit in te, perimat te.

SENTENTIA.

Iniusti nequeunt ferre iustos. Quæ ciam perô petrantur, palam punentur.

LOTVS. Genes. 18.

A 3

AR.

Abrahamus excipit Genios hospitio, & Ioua ei prolem promittit, consiliumq; suum de Sodomaë euerfione patefacit. Idem facit deinde Lotus, & à Genijs eripitur ex periculo.

Abraham^o. Ioua, Genij duo, Puer, Sara, Lotus, Vxor Loti, Sodomitani.

Video tres homines aduersum me: Non dubium est, quin sint defessi ac via, praesertim hoc tanto aestu: quare curram eis obuiam, vt retineam eos apud me. Domine, si vis facere mihi gratissimum, noli alio potius diuertere quam ad me. Luanabitur pedes paucula aqua adhibita, deinde requiescetis sub arbore. Ego interea curabo vobis parandum panem, vt recreetis animos vestros, deinde pergatis. Hæc est vobis idonea causa diuertendi ad me. G. Sic faciemus, A. Iam propero in casam. Sara, sume propere tria sata farinae siliginæ, ex qua deposita facias panes subcinericios, Nam aduentant nobis hospites, quos ego volo accipere lautè. Itaq; iam curro ad bouile: volo enim mactare vitulum, quo eos tractem opiparè, tu interea cura, vt nihil desit eis, quod opus sit hospitibus. S. Fiet. Propera Hagar, incende ignem, tepefac aquam ad despendum, dum ego promo farinam. Age iam, dum aqua tepescit para mactram. Subige ferinam: expediamus omnia, quæ insit heras. A. Macta eum expedire puor. Hæc Sara. S. Quid vis mi, vir? A. Cura nobis luculentum focum, S. Iam accensus est. A. Im-

pone

pone abenum. Volo ego hospites meos curari dilia genissimè atq; humanissimè. Estne adhuc detracta pellis isti vitulo, puer? P. Imò iam dissectus est. A. Conijciamus hæc frustra in abenum. Subijcite plura ligna, vt coquantur celerim. Desuma ius. Hagar, instrue mensam: sed foris in umbraculo, sub arbore. Nihil libentius quam viatoribus, benefacio: & certè eos negligere, in humanum est. Hospites, omnia sunt parata, accumbite, & vescimini lato animo. Habetis hic butyrum, habetis & lac. Boni consulite quod adest, quodq; Deus largitur in presentia. Puer appone eis vitulinam. I. Vbi est Sara vxor tua? A. Adest in tabernaculo, I. Cum reuisam te eadem tempestate anni, quæ nunc est, habebit Sara vxor tua filium. S. Ha ha he, ridiculum. Ego iam vieta sum, & indulgebo voluptati scilicet: cum meus quoq; Dominus consenuerit, I. Cur tandem ridet Sara, negans se posse parere, quia consenuit? Estne aliquid, quod Ioua possit efficere? Cum reuisam te, inquam, anno vertente, habebit Sara filium. S. Ego non risi. I. Imò verò risisti. Sed iam pergamus conficere iter reliquum. A. Ego comitabor vos, nisi molestum est. I. Egone vt celem Abrahamum, de eo quod sum facturus, ex quo profectura sit gens maxima & potentissima, per quem omnes gentes orbis terrarum sint consecuturæ felicitatem? Nam certò scio, cum præcepturum esse suis liberis, & porro, suæ in posterum stirpi, vt viuant ex meo præscripto, & colant iusticiam atq; ius, vt ego præstem Abrahamo.

A 4

quæ

quæ promisi ei: profectò non calabo, Abrahamè, volo tibi indicare qui sim, & quò eam. Ego sum Ioua. Cum viderem dissipatos esse rumores de tot tantùq; flagitijs Sodomitanorum & Gomorræorum, statui deuenire hac & explorare, vtrum sint planè profligati, quemadmodum accepi fama & auditione, an non sint. G. Nos quidem antecedamus. A. Sed quid? perdesne etiam bonos vna cum improbis? Sî erunt quinquaginta viri boni in vrbe, an etiam perdes? neq; ignoscas illi loco, propter illos quinquaginta bonos, qui erunt in eo? Absit vt tu sic facias, vt interficias bonos cum malis, sitq; eadem conditio proborum & improborum. Absit vt tu, qui moderari totum orbem terrarum, non facias æquum. I. Si inuenero in vrbe Sodoma quinquaginta viros bonos ignoscam toti loco propter eos. A. Facio fortasse audacter qui audeam, alloqui te Dominum meum, ipse pulvis & cinis: sed tamen si forte defuerint quinq; de quinquaginta bonis, an propter quinq; excindes totam vrbe? I. Non euertam, si inuenero ibi quadraginta quinq; viros bonos. A. Quid si quadraginta? I. Etiam propter quadraginta abstinebo, A. Quæso ne ægrè feras, Domine, si pergo quærere. Quid si triginta? I. Etiam sic abstinebo. A. Posim videri audacior, qui alloquar Dominum meum. Quid si viginti? I. Etiam eorum causa non peruertam. A. Interrogabo te hoc postremum, si tibi graue non sum: qui si decem? I. Propter decem non euertam. G. Iam aduefferafcit, & nos appropinquamus vrbi.

vrbi. L. Video huc aduentare duos hospites, Ibo eis obuiam, vt eos deducam ad me. Saluete viri præstantissimi. G. Salue & tu vir humanissime. L. Peto à vobis, vt diuertamini in domum meam, vt ibi lotis pedibus pernoctetis, cras repetituri vestrum iter. G. Imò pernoctabimus, in foro. L. At ego non patiar, diuertimini ad me: accipiam vos, si non lautè, at certè hilarè. G. Fortasse erimus tibi graues. L. Iucundi potius: ne veremini. Tam, mihi erit gratum vos accipere hospitio, quam esset accipi à vobis, si istic essem. G. Postquam tantopere vir, nolumus esse pertinaces. L. Ergo sequimini me. Hic est mea domus. Intrate: quod bonum sit. Vxor, cura calefaciendam aquam, ad lauandos pedes horum hospitum: & simul confice panes coquendos in foco. Vos interea hic requiescite, dum paratur cæna. Age iam vxor, construe mensam: fac vt omnia sint nitidissima, ne quid offendat animos horum. Hospites accubite, vtrimini lato animo his, quæ suppeditantur nobis in præsentia diuina benignitate. Sed quid? quem tumultum audio vxor? quis est iste clamor? quæ turbæ excitantur? Vxor. Loti. Hei mihi, perimus, mi vir. L. Quid tandem est mali? V. Tota ciuitas, mi vir, obsidet ædes nostras. Iuuenes, senes, deniq; vniuersi circumfident nos. L. Valdè vereor, quò hæc euasura sint. Sed audio clamantes. S. Hens, beus Lote, vbi sunt homines isti, qui venerunt ad te sub noctem? Produce eos nobis, vt eos cognoscamus. L. O. flagitium. Sed ne trepidate hospites: exhibeo ad eos &

obserabo post me ianuam. Adsum. Quid clamatís? SO. Volumus videre hospites, qui diuersantur apud te. L. Obsecro vos, fratres mei, ne tantum scelus faciatis. Sunt mihi duæ filiae, adhuc à viris integræ: eas malo dedere vestræ libidini, quàm sinere vt quid noceatis his omnibus, qui commiserunt se sub prædium mei tecti. S. Recede paulisper isthuc, vt consultemus de ista re. Quid facimus populares? Accipiemusne puellas ea conditione, vt dimittamus iuuenes? AL. Non est opus longa deliberatione. Isto vnus peregrinatur in nostra ciuitate, & nos reget, si Dijs placet. SO. Iam te, Lote, peius multabimus, quàm istos: ne tu putes nos velle subijci peregrinis. Agite, inuadamus eum. G. Recipe te confestim ad nos, Lote. L. Facinus audax, & profligatam & perditam nationem. Obseremus fores firmissimè. S. Effringamus fores: occidamus istos aduenas, qui cum nusquam possint habitare, veniunt ad nos. G. Ne trepida hospes, nunquam irrumpent nobis inuitis. L. O inauditam nequitiam. Siccine hic violari hospites & peregrinos, quorū ius debet esse sanctissimum? G. Seda te ipsum, iam videbis vltionem præsentem. S. Quid est hoc, & ciues? sumne ego cæcus, an obortæ sunt tenebræ densissimæ? AL. Nescio quid accadat alijs: sed ego non magis diffidio oculis, quàm calcibus. Vbi est ianua? AL. Caue, caue, ne incidas in me. Hei mihi, fregi frontem ad parietem. AL. At ego nescio vbi terrarum sim, neq. possum inuenire exitum ex hoc loco, neq. ingressum in alium. G. Lote, si quos

hab

habes præterea generos, aut filios, aut filias, deniq. quoscunq. habes in vrbe educ ex hoc loco. Nam vos quidem iam delebimus hunc locum. Huc enim ad hoc ipsum missi sumus à Ioua, apud quem increbuit tanta importunitas horum. L. Habeo vobis gratiam, qui habeatis rationem non solum meæ salutis, sed etiam meorum. Iam adeo eos. VX. Valde sum sollicita de meo viro qui est, gressus domo: ita consceleratus est, hic totus populus. Metuo, ne quid grauius patiatur, etiam à suis. Nam hodiè nulla sancta fides est, ne inter fratres quidem. L. Iam redeo. G. Quid egisti? L. Visus sum iocari eis, quorum saluti providebam. GE. Homines sunt desperati. Pareant, quoniam nolunt seruari. Sed iam diluculum est, & tempus admonet emigrandum esse hinc. Agedum, adiunge tibi vxorem tuam, & duas filias, ne aggregeris ad interitum tam perditæ ciuitatis. Quid cunctaris? nunquam potest nimis maturè vitari periculum. L. Atqui nō videtur emigrandum tam mandè. G. Atqui nos nō sinemus te perire, quin potius manè educemus & te, & tuā coniugem, & filias. Agite, exeamus ex vrbe. Sed caue, si tuam vitam amas, ne respicias post regnum, neq. vsquā moreris in planicie. Euade in montes, ne pereas. L. Peto à te, Domine, vt remittas hoc mihi postquam tu pro tua benignitate deuincis me tanto beneficio, vicustodias mihi vitam. Certè nō potero euadere in mōtes, quin me attingat illud malum quod moriar. Sed est hic propinquum opipidulū ad confugiendū, in quo quæso, vt liceat mihi euadere.

euadere, & ita consulere vitæ meæ, est sanè perparum. G. Etiam in hac re indulgebo tibi, vt non euerzam istud oppidum. Conser'te illò: neq; enim licet mihi facere quicquam, quin tu eo perueneris.

SENTENTIA.

Deus versatur cum pijs, eisq; patefacit sarcina sua, & eos remuneratur & tuerur. Mauult Deus, vt innumerabiles impij uiuant, quã vt vel vnus pius vna cum illis pereat. Maior est Dei in vno pio amor, quàm in omnes impios odium, quena quidem eius amorem debent imitari pijs.

ABRAHAMVS. Genes. 22.

ARGVMENTVM.

Abrahamus iussu DEI, filium suum Isaacum vult immolare. Deinde prohibente Deo limmo lat arietem.

Abrahamus, Isaacus, Genius.

In tertium diem iter facimus, & videor videre procul locum destinatum sacrificio. Vos hic opperimini vna cum asino, dum ego & puer imus illuc, vt adoremus Deum, postea redituri ad vos. Tu Isaac portabis hæc ligna ad comburendam hostiam, ego feram ignem & cultrum. Eamus. IS. Mi pater. A. Quid vñ fili mi? IS. Hic quidem est ignis & ligna, sed vbi est agnus immolandus? A. Deus prouidebit ipse sibi agnum in sacrificium, fili: nos interea pergamus. Ecce venimus in focum, quem Deus dicebat mihi. Construamus hic aram. Rectè est: disponamus lignum. Nunc, mi fili, oportet vt te colligem, maclèmq;, quando ita visum est Deo optimo maximo,

maximo, cuius voluntati resistere nefas est. IS. Mi pater, si ita certum est Deo, fiat. Nam didici ei, tibiq; parere in rebus omnibus. A. Pater omnipotens, cuius est imperare, obsequor tuis iussis, tibiq; maclò hanc hostiam, hoc cultro, mea ipsius dextera. G. Abrahamame, Abrahamame. A. Quis me vocat? G. Caue ne afferas manum puero, caue ne ladas. Iam enim mihi satis perspecta est tua religio & pietas, qui propter me non pepercisti filio, eiq; vnico. A. Hem quid hoc rei est? Sed videòne arietem in dumo hærentem cornibus? Salua res est: viuèt Isaacus; hæc maclabitur gratior Dei victima,

SENTENTIA.

Nihil tam difficile aut durum est, quin id possit, qui credit. Deus suorum pietatem remuneratur.

EPHRON, Genes. 23.

ARGVMENTVM.

Abrahamus mercatur ab Hettæis fundum, ad sepulturam Saræ vxoris suæ.

Abrahamus, Hettæi, Ephron.

EGo peregrinus & aduena inter vos, Hettæi. Quare tribuite mihi possessionem sepulturæ inter vestras, vbi sepeliám Saram coniugem meam, quæ mortua est, vt scitis. H. Attende nos Domine. Tu es quidem Princeps diuinus in nobis: tuum est eligere è nostris sepulchretis, vbi inbumes tuum mortuum. Nemo nostrum prohibebit te suo sepulchro, quo minus sepelias in eo. A. Ago vobis gratias pro

pro vestra tanta humanitate ac liberalitate. Sed si vobis cordi est, vt sepeliā meum defunctum, & auferam ē conspectu meo, concedite mihi praterca, vt agatis pro me cum Ephrone filio Sigoris, vt attribuat mihi cauernam duplicem, quam habet in extremo sui agri: & attribuat iusto argento, in vestra presentia, in vsum sepulchri. E. Ausculta mihi potius, Domine. Ego tibi dono & agrum & cauernam agri, & quidē in presentia meorum popularium. Sepeli tuum mortuum. A. Imò tu potius ausculta mihi. Ego soluam tibi pecuniam pro agro: eam tu accipe pro me. E. Domine, attende. Hic fundis, quo de agitur inter nos, est quadringentis siclis argenti: si vis sepelire tanti. A. Accipio tanti. Et iam appendam tibi presentem pecuniam. Vos Hettai estote testes, vt Ephron addicat mihi in possessionem, quadringentis in siclis argenti, agrum suum duplici cauerna, qui ager est ē regione Mambra id est, Hebronis, vna cum ipsa cauerna, & omnibus arboribus, quę sunt vndiq; in toto spacio eius. E. Addico. H. Testes erimus.

SENTENTIA.

Iusticia commendat hominem apud eos, qui non sunt omnino perdit.

REBECCA. Genes. 24.

ARGVMENTVM.

Dispensator Abrahama ducit Rebeccam filiam Lebanis Mesopotamij in matrimonium Isaac herili filio.

Dispen-

Dispensator Abrahami, Rebecca, Laban, Bathuel.

HEus, heus puella, da mihi bibere paulum aquę ex tua vna. R. Imò verò perlibet, vir optime. Hem, bibe. Quinetiam adaquabo tuos camelos, quantum sat erit. D. At ego te, pro isto beneficio, dono hac in aure, atq; his duabus armillis. Sed age fac sciam, cuius sis filia: & an sit in ædibus cui patris locus vbi possimus pernoctare. R. Equidem sum filia Berthuelis, quam Melca peperit ex Nachore. Straminis autem & pabuli apud nos affatim est, nec non locus ad pernoctandum. Sed ego curro in oppidum, vt nunciem hac omnia domi, ita vt habent. D. Ago tibi gratias, loua quod non destituiſti tua bonitate, & fide, Abrahamum verum meum tui cultorem, qui me deduxeris per eam viam, qua venirem domum cognatorum Domini mei. L. Ain tu? R. ita est. L. Et dono dedit tibi istam in aurem, & armillas? R. Etiam. L. Vbi reliquisti? R. Ad fontem, & ecce eum tibi apud camelos. L. Precor tibi louam propitium homo. D. Et ego tibi vicissim, vir humanissime. L. Narrauit nobis hæc soror mea Rebecca, quinam sis, & vnde venias. Quod cum primum audini statim curavi parari tibi diuersorium, & tuis camelis stabulum, ne foris maneas. Quamobrem sequere me. D. Ago tibi gratias pro tanta comitate & diligentia, Sequor. L. Eamus hæc. Hic sunt ades nostrę. Vas

Vos curate hos camelos stramine & pabulo. Vos afferte aquam lauandis pedibus huius, & comitum. Benè est, accumbite, D. Dabitù mihi veniam, non capiam cibum, quin prius dixerò, cuius causa hùc venerim. L. Dic ergo. D. Ego sum seruus Abrahami, hominis, quem Deus ditauit mirum in modum, oue, capra, boue, argento, auro, seruis, ancillis, camelis, atq; asinis: cui etiam iam seni Sara vxor peperit filium, quem ipse constituit heredem ex asse, meq; etiam iureiurando astrinxit, ne locarem ei nuptiam, quæ esset ex Cananeis, in quorum terra habitaret ipse: sed irem domum paternam, eiq; eligerem vxorem gentilem. Cui cum ego dicerem: Quid si mulier nollet me sequi? Deus, inquit ille, cui ego per omnem vitam parui, tecum mittere nuncium suum, qui tibi secundabit hoc iter: ita sumes filio meo vxorem mihi gentilem, ortamq; ex domo paterna, hac re exolueris te religione iurandi, quo te astringo: si forte non impetraueris, vt mulier te sequatur. Ita persuasum est mihi, vt venirem. Cumq; hodie venissem ad fontem, ita cogitabam mecum: Ioua Deus heri mei Abrahami, si tu mihi ades in hoc itinere: da mihi, vt me nunc hic, stante ad fontem, veniat puella haustura, qua mihi roganti det aquam ex vna bibendam, atq; etiam aquetur meos camelos, vt intelligam eam esse, quam destinaisti hero meo. Vix hæc mecum tacitus cogitarem, cum subito ecce egressa Rebecca, ferens vnam in humeris, descendit ad fontem, atq;

atq; hauit. Et cum petissem potum ex ea, confestim deposita vna offert, & dicit etiam sese ad aquaturum camelos: quod & fecit, adaquauitq; me & camelos. Ego quæsiui ex ea, cuius esset filia? Respondit, Barbelis filij Nachorù, ex Melca. Tum ego accommodaui fronti eius in aurem, & manibus armillas. & summissè adorans Iouam Deum heri mei Abrahami, gratias egi, quod deduxisset me in rectam viam, ad conciliandam filiam herilis cognati filio herili, quam ex his argenteis intellexi eam esse. Nunc ergo, si certum est vobis facere hoc beneficium Domino meo, facite vt sciam: sin minus, nihilo secius, vt insistam aliam viam. L. Hæc res planè ex Deo orta est, neq; nos omnino possumus repugnare tibi. B. Ita habet. Proinde habe tibi Rebeccam tuo arbitratu, eamq; ducito nuptiam hero tuo, sicut visum est Ioue. D. Gratiam habeo Deo primum, qui ita voluerit: deinde vobis, qui non repugnaueritis. Tu verò Rebecca, & vos, non recusabitù hæc quantulacung; dona, quæ attuli iussu mei Domini.

SENTENTIA.

DEVS dirigit pios in viam, eorumq; actiones secundat.

IDVMVS. Genes. 25.

ARGVMENTVM.

Esaù vendit Iacobo fratri prerogatiuam ætatis.

Esaù, Iacobus.

B

Imperti

Imperti mihi de rufo, de rufo isto, nam redeo rure
 exanimatus lassitudine. I. Vende mihi in presen-
 tia prerogatiuam tue etatis. E. En ego iam iamq;
 emorior: quid mihi istam prerogatiuam? I. Ergo
 confirma mihi iam nunc venditionem iurciurando.
 E. Confirmo, quid vis? iuro, addico, nihil facio tua
 istud etatis, prae adulio.

SENTENTIA.

Breuisima voluptas hominem priuat perpetuis
 bonis. Idem vsa venit impijs, qui amore carna-
 lium voluptatum prodigunt bona coelestia.

VENATOR R. Genes. 27.

ARGVMENTVM.

Iacobus arte materna prauertit à patre felicitate
 rem, Esai. Esau serius veniens, frustra lacrymatur.

Rebecca, Iacobus, Isaacus,
 Esau.

Pater tuus misit venatum fratrem tuum Esa-
 um, me audiente, vt afferat serinam: ex qua
 confectum pulpamentum ipse edat, eiq; bene prece-
 tur à Ioua, antequam moritur. Nunc audi, fili mi,
 quid velim à te fieri. Adi pecus, & inde afferto mi-
 hi duos hédos opimos, ex quibus conficiam patri
 tuo edulium, quali maxime delectatur: quod offe-
 res ei, vt tibi bene precetur, priusquam excedat
 vita. IA. Sed frater villosus est, ego depilus.
 Quod

Quod si forte pater me attrectauerit, putabit se
 mihi esse ludibrio, itaq; mihi male, non bene preca-
 bitur. R. Istam imprecationem ego praeſtabo, na-
 te: tu modò gere mihi morem. IA. Si ita iubes, cer-
 tum est obsequi: eo. KE. Mihi magnopere curan-
 dum est, vt agam hanc rem callide & prudenter,
 ne meus maritus deprehendat fallaciam, nam vt
 amat rusticum illum Esauum, nunquam eum post-
 ponet Iacobo, nisi fraude inductus. Ego verd Iaco-
 bum plus amo, & studeo eum obrepere in felicitate,
 quam conciliabunt patres preces ei, cui bene
 ominatus fuerit. IA. Redeo mater: affero hédos.
 R. Factum bene: agendum parem cupediam patri
 tuo, eiusmodi scio suauem esse eius palato. Recte
 est, parata sunt omnia. Nunc age, induam te ve-
 stimenta preciosa Esai, quae habeo penes me. Illic or-
 natus te condecet. IA. Quid manus & collum, quod
 pilus caret? R. Vestientur pelle hédorum. Bene
 habet: accipe nunc hanc escam, atq; hunc panem
 quem confeci. Abi, vide vt agas prudenter. IA. Da-
 bo operam. Pater. IS. Quis tu es fili? IA. Esauus
 primogenitus tuus. Exequutus sum mandatum tu-
 um. Surge, age vescere serina, vt mihi bene prece-
 ris. IS. Quid sibi vult, quod tam citò natus es, fili?
 IA. Ioua, Deus ille quem colis, obiecit mihi. IS. Ac-
 cede huc, vt te attrectem, fili, sciamq; virum sis
 ipse Esau, nec ne. Quid hoc? vox quidem Iacobi est,
 sed manus Esai. Tu ne ergo es ipse natus meus
 Esau? IA. Plani similes. IS. Accede ad me, vt

vescar tua ferina, fili, tibiq; benè precer. *Suaui
esca sanè, funde vinum.* I A. Hem tibi. I S. Nunc age
amplectere me. *Quam suavis odor venit ad naves
meas?* Fragaras, fili mi, non aliter quàm solet ager
lætus munere louæ. Faxit Deus, vt terra pinguis, ir-
rigata rore cœlesti, effundat tibi magna copia se-
getes & vnas. Tibi seruiant nationes, te colant po-
puli, Dominus sis fratrum tuorum, teq; reueren-
tur ex eadem matre nati. Qui tibi imprecabitur,
esto execrabilis, & infelix: qui tibi benè volet & o-
piabit, esto fortunatus. I A. Benè gessi meum nego-
cium mater. Non agnouit me, & ex attréctatione
putauit esse Esau. R E. Benè est. Sed Esau iam re-
uersus parat ferinam, quam offerat patri. Videamus
quid agat: nam multum faller eum spes. E. Attolle
te, mi pater, & vescere mea ferina, vt mihi benè
preceris. I S. Nam quis tu es? D. Rogas? primoge-
nitus tuus Esau. I S. Totus obstupesco, horreoq;
Quis ergo is est, qui modò attulit mihi ferinam?
Nam ex ea prorsus comedi ante tuum aduentum,
eig; fausta omnia sum precatus: quæ res rata erit.
E. Heu mihi, num quid causæ est, quin ego perpetuò
perierim? Attamen mihi quoq; bene precare, pa-
ter. I S. Frater tuus rem astu tractauit, abstulitq;
faustitatem tuam. E. Ne ille probè responderet suo no-
mini, qui me iam huc circumuenërit. Primum enim
fraudauit me prærogatiua ætatis: deinde nunc in-
tercepit bonam precationem mihi debitam. Sed ni-
hil ne tibi reliquum fecisti, quo mihi faustum ali-
quid

quid precere? I S. Profectò feci eum Dominum tu-
um, statuiq; vt fratres ei seruirent, eumq; muniui
frumento & vino. Quid vis tibi iam faciam, fili? E.
Solùmne id habebas? imperti etiam me aliqua fe-
licitate. Heu quid agam miser? I S. Habebis qui-
dem domicilium minus bonum & à pinguitudine
soli, & à supèro rore cœli, & vines gladio, seruies
fratri: veruntamen erit tempus illud, cum vicissim
vinces, excutiesq; iugum eius de collo tuo. E. Non
procul abest luctus à patre meo. Nam certum est
mibi, interficere Iacobum fratrem.

SENTENTIA.

Properandum est, & arripienda occasio. Se-
rò plorat Esau: serò venit ad colligendum
Manna post ortum Solem, aut die Sabbati. Serò
afferuntur falces post messem, cum iam nihil su-
perest nisi spicilegium. Serò pulsant fores fatuæ
virgines. Serò conabuntur intrare pigri per por-
tam iam clausam.

IACOBVS PROFVGVS,

Genes. 29.

ARGVMENTVM.

Iacobi profugi congregatio cum Rebecca
sobrina sua.

Iacobus, Pastores, Rachel.

Fratres, vnde estis? P. Ex Charra. I. Et quid
nostis Labanem, filium Nachoris? P. Maximè.
I. Valène? P. Valet: atq; ecce tibi Rachelem filiam
eius, huc venientem cum pecudibus. I. Hem diei mul-
tū adhuc est, nec dum tempus est cogendi pecoris,

quin adaquatis pecudes, deinde ituri pastum? P. Non possumus, donec conuenerint omnes greges, quo auoluamus saxum ab ore putei, atq; ita adaquemus. I. Sed venit Rachel agens pecus, quid cessas auoluere saxum, vt bauriam ei aquam, atq; hanc primam ab ea incam gratiam? O mea Rachel, amplectere me. R. Abstine tu manum, quis tu es? I. Ego sum Iacobus patruelis tuus, filius Rebecæ, non contineo lacrymas præ gaudio. R. O felicem aduentum. Sed ego cesso ire in urbem, vt nunciam hæc meo patri.

SENTENTIA.

Gaudent mutuo congressu consanguinei. Sunt autem pij omnes inter sese diuina consanguinitate coniuncti.

LABAN. Genes. 31.

ARGVMENTVM.

Laban fugientem Iacobum assequutus, cum eo iurgatur, Deinde fit inter eos foedus.

Laban, Iacobus, Rachel.

QUæ ratio impulit te, vt in scio me abduces meas filias, tanquam ferro partas? Cur clam & nesciente me aufugisti, neq; fecisti me certiozem, vt prosequer te voluptate carminum, tympanorum, cithararum? neq; permisisti mihi, vt oscularer meos natos & natas? Stulte sane fecisti. Et erat mihi in manu, nocere vobis.

Sed

Sed Deus vester patrius heri monuit me, vt cauerem, ne te offenderem vlla re. Verum esto, profectus sis sanè præ desiderio, quod capiebas, è domo paterna: Deus verò meos cur furatus es? I. Illud feci adductus metu, veritus, ne tu eriperes mihi tuas filias. Quod autem attinet ad tuos Deos, si quem penes inueneris eos, per me quidem plectatur capite. Noscita præsentibus necessarijs nostris, si quid tui est apud me. L. Rectè dicis. Perscrutabor vestra tabernacula. I. Non recuso: quo minus vestiges omnia. R. A. Video me esse in magno periculo. Nam Laban pater meus conquirat per omnia tētoria suos Deos penates, quos ego furata sum, meo viro nesciente. Quod si factum deprehendatur, concitauero magnas turbas. Commiscenda aliqua fallacia est, & quidem subitò. Nam meus pater iam adierit hic. Probè, inueni viam: obuiam eos in hoc stercore camelino, deinde sededo super: facile cum fallam. L. Rimatus sum acerrimè tabernaculum Iacobi, tum Liæ, tum duarum ancillarum, nusquam inueni. Restat tabernaculum Rachelis, in quo si non erunt, mirabor. Hæc omnia sunt mihi perscrutanda. Hic quidem non sunt, neque hic. Quid sub hac culcitra? tantundem. At in hoc angulo erunt at non sunt. R. Noli ægrè ferre, Domine, quod non possum assurgere tibi: nam sum inmenstruus. L. Perquisiui omnia diligentissimè: sed nusquam comperi meos Deos penetrales. I. Quodnam concepi tantum scelus aut quod facinus

B 4

admissi

admissi in te, vt tu me sic persequere? Scrutatus es omnia mea vtenilia: ecquid inuenisti de vlla suppellectile tuæ domus? Prome huc coram necessarijs vtriusq; nostrum, vt ipsi iudicent de vtroq; nostrum. Iam viginti annos egi apud te, tuæ oues & capræ nunquam fuerunt infœcundæ: non comedi arietes tuæ ouiarie: nihil ad te retuli ereptum ferû: ipse semper præstiti damnum: tu mihi semper imputasti: si quid per factum amissum est, tam interdiu, quàm noctu, meo periculo amissum est. Deniq; ea fui mea conditio, vt & de die conficerer æstu, & de nocte gelu: & interea somnus abesset ab oculis meis. Iam hic mihi vigesimus annus agitur, cum sum domi tuæ. Seruiunt tibi quatuordecim annos pro tuis duabus filiabus: sex autem pro ouibus & capris: cum tu interea mutauisti mihi mercedem decies. Quod nisi Deus patrius, videlicet Deus Abrahami, & terror Isaaci, affuisset mihi, tu quidem dimisisses me vacuum. Sed respexit ille miseris & labores, quibus sum perfunctus: id quod heri satis ostendit. L. Meæ sunt hæc filie, mei filij, meum pecus: deniq; quicquid hic vider, meum est. Et nunc quo pacto optimè consulam meis his filiabus & filiis, quos pepererunt? Opinor, si ego & tu feriemus fœdus, quod sit testimonio vtriusq; nostrum. I. Optimè. Ego hic erigam cippum ex hoc saxo: vos mei propinqui accumulante lapides. Capiamus cibum super hoc tumulo. L. Hic hodiè tumulus erit medius testis inter me & te. I. Perplacet. Atq; ex hac te vocetur Galaadas. L. Aut etiam Masspha, vt si-

vt significet, Deum aspectaturum quid fiat à me & te, cum discesserimus alter ab altero. Quod si tu eris durus meis filiabus, aut si duces alias in matrimonium præter eas, tum hæc pacta perinde sunt, atq; si nulla facta sint. Atq; huius quidem rei testis esto Deus viriq;. Vides hunc tumulum, vides & hunc cippum, quem extruxi inter me & te? Hic tumulus, & hic cippus, testes sunt, neq; me aduersum te, neq; te aduersum me transiturum eis ad nocendum. Deus Abrahami, & Deus Nachoris, vtriusq; patrius, sunt nostri vindices. I. Ego coniuro per terrorem mei patrû Isaici. Atq; vt hæc sint sanctissima, faciam hodiè sacrificium in hoc monte, ad cuius epulas vos omnes inuito. L. Condicimus.

SENTENTIA.

DEVS suos tuetur ab aduersarijs.

IACOBVS REDVX.

Gen. 37.

ARGVMENTVM.

Iacobus ex Mesopotamia rediens, Esau fratrem donis placat.

Esau, Iacobus.

O Salue multum, mi frater, charissime. I. Salue & tu plurimum, Germane, mihi optatissime. E. Vt te libenter amplector post longum spaciū temporis. I. Et mihi profecit tam diu nihil fuit incundius, quàm nunc videre te incolumem, itaq; præ-

gaudio non teneo lacrymas. E. Nec ego possum non flere, ita totus laticia gestio. Sed quid sibi vult iste grex mulierum & puerorum, quos tecum duci? I. Vxorēs sunt, & liberi, quibus me Deus, quæ sua est liberalitas, ditauit. E. Quid autem sibi vult totus ille grex, quem offendi veniens? I. Volui de eo dono mihi placare. E. Satis multa habeo, frater, babe tibi tua. I. Ne repudia me quæso, si te mihi propitium habeo, accipies à me munusculum. Nam quod vidi faciem tuam, videor mihi vidisse numen quoddam: nec mirum: qui mihi tam facilis fueris. Itaq; quæso, vt accipias à me munusculum, quod ad te adductum est: Postquam Deus pro sua benignitate tam multis bonis me cumulauit, vt nulla re caream. E. Quando vrget tantopere, accipio, etsi nihil opus erat. Age, eamas, ego ibo vna tecum. I. Scis pueros esse teneros, ouesq; & capras & boues prægnantes: quod si fatigentur vel vnum diem, ætium est de ouibus & capris omnibus, interibunt. Sed amabo i præ, ego pergami clementer & placide, prout postulaui, & quæ præ me ducis, ipsiq; pueri, donec veniam ad te in Seir. E. Saltem relinquam tibi aliquos ex meis comitibus. I. Quid opus? gere obsecro mihi morem.

SENTENTIA.

Potentiorum ira comitate & summissio
ne est leniēda.

IOSEPHVS VENDITVS.

Genes. 37.

ARGV

ARGVMENTVM.

Iosephum ob inuidiam vendunt fratres
mercatoribus ismaëlitis.

Simeon, Leuis, Ruben, Iosephus,
Iudas, Mercatores.

Ecce vobis somniator ille. Agite, occidamus eum, deiciamusq; corpus eius in aliquem specum. L. Sed quid renunciabimus patri de eo? S. Deuoratum esse ab aliqua fera. Videbimus quorsum euadent eius somnia. R. Impium sit, maculare manus sanguine pueri, idq; fratris. Deducimini ab ista mente. Nihil potestis grauius consulere in nos, aut in patrem nostrum. S. Vnde tibi incesit ista noua religio? Vt ergo sinamus eum viuere, qui suis insomnijs protendit, nos omnes, ipsosq; adeo parentes, fore sibi supplices? An non dignus est, qui eat somnium apud inferos? R. Frater si ita futurum est, qui caueas? Sin minus, quid times? Vsq; adeo ne indignum tibi videtur, si puer imperitus somnauit? quid potest esse culpa in somnijs? Postremo si adeo obfirmastis animum, neq; potestis auocari ab isto consilio, est hic puteus sine aqua: saltem abstinet manus, dimittite in puteum, culpa erit aliquanto minor. S. Ruben, tu videris. Nobis certum est, perdere puerum. IO. Plurima salute vos impertio, fratres amantissimi. S. At nos te malo maximo imperrimus, qui somnias te coli à fratribus, quos nunc salutas tam blandè. Agite, discindamus vestem

vestem hanc versicolore, qua pater eum ornauit, dedicatulum puellum. IO. Hei mihi, quid cogitatis mihi facere? L. Necabimus. IO. Ah ne facite. S. Stat sententia. IO. O fratres charissimi per Deum Optimum Maximum, per communem nostrum parentem; qui conficietur mœrore, obsecro, obtestor, quid feci? quod est meum scelus? quæ mala mens vos agit? S. Frustrâ rogas. IO. Fratrem vestrum? S. Certum est. IO. Ah vester sum, vester sum frater. S. Surdo canis: demitte. R. At ego subduco me hinc, non sustineo adesse in tam tristi spectaculo. IO. Heu me miserum, quod detrudor? nimirum ad manes. O pater, pater, quam tristem nuncium accipies de filio? in quanto luctu trahes vitam? Iuda, obsecro tuam fidem, miserere mei, miserere parentum. L. Sedeamus hic meridiaturi. IV. Video mercatores quosdam venientes: vultis auscultare mihi? Quid profuerit nobis cruenta cædes fratris nostri? Vendamus eum potius Ismaëlitis, quos videtis venientes. Ne asseramus hostiles manus fratri: abstineamus à sanguine. Nam certè frater noster est, procreatus eodem semine. Agite, sinite vos exorari. L. Rectè ait. S. Sed ne fortè. IV. Frater ne metue, amittes eum venditione non minus, quàm nece. L. Ita est, accedit etiam quæstus ex venditione: quem quæstum amittemus, si eum necauerimus. SI. Sino, fiat. I V. Heus mercatores, vultis ne emere puerum quendam elegantem? M. Fortasse: fac videamus. I V. Extrahite eum è puteo: emturi sunt. IO.

Nunc

Nunc quidem mihi pereundum est, video, extrahor ad cædem. I V. Ne trepida, non necaberis, sed venderis. En vobis puerum lepida forma. M. Herclè bellum, & ingenuum. Quanti eum iudicatis? I V. Triginta argenteis. M. Accipimus. Accipite pecuniam.

SENTENTIA

Inuidia homines impellit ad quodnis facinus. Et DEVS suos non quidem deserit, sed vt exploret, in extremos angores venire patitur.

IOSEPHVS CAPTIVVS.

Genes. 40.

ARGVMENTVM.

Iosephus captiuus interpretatur somnia Prægustatoris & Pistoris Pharaonis.

Iosephus, Prægustator Pharaonis Pistor.

Quid accidit, vt hodiè vultu sitis adeò mœsto? P R. Somniauimus vterq, & cavemus coniectore. IO. At habet Deus coniectores. Agite, narrate mihi. P R. Videbar mihi in somnis videre ob oculos vitem, ex qua tres palmites oriventur: quæ deinde, quasi germinaret, produxit florem, vnde rursus plenæ racemis maturecebant. Erat autem mihi in manu poculum Pharaonis, itaq, cœpi vvas, easq, in id expressi, deinde tradidi ei in manum. IO.

Hæc

Hæc est interpretatio. Tres palmites, tres dies sunt, hinc & triduum Pharaon iubeat te produci ex carcere, restituetq; in locum muneris pristinum, stabisque ei ad cyathos, ut ante. Quamobrem ubi adeptus fueris hoc tantum bonum, facito quaeso, ut memineris mei, præstesq; mihi hoc beneficium, ut facias mentionem mei apud Pharaonem, meq; extrahas ex hac domo. Nam surreptus sum clam ex terra Hebræorum: neq; quicquam feci, quamobrem compingerer in carcerem. Pl. Rectè sanè interpretatus es. Sed audi meum quoq; somnium. Tria alba canistra erant super capite meo, in quorum summo ierant Pharaonis omnis generis & ibi pistorij, quos inde aues comodebant. I. Accipe coniecturam. Tria canistra, tres dies sunt. Abhinc tres dies iussu Pharaonis securi serieris, atq; in crucem tolleris, ubi alites vorabunt tuum cadaver.

SENTENTIA.

DEVS pijs arcana detegit: idemq; viam ad eorum salutem sæpè longè ante præparat.

IOSEPHVS CONIECTOR.

Genes. 41.

ARGVMENTVM.

Iosephus interpretatur Pharaoni duo somnia, ob eam causam Pharaon præcitat eum totum Aegyptum.

Pharaon, Iosephus,

Somni-

Somniaui quiddam, quod nemo mihi potest interpretari explicare. Te autem audio esse coniectorem somniorum, ideoq; te accersui. I. Equidem is sum, per quem Deus interpretatur somnium tuum Pharaon. Itaq; narra. P. Videbar mihi ad stare ripam fluminis: atq; ex eo exierunt septem vaccae bene habitæ, & pulchræ visu, quæ pascebantur in campo recto. Ecce autem deinde septem aliæ graciles, & deformes supra modum, & tenui corpore, quales nunquam vidi in Aegypto: quæ deuorauerunt priores, quas cum demississent in sua viscera, tamen id non apparebat: adeo semper maciæ deformes erant, ut prius. Ego somno solutus sum. Deinde rursum oppressus somno, videbar videre septem spicas crescentes in vno calamo, opimas & formosas: secundum quas succrescebant totidem aliæ graciles & tennes, & exesæ vredine, quæ deuorauerunt septem illas generosas. Hæc ego indicaui coniecturibus: sed nemo est, qui possit mihi explicare. I. Somnium tuum vnum est Pharaon. Deus præmonet te eorum quæ facit. Septem vaccae generosæ, sunt septem anni, septem spicae item, idem volunt: vnum idemq; somnium est. Septem verd vaccae & spicae tennes, septem alij sunt anni quibus fames vigeat. Hoc idipsum est quod dixi: Deus quod facit, tibi indicat. Sic habeto: Septem annos proximos futuros esse feracissimos frugum terræ, præsertim in Aegypto: quos sequentur alteri ita infesti penuria omnis cibi, ut lata illa vbertas propriâ sit omnino consumenda fame.

fame. Tanta, inquam, laborabitur penuria, ut tantæ rerum abundantia, ne vestigium quidem vllum supersit. Nam quod his somniasisti, id idem factum est, ut intelligas omnino decretum esse Deo ita facere, idq; breui. Quare dispice Pharaon, virum aliquem scientem & peritum, quem præficias Aegypto: prætereà curatores & ædiles annonæ, qui legant quintas in Aegypto, cogantq; quam maximum numerum frumenti, his proximis septem annis veribus, quod condant nomine tuo in vrbes. Ita fiet, ut proximo septennio duplas consequaris annonas, quibus Aegyptus defendatur à fame & perniciæ altero septennio. P. O salutare consilium, & dignum homine sapientissimo. An quisquam hodie est, qui æquè staret numen, atq; hic? Ergo cum Deus indicet tibi Iosephe, tanta res, non est dubium, quin tu sis prudentissimus & sapientissimus omnium. Itaq; iam nunc volo, ut sis gubernator domus meæ, utq; omnis meus populus pareat imperio tuo. Maior ero te solo tantum. En trado tibi curam & gubernationem totius Aegypti, atq; ad confirmationem huius rei hunc annulum detractum meo digito, induo tuum: teq; dono hac veste byssina, & hoc torque aureo. Tibeoq; te vbi in curru primo secundum meum: & volo proclamari ante te; Cogenulate. Ne viam Pharaon, nisi tu vnus eris in tota Aegypto, cuius iniussu non audebit quisquam vel mutire. Deinceps iam non vocaberis Iosephus, sed Saphnat opaneas, ut nomine ipso pellicearis interpretationem obscurorum. Atq; ego tibi

tibi despondeo Asnatam, filiam Potipharæ Pontificis Heliopolitani. I. At ego tibi Rex pro tantis beneficiis habeo gratiam, quantam maximam possum: dabog; operam, Deo volente, ut nec te mandati, nec me recepti muneris pœniteat.

SENTENTIA.

Deus pios post dolores & infamiam mira arte euehit ad voluptates & honores. Quod si non omnibus pijs accidit in hac vita, at in futura accidet. Nam prima pars vitæ Iosephi, quæ calamitosa fuit, vmbra est huius vitæ piorum. Altera vero futuræ. Atq; idem dico de Iacobo & Dauide. Ad gaudia venit per dolores: ad honores per infamiam: ad dulcedinem per amaritudinem: ad altitudinem per humilitatem: per mortem ad vitam.

IOSEPHVS AGNITVS.

Genes 44.

ARGVMENTVM.

Filij Israelis reuocati de via iussu Iosephi, furto simulatè accusantur: tandem Iosephus sese eis aperit.

Præfectus domus Iosephi, Filij Israelis, Ruben, Iudas, Iosephus.

Restate viri. Heus vos apello, sistite gressum. Hoccine est humanum factum, aut dignum hospitibus, pensare bonum malo? An nesciebatis eam esse, qua herus est solitus potare? At etiam sperabatur eum ignoraturum, qui est diuinus? malè omnino à vobis factum. F. Quid tibi vis homo, cum tua ista iracundia? aut quid nos accusas? F. Ita vos

c

Deus

Deus amet, vi nescitis. F. Nam qui sciamus? P. Suffurati estis pateram heri mei. Scitis nunc? At etiam vi fingunt vultum. IV. Pace tua dixerimus, vir optime, absit procul à nobis istud facinus. Tute scû, vi reportauerimus ad te vsq; è finibus Chanæ-
næorum argentum repertum in ore saccorum no-
storum: tantum abest, vt sustulerimus è domo Do-
mini tui aurum, aut argentum. Ita tecum agemus:
Si quem penes deprobenſa fuerit patera, ipse mori-
atur, nos omnes perpetuæ ſeruilituti addicamur. E.
Imò agemus mihi. Qui fuerit conuictus furti, mihi
ſeruus eſto: cæteri liberi diſcedunto. F. Placet: de-
ponamus ſarcinas ocyus, hem, ſcrutare vt libet. P.
Placet conquirere à maximi ſarcina, ad minimi.
Hic quidem non eſt, neq; hic: ſed proſectò inuenie-
tur. Vbi, vbi eſt, diu celari non poteſt. Euge mani-
feſtum furtum. Hic eſt in ſaccho minimi natu. An
etiam nunc poteſtis negare è deprehendine ego ſu-
rem manifeſtarium? F. Aperta res eſt, perijmus
funditus. Heu rem miſeram, & luſtuofam. An vlli
vinqum mortales fuerunt æquè infortunati, atq;
nos ſumus? IV. Equidem nequeo ſatù mirari, atq;
data nobis ſunt verba, redeamus propere omnes ad
Saphnatopaneam, ſi vlla ſuperest ſpes ſalutis. Ab
pater, pater, quam metuo malè, ne tibi accidat,
quod metuebas tantopere. IO. Quod facinus feci-
ſtis hoſpites? An ignoratis, me vnum eorum eſſe, qui
diuinant? IV. Quid dicemus, Domine? quid loque-
mur? quam cauſam afferemus? Deus patefecit
pecca-

peccatum noſtrum: ecce nos tibi ſeruos, vna cum
eo, apud quem inuenta eſt patera. IO. Bona verba,
imò ipſe vnus mihi ſeruiet, vos redite ſalvi ad pa-
trem veſtrum. IV. Quaſo, vt liceat mihi pauca lo-
qui apud te cum bona venia, nam tu quidem es al-
ter Pharao. Cum primùm buc venimus, vt tute
ſcû, frumentandi gratia, rogavi nūmnam eſſet no-
bis pater, aut frater? Nos reſpondimus, patrem eſſe
nobis ſenem, fratremq; natum iam annoſo patre,
cuius itè germanus alter exceſſiſſet vita, illum tūm
ſolum reſtare domi cum matre, patriq; eſſe cariſi-
mum, & in iuſſiſti fratrem illum adduci ad te, quod
diceres velle te videre. Nos reſpondimus, Patrem
non poſſe carere eo, quin moreretur præ mœrore.
Tūm tu interdixiſti nobis aditu ad te, niſi mini-
mus natu frater compareret nobiſcum. Nos retu-
limus omnem rem patri. Cumq; iuberet nos re-
dire hūc eadem de cauſa, negauimus venturos ſi-
ne fratre. Pater dicere, ex duobus filijs, quos ſuſtu-
liſſet ex vxore, alterum à ſeris deuoratum eſſe,
nec poſtea viſum ſibi: alterum ſuperreſſe, qui ſi ab-
duceretur à ſe. & aliquid humilitus accideret ei,
nos fore in cauſa, vt ſenex miſerè interiret. Nunc
ſi reuertar ad eum, neq; reducam puerum, quem
vnicè amat, ſimulatq; viderit me, morietur: atq;
ita fuerimus aucloras miſerrimæ mortis patri no-
ſtri, cuiusq; ſenu. Atqui ego vas facturus pueri ſi-
ſtendi. Quare obſecro, vt ego potius ſeruam ſerui-
tutem apud te, pro puero: ipſe redeat domum cum

fratribus. Neq; enim sustineo redire ad patrem, sine puero, ne videam mala, quibus afflictabitur. 10. Enimvero iam non contineo me, nec possum amplius dissimulare. Vos exire omnes facite. O fratres mei, ego sum Iosephus. Obsecro estne superstes pater? Quid obstupuis? amplectimini me. Oh, nō contineo lacrymas. Ego sum Iosephus Germanus vester, quem vendidistis mercatoribus euntibus in Aegyptum. Proinde ne angimini, neue dolere, quod me vendideritis. Nam hoc totum profectum est à providentia Dei, qui voluit ut huc antevenirem. Et enim duo anni fame infesti elapsi sunt: superest adhuc quinquennium, quo neq; sementis fiet, neq; messis. Quamobrem Deus prēmisi me in hac loca, quod sciebat vos esse venturos, ut esset, qui servaret vos, paternamq; domum. Itaq; non vos, sed Deus misit me, qui effecit, ut essem Pharaoni pater, toti eius familiae Dominus, vniuersis Aegyptijs Princeps. Quocirca proficiscimini continuò ad patrem, & narratore ei, me esse & viuum, & magnum, atq; gratiosum: proinde ne cunctetur commigrare ad me vnà cum tota domo, & pecoribus. Supellectilem ne moretur: plurimam enim hic esse. Nam aliam vos in terra quadam feraci, non procul hinc. Ecce vos videtis oculis vestris, videt carissimus frater Benjamin, ut colloquar vobis cum eo ipsius ore licet agnoscatis, & omnia renunciatis patri. O mi Benjamin, teneò ne ego te? ut libenter amplector carissimum mihi capitulum. Agite, amplectar vos omnes. Sal-

lele

uete fratres, redditi mihi post longum tempus. FR. Salue & tu frater mihiissime.

SENTENTIA.

DEVS est misericors, etiam peccata suorum conuertit ad ipsorum salutem.

MOSES EXPOSITVS.

Exodi 2.

ARGVMENTVM.

Moses infans à matre expositus, reperitur à filia Pharaonis, & matri ignoranter traditur alendus. Iocabeda mater Molis, Maria soror,

Thermutis filia Pharaonis, Ancilla.

HUc vsq; euadimus clanculum, & iam peruenimus ad flumen. Nunc exponendus est hic infans puer, ne Pharaeo resciscat eum esse seruatum à nobis, contra suum mandatum atq; voluntatem. Nam quod seruauimus eum iam tres menses, fecimus cum magno periculo. Sed melius erat venire in discrimen etiam de vita, quàm sincere necari tam formosum puerum. O crudelem regem, qui iusserit interfici omnes partus mares. Quam multi sunt perempti iussu eius, in ipso ingressu vitæ? Quæ est vnquàm audita tanta immanitas? Infantes iugulari in ipso limine & ingressu vitæ? O mi filiolo, ego mater misera cogor exponere te hic in papyro? te, quem tuli vtero, quem peperì, quem per tres menses occultauì: & occultarem adhuc, si possem. O rem acerbam: mène separari à te, sine vlla spe tui vquam

quam videndi? quid me futurum est? Quid te autem fili, quem hic desero? Verum cum non possimus quod volumus, velimus quod possumus. Quod meum fuit, feci, ut te occultum haberem. Nunc commendo te clementie & providentie diuinæ. Vale meæ delitiæ, vale, mi filiolo. M. Mater, ego hic manebo in occulto, si tu permittes, ut videam quid futurum sit. I. Permuto, & domum redeo. T. Hic est flumen, quod venimus ad lauandum. Vos pedisseque hic inambulabitis secundum flumen: ego cum ancilla concedam in hunc recessum anæonum & occultum. Sed quid video in papyro, ancilla? vise quid sit. Videtur mihi esse cista. A. Et rectè videtur, beata: & quidem est oblita bitumine & pice. T. Affer eam huc. Aperiamus. Ah miselle: puer est vagiens: miseret me eius. Ex pueris Hebræorum est. M. Venio in summam spem conservandi pueri. Accedam: Salve Domina. T. Quid tu au? M. Vis ne ut accersam tibi nutricem ex Hebræis, quæ nutriat tibi puerum? T. Benè dicis, accerse. M. Iam hic aderit. T. Bonæ auspicijs huc descendi. Habeo puerum, quem curabo educandum pro meo. Nihil potuit accidere mihi optatiùs. Neg, vereor offendere meum patrem in re tam pia & humana. Ah scelus est, iugulare partes recentes. At quàm elegans est, quàm benenatus. Nonne flagitium est, necare tales pueros? M. Hic tibi adduco nutricem, Domina. T. Mulier, tu educabis mihi, & enutries hunc puerum. Ego tibi solam mercedem. I. Faciam.

SEN-

SENTENTIA.

Quos Deus seruare vult, eos quidem in summa pericula venire patitur: at non perire.

DVMVS. Exod. 5.

ARGVMENTVM.

Ioua in fumo ardente alloquitur Moysen, cumque mittit in Aegyptum, ad liberandos Israelitas ex seruitute.

Moses, Ioua.

DEum immortalem, quid monstri video? dum ita ardentem, ut tamen non consumatur? Libet videre, quid hoc sit rei. I. Moses, Moses, M. Quid est? I. Locus hic sacer est, noli accedere huc. Detrahe tibi calceos de pedibus. Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abrahami, Deus Isaaci, Deus Iacobi. Vidi angustias populi mei, qui est in Aegypto, gemitumque, audiui, quem exprimit violentia exactorum operum. Noui labores meorum. Itaque descendi, ut eripiam eos à manib. Aegyptiorum, abducamque ex illa terra, in terram bonam & amplam, abundantem lacte & melle: quam incolunt Chanaanæi, Hettæi, Amorrei, Pherecei, Heuæi, Iubusæi. Et nunc volo mittere te ad Pharaonem, qui educas populum meum post te. Israël ex Aegypto. M. Nam quis ego sum, ut adeam Pharaonem, educamque Israelitas ex Aegypto? I. Adero ego tibi, atque hoc signo intelliges te esse à me missum: Cum eduxeris eos ex

C 4

Aegy-

Aegypto, coletis Deum in hoc monte. M. Age sanè, adiunero Israelitas, dixero me missum à Deo patrum ipsorum. Quod est, dicent, nomen eius? Hic quid respondendum? I. Ero, qui ero. Dices Israelitis: Ero misse me ad vos: dices, inquam, missum te à Ioua Deo, patrum ipsorum, Abrahami, Isaaci, & Iacobi: atq; hoc esse nomen meum immortale, quo nomine volo notus esse in sempiternum. I. modò, conuocatusq; senioribus Israelitis dicitò, te à me esse missum, qui tibi apparuerim: quidq; statuerim eos respicere, liberareq; calamitate, qua opprimuntur per Aegyptios, atq; auhere in regionem longè omnium feracissimam. Vbi te audierint, (audient enim) adibis vnà cum senioribus regem Aegypti, quem admonebitis nomine Dei Hebræorum, vt sinat vos procedere iter tridui per deserta, vestroq; Deo sacrificare. Nec verò me latet, non permissurum, nisi vi coactum. Quare afflictabo Aegyptum miris modis, vt tandem amittat vos libens. Quinetiam ne abeat vacui, ponam populum in gratiam cum Aegyptijs, perficiamq; vt mulieres egressuræ exorent vicinas & hospites vasa aurea & argentea, & vestem, quæ deinde imposta vestris liberis exportabitur, atq; ita compilabitur Aegyptum. M. At enim non habebunt fidem dictis meis, negabuntq; visum mihi Iouam. I. Quid istud est, quod tenes in manu? M. Virga est. I. Abijce humi: quid nunc, quid est? M. Pery, serpens est. I. Ne fuge, sed præhende manu caudam eius. Vides rursum virgam factam: vt credant

credant tibi visum esse Iouam. Age rursum immitte manum in sinum tuum, educ: vides tam albam lepra, quàm est nix? Nunc refer in sinum, educ: vides sanam esse iterum, vt est cæterum corpus? Quod si primo signo non adducentur, vt fidem habeant tibi: at altero. Sin ne duobus quidem prodigijs persuasum eis fuerit, sumes de aqua flumini: quam vbi fuderis in terram, fiet sanguis. M. Quæso te, Domine, neg. antea eram disertus, neg. nunc sum post tuum colloquium: nam laboro tirubantia oris, & tarditate linguæ. I. Ec quis dedit os homini? aut quis facit mutum, aut surdum? quis videntem aut cæcum? An non ego is sum? I. modò: ego moderabor tuæ linguæ, tibiq; suggeram, quid sis dicturus. M. Obsecro, mitte idoneum aliquem. I. Enimvero odiosus es. Est tibi frater. Aharon Leuita: is benè disertus est, scio: quin procedet tibi obuiam teq; viso letabitur animo. Et tu præbis verbis, quod voles: ego verè moderabor tuo ori, & eius: præmonstraboq; quid sit vobis faciendum. Ipse alloquetur populum pro te: eritq; tibi pro ore, tu ei pro Deo. Feres etiam manu istam virgam, qua edes portenta. Abi sane.

SENTENTIA.

DEVS voce aliorum deiicit hostes suos.
Debet eloquentia seruire pietati.

VITVLVS. Exod. 31.

ARGVMENTVM.

G S

Mosè

Moses pacat Iouam iratum Israelitis ob aureum vitulum, ipse pœnas illis irrogat.

Ioua, Moses, Iosua, Aharon, Leuitæ,

ABi, descende. Iam enim deprauati sunt populi tui, quos eduxisti ex Aegypto. De flexerunt citò de vi, quam docueram: duxeruntq; sibi ex auro vitulum, quem adorant, cui sacrificant, dicuntq; Deum esse, à quo sint educti ex Aegypto. Video sanè populum esse intractabilem, & refractarium. Quamobrem sine me, vt irascar, conficiamq; eos, deducamq; ex te gentem magnam. M. Cur exardeas ira in tuos, quos eduxisti ex Aegypto magna vi, manuq; valida? an vt iacerent Aegyptij, eductos à te malitiosè, vt deleves eos in montibus ad internecionem, prorsusq; tolleres è medio? Quin omitte istam tuam iracundiam, atq; ita vt decet, remitte hanc noxam populo. Memineris Abrahami, Isaaci, & Israëlitis, cultorum tuorum, quorum posteritatem iurasti multiplicaturum ad numerum stellarum, daturumq; ei terram illam, quam possideat in æternum. I. Imo oras. hem, remitto. M. Facis, vt te dignum est. Ego verè descendendo de monte, cum his duabus tabulis. I O S. Quem clamorem audio? pugnatur in castris. M. Non est iste clamor vrgentium vi, aut terga vertentium sonum audio cantantium. Sed accedamus. Hec mihi, quod flagitium video? totus, totus iracundia ardeo: valeant tabulae. A bi frater, frater, quid tibi fecit hic populus, vt eum obligares tanto

tanto scelere? A. Ne irascere, Domine. Tute nosti hunc populum, quàm sit peruersus. Cum flagitarent à me, vt facerem sibi Deos, qui prairent eis, (sese enim nescire, quid accidisset isti Mosi, à quo essent educti ex Aegypto) iussi, vt quod quisq; haberet ornamenti aures, detraberet sibi, & afferret ad me: quod etiam fecerunt, id ego immisi in ignem, vnde effectus est hic vitulus. Itaq; vides eos nudatum ornamentum: id quod idè feci, vt eos notarem ignominia apud hostes. M. Video. Nunc si quis à Ioua stat, huc ad me. Bene habet. conuenerunt omnes Leuitæ. Agite nunc viri sortes, accommodate suum quisq; ensim lateri ite per tota castra: perimite suum quisq; fratrem, amicum, proximum nemini parcite, nam ita iubet Ioua, Deus Israelitarum, L. Ira fier.

SENTENTIA.

Populus, si absunt boni magistri, facillimè labitur in grauissimos errores. D E V S piorum peccatas placare se finit.

CONQUERENTES.

Num. II.

ARGVMENTVM.

Populus voluptates Aegyptias desiderat, fastidians cœlestem cibum. Et IOVA conquærenti Mosi pollicetur, sese illis suppeditaturum carnem, sed ad pœnam.

Populus, Moses, Ioua.

Vtinam

Vtinam nunquam emigrassemus ex Aegypto. Quid enim agimus in hac vasta solitudine? quis dabit hic nobis carmen, quæ vescamur? Nam cum venit in mentem piscium, quibus immunes vescemur in Aegypto, tum autem cucumerum, peporum, porrorum, ceparum, alliorum? consensimus, nihil ante oculos habentes, præterescio quod manna. M. Hei mihi, quas querimondas audio? O Ioua, cur ita mihi aduersus, ita à me voluntate alienus es, ut mihi imposueris onus totius huius populi? Nunquid ego populum hunc concepi? nunquid peperì? ut mihi iubeas eum ferre in sinu meo, quomodo fert nutrix alumnus in terram, quam iura stī maioribus eius? unde mihi carnes ad tantum populum, qui eas à me cum fletu flagitat? Non possum ego solus eum sustinere: est enim grauior quàm pro me. Quod si isto modo agis mecum, interfice me potius, si quid apud te autoritatis habeo, quàm ut videam perniciem meam. I. Congrega mihi septuaginta viros, de senioribus Israelitis, quos scis esse senatores & primarios populi: eosq; adducito ad oraculare tabernaculum, ibi assuturos tecum. Ego descendam, & ibi colloquar tecum, demumq; de spiritu, quo prædictus es, quo eos afflato, ut ipsi tecum ferant partem operis populi, ne tu solus sustineas. Populo autem sic dicito: Lustemini in crastinum, & vescimini carne. Fletus enim vestester peruenit ad aures Iouæ, dum flagitatis carnem & desideratis Aegyptum. Dabit vobis Ioua carnem, quam comedatis;

dati: & comedatis non vno die, non duobus, non quinq; non decem, non viginti, sed ad menstruam diem, dum vobis exeat per nares, & faciat nauseam, quoniam contemto Ioua, qui versatur inter vos, plorantes apud eum, conquerimini vos exisse ex Aegypto. M. Sexcenta sunt millia peditum huius populi, qui adest mecum: & tu dicis te datum eis carnes, quibus vescantur per mensem. Nunquid eis mactabuntur oves, & capræ, & boues, quæ sacri sint? Nunquid vniuersi pisces maris congerentur, qui eis suppetant? I. Nunquid debilitata est Iouæ manus? iam videbitis, euenturane promiserim, nec ne.

SENTENTIA.

Cupiditas rerum carnalium parit fastidium spiritualium. Et Deus carnalia petentibus interdum largitur: sed illa brevis voluptas parit longos dolores. Cum maximè explebuntur carnales voluptatibus, aderit pœna.

CALEBUS; Num. 13

ARGVMENTVM.

Populus, deterrentibus exploratoribus, despectat de expugnanda promissa terra. Quia re iratus IOVA, iurat non peruenturos, exceptis duobus, qui considerant, videlicet Iosua & Calebo.

Exploratores, Caleb, & Populus.

Iosua, Moses, Ioua.

Venimus in eam terram, Moses, & Aharon & Israelita, ad cuius explorationem missi sumus à vobis: & quidem abundat lacte & melle, arg; ecce

ecce vobis fructus illius terra. Videtis quanta sit haec
vua, qua in palo portetur a duobus: videtis & haec
malogranata, & ficus Sed incolae habet fortes, &
urbes maximas, easq; munitissimas. Enaci quoq;
prognatus illic vidimus: Amalechitae ad austrum
incolunt: Hettai, & Iebusaei, & Amorrhaei in mon-
tanis: Chananeae autem accolunt mari & Iordanis.
C A L. Ne dubitemus edproficisci, & inuadere illos
fines: nam sumus futuri victores. E. Minime verò:
est enim populus ille fortior, quam nos: terra in-
fausta, suorum habitatorum conjunxit, in qua
non nisi immani statura homines vidimus. Quid,
quod vidimus Enacios, de genere Gigantum, cum
quibus comparati, videbamur nobis esse locusta. P.
Vtinam aut in Aegypto mortui essemus, aut in hac so-
litudine moriamur. Cur n. adduxit nos Ioua in hanc
terram, ferro trucidandos? mulieribus nostris, &
paruulis praedafuturus? Nonne satius nobis est repe-
tere Aegyptum? Creemus nobis imperatorem, quo du-
ce reuertamur. IO. Caute Israelitae, ne quid facia-
tis, cuius vos posthac poeniteat. Terra, quem explo-
rantes lustrauimus, terra est bona imprimis. Si no-
bis fauerit Ioua, intromittet nos in eam, eamq; no-
bis dabit, terram scatentem lacte & melle. Cete-
rum ne rebellate contra Iouam, & ne illius terra in-
colas timeate, quos nos praesidijs laestitutos, adiuan-
te Ioua, conficiemus. Deponite metum. P. Lapiden-
tur, Lapidentur, IOV. Quousq; tandem irritabit me
iste populus? Moses: quousq; mihi fidem non habebit,

tot miraculis per me editis apud eum? Quin cum
peste illara excindo, ducturus ex te gentem maio-
rem potentioremq;, quam ista est. M. Ergo cum au-
dient Aegypti (quib. de medio vi tua eripueris hunc
populum) cumq; audient incolae istius terra, te, Io-
ua qui in hoc populo versatus ab eo conspectus sis
praesens, ipsius oculis: te, cuius nubes supra eum ste-
terit; qui praerueris ei interdiu in columna nubis, no-
ctu in columna ignis: qui, inquam, audierint hunc
populum a te funditis esse deletum, dicent te, quia
nequiueris intromittere eos in terram, quam eis
iuraueris, trucidasse eos in desertis. Quare vtere ex-
cellenti ista virtute, Domine, de qua loquens ita di-
cebas: IOVA AD IRAM TARDVS,
AD CLEMENTIAM PROPENSVS,
CVLPAM ET PECCATA CONDO-
NANS: IN POENA AVTEM IRRO-
GANDA PARENTVM CVLPAM
IN NATOS, AD TERTIAM ET
QVARTAM STIRPEM persequens. Re-
mitte quæso culpam huic populo, vt tua benignitas
postulat, vig. ei ab Aegypto hucusq; remisisti. IOV.
Remitto, vt postulas: Veruntamen ne viam, nisi Io-
uae gloria replebit totum orbem terrarum. Nam eo-
rum, qui viderunt meam gloriam, & miracula, quæ
feci tum in Aegypto, tum in solitudine, & me tamen
tentauerunt iam vel decies, neq; mihi obtempe-
rauerunt: eorum, inquam, qui me irritauerunt;
tomo videbit terram, quam iuravi maioribus eorum.

Sed Calebum meum (quoniam alio animo prœdictus, quàm ceteri, mihi obsequutus est) introducam in terram, quam audiuit: eamq; possidebit eius progenies. Cras reuertimini in solitudinem, versus mare rubrum. Etenim quem ad finem tandem audiam istius in me sceleratæ multitudinis Iraelitarum maledicta? Renuncia hæc eis. Ne viam (inquit Ioua) nisi, quemadmodum locuti estis audiente me, sic faciam vobis. In isto deserto cadent cadauera vestra & omnis vestrum numerus, quotquot recensens supra vigesimum annum, murmuraſtis in me. Non intrabitis, inquam, in terram, in qua promisi me collocaturum vos. Excipio Calebum Iephonis & Iosuaam Nunis filium. Paruulos quôq; vestros, quos dixistis prædæ futuros, introducam in terram, quam vos renuistis, eaq; potientur. Atq; interea dum vestra cadauera per deserta labuntur, & consumuntur, liberi vestri ibidem pœnas dabunt vestri meretricij, per quadraginta annos, quibus vos supplicio afficiemini: pro numero dierum, per quos dies explorastis terram, totidem annis ductis pro totidem diebus, sentieturq; quid sit, in me esse contumacem. Ego Ioua & dico, & sine dubio efficiam, vt huius peruersæ multitudinis homines, qui contra me coierunt, consumantur, & intereant in hac solitudine.

SENTENTIA.

Nihil est perniciosius illis qui docent, minora sperare, quàm ferant promissa Dei: quibus tamen maxima pars hominum credit, Deus ignauos & diffident

diffidentes auersatur, atque deserit: confidentes verò iuuat. Tantum quisq; potest, quantum se diuina ope posse credit: si modò est eius fides secundum data in DE I promissis.

BALAAMVS. Num. 22.

ARGVMENTVM.

Asina Balaami ab ipso, quia restitaret, verò berata, loquitur: & Genius, qui ei in via obstabat, Balaamum alloquitur.

Balaamus, Asina, Genius.

VT te Deus malè perdat asina, quæ me inuitum de via auebis in agrum. Ac ego te, pro isthoc maleficio onerabo iellibus improba. Ary, ary: quin ergo redis in viam? Nuuc sumus inter duas macerias, non licebit mihi amplius declinare. Hei mihi, attriuit mihi pedem ad maceriam. At dispream, nisi te malè multo plagis. Ary, ary, quid hoc monstri est? succumbit, at iam faxo te attolles: aliqui hic te contundam vsq; fuste, hem. A. Quid in te commisi, vt me iam tertium caderes? B. Rogitas improba, quæ me hic ludificaris indignè? atq; vitinam mihi esset gladius præ manu: nam te hic iam confoderem. A. Nõne ego sum asina tua, cui tu semper hæcenus inequisti? Num quid tale solita sum facere tibi? B. Nihil. G. Balaame, cur cecidisti asinam tuam iam tertium? Ecce ego ipse veni tibi aduersatum, quia hoc iter susceptum est contra meam sententiam. Asina verò ubi me vidit declinavit me iam ter: quod nisi fecisset, profectò iam

D

te in-

te interfecissem, eam verò suissem viuere. B. Pec-
caui, fateor: sed non videram te mihi obuiam in
via. Itaq; si hoc iter tibi displicet, reuertar. G. Imò
eas licet cum istis: veruntamen vide, vt ea demum
dicas, quæ tibi suggessero.

SENTENTIA.

Falsi vates minus interdum vident, quam ius-
ta.

TRANSIORDANI.

Num. 32.

ARGVMENTVM.

Rubenenses & Gadini impetrant à Mose se-
dem trans Iordanem.

Rubenenses, & Gadini, Moses,

HAcc regio, quam Israëlita ceperunt, caesis, Io-
ua duce, incolis, regio est apta pecori alendo,
nos autem habemus pecus: quod nisi tibi molestum
est, Moses, liceat nobis possidere hanc terram, vt
non traiciamus Iordanem. M. Scilicet fratres ve-
stri ibant in bellum, vos hinc manebitis ociosi?
Cur deterretis animos Israëlitarum, ne perueniant
in regionem, quam ipsis Ioua dedit? Ita nimirum
fecere patres vestri, quando eos ego misi à Cade-
barno speculatum regionem. Cum enim peruenis-
sent ad fluuium Escoleum, viderentq; terram, fre-
gerunt deinde animos Israëlitarum, ne irent in ter-
ram, sibi à Deo datam. Qua re iratus Deus, eodem
die

die iurauit, nullum eorum, qui egressi essent Egy-
ptio, qui modò excessisset vigesimum annum; visu-
rum terram, quam ipse promiserat Abrahamo,
Isaaco, & Iacobo, eò quod non paruissent sibi: ex-
ceptu Calebo & Iosua, qui paruerant. Ergo iratus,
eos duxit vltro citroq; errantes per deserta qua-
draginta annos, donec tandem disjyt totum illud
genus hominum, qui offenderant Iouam. Ecce au-
tem vos exstitistis pro patribus vestris, qui augeatis
numerus nocentum, vt ira Iouæ in Israëlitas in-
cremento augeatur. Nam si deseretis eos, duclabit
eos adhuc per deserta, atq; ita perdideritis hunc
populum. R. Aedificabimus hic, caulas pecudibus
nostris, & vrbes paruulis & imbecilibus: nos ve-
rò in armis erimus parati ante Israëlitas, donec
collocauerimus eos solo loco. Nostri autem liberi, &
cætera turba ad bellum inepta, manebunt in vr-
bibus muratu, vt sint tuti ab incolis terræ. Nec re-
uertemur domum, quin prius Israëlita venerint
sua quisq; in hereditatis possessionem. Neq; enim
cernemus hereditatem cum eis trans Iordanem,
quibus obuenerit eis Iordanem, orientem versus. M.
Siquidem repræstabitur quod pollicemini verbis, ar-
matiq; ad bellum, quotquot potestis ferre arma, Io-
ua spectante, Iordanem transmittetis, non reditu-
ri nisi deturbati à Ioua hostibus, terraq; subdita
Iouæ imperio: si, inquam, ita agetis, renuetis
postea, purgati & Iouæ & Israëlitis: atq; hac qui-
dem lege possidetote terram, Ioua volente. Sin hæc

non feceritis, sic habetote, vos peccare in Iouam, vestrumq; peccatum in vos recasurum.

SENTENTIA.

Quibus iam prospectum est, ij debent ceteros, quibus nondum prospectum est, adiungere.

RACHABA. Iosua 4.

ARGVMENTVM.

Rachaba meretrix abditos apud se exploratores Israelitarum clam dimittit per fenestram, pacta cum eis de salute sua & suorum.

Ministri Regis, Hierichuntis, Rachaba, Exploratores Hebræi.

Rachaba, nos sumus hoc missi à Rege, vt abducamus homines eos, qui diuerterunt ad te, venerunt enim gratia explorandæ totius regionis: proinde vide, vt eos producas nobis. R. Ad me quidem venerunt homines quidam, qui ciuitates sint, me latet: ij cum vespere clauderetur porta, exierunt: nec scio, quo se receperint. Si vultis consequi velociter, assequimini. Salua res est, abierunt, Nunc adeo hospites, quos ocului in tecto sub fascibus lini, vt eos seruem beneficio meo. Heus, heus hospites: dormitis? EX. Nondum. R. Attendite quæ dicam. Non ignoro, Iouam dedisse vobis hanc terram: nosq; omnes incolas huius terre percussos vestri terrore, abiicisse animos. Nimirum audiimus, vt exicauerit Iona mare rubrum, quo vobis

vobis pateret iter ebeuntibus ex Aegypto: vtq; traclaueritis duos reges Amorrhæorum, qui trans Iordanem habitant: Sebonem dico, & Oggun, quos delcuisistis funditus. Quæ res vbi audita est, concidimus animis, nec iam quisquam est qui audeat vel mutire in vos: propterea quod Ioua Deus vester, Deus est tam supra in cælo, quam infra in terra. Quocirca iurate nunc mihi per Iouam, si ego vos demerita fuero meo beneficio, vos quoq; parem gratiam relatueros domui meæ paternæ: & mihi date certum signum, quo consulatis saluti mei patris & matris, & fratrum & sororum, & omnium quæ habent, asseritisq; vitam nostram à morte. EX. Fidem damus: nec recusamus mortem, (modo ne indicetis nos) cum Ioua tradiderit nobis hanc regionem, ni vos bona fide conseruauerimus. R. Ergo hac lege demittam vos per funem per hanc fenestram, quæ prospicit rus. Rectè est, euasistis. Nunc contendite in montes, ne incidatis in eos, qui vos persequuntur: & ibi, dum redeunt, latetote triduum, post ituri. EX. Attende diligenter, quæ dicimus. Cum ingressi fuerimus hos fines, tu appendes funiculum istum rubrum de hac fenestra, per quam nos demissisti: conuocabiq; ad te totam vestram familiam. Quod si quis è domo tua foras exierit, suo id periculo fecerit, nos aberimus à culpa. Quæ verò erunt apud te, ea si quis attigerit, nos præstabimus damnum. Quod si hanc rem palam feceris, erimus liberi à iureiurando, quo

tu nos obſtrinxifli. R. Placet conditio. Valet. EX.
Et ita.

SENTENTIA.

Pies aduerſus impiorum iniuriam abſcondet
re, pium eſt, & DEVS huiusmodi officia remuneratur.

GABAONITAE.

Iofua 9.

ARGVMENTVM.

Iofua deceptus à Gabaonitis, fœdus pacificatur cum eis.

Gabaonitarum legati, Iofua.

Aſſumus hûc è finibus remotis, Iofua & Iſraē-
litæ, miſi ad faciendum fœdus vobiſcum,
ſi vobis ita videtur. I. Fortaſſis habitatis in finibus
his, quod ſi eſt, non eſt nobis ſas inire fœdus vobiſ-
cum. L. Nos quidem parati ſumus dedere nos in
tuam poteſtatem. I. Cuitates eſtis, & vnde adefſis &
L. Aſſumus ex terra admodum remota hinc, moti
nomine Iouæ Dei veſtri. Audiuiſus enim ſamam
eius, & quanta facinora ediderit in Ægypto, viq;
acceperit duos Amorraeos Reges Tranſiordaninos,
Sehonem Heſebaniorum, & Oggum Baſſanæ apud
Aſtarote. Hac de cauſa mandauerunt nobis noſtri
Senatores, & vniuerſi noſtrætes, vi ſumto viatico
veniremus obuiam vobis, oblaturi vobis ſerui-
tium noſtrum, & pacturi fœdus vobiſcum. Atq;
ecce panes, quos domi ſumſimus in comineatum,
cum

cum ſumas proſecti ad vos: qui iam marcuerunt,
mucroniſq;, vt videtiſ. Hæ quoq; lagenæ, quas reple-
uimus nouas, videtiſ vt ſint lacera. Veſtimenta eti-
am, & calcei noſtri, iam detrita ſunt longitudine
itineris. Quare nolite putare, nos meditari dolum
vllum: bona fide agimus, & vt res eſt, ſic loquimur.
I. Ergo componemus pacem vobiſcum, voſq; conſer-
uabimus, & id iureiurando confirmabimus.

SENTENTIA.

Et pii interdum falluntur. Nam quod minus ſunt
ipſi malitioſi, eò facilius credunt alijs, eos exiſti-
mantes ex ſuo ingenio. Itaq; cauenda pijs eſt cred-
ulitas, & cum columbina ſimplicitate coniun-
genda eſt ſerpentina aſtutia.

IOSUA. Iofua 24.

ARGVMENTVM.

Iofua concio ad populum, in qua commemorat Iouæ erga ipſos beneficia, & populus ſeſe Iouæ ſeruiturum promittit

Iofua, populus.

Avdite vniuerſi Iſraēlitæ, quamobrem iuſſe-
rim vos huc conuocari, & quid Ioua Deus Iſ-
raēlitarum iuſſerit me vobis eſſari. Maiores veſtri
olim incoluerunt tranſflumen, videlicet Thara pa-
ter Abrahami & Nachoris, colueruntq; Deos pere-
grinos. Ioua autem illinc euocauit Abrahamum,
autorem generis veſtri, eumq; perduxit per omnes

fines Chananæorum, & auxit progeniem eius: deditq; ei Isaacum. Isaaco autem Iacobum & Esau, Esau assignauit Seir montem possidendum. Iacobus eiuſq; liberi descenderunt in Aegyptum. Ibi cum excreuissent in gentem magnam, numerosamq; & potentem, diuexabantur ab Aegyptiis. Sed Deus Aegyptios mirè infestauit, tandemq; eductos ex Aegypto Israelitas, deduxit ad mare rubrum. Quo Aegyptiis & quadrigarijs & equitibus persequentibus eos, inuocauerunt Iouam, qui illos arcuit à vobis, densa quadam caligine: immissoq; mari, eos demersit, spectantibus oculis vestris tam inaudita facinora. Cum autem diu mansissetis in solitudine, introduxit vos in fines Amorrhæorum transiordaninorum: eosq; bellum vobis inferentes, subegit vobis: eiuſq; concisis, dedit vobis possessionem eorum agri. Exstitit deinde Balacus Sephoris filius, Moabitarum Rex, qui vos bello lacefferet: accersiuſq; Belaamum filium Pbegoris, qui vobis imprecaretur diras. Sed noluit Deus audire Balaamum, conuertitq; imprecationem eius in faustam precationem, & vos tutatus est à manu illius. Ita traiecto Iordane, peruenistis ad Hierichontem: & bello resistentes Hierichuntios, & reliquos populos superauistis auxilio Dei: qui, quasi missis ante vos vestris, egit vobis in fugam duos Reges Amorrhæorum, nullo vestro vel ense, vel arcu: vobisq; dedit & agrum non vestro labore cultum, & vrbes ab alijs, quàm à vobis edificatas, quas incolitis: vineisq; & oliuetis, quæ

non

non seuiſtis, viuistis. Quibus de causis veremini Iouam, eumq; vere & sincerè colite: & auferte Deos, quos maiores vestri coluerunt trans fluium, & in Aegypto. Quod si non placet vocis seruire Iouæ, discipite hodie vtrum seruituri sitis Dijs, quibus seruierunt conditores vestri trans flumen: an Dijs Amorrhæorum, quorum fines habitatis. Nam ego quidem, & domus mea seruimus Iouæ. IO. Absit, vt omisso Ioua, seruiamus alijs Dijs. Nam Ioua Deus noster est. Hic eduxit nos, maioresq; nostros, ex Aegypto seruitute: idem fecit in oculis nostris mira illa miracula, & nos custodiuit in omni itinere, quod consecimus, & inter omnes nationes, per quas iter fecimus: fugauitq; nobis omnes gentes, & Amorrhæos incolas. Nos quoq; colemus eum: est enim Deus noster. IO. Non poteritis colere Iouam, est enim Deus sacrosanctus, Deus rivalis impatiens. Non feret vestra delicta & peccata. Quod si eo relicto coletis Deos peregrinos, auertetur: & vos non minus multis malis conficiet, quàm antè bonis affecit. P. At eum colemus. IO. Ergo testamini, vos deligere vobis Iouam ad colendum? F. P. O. Testamur. IO. Itaq; tollite Deos istos peregrinos, & expiate animos vestros Iouæ, Deo Israelitarum. P. O. Iouam Deum nostrum colemus, & ei dicto audientes erimus. I. Igitur consignabo hæc literis, & erigam hoc ingens saxum sub hac quercu, quod testis erit (vpote quod audierit omnia Iouæ ad vos dicta) si forte fregeritis fidem Deo vestro,

D 5

SEN-

SENTENTIA.

Deo seruatori, bonorumq; datori, seruire debetis

IAEL. Iudic. 4.

ARGVMENTVM.

Iael Sisaram Chananeorum ducem dolo occidit.

Iael, Sisara, Baracus.

Diuerte ad me Sisara, quo fugisti? diuerte ad me tuto. S. Bene mones. Sed ubi abdes me? I. Bono animo es: sub hoc centone, hic latebis tutissime. S. Amabo da mihi paululum aquae, quod bibam, nam valde sitio. I. Imò lac dabo ex hoc signo, quod melius est aqua. Hem bibe. Nunc quiesce o, ubi texero te hac stragula veste. S. Sed ista ad ianuam caesa, ut si quis me quaeret, neget hic esse. I. Fiet. Nunc demum facinus edam maius foeminea manu. Quid hoc? gestit animis, iubetq; audere vlcisci hostem Dei & bonorum. Peristi Sisara foeminea vi, foeminea manu interimeris. B. Quis mihi nunc, quis demonstret, quò fugerit hostis? Qem ego, si affecutus fuero, dispaream nisi ei animam eripio malis modis. Sed quò se surripuit? quò fugit? IA. O Deum immortalem, quantum ego facinus feci? quantam laudem inuenies Iael? Sed videdne Baracum? Ipse est: sectatur hostem iam iacentem. Barace, huc sis ad Me, ut tibi commonstrem hominem quem quaeris. B. Obsecro, estne is apud te? I. Videbis. B. Proh superi, quid video? Sisara iacentem humi exanimem? quis hoc fecit? I. Mulieris facili vides. B. At non muliebre

tamen

tamen. Sed quaeso, tunc hoc fecisti? I. Ipsa res indicat. B. Video: sed narra, obsecro, quo pacto egeris. I. Vidi fugientem, iussi ut ad me veniret, eumq; operui centone. Deinde cum iam quiesceret, cepi clauum, quem malleo adegì in tempus eius. Ille pronolatus ad pedes meos, efflauit animam. B. Utinam sic pereant, quotquot aduersantur Deo.

SENTENTIA.

Turpi morte digni sunt, qui DEO aut eius populo aduersantur. Debilium manu vincit Deos fortes.

GEDEON TRITVRANS.

Iudicum. 5.

ARGVMENTVM.

Genius Gedeonem mittit ad debellandos Madianitas.

Genius, Gedeon.

Assit tibi Ioua, vir fortissimè. G. Quaeso te Domine, si adest nobis Ioua, cur tam dira patimur? Vtinam sunt tot eius mira facinora, quae nobis narrauerunt maiores nostri, nos ab eo esse eductos ex Aegyptijs: cum nos nunc deseruit, & addidit Madianitis? GE. Vade cum tua ista viriute, & defende Israëlitas à Madianitis. Ego sum tibi autor vadendi. G. Amabo te, Domine, qua tandem re defendam Israëlitas, qui sum tenuissimus omnium Manassensium, & minimus totius paterne fami-

familia? G. E. Adiuuant me, concides Madianitas ad vnum. G. Quæso te, nisi molestum est, vt signo aliquo mihi confirmes, te eum esse, qui mecum loquar. Noli discedere, donec redeam ad te, & expromam dapem, quam faciam apud te. G. E. Præstolabor tibi, G. Paravi omnia. G. E. Pone carnem & panes non fermentatos super hoc saxo, & effunde ius. G. Hei mihi, ignis corsumsit omnia. Iouæ Genius est: me miserum, qui viderim Genium Iouæ. G. E. Saluus es: pone metum, non ideo moriêre.

SENTENTIA.

DEI ope quivis quivis potest.

GEDEON. Iudicum 7.

ARGVMENTVM.

Gedeon delectu habito, dimissisq; domum imbellibus, castra Madianitarum noctu explorat: deinde cum trecentis militibus aggressus profligat.

Ioua, Gedeon, Præco, Phara, Madianita, alter Madianita, Milites.

Gedeon, tu nimis multos habes milites. Quod si cum istis copijs vinceretis hostes, Israëlita iactarent sese victoriam adeptos esse suo Marte: atq; ita non ego laudarer, sed ipsi: id quod detraheret meæ gloriæ. Proinde curq; vt proclametur in exercitu, vt timidi repetant domum, & discedant ex monte Galaado. G. Præco indice timidus & cæteris discessum, secundum legem, vt nosti. P. R. Audire, audite, milites. Si quis edificauit nouam domum,

domum, neq; dedicauit, is domum reperat: ne si in prælio occubuerit, alius eam dedicer, Item si quis vineam conseruit, neq; profanauit, domum repedito: ne si occubuerit in prælio, alius eam profanet. Item si quis vxorem desponsauit, neq; duxit, domum repedito: ne si in prælio occubuerit, alius eam ducat. Item si quis timidus est, & molli animo, domum repedito: ne animi sui, mollitie effæminet animos aliorum. G. Rectè est, restant decem millia: discesserunt viginti millia. I. Sed ne sic quidem satis pauci sunt. Nam quo pauciores erunt, eò mihi gloriosior erit victoria. Deduc ista decem millia ad aquas: ego eos illic tibi probabo, & ostendam, quònam velim ire tecum, quos item nolim. G. Agite milites, descendite ad aquas. I. Da operam, vt quicunq; lambent aquam lingua more catum, hos secernas ab eis, qui ad bibendum procubuerint in genua. G. Ita factum est. Super sunt trecenti, qui ducta ad os manu lamberunt aquam: reliqui omnes proni in genua biberunt. I. Per istos trecentos dabo tibi victoriam, Gedeon: & Madianitas tibi dedam. Quocirca iube reliquis omnibus, vt domum repetant. G. Ite domum, Israëlita, exceptis his trecentis: & nobis relinquire commeatum & tubas. I. Gedeon, descende, dum nox est, ad castra Madianitarum, vt intelligas me ea tibi tradere. Quod si solus descendere vereris, descende vna cum Phara famulo tuo, vt audias quæ dicentur, vt ita confirmeris ad innuadenda castra. G. Phara, descenda-

scendamus clanculum in vallem, vt exploremus, quid animi habent hostes. P. H. Placet. G. Caue ne strepitum edas, hic est via. P. H. Tace, tace here. G. Quid est? P. H. Iam non procul absumus à castris. G. Sic habet, audio stertentes, hic sunt extremi armatorum. Sed tace nescio quis loquitur. MAD. Scin' tu quid ego somniauerim? AL. Sciam, si dixis. M. Panis bordeaceus videbatur mihi voluere secum strepitem per castra Madianitarum, qui tandem delatus est ad tabernaculum: quod valida vi impulsus, & labefactatum, à culmine deiecit. AL. Vis tibi certè interpretet? Ensis est procul dubio Gedeonis filij Iosè Israëlitæ, cui in manum dedit Deus Madianitas vna cum vniuersis castris. G. Audisti? P. Atq; equidem libenter. G. Satis habeo, nostra est victoria: redeamus ad nostros. Habemus tibi gratiam, Deus immortalis, qui nobis bene fortunas hoc consilium. P. H. Non est dubium, quin perierint Madianitæ. O felicem noctem, & quous etiam die clariorem. G. Adeste viri, expergiscimini, vicinus: Deus dat nobis castra hostium. Sed audite diligenter quæ dicam. Distribuiam vos in tres classes, feretis singuli singulas tubas manu, testas, vacuas, & in testis tædas: sed videte ve imitemini me. Cum venero ad extrema castra, facitote vt videretis me facientem: cumq; audieris meam tubam, & eorum, qui erunt mecum, vos quoq; repente colliditote testas: sumtisq; manu laua tædis, dextra tubis, clangitote, & magnum strepi-

strepitum circum castra editote: simulq; proclamato, Gladius Iosæ & Gedeonis. Auditur nê M. Audimus, & meminimus. G. Vadamus iam ferè media nox est, ventum est ad vltimam partem castrorum: vos ambite castra, sed excitantur custodes, clangamus propere. M. Gladius Iosæ & Gedeonis. IO. Pæan. G. O Deum immortalem, quid video? Deus conuertit ipsorum enses in ipsos: confodiunt sese mutuis vulneribus M. Vt cadunt ciebrī, iam bona pars interijt, cæteri mandant se fugæ. G. Fugiant: instate viri, vrgete, consequimini, sectamini, vt è tanto numero nullus euadat.

SENTENTIA.

Christianum bellum (quod in Gedeonico adumbratur) à voluntarijs, non coactis, gerendum est: & præstat esse paucos alacres, quam multos ignauos. Stulti duces milites numerant: sapientes ponderant.

IEPHTHA Iudicum. I.

ARGVMENTVM.

Iephthæ persuadent senatores Israëlitarum, vt se militiae ducem præbeat aduersus Madianitas.

Senatores Israëlitarum,
Iephtha.

Misi sumus ad te, Iephtha, ab Israëlitis, vt à te postulemus vt præbeas te vobis duces ad gerendum bellum contra Ammonitas. Scimus

mus enim, te esse eo corporis & animi robore prædium, eaq; peritia belli, vt nemo hodie possit id præstare melius. I. Enimvero vos exegistis me domo paterna præ odio: cur nunc venitis ad me, rebus aduersis? Cur non potius retinuistis me, cum non egeritis: vt esset vobis copia mei, cum egeritis? S. Noli quæso, Iephtha, meminisse iniuriæ. Si nos non recte fecimus, qui te expulerimus: tu te de facies, si maleficium pensabis beneficio, & innocentiam tuam magis commendabis. Quod si nobiscum profectus fueris, & debellaueris Ammonitas, constituemus te Principem omnium Galaaditarum. Atq; ita fiet, vt tibi longè plus sit boni, quàm quanta fuit iniuria. I. Ergo si reuocatis me ad debellandos Ammonitas, & Ioua subegerit eos mihi, obtinebo principatum in vos? S. Contestamur Iouam, nos esse facturos isto modo. I. Persuasistis. Eamus.

SENTENTIA.

Præstantes viri, licet eis in præsentia non egeas, retineri debent in casus futuros.

RVTHA. Ruth. I.

ARGVMENTVM.

Noemin ex Moabitica descendem in Israe. liticam terram, quàmuis dissiadentem, comitatur præ eius amore Rutha, eius quondam nurus.

Noëmis, Rutha & Orpha,
eius nurus.

Post-

Postquam Deus cepit misericordiam sui populi (vt accepimus) eumq; leuauit fame, quæ coegerat me & meum virum & liberos confugere huc ad Moabitas, iam nihil est, quod velim diutius agere in regione aliena. Sed vobis, mea nurus carissime, censeo redeundum suam cuiq; in domum patriam, postquam estis priuata viri. Iam satius me comitata estis. Ita sanè secundo Deo, quem precor, vt vobis rependat pietatem, qua vsa estis in mortuos & in me. Det inquam, vobis Ioua, vt nanciscamini quietem, suum utraq; apud maritum. Amplectimini me, carissime coniuges meorum olim filiorum. R. Heus nos miseras, sicine disiungimur à te? Ab non fiet, suauissima socrus: quin ibimus tecum ad tuos populares. N. Nihil opus est, mea filiolo: an putatis adhuc vtero edituram filios, qui futuri sint vobis viri? Reuertimini potius mea filiolo, abite. Nam ego quidem grandior sum, quàm vt sim apta viro. Sed fingite non abesse spem, meq; tradi viro, vel in proximam noctem, filiosq; gignere: an estis expectaturæ, donec adoleuerint? poteritis ne tam diu durare sine viris? Non ita filiolo: parendum est necessitati. Equidem valde angor vestro discessu, sed nolo repugnare vrgenti Deo. O. Vera prædicat: melius est reuerſi. N. Sapis, amplectere me. Vale mea quondam nurus. O. Vale & tu mea quondam socrus. N. Vides Rutha, vt tua fratria repetat patriam, & Deos penates? Quid apud me heres & reuerrere vnà cum ea. R. Ne me vrges de te relinquenda.

E

quenda. Nam quo tu cunq; ibis, ego ibo: vbi tu commoraberis, ego commorabor. Communis mihi tecum erit populus, communis Deus. Tecum vnà moriar, tecum vnà humabor: ita omnino statui. Atq; ita mihi babeam Iouam propitium, vt vnà mors est me à te separatura. N. Postquam ita animum obfirmasti, nolo improbius obfistere tuo studio. Eamus sanè, Deo benè fortunante.

SENTENTIA.

Beati qui DEVM DELq; populum anteponunt & parentibus & patriæ, eos DEVS largè renumerabitur.

BOOZVS. Ruth. 2.

ARGVMENTVM.

Boozus comiter alloquitur Rutham spicas legentem, eiusq; pietatem collaudat.

Boozus, Messores, Curator
mefis, Rutha.

A Ssit vobis Deus, messores. M. Et tibi benè omnia secundet. B. Quæ est ista puella, Curator, quam hic video spicas legere? C. Moabitæ est, quæ huc sequuta est Noëmem, remigrantem ex agro Moabitarum. Ea rogauit, vt liceret sibi legere spicas post messores: id quod adhuc fecit à manè, tam paulum manet domi. B. Audi filia, ne inueris in agrum aliū ad colligendas spicas, neue hinc abieris, sed hæreto apud meas ancillas, & videto, vt sequa-

sequarū eas, in quemcunq; agrum ibunt messum. Ego vetabo, ne famuli sint tibi molesti. Quod si sities, petes potum ex iisdem vasis, quibus ipsi hauriunt. R. Quidnam est in me, quamobrem digneris ita respicere me, cum sim pegrina? B. Perlatum est ad me, qualem tu te præstiteris erga tuam socrum, post obitum viri tui: vtq; relicto vtroq; parente, terraq; patria, contuleris te ad populum tibi antea ignotum. Quod factum Ioua Deus Israëlitarum rependet tibi cumulatissimo præmio, sub cuius quasi alarum præsidium tu te receperis. R. Agnosco tuam gratuitam benignitatem, & misericordiam, qui tam comiter confirmes animum meum consolando: cum tamen indigna sim, quæ vel in ancillarum tuarum numerum veniam.

SENTENTIA.

Pij fauent pijs, eisq; benefaciunt.

DISCALCEATVS.

Ruth. 4.

ARGVMENTVM.

Boozus, recnsante altero propinquo, emittit bona Noëmis, eamq; ducit vxorem.

Boozus, Propinquus Ruthæ,
Senatores,

H En tu, qui hac transit, ades dum, paucis te volo. P. Quidnam id est? P. Consiste hic paul-

paullisper, dum euoco aliquot de senatoribus ciuitatis, qui transeunt per hanc portam, vt aſint nobis in hoc negotio, nam ſeria res eſt, egetq; teſtibus. Heus vos ſenatores, quaſo vos, vt accommodetis huc nobis aliquantiſper veſtram operam. non faciemus longius. S. Aſſumus. dic quid velis. B. Partem fundi, qui fuit cognati noſtri Elimelechi, venundat Noëmi, reuerſa ex agro Moabitarum. Hanc rem viſum eſt mihi vt tibi ſignificarem, vt ſi emturus es, emas in præſentia ſenatus noſtri: ſin minus, indices mihi. Nemo eſt enim cognatus propinquior te, ſecundum quem ego ſum. PR. Ego verò emam. B. Sed cum fundum emes à Noëmi, & à Rutha Moabitiſſide, vxori demortui, emes ea conditione, vt ipſam Rutham ducas in matrimonium, vt ſuſcites nomen illius in eius hereditate. PR. Non licet mihi hac lege emere, ne corrumpam patrimonium meum. Eme ſi tu vis, meo loco: mihi quidem emere non licet. Atq; in huius rei teſtimonium accipe calceum meum de manu mea. Ego quemadmodum exui me hoc calceo, ita teſtor, me cedere tibi meum ius in hac re. B. Vos ſenes, & populares, hodiè mihi teſtes eritis, vt ego emam omnia bona Elimelechi, & Cilionis, & Machlonis, à Noëmi: vtq; mihi vindicem in matrimonium Rutham Moabitiſſidem, coniugem Machlonis, vt conſulam nomini demortui in eius hereditate, ne eius nomen tollatur ex eius conſanguinitate & patria. Vos hodiè teſtes nuncupo. SE. Teſtabimur. Faxit Ioua, vt mulier iſta,

iſta, quæ eſt intratūra tuam domum, tam ſit ſœcunda, quam fuerunt Rachel & Lia, quæ duæ prole inſtruxerunt domum Iſraeliticam: vtq; egregium quid facias in Ephrata, & tibi nominis famam compares Bethlehæmæ, fiatq; domus tua ſimilis domui Phariſ, quem Iudas ſuſtulit ex Ithamare, progenie tibi à Ioua data ex puella.

SENTENTIA.

Qui vult defuncti poſſeſſionem, habet & viduam. Qui vult quod placet, habeat & quod diſplicet.

SAMSON. Iudicum 15.

ARGVMENTVM.

Samſon vincſtus ad Palæſtinos, deductus, abrupſit Peis vinculis occidit maxilla aſini mille viros.

Iudæi, Samſon, Palæſtini.

AN neſcis Palæſtinos habere imperium in nos? S. Scio. I. Cur ergo incendiſti ſegetes eorum magno noſtro malo? S. Par'pari retuli. I. At qui huc venimus, vt te vincſtum dedamus eis. S. Si quidem iureiurando confirmatiſ, vos non illaturos mihi manus violentas, vinciatiſ licet. I. Fidem damus. S. Agite, colligate, ducite, abducite quantum poteſtiſ. P. Euge, adducitur ille hoſtiſ noſter capitalliſ, qui immiſit ſcleratas faces in ſegetes noſtras. Nunc, nunc vlciscemur. Nunquam hodiè effugies Samſon, hęc tibi ſiniſ adeſt vitæ. S. Agite verò, ſi quid animi habetiſ, aggredimini vincſtum. experiar

tamen, si quid habeo solitarum virium. Euge. F. Perijmus, abrupti vincula, sed inuadamus vndique: non euadet, prestemus nos viros. S. Sed vnde mihi zelum? Ecce autem commodum sese offert hæc maxilla asini, hæc præbebit vicem clauæ. Pugnate viri pro virili: sentietis, qui vir sim. Hem tibi, qui primus me laceßis, primus perito. Et vos, qui hæc tam dense conglobati estis, sentire quæ sint vires Samsonis, qui vincit inermis armatos. Hens, cogitatis pugnare pedibus? quo fugitis? Hic adest hostis, ne prodite victoriam. Tu quidem hic iacebis, tu quoque adiungeris ei comes: dormite. Euge Samson, quantam cadem fecisti? Maxilla asini quantam stragem edidi? Maxilla asini prostravi mille viros.

SENTENTIA.

Qui DE I spiritu præditus est, inuictus est, frustra; constringitur. DEVS sæpè vilissimis telis viciscitur hostes suos.

FINIS LIBRI
PRIMI.

DIA

DIALOGORVM
SACRORVM LI-
BER SECVNDVS.

ELIS. I. Reg. 3.

ARGVMENTVM.

Iona Samueli prædicit, sese animaduersurum in domum Elis Sacerdotis, qui in filios suos non animaduernerit.

Ioua, Samuel, Elis.

Amuel. S. A. Quid me vis?
Accurram. Assum, vocatus à te.
E. Non vocaui. Redi cubitum. S.
Fiet. I. Samuel. S. Assum Eli, nam
vocaſti me. E. Non te vocaui, fili.
Redi cubitum. S. Faciam. I. Samuel. S. Assum,
nam vocaſti me. E. Atar, nunc demum intelligo,
quid ſit. Diſcede cubitum. Quod ſi te vocaueris,
reſpondeto: Loquere Ioua, audio. S. A. Faciam. I.
Samuel. Samuel, S. A. Loquere, Domine, audio. I.
Ego ſum quiddam faclurus in Iſraelitis, quod quis-
quis audierit, proprius obſtupescet. Sum enim ali-
quando importaturus in domum Elis omnia, quæ
decreui, & rem ad exitum perduciturus: eiq; o-
ſtenuſurus, me perſequiturum culpam eius, in eius
domum in perpetuum: qui, cum ſciret filios ſuos
male audire, non animaduernerit in eos. Quam ob
cauſam

causam iuro, hanc noxam nullo vnquam vel sacrificio, vel libamine, Elis posteritati remissum iri.

SENTENTIA.

Qui diuinæ voci non est assuetus, eam interdum esse putat hominis. Peccantes natos non punire, graue peccatum est. Parentum, quamuis bonorum, indulgentia perdit natos. Natos qui verè & sapienter amat, castigat sed ne quid iniuste immodiceue fiat.

S A V L V S. I. Reg. 19.

ARGVMENTVM.

Saulus quærens asinas patris, it consultum Samuelem vatem, & ab eo discit se futurum regem.

Saulus, Puer, Puellæ, Samuel.

E Nimvero satù iamdiu conquisiuius asinas, neg. inuenimus: reuertamur domum, puer, ne pater meus, omisù asellù, sit sollicitus de nobis. P. Non censeo redeundum esse re infecta. Aiunt esse diuinum quendam, & grauem virum in proximo oppido, qui quicquid dicit futurum, euenit. Conueniamus eum, si fortè indicet nobis id, cuius causa venimus. Sed quid offeremus homini? nam etiam pane exhaustæ sunt peræ nostræ, nec habemus, quod dono demus ei: & ire vacuus iligio est. P. Tace: est mihi in præsentia quadam sicli argentei, quem dabo ei, vt indicet nobis, quam viam instamus. Olim inter Israëlitas, qui ibant consultum Deum dicebant se ire ad Videntem: nam qui hodiè dicitur Vates, olim vocabatur Videns. S. Rectè mones:

mones: eamus. Ingrediendum est hoc ascensu arduo. Sed video puellas, quæ exeunt aequatum, adamus eas. Huius puellæ, an non hic est vates quidam? P. Est: & quidem incidetis in eum, si pergetis: properate modò, nam hodiè venit in oppidum, quia populus facturus est rem diuinam in sacello. Simul ac introieritis in oppidum, offendetis eum, antequam ascendit in sacellum epulaturus: populus enim non inibit epulas ante aduentum eius, quoniam eius est consecrare sacrificium. postea epulabuntur inuitati. Itaq, ascendite: non est dubium, quin inuenturi sitis eum. S. Habemus gratiam, ascendamus in oppidum. S A. Video adolescentem huc venientem vnà cum puero. Nimirum hic est, quem heri prædixit mihi Deus, venturum ex regione Beniamitarum, vt eum vnctione creem imperatorem Hebræorum, vt eos vindicet ab iniuria Palæstinarum. S. Amabo te, indica nobis domum Vatis. S A M. Ego sum ille, conscendite ante me hunc collem: hodiè epulabimini mecum, deinde dimittam vos manè, & indicabo vobis, quicquid cogitatis cum animis vestris. Quod attinet ad asinas perditas tertio ab hinc die, tu ne esto anxius de ijs, repertæ sunt. Sed quorsum de asellis? Ad te veniamus. Debes existimare, te esse columem totius nostræ nationis, omniumq, salutem positam esse in te tuarq, domo paternæ. S A. Quid ais? in me ne, qui genus refero ad leminem, ortus ex obscurissima familia Beniamitarum, quæ tribus est minima Israëlitarum?

um? S. Concedamus modò in hospitium: Deus prouidebit cetera.

SENTENTIA.

DEVS opera sua inopinabilibus occasionibus ad exitum perducit.

SAMUEL. 1. Reg. 12.

ARGVMENTVM.

Samuel iam senex innocentiam suam, & DEI in Israëlitas beneficia commemorat: eorumq; peccatum, reprehendit, qui Regem sibi deposcerunt: & impetrato, diuinitus tonitru, eos ad obsequentiam cohortatur.

Samuel, Israëlita.

EN ego vobis in omnibus obsequutus, Regem creavi, deinceps iam vobis praefuturum. Nam me quidem iam senem esse, indicio est canities. Mei liberi inter vos degunt, & ego vobis iam ab ineunte aetate praesui. Hic assum, respondete mihi coram Ioua, & coram eius vnico: si cuius bouem, aut asinum suscepi: si cui iniurius, aut violentus fui: si à quoquam premium accepi, vt in eius culpa conuincerem, paratus sum vobis reddere. I. Neq; iniurius in nos, aut importunus fuisti, neq; quicquam ab vilo accepisti. S. Testis est hodie apud vos & Ioua, & Ioua vnico, nihil habere vos, quod me accusetis. I. Planè S. Adeste igitur: placet vobiscum disputare, quanta Ioua, & Mosi

& Aha-

& Abaronis creator, & maiorum vestrorum ex Aegypto reditus auctor, tum in vos, tum in maiores vestros beneficia contulerit. Cum migrasset Iacob in Aegyptum, innocatus à maioribus vestris Ioua, Mosem misit, & Abaronem, qui illos ex Aegypto educos, in hoc loco collocarunt. Postea ipsius oblitus, emancipauit Sisara duci exercitus Hazor, tum Palæstinis & Moabitarum Regi, à quibus bello vexati sunt. Deinde innocantibus eis Iouam, peccatumq; confitentibus, quod eo relicto Baales & Astarotum coluissent: & auxilium contra hostes ornantibus, seq; ei seruituros pollicentibus, misit Ierobaalem, & Bedanem, & Iephtham, & Samuellem, per quos ita vos ab hostibus vestris vndiq; vindicauit, vt in tuto essetis. Vos verò, cum videritis vos à Nabasso Ammonitarum Rege invadi, postulasit à me, vt mutato rerum statu, à Rege vobis regi liceret: cum Iouam Deum vestrum Regem haberetis. Igitur ecce vobis Regem, quem delegistis, & efflagitastis: Regem vobis praescit Ioua. Si Iouam Deum vestrum reuerberimini, ei, seruietis, & dicto audientes sine contumacia vna cum Rege vestro parebitis, benè vobiscum agetur. Sin minus, & vos & Regem vestrum Ioua manus impetet. Iam verò agite, videte, quantam rem Ioua iam nunc in oculis vestris faciat. Tritici messis nunc est, quo tempore tonare aut pluuere in his finibus non solet. Atq; ego iam Iouam exorabo, vt tonet atq; pluuiat: vt intelligatis, vos in Iouam grauem culpam commississe, qui

qui regem vobis poposceritis. Iona cæli terrarumq;
Deus, emitte nunc tonitrua, & nimbium, vt hic po-
pulus suum peccatum agnoscat. I. Vt tonat: vt plu-
uit: heu nos miseros. Supplica pro nobis Iouæ Deo
raro, ne pereamus: qui ad tot superiora nostra sceler-
ra hoc insuper adiecit, vt regem nobis petere-
mus. S. Bono animo este. Vos quidem ista re graui-
ter peccastis: veruntamen nolite à Ioua deficere,
sed eum toto pectore colite. nèue desciscite ad vana
ista, quæ neq; iuuare possunt, neq; defendere: sunt
enim vanissima. Neq; enim destituerit Ioua populum
suum propter sui nominis celebritatem, postquam
semel cepit vos sibi populum habere. Ego quoq; ab-
sit vt Iouam offendam, aut pro vobis supplicare,
vosq; decente & recta via deducere, intermittam.
Tantum Iouam meruite, eumq; verè & tota mente
colite: videte enim, quantam rem apud vos fece-
rit. Quod si peccatis indulgebitis, & vos & Rex
vester peribitis.

S E N T E N T I A.

Iusti homines (qualis fuit Samuel) nemini faci-
unt iniuriam. Magna est hominum erga DEVM
ingratitude, qui toties, tam fideliter à DEO de-
fensi, tot beneficijs cumulati, tamen hominem
Regem sibi deposcant: digni, anò qui inclementi
Regi seruiant, quando clementem repudiant. Im-
mensa est DEI clementia, qui sic ingratos tamen
non deserat. Multum valent apud DEVM pre-
ces iustorum, qui etiam alieno tempore vel plu-
uiam possunt impetrare.

SORTILEGIUM. I. Reg. 14.

A R G V

A R G V M E N T V M.

Saulus Iouathanem filium suum vult occidi,
propter gustatum mel contra votum populi. Sed
populus eum prohibet occidi.

Saulus, Populus, Iouathan.

HUc adeste omnes populi primates, dispicite
& conquirite, cuius hodiè culpa fiat, vt Deus
roganti mihi oraculum non reddat. Nam Iouam
ego opt. max. Israëlitarum conseruatorem iuro, si
etiam Iouathas filius meus is fuerit, eum esse capite
pœnas daturum. Vos totus populus consistite isthinc,
ego & Iouathan consistemus altrinsecus. P. Vt li-
bet facito. I. Ioua Deus Israëlitarum age seuerè.
Ducantur sortes. Atat, nos petit sors: alter nostrum
sit oportet, Sortiamur. S. O ho Iouathan, sors indi-
cat te, Indica mihi, quid nam feceris. I. Gustauì
paululum mellis de capite huius baculi, quem in
manu habebam: quod tu, insciente me, fieri vetu-
eras. Hoccine mihi capitale esse æquum est? S. De-
um ego iuro, te moriturum Iouathan. P. Ergo mo-
rietur Iouathan, qui tam præclaram victoriam pe-
perit Israëlitis? N. quaquam: per Iouam immorta-
lem, ne pilum quidem amittet, qui hodiè Deum sui
facili adiutorem habuerit.

S E N T E N T I A.

In hac vita vnus peccatum luunt interdum
multi: quia sunt vnum quasi corpus, cuius mem-
brorum omnium est tanta coniunctio atq; cognat-
tio,

ei^o, vt sit eorum consensus tum dolorum, tum voluptatum. Sed in altera vita, in qua puniētur animæ, sui quisq; non alieni peccati, penas dabit.

OBOEDIENTIA. I. Reg. 15.

ARGVMENTVM.

Samuel Saulum reprehendit, qui Amalechitas clementius, quam Ioua præceperat, vltus fuerit.

Saulus. Samuel.

Iouam tibi propitium precor. Feci iussu Iouæ.

SAM. Quem ego balatum & mugitum audio?

SAV. Oves sunt, & capræ, & boues, quæ ex Amalechitis abegimus. Nam ab horum pecorum optimis quibusq; necandis abstinuēre milites, vt Iouæ Deo tuo sacrificium fieret. Reliqua funditus excidimus.

SAM. Licetne mihi, quod bona tua venia fiat, tibi significare, quid mihi Ioua hac nocte dixerit? **SAV.** Licet **SAM.** Nonne cum te vel iudice parui fueris, nunc princeps es tribuum Israëlitarum, vnus à Ioua Rex eorum? à quo cum in hanc expeditionem missus sis, iussusq; sceleratos Amalechitas excindere, & bello ad internecionem perse-

qui, cur ei dicto audiens non fuisti? rēq; ad prædam, vetante Ioua conuertisti? **SAV.** Imò Iouæ parui: expeditionemq; ad quam ab eo sum missus, confeci: & deletis Amalechitis, Agagum eorum Regem abduxi. Tantum milites de manubijs pecora, bouesq; deuotorum primitias, desumpserunt, quæ Iouæ Deo tuo immolarentur apud Galgala.

SAM.

SAM. Quasi verd Iouæ tam placeant hostiæ & sacrificia, quam eius dicto audientem esse. Scito obediētiā præstantiorem esse sacrificio, & obtemperacionem adipe arietum. Naui non parens di peccatum perinde est, ac magia: & contumacia esse, eadem in culpa ponitur, ac simulacricolam esse: & quia Iouæ mandatum repudiasti, ipse te vicissim regno exiget. **SAV.** Peccaui, qui contra Iouæ iussu, contraq; tua dicta venerim, milites veritus, eiq; obsequutus. Sed da mihi quæso hanc veniam, vt mecum reuertare, vt Iouam adorem. **SAM.** Non reuertar tecum, qui Iouæ mandatum assernatus sis, & idcirco ab eo abducatus regno Israëlitarum Vale. **SAM.** At non patiar te abire, vt non me comiteris. **SAM.** Quid me retines? abruptisti meum pallium: & Ioua hodiè Israëlitarum regnum à te abruptit, idq; alteri te meliori tradit. Neq; vero fallet Israëlitarum triumphator, neq; factum mutabit: non enim homo est, vt factum mutet. **SAV.** Fateor peccatum à me esse. Sed concede mihi hunc honorem apud senatores meorum popularium, apudq; Israëlitas, vt mecum redeas Iouam Deum tuum adoraturo. **SAM.** Age, age, prai, sequar.

SENTENTIA.

Nihil placet Deo, quod eius præcepto contrarium est, etiam si bono alioquin animo fiat. Debet enim homo Deo (sicut seruus hero, aut filius patri) seruire, non suo, sed illius arbitrio.

GOLIATHVS. I. Reg. 7.

ARGV

Dauid à Saulo impetrat, vt liceat cum Goliath
tho pugnare: & illum cum funda & pedo ag-
gressus occidit.

Dauid, Eliabus, Goliathus, Israëlita
quidam, Alius Israëlita,
Nuncius Saulus.

S Aluete mei fratres optimi. E. Deus det quæ ve-
lis, Germane lepidissime. Vt valet pater? D.
Optimè, gratia Deo: meq; misit, vt viserem quid
ageretis, vobisq; asserem placentiam, & decem pa-
nes, & tesseram vestram acciperem. Dedit etiam
mibi decem caseos, ad centurionem. Sed quam
ego vocem audio? G. Quid opus est vos, exire ad
prælia dimicandum nobiscum? Ego sum Palæstinus,
vos estis clientes Sauli. Deligite ex vobis aliquem,
qui conferat manus mecum: qui si superauerit me
prælio, & interemerit, nos seruiemus vobis: sin
ego vicero, vos nobis seruietis. Quanta ego hodiè
ignominia afficio instructos in aciem Israëlitas?
Date mihi virum, qui cum contendam singulari
certamine, D. Quis est importunus iste, & turgi-
dus Gigas, qui tantopere despicit nos præ se? cuius
vocem & aspectum contremiscunt omnes, & resu-
giunt? IS. Nescio quis est natus in nostram perni-
ciem & dedecus: cum quo nemo audet conferere
manus: aded ingens est, & terribilis. D. Quid
ergo præmij feret, qui sustulerit eum de medio, &
aboleuerit hoc tantum probum Israëlitarum?

Nam

Nam quis est impurus iste Palæstinus, qui inuris
tantam notam ignominie castris Dei immortalis?
IS. Si quis eum deiecerit, Rex eum valde ditabit,
locabitq; ei nuptum filiam suam, donabitq; immu-
nitate perpetua domum eius paternam. EL. Cur ve-
nisti huc, improbe puer? aut cur deseruisti pauculas
illas ouiculas in saltu? Ego noui temeritatem, au-
daciamaq; tui ingenij. Mirum, ni venisti spectatum
prælium. D. Quid ego commisi? an non erat causa
cur venirem? Sed adibo alios. Heu tu, quo præmio
afficiet Rex eum, qui occiderit immanem illum Pa-
læstinum? IS. Maximo. D. Quoniam? IS. Ornabit
eum maximis diuitijs & opibus, committetq; ei na-
tam suam uxorem, & liberabit domum eius patri-
am in perpetuum. D. Condignum sane præmium, &
regale. Equidem ausim aggredi hominem: nescio
quomodo gestit animus, indignaturq; tantum licere
cuiquam in populum Dei. Hæcine vt patiar? Im-
pune ergo nefanda illa probra euouerit in sacram
gentem? Mori me malim. N. Adolescentule, iubet
Rex vt venias ad se. D. Nihil est, quod faciam li-
bentius, Famus O si fiat mihi potestas pugnandi cum
eo. quantum bellum confecerò? vel potius, quan-
tum bellum confecerit Deus, vno occiso? N. Adduco
tibi hic adolescentulum, Rex, quem iussisti accersi.
SAV. Quid audio Dauid? tunc dixisti, te audere
in Palæstinum illum portentosum, qui pexterrefa-
cit, rotas nostras acies? D. Bono animo es, ô Rex, ne
despondeat quicquam animum. Vos spectabit is

E

ego

ego ipse subibo hoc certamen, & congregiar cum Palestino. S. Vide quid dicas David. Num possis pugnare cum eo, adolescentulus, & rudis belli, cum viro robustissimo, & in armis exercitatissimo iam à puero. D. Nihil facio neq. vires, neq. vsum armorum eius, habeo longè aliam rationem certandi. Audi quid dicam. Cum aliquando pascere oves patris mei, leo vnà cum vrsò inuasit gregem, ouemq. corripuit. Eum ego consecutus cecidi, eripuiq. ouem è faucibus eius. Tum vrsus in me irruere: ego verò prehensum rostro, ad terram affligere, & cadere, atq. ita occidi & leonem & vrsum. Non dubito quin idem exitus maneat nefarium hunc & teterissimum hostem, qui audet proscindere conuicijs exercitum Dei immortalis. Ioua, qui defendit me à leone & vrsò, idem defendet etiam à Palestino isto. S. Quando tanta fiducia es, per me licet descendas in certamen. Assit tibi Deus. Veruntamen es armandus. Volo accommodare tibi mea ipsius arma. D. Nunquam equidem arma tui. Sed faciam periculum, si possum vti. Hæc lorica valdè me grauat: cassis quoq. premit caput: etiam caligè sunt duplo maiores, quam pro meis pedibus: nec ensis admodum decet meum latius: vide vsq. magis alligatus ensi, quam ensis mihi. Vah, non possum ingredi cum his impedimentis. Apagè hæc arma, non sum assueus his ferendis, malo ferre nota tela: pedum dico, & fundam vnà cum his quinq. leuibus silicibus, quos geram in sacculo. Benè spera Rex cernes me hodiè

hodiè viſtorem redeuntem, cum exuijs hominis ferocissimi. S. Ita faxit Deus. G. Videone ego hominem venire ad me? Tandem habeo qui cum certem. Sed quæ, malum, intemperie agitant Israëlitas? Quis misit nobis hunc pulchellum pusionem, rubicundum? Heus puer, mène putas canem, qui cogites pugnare pedo? ut te Dy Deaq. omnes, quantum es, perdant. Accede ad me sodes, ut iam propinè te dilaniandum & comedendum volucibus & bestiis. D. Tu quidem adorirè me, fretus gladio & bastili, & scuto: ego verò aggredior te armatus solo nomine armipotentis, Dei copiarum Israëlitarum, in quas tu hodiè contulisti omnia maledicta. Hodiè Deus conclusit te in manum meam, ut te deiciam, abscindamq. tuum caput, & pascam volucres & feras non tantum tuo cadauere, sed etiam omnium, qui militant in vestro exercitu: ut sciant omnes mortales, eum demum esse Deum, quem Israëlites agnoscunt & reuerentur: discatq. omnis hæc manus spectatrix, Iouam non adhibere ensẽ, aut hastam in vincendo, cuius sit vnus genere bella, quiq. tradiderit vos nobis in manus. G. Proh Iupiter, ego me ut hodiè hæc audierim, idq. à puero, ut me Deus perdat, nisi te iam discerpo his vnguibus. D. Quin age, si quid potes: interrim excipe hunc lapidem recta in frontem. Ohe, Goliathe, corruis, qui modò stabas tam firmè? At ego te contundà vsq. hoc pede. Hem tibi. Nunc istic iace, prostratus manu pueri, qui modo solo affectu

viros & cælum armis territabas. Hic te puer, iugular tuo ipsius gladio, caputq; tuum horrendum præfigit tuæ bastæ, quod ostendet exercitui.

SENTENTIA.

Nemo vel tam vir est, quin facile vincatur abiquis aduerso DEO, vel tam puer, quin facile vincat quemuis, propitio DEO. DEI est victoria: credenti nihil arduum.

IONATHAN. I. Reg 20.

ARGVMENTVM.

David & Ionathan inter sese rationem ineunt, qua resciscere David queat, quis sit Sauli erga ipsum animus, & fœdus inter sese in perpetuum paciscuntur.

David, Ionathan.

QUODNAM esse potest meum tantum in tuum patrem peccatum, Ionathan, vt me quarat ad necem? ION. Ad necem verò non est credibile. Nam tanta me res non lateret: quippe cum meus pater nullam rem tantam, tantulamue faciat, quam non mecum communicet, nedum vt hoc me calet. Non est ita. DA. At scit, vt me habeas intimum: idcirco hoc te fortasse calet, ne ægrè feras. Crede mihi, nihil tam certum est, quam me in summo vite discrimine versari. ION. Ecquid ergo me tibi hac in re commodare posse arbitraris? DA. Cras, vt tute scis, agitur primus dies mensis, quo ego die soleo cum Rege accumbere. Ruri latebo, te scire ute, vsq; ad vespertum terij ab hinc diei. Quod si me requirer, dices, tuo permissu excurrisse Bethlehemi

hemam in meam patriam, ad sacrificium gentilitium, quod vniuersi anniuersarium facitamus. Si laudabit, saluus sum: sin succensabit, scito eum nunquam ad sanio rem mentem reuersurum. Sed dabis hanc veniam mihi, quem religiosissimo fœdere in familiaritatem recepisti, vt commerui, tu me interficias potius, quam tuo patri dedas. ION. Deus meliora. Imò si sensero eum obstinato animo in tuam ferri perniciem, admonebo te. DA. Sed quis mihi refert, vtrum tibi asperius responderit? ION. Exeamus sub dium. Ita mihi benefaciat Ioua Deus Israëlitarum, huius cæli quod vides conditor & habitator, mi David, vt ego cras, aut perendie, scrutabor, quid animi habeat meus pater: quem si intellexero bene esse in te animatum, militam qui faciat te certiore: sin autem tibi malum cogitare, id quoq; tibi indicabo, vt me autore abeas saluus: asstiq; tibi Ioua, vt assuit meo patri. Hac ego me facturum, testor Deum. Quod si fallam, tum Ionathani numen iratum sit. Quod si tum, cum tui hostes omnes, Dei nutu, fuerint è medio sublati, ego iam non ero in viuis, vt tua misericordia salutem meam inuicem custodire possu: at certe mea in posterum familia & generi eam non denegabu. Itaq; nunc iterum in eo fœdus, non solùm tecum meo nomine, sed etiam cum tua domo nomine postero rum: tibiq; iuro, mi David, quem amo ex animo, facturum me, vt dixi. Sed accipe rationem. Cras, quod nonis lunium celebratur, tu desideraberis: nam

tua sessio vacabit. Descendes autem ad summum
ter tribus diebus in locum, vbi commodè lateas,
quocumq; die negotium hoc fiet: erisq; post saxum
Azellum. Ego, re facta, veniam ed, & ad lapidis la-
tus tres sagittas iaculabor, collimans ad scopum.
Deinde puerum ad eas petendas mittam: cui si dixe-
ro, eas esse citra ipsum, venias licebit: tua res erit in
tuto, testor Deum immortalem: sin autem vltra,
abito sanè, Deo volente. Ac quos inter nos sermo-
nes contulimus, Ioua esto eorum testis certissimus.

SENTENTIA.

Bonorum indiuisa est amicitia, ceterq; arctior
virtutis, quàm sanguinis, coniunctio.

NOVILVNIVM. 1. Reg. 20.

ARGVMENTVM.

Saulus filium suum Iouathanem, propter eius
cum Dauid amicitia, iaculo transfigere conatur.
Saulus, Iouathan.

Cur, non venit Isai filius ad cibum capiendum,
neq; heri, neq; hodie? I. Perijt à me veniam
concedendi Bethlehemam: futurum enim sacrifici-
um gentilium in eo oppido, ad quod adesse iussus
esset à fratre suo. Itaq; magnopere orare, vt si sibi
vellem gratissimum facere, facerem ed se conse-
rendi, fratresq; visendi potestatem. Hæc causa est,
quamobrem ad regiam mensam non venerit. S. O
improba & contumacia scæminæ progenies: quasi
ego nesciam te Isai nati percupidum esse, ad tuum
quidem & tuæ parentis dedecus, atq; ignomini-
am.

am. Nam quamdiu viuet in terris Isai filius, nun-
quam tu firmum regnum habebis. Quare cura, vt
ad me sis latur: nam morte dignus es. I. Cur ita
tandem? quid commisit? S. Docebo te hoc iaculo,
quid commiserit. I. At ego hinc effugiam. Orem
indignam: actum est de Dauid, nisi aufugit.

SENTENTIA.

Impij piorum amicitiam ferre non possunt.
Iniustus nihil est intolerabilius iusticia.

ACHIMELECHVS. 2. Reg. 21.

ARGVMENTVM.

Dauid fugiens Saulum, ab Achimelecho
Sacerdote panem ensiq; impetrat, sese ad Re-
gium quoddam negotium ex ipsis regis mandato
proficisci simulans.

Achimelechus Sacerdos, Dauid.

Quid est quòd solus sis, nullo comitatu? D.
Rex mihi quoddam negotium mandauit,
quod negotium ne quis omnino mortalium rescie-
ret, neue quòd mitterer, præcepit. Eam ob rem
famulis certum quendam locum assignaui. Quare si
habes quinq; panes, trade mihi: aut quòd habes. A.
Panem profanum non habeo, sed sacrum habeo,
si modo tui famuli a mulieribus abstinerunt. D.
Cum mulieribus nihil nobis rei fuit hunc iam ter-
tium diem, ex quo profectus sum: suntq; corpora
meorum famulorum casta. Quòd si fortè tum, cum
profecti sunt, fuerant cum vxoribus, atq; ita cor-
pora pura non habebant: aut hodie quidem, ante-

quam sacris panibus vescantur puri erunt, quoniam hic dies tertius est, quod spatium lustrationi tribuitur in nostra lege. A. Igitur accipe panem sacrum. Nam nullum habeo, præter hos apposititios panes, è conspectu Iouæ sublato, summissu statim in eorum locum recentibus. D. Habesne hic præterea ullam hastam, aut ensen? Nam neg, hastam, neg, ensen cept: adeo me regis mandatum urgebat. A. Hic est ensis Goliathi Palaestini à te in valle quercus occisi, inuolutus panno post ephodum. Eum tu, si vis, capias licet: nam alius nullus est. D. Nullus est isto melior, trade eum mihi.

SENTENTIA.

In petculis interdum simularunt sancti homines. Lex est facta propter hominem: non homo propter legem. David urgente necessitate panes sacros in fons comedit, quamuis non esset Sacerdos & solis Sacerdotibus vesci per legem liceret.

DOEGVS. 2. Reg. 22.

ARGVMENTVM.

Saulus iniuste curat occidendos Iouæ Sacerdotes, quia ei Dauidem non iustificauerint.

Saulus, Achimelechus, Doëgus.

Avd Achitobi nate. A. Assum Domine. S. Cur in me coniurasti, cum Isai nato: cui & cibaria & ensen dedisti, & pro quo Deum consuluisti? quæ insidia mihi manifesto parantur? A. Ecquis autem

autem est ex tuis omnibus aequè fidus, atq; David, Regis gener, tuo iussu profectus, & apud te maxima dignitate habitus? An nunc primum Dei oraculum eius nomine sum percontatus? Absit à me omne scelus, caue ne mihi, aut omnino mea paternæ familiæ, vllum in hac re crimen imponas: nam istius totius negotij sum planè ignarus. S. Morieris Achimeleche, vnà cum tota tua paterna familia. Agite mei cursores, circundate & occidite hos Iouæ Sacerdotes. Nam Davidis partes tuentur: sciebant, profugum esse, neg, me certiores fecerunt. Quid dubitatis? quæ vos religio impedit? Cur & vos mihi non paretis? Age Doëge, circumueni eos tu, & interfice. D. Fiet.

SENTENTIA.

Impius princeps sanguinarius est, & suspitioni, iræq; suæ magis credit & obsequitur, quam veritati. Miserum est cum iudice negotium habere, qui veram causæ dictionem non admittit.

DAVID LATITANS.

I. Regum. 24.

ARGVMENTVM.

David Saulum solum nactus in antro, eius penulæ oram abscidit. Deinde digressus, alta voce apud eum innocentiam suam testatur, & Saulus suam iniusticiam confitetur.

Comites Davidis. David.

Saulus.

Atat desleclit Saulus in hoc antrum, ad parendum necessitati. Dies aduenit David, quo

F:

die

die tibi Ioua promisit, se tibi traditurum tuum hostem in potestatem, ut eo vtaris ad tuum arbitrium. D. Tacete, tacete, obrepam ad eum pedetentim à tergo, dum ventrem exonerat. C. Quid faciat? non eum interfecit? ò hominem insanum, qui tantam, tam subito oblatam occasionem vlciscendi hostis non arripit? D. Ab toto animo commoueor, posteaquam oram eius penulæ abscidi. Auertat Ioua, ut hoc eius inuñdo Domino meo faciam, & ei manus asseram: vel hoc solo nomine, quod Iouæ vnctus est. C. Tu nimium religiosus es. Nos ipsi faciemus non ita cunctanter. D. Nolite Dei munus vsurpare: Regem non fecistis, Regem ne deleste. Eiusdem est abolere, qui creauit. Sinite eum. Iam exit, ego eum subsequar. Heus, Domine Rex. S. Ecquis me reuocat? D. Cur fidem habes dictis eorum, qui dicunt, Dauidem tibi malum moliri? Vides profectò oculis tuis, ut hodiè Ioua in spelunca tui mihi fecerit potestatem: nec defuit, qui me in tuam necem cohortaretur, sed peperci tibi, meq; negavi manus allaturum Domino meo, qui esset vnctus Iouæ. Sed vide, pater, vide tuæ penulæ extremum in manu mea: quod cum absciderim, nega te interfecerim, cognosce & intellige, nullum me scelus commisisse, nullum contra te facinus admisisse dignum, quamobrem meæ vitæ insidias tenderes. Suscipiat hanc Ioua causam, teq; mihi sine mea opera vlciscatur. Vetus est proverbium, à scelerato prodibit scelus. Te quidem mea manu non

vltio

vlciscar. Cui tandem instat Rex Israëlitarum & quem tu persequeris? canem mortuum, pulicem. Iouam precor, ut huius sibi causæ iudicium suscipiat, measq; partes defendens, tuas in me iniurias persequatur. S. Tuam ne ego vocem audio, Dauid fili? hei mihi, tu æquum & bonum habes, qui mihi bonum pro malo rependeris, id quod satis hodiè ostendisti, cum mihi (quem in tuam manum Ioua concluderat) mortem non in tuleris. Nam quotiuq; est, qui hostem suum naclus, idem ne dimittat? Sed te pro isto tuo hodierno in me facto, Iouæ condigno præmio remuneretur. Ego quidem scio te Regem futurum, & regnum in Israëlitas obtenturum. Quare iura mihi per Iouam, te meam stirpem post meum interitum non esse excisurum, meide nominis memoriam de mea familia deleturum, D. Iuro.

SENTENTIA.

Iniusti calumniatoribus facillimè credunt. In iusti malum pro bono, iusti contra bonum pro malo reddunt: & Deus utroq; tandem pro meritis remuneratur.

ABIGAIL. I. Reg. 25.

ARGVMENTVM.

Missi ad Nabalem famuli Dauidis ad petenda cibaria, repudiantur ab eo. Quo audito, Nabalis vxor Abigail munera Dauidi obuiam ferre properat: & ei obuiam facta, eius in Nabalem iram pacat.

Famuli Dauidis, Nabal, Puer,
Abigail, Dauid.

Dauid

David Isai filius te, Nabal, tuamq; domum tuamq; omnia, plurima salute impertit. Is, quia audiuit, vt conſuram onium facias, miſit nos ad te, rogatum, vt (ſi cum tuis paſtoribus non ſolum ſine vlllo maleficio, aut iniuria, verumetiam cum magno beneficio ſumus verſati, ita vt eos ab omni iactura tutos praſtiterimus, quamdiu fuerunt in Carmelo: cuius nobis rei tui famuli teſtes eſſe poſſunt) benignè nobis facias: hoc praſertim tam fauſto die: & quæ commodè poteris, des cibaria ad ipſum Dauidem, tui propè dicemus filij, eiſq; comitum famem propellendam. N. Quis eſt iſte Dauid: quis eſt iſte Isai filius, in eſt, ad quem hodiè ſerui paſſim à Dominis transfugiunt? Scilicet ego cibum, potionemq; meam, & quæ maclauī ad alendos meos conſores, dem hominibus mihi prorsus ignoris? F. Aliundè nobis proſpiciamus: nam hinc quidem nihil auferemus, vt cum affectum video. Re-deamus ad Dauidem. P. Meus Dominus conſuluit ſibi peſſimè. Ego narratum omnem rem heræ, vt caueat. Hera nunc ſi quando, tua eſt opus prudentia. A. Dum quod malum recens ortum eſt? P. Et quidem maximum. Miſi à Dauidē Euncij è deſertis ad herum noſtrum, vt aliquid hinc per humanitatem auferrent repudiati ab eo ſunt: & tamen illos experti ſumus viros planè bonos: nulla vnquam contumelia aut damno affecti, quamdiu ſumus inter eos ruſſicati. Quin pro muro nobis noctes, diesq; fuerunt, donec verſati cum eis ſumus, paſcendo pecudes.

des. Proinde deſpice tu diligenter, quid agas: alioquin actum eſt de Domino noſtro, & tota eius familia. Nam ipſum quidem conuenire hominem proſtigatiſſimum, ac perdiſiſſimum, ſtulticia ſit. A. Famuli, capite propèrè omnia hæc, quæ vobis tradam, quæ impoſita aſinus feretis antè. Ego iam ſubſequar. Huc mihi propèrè aſinum. Quàm male metuo, ne mei viri ſtulticiam luamus. O hominem inſanum, qui pro nihilo habuerit, eum hominem iſe irritare, à quo maxime poteſt & iuuari amico, & laedi inſenſo. Sed video ipſum Dauidem aduerſo colle deſcendentem. Neſcio quid iratus loquitur cum iuū, D. Ne ego fruſtra conſeruauī omnia, quia habet iſte in deſertis, ita vt nihil omnino de ſuo deperdiderit: & reddidit mihi malum pro bono? At ita perdat Deus hoſtes Dauidis, vt ei ante craſtinum manè nihil proſum reliqui faciam. A. Obſecro te, Domine, tibi ante pedes ſuppliciter iacens, vt bona me venia audias. Vide, mi Dauid, ne hominem deſpicatiſſimum, Nabalem, dignum iudices, in quem iras vertas: qui ſicut nomine, ita re ipſa ſtultus eſt. Nam ego quidem, cuius eſt culpam præſtare, miſſos à te iuuenes non videram: neq; fuiſſem abre vacuos. Sed vides proſecto, vir clariſſime, (neq; enim dubitare poteſt) te à Deo immortalī obſterveri à ſanguine faciendo in tuis inimicis per temetiſum perſequendū: cum ipſius Nabalis inſania eiſmodi ſit ipſa per ſe ſupplicium, vt non aliud tuis hoſtibus & inuidis imprecandum eſſe videat.

videatur. Quare animo æquo patere hoc munusculum, quod tibi hic affero iuuenibus tibi merentibus dari auferendum, & mihi hanc noxam remitte. Sic tuas tibi fortunas bella diuina gerenti in tuto constituat Deus, & te in omni vita omni malo prohibeat. Ac si quis tibi infestus, & tue necis cupidus existat, precor Deum, ut te semper incolumi, & fortissimè consistente, tuus hostis varijs iactatus procellis dispereat. Iam verò cum præclara Dei promissa consequutus, Israëlitarum dux fueris constitutus, tanta tua felicitas nulla quasi labefactabitur labe conscientie, qua necesse esset tuam leticiam contaminari, recordatione effusi sanguinis, & supplicij ob priuatam iniuriam sumti, Deus faciet tibi meliora, memineris, aliquando mei. D. Grattias ago Iouæ Deo Israëlitarum, qui te mihi hodiè miserit obuiam: nec non tibi, quæ me tua oratione a cede & vindicta iniuriæ in me commisse auocauit. Nam Deum immortalem testor, qui me tibi malefacere prohibet, nisi tu mihi occurrere prope-ruuisses, Nabalem ante diluculum fortunæ omnibus funditus eueruisses. Verùm eius culpam tibi condono, tuag, munera grato animo accipio. Abisannè domum salua.

SENTENTIA.

Incitare potentiozem, vesania est: bonum magis pensare, scelus. Iratum potentiozem munerijs verbisq; pacare, sapientia est.

ABISEVS. I. Reg. 26.

ARGV

ARGVMENTVM.

Dauid noctu clam in Sauli castra digressus, eius dormientis hastam matellamq; surripit. Deinde digressus illinc procul clamore eum excitat, suamq; innocentiam iterum testatur, in calumniatores inuachens, & ille iniquitatem suam iterum confiteretur.

Dauid, Abisæus, Abner, Saulus.

VTer vestrum descendet mecum in castra ad Saulum? AB I. Ego D. Eamus sensim & pedetentim per noctem, dum dormiunt hostes. Si omnes sunt opressi altissimo summo. A. Dauid, Dauid. D. Quid est? AB. Hic stertit Saulus in tentorio hasta humi ad caput eius defixa. Abner & reliqui temerè circum eum iacent. Nimirum tibi Deus facit tui hostis pretestatem. Vis ergo ut cum ego hasta configam ad terram vno ictu, non repetendo? D. Noli eum perimere, quis enim asserat manum ei quem Dei vnctione creauit Regem, quin obliget se nefario scelere? Aut Deus eum perdat oportet, aut dies ei fatalis veniat, aut in pralio cadat. Certè meam manum à Rege creato diuinitus auertat Deus. Sed cape hastam eius, & matellam: abeamus. A. Deus bone, ut altè sopiti sunt: nullus omnino expergitur. D. Non sine nomine hæc fiunt. Conscendamus montem. Volo ego de summo cacumine clamare Saulum, & ei ostendere, me non minus fidum, quam quemuis eorum, quibus stipatoribus utitur. Satis iam procul absumus ab eis, ne repentino eorum

eorum aduentu possumus opprimi. Heus Salue, heus stipatores Sauli: heus Abner, non mihi respondes? heus te apello Abner. A B. Quis tu es, qui clamas Regem? D. Næ tu es vir eximius, & dignus qui inter Israelitas principatum teneas. Itane verò Regem Dominum custodis, ut ad eum necandum miles quidam modò introieret tentorium? Haud egregium sanè istud fecisti. Per Deum immortalem vos estis digni supplicio capitali, qui tam malè custodiatis Dominum vestrum, Regem à Deo constitutum. Quæso vide ubi sit hasta, & matella regis, quæ erat propter caput eius. S. Estne ista tua vox, fili mi David? D. Mea, ò mi Rex, & Domine. Sed cur tandem persequeris seruum tuum: aut quid feci, aut commisi? Veruntamen ne gravare paulisper audire me loquentem. Si Deus te mihi infestum reddite precor eum tibi propitium: sin homines sunt execrabiles, sunt in conspectu Iouæ, de cuius me hodiè patrimonio deturbant, quantum est in ipsis, & ad cultum Deorum peregrinorum impellunt. Sed non sinet Ioua terram meo sanguine suam nestari, quamvis Israelitarum Rex occupatus sit in persequendo publice (ut ita dicam) ut si perdicem per montes persequatur. S. Pellicau, reuertere David, fili: iam enim tibi non malè faciam, qui ita abstineris de mea nece. Erravi nimis quam imprudenter, fateor. D. Hæc depono hastam tuam. eam petito aliquis iuuenum: ceterum Deus remuneretur quondam, ut dignus, meritisq; est. Te quidem

dem hodiè tradidit mihi in manum: sed continui me à nece Regis. Ergo quemadmodum tuam ego salutem caram habui, sic ille habiturus est meam, meq; hostili manu liberaturus. S. Macle virtute David fili, haud dubie conata perficies.

SENTENTIA.

Et iniusti iustè, & iniusti iniustè facere per seuerant. Calumniatores tametsi vtriusq; nocent: tamen reuera perniciosiores sunt ijs, qui eorum calumnijs credunt, quam ijs, quos calumniantur.

PHOEBAS. I. Reg. 28.

ARGVMENTVM.

Phœbas Saulo Samuelem elicit ab inferis, & ab eo Saulus futurum exitum suum cognoscit.

Saulus, Phœbas, Samuel, Famuli.

Phœbas, redde mihi oraculum Phœbi & excie, quem dicam tibi. P H. At tu scis, ut ex terminaueris Saulus ex hac terra Phœbadas & diuinos, cur me in tantum capitis periculum adducere vis? S A V. Iouam Deum immortalem iuro, hanc tibi rem fraudi non fuituram. P H. Ecquem vis tibi excitem? S A V. Samuelem. P H. Fiet: heu me miseram, disperi, tu Saulus es, & me indignè decepisti. S A V. Ne formida. Sed quid vides? P H. Video angustam quadnam, & planè diuinam personam de terra ascendentem. S A V. Qua est species? P H. Vir

est senex, indutus pallium. SAV. Samuel est, præbeo ei honorem. S A M. Quamobrem me eliciendo inquietas, Salve? S A V. Magnus premor angustij, Palæstini me bello petunt, Deus auerjatur, nec iam respondet, neq; per vates, neq; per somnia, hanc ob causam acciui te, vt me doceas, quid mihi sit faciendum. S A M. Cur ergo me consulis, si ipse loux tibi non modò non fauet sed etiam aduersatur? Faciet ille quidem, quod eloquutus est voce mea, tibiq; extorquebit regnum de manu, quod tradet alteri, videlicet Dauidi: quia non obtemperasti ei in vlciscendis Amalechitis, quibus insensus erat: eam ob rem ita sine dubio te accipiet. Quinetiam addicet tecum Israëlitas Palæstinis & cras tu, tuig; liberi eritis vnà mecum: castra etiam Israëlitarum tradet Palæstinis. S A V. Eheu. P H. Perij misera, corruit. Saule, Saule, obsecro te, obsequere mihi: cæpe cibum. Tu scis, vt sim tibi morigerata, & caput meum summo periculo obiecerim, vt exequerer tua iussa. Agredum, præbe te mihi facilem vicissim, & vescere cibo, quem tibi apponam, vt recreatis viribus aggrediaris iter, S A V. Non edam. F. Quare? Imò verò edes. P H. Ius oramus. S A V. Quando tantopere vrgeris, fiat. P H. Agedum surge, & recumbe in hoc lectulo, dum ego vobis mactò vitulum alilem, quem habeo domi: subigod; farinam, ex qua conficiam panes subcineritico.

SENTENTIA.

Qui

Qui DEVM deseruerunt, tandem deseruntur à DEO, Deserti à DEO, confugiunt ad eum, à quo ante adhorruerant; Diabolum, à quo nihil nec cognoscunt, nec consequuntur, nisi suum exitium. Et senè æquum est, vt qui bonum fugit, incidat in malum.

ACHIS. I. Reg. 29.

ARGVMENTVM.

Achis Gethæ Rex, admonitu procerum suorum Davidem (qui ad ipsum confugerat) ab exercitu suo dimittit.

Proceres Palæstini Achis,
Rex, Dauid.

QVinàm sunt Hebræi isti, quos habes in nostro exercitu? A. Dauid est, Sauli Israëlitarum Regis seruus, qui mecum egit per hosce dies, vel potius annos, in quo nihil adhuc reprehensione dignum deprehendi, ex quo ad nos aufugit. P R. Remitto hominem in eam prouinciã, cui tu eum præfeciisti, ne, si nobiscum descenderit in certamen, in nos se conuertat. Nam qua tandem re melius possit cum suo Domino reconciliari, quàm horum hominum capitibus? Nónne hîc est ille Dauid, carnine illo in choreis celebratus? Saulus mille, decem concidit millia Dauid. A. Dauid, Ionam ego immortalẽ testor, te mihi, tuamq; castrensem consuetudinem probari: neq; enim vllum adhuc in te viciũ, posteaquam ad me primum te

G 2

CONTI-

contulisti, deprehendi. Sed optimatibus non placeat. Quamobrem discede cum bona pace, ne Palæstinos proceres offendas. D A. Nam quid ego commisi? aut quid in me adhuc deprehendisti, ex quo primum in tuum conspectum veni, ut in bellum contra hostes tuos non profisciscar? A. Scio equidem te mihi tam placere, quam si diuinus esses genius. Sed vetant satrape Palæstini, te prælium secum iniire. Quamobrem mane, ubi diluxerit, profisciscere sanè vna cum tui Domini seruis, qui tecum venerunt. D. Equidem inuitis illis militare nolim: parebitur.

SENTENTIA.

Non abs re suspectum est perfugarum contra suos auxilium.

AMALECHITA. 2. Reg. 1.

ARGVMENTVM.

Amalechita quidam Dauidi necem Sauli monit, cuius necis auctorem ipse se esse dicit: eamq; ob rem Dauid eum iubet interfici.

Dauid, Amalechita.

Vide quendam huc venientem scissa veste, & capite insperso pulvere. Haud temerè est, nimirum aliquem sinistrum nuncium affert. Vnde nam ades tu? A. Ex exercitu Israelitarum euasi. D A. Quid actum est? eloquere. A. Fugerunt milites e prælio, multi è vulgo ceciderunt: Saulus quoq;

quoq; & Ionathan eius filius occubuerunt. D A. Qui scit Saulum & Ionathanem occubuisse? A. Cum fortè venissem in Gelboem montem, video Saulum innixum hastæ, cui currus & equitatus iam tamq; imminet. Respexit ille, & me viso. Huc ades inquit. Accessi: tum ille: Quis tu es? Amalechita, inquam ego. Aggredere me, inquit, & interfice, nam magno dolore discrutior, nec adhuc possum mori. Hic ego quid agerem? videbam non victurum post tam grauem casum: itaq; interim, abstulig; coronam de capite eius, & armillam de brachio, quæ tibi afferro, ut vides. D A. Heu calamitosa clades, heu lugubre prælium, ô facinus audax Cuias es? A. Filius sum aduenæ cuiusdam Amalechitæ. D A. Tene ergo non esse veritum ista impura manu perdere vultum Iouæ? Tu iuuenis inuade hominem, neca, meritis moreris, & tuo iudicio peris, qui te de Rege interuictis laetaueris.

SENTENTIA.

Si potentes sic tractarent eos, qui ipsis mortem aut malum inimicorum, tanquam rem lætam, nuntiarent, ut Amalechitam hunc tractauit Dauid: aut si saltem huiusmodi nuncios auersa reddunt: minus audirent assentatores.

NATHAN. 2. Reg. 12.

ARGVMENTVM.

Nathan Dauidem iussu Iouæ, ficta ad rem narratione similita prudenter adulteri, homicidijq; arguit, ut ipse Dauid contra semetipsum ferat sententiam.

Nathan, Dauid.

David, duo homines erant in quadam vrbe, alter diues, alter pauper. Diues, ouibus & capris, bobusq; abundabat: pauper vnā omnino habebat ouiculā, à se emptā & altā, quā adoleuerat vnā cum ipso, & liberis eius, vesceretur eodem cibo cum eo, bibebat eandem potionem, quiescebat in sinu eius. breuiter, erat ei pro filia. Ad illū autem diuitem venit quidē hospes, quem accepturus, prāteritis pecoribus suis, ouiculā illā pauperis maculauit. **D.** Per Ionā immortalem, dignus est morte, qui fecit istud, ouemq; certē quadruplo pensabit, qui tantum facinus committere non dubitauerit. **N.** Tu ille es, Dauid. **D.** Deus creauit te Regem Israhēitarum: iteq; liberauit ex manu Sauli: tibi tradidit domum Domini tui, & vxores, quas complecteris: tibi Israhēitarum, tibi Iudaeorum familiam dedit: alia atq; alia insuper daturus, si ea non satīs essent. Et tu contempto eius praecepto, Vriam Hethaem Ammonitarum telis obiectum, indignissimē trucidasti, eiusq; vxorem, nullā Ionē habita ratione, in matrimoniū duxisti. Ob quē flagitia nunquam à tua domo aberit clades. Nam Deus conflagrat tibi malum domesticum: tuasq; vxores, te vidente, alteri trader, qui cum eis luce palām congregietur. Tu quidem occultē fecisti, sed ipse id faciet in luce atq; in oculis omnium Israhēitarum. **D.** Peccaui in Deum. **N.** Deus quoq; remittit ille quidem tibi peccatum, neq; ob id morietur.

ueris. Sed quia iste re inimicis Ionē occasionem maledicendi dedisti, filius, qui tibi natus est, morietur. Hac me tibi nunciare iussit Deus.

SENTENTIA.

Callidē reprehendendī sunt potentes. Qui alterum damnat, seipsum damnat, si similia committit. Nihil est tam rectum, quin detegatur. Si peccatum tuum rescisci non vis, peccare noli.

THECVANA. 2. Reg. 14.

ARGVMENTVM.

Thecuana femina, à Ioabo subornata, oratione tecta atque figurata impetrat à Dauide reuocationem Absaloni eius filij, ob fratricidium profugi.

Mulier Thecuana, Dauid, Ioabas.

Fidem tuam, ô Rex. **D.** Quid mali habes? **M.** Mulier sum deserta, & viduata viro, cui susperstites fuerant duo filij: ij cum ruri fortē inter se contenderent, nec esset qui litem dirimeret, cecidit alter alterum, eumq; morte mulcavit. Nunc vniuersa me familia vrget, poscens ad necem eum, qui superest, ob interitum fratrem, cupiensq; perdere vnicū heredem parentum: & quod mihi misera lucū superest (quod certē est perexiguū) extinguere, meiq; viri nomen memoriāq; prorsus e rerum natura tollere. **D.** Recipe te domum tuam: ista mihi curae res erit. **M.** Verūm interim periculum est, ne te, tuq; nescientibus, poena mihi & meus irrogetur. **D.** Si quis in te m utiatur, deserto

ad me : ne ille faxo nunquam postea te tanger. *M.* Sed memineris per Deum immortalem , multos esse occisi cognatos & vindices , à quibus omnibus exitium meo filio metuumdum sit. *D.* Eundem tibi ego Deum iuro , me prouisurum , ne tuus filius vllum pilum amittat. *M.* Dabit mibi veniam , si te liberius am alloquar. *D.* Sane. *M.* Quæ te (malum) ratio inducit , vt cum te mibi mulieri vilissimæ tam facilem præbeas : populo toti , eiq; præstantissimo ita sis durus & inexorabilis , vt ei nolis condonare profugum tuum , cuius non minus est cupidus , quàm ego sum mei nati ? præsertim cum in eo non minus fortasse tui generis propagandi spes posita est , quàm me in meo. Neq; enim potes habere exploratum , te alium regni successorem esse procreaturum. Nam moriendum ceriè est , idq; incertum , an hac ipsa hora : & ita moriendum , vt in hanc vitam reditus non pateat : non magis quàm aqua semel effusa , recolligi non potest. Quid magis nobis habenda ratio est , vt in nostri generis propagatione quodammodo immortales reddamur. Quod si supplicij æquitatem prætendis , vide ne non æquitatem , legi parendo , sed iniquitatem , Deum legis auctorem non imitando , sequi videare. Neq; enim ille continuò fontes perdit , id quod tu minimè omnium ignoras : sed etiam atq; etiam cogitat de reconciliandis eis , qui ob suum aliquod factum ab eo sunt alienati. Atq; vt iam meam rationem intelligas , equidem non sine dubitatione feci , vt te hac de re adirem. Nam quod vi-

debam

debam populum ipsum tam parum apud te valere , ne ipse nihil possem , valde metuebam. Et eam ob rem , quod callidius te inducerem , sic mecum ipsa cogitavi : Hem Regem adibo , & cum eo , quasi meum sit negotium , sic agam. Quod si obtinero , vt me contra eorum odium tueri velit , qui me vnà cum filio meo , fortunis omnib; , vitæq; ipsa euertere properent : tum ab eo contendam , vt si sibi constare velit , suam clementiam , quam vni expositam habeat , tam multis clausam esse non patiatur. Quam me rem impetraturam esse , ô Rex , non diffidebam. Cum enim præclarè scirem , te in iure dicendo , & æquitatem ab iniquitate dijudicando , singulari quadam , & planè diuina semper fuisse prudentia præditum , non dubitabam , quin qui tibi nunquam abfuisset Deus , idem nunc esset in hac iustissima causa affuturus. *D.* Ne me cela , quod te rogabo. *M.* Roga sanè. *D.* Nónne istud totum fecisti impulsore Ioabo ? *M.* Ita tibi secunda omnia opto , ô Rex , vt nullius harum rerum quenquam vlla ex parte auctorem habeo , præter Ioabum . ipse iussit , ipse præmonstrauit quæcunq; dixit ei in instinctu rem omnem inuolucris figuratam texti : quam tu pro tua diuina sapientia , quæ omnia , quæ in mundo constant , tenes , facile intellexisti. *D.* Impetrasti Ioabe. *I.* Sanè reductum adolefcentem Absolonem. *I.* Ago tibi gratias immortales , ô Rex , nunc demùm intelligo , me apud te valere gratia , postquam hoc sum à te consecutus.

65

SEN.

SENTENTIA.

In aliena causa facilis iudicant homines, quam in sua. Itaque hominem ab aliena ad suam per similitudinem deducere, prudentia est.

SEMEIS. 2. Reg. 16.

ARGVMENTVM.

Semeis Dauidem conuicijs proscindit: quæ Dauid fert patienter.

Semeis, Abisæus, Dauid.

Prodi, prodi homo sanguinarie & scelerose, Expetit à te Iona omnem sanguinem domus Sauli, cuius tu regnum occupasti, quod Iona Absalomo filio tuo tradidit. Nunc, nunc tua te scelera petunt, homicida crudelissime, quem ego hic iam lapidibus obruam. A. Nonne indignum est, canem istum mortuum Regi conuiciari? Vixne, ut eum adoriar, eius caput decutiam? D. Quid tum postea, fili Saruia, si conuiciatur: & si ei Iona mandauit, ut Dauidi malediceret, quis ab eo facti rationem reposcat? En meus ipse filius, qui ex meis visceribus ortus est, mortem mihi machinatur: quid faciet Iemine natus? Sinire eum maledicere, nam Iona iussu facit. Fortasse respiciet Iona meam miseri- am, mihiq; bonum rependet pro hostiis huius conuicijs. S. Sceleratissime, & flagitiosissime mortalium omnium: non solum bipedum, sed etiam quadrupedum nequissime: qui per nefarias cades ad regnum peruenisti, qui Sauli domum funditus extirpasti: qui hominem optimum, eius uxore con-

stupra-

stuprata, crudelissime occidisti, & eius neci pluri- mos te meliores addidisti, adulteriumq; homicidia cumulaisti, homo perfidiosè & impurè, quid potest in te satis grauiter dici? Quem ego hic saxis iam mactabo, & vnus iustissima cade tot nefarias cæ- des expiabo.

SENTENTIA.

Maledicta constanter ferre, magni est animi: non ferre, effeminati.

ACHITOPHEL. 2. Reg. 17.

ARGVMENTVM.

Achitophel Absalomus prudens, sed impium consilium dat, de opprimendo Absalomi patre Dauid. Verum Chusæus Dauidi benè volens, altero consilio illud reddit irritum.

Achitophel, Absalomus, Chusæus.

Absalome, censeo ut ego nunc, lectus duodecim hominum millibus, Dauidem hac nocte perse- quar: eumq; perterritum & fatigatum, desessumq; omnibus, qui cum eo sunt, fuga delapsis, solum inter- ficiam: deinde ceteros omnes ad te sic redu- cam, ut sponsa deduci solet, ad sponsum. Ita fiet, ut cum tu vnus mortem expetas, ceterorum omnium salui consultum sit. AB. Perplacet quidem iuum consilium: sed vocetur hic etiam Chusæus Archita, ut audiamus quid ipse quoq; dicat. Chusæus, suadet

Achi

Achitophel, vt Regem hac nocte inuadamus: territumq; & à suis destitutum, saluū reliquis, opprimamus. Tu quid censes? sequemurne eius consilium, an non sequemur? C. Achitopheli consilium, hominis alioquin prudentis, hac quidem in re non probo. Tu scis, vt pater tuus, & qui eum comitantur, homines sint strenui, & vrsa agresti pullis orbata ferociore, Præterea pater tuus vir rei militaris scientissimus, non est cum reliqua turba per noctem acturus. Nunc latet in aliquo antro, aut alio loco. Quid si quis principid de tuis ceciderit, & rumor sparsus fuerit, factam esse cædem Absalomanorum: illi ipsi qui nunc sunt leonibus animosiores, exanimabuntur. Sciunt enim vniuersi Israelitæ, patrem tuum virum esse fortissimum, nec non eius milites. Verum meum consilium est, vt conueniant ad te omnes Israelitæ à Dane ad Persabam, qui futuri sunt arena numerosiores, vti, tu ipse inter eos præsens incedas. Tum eum adorit, vbi vbi erit, rore densius inuademus, vt neq; ipse, neq; eius comitum, vel vnus euadat. Quod si se in aliquod oppidum receperit, id oppidum vniuersi vel funibus cinctam in flumen ita euerriclabimus, vt ne calculus quidem relictus fiat. A B. Melius est istud consilium, quàm Achitopheli. obtemperabitur tibi.

SENTENTIA.

Impiorum prudentia bonis perniciosa est, piorum salutaris Impij, fauere & consulere contra pios, impium est. Rursus impios ad piorum salutem

salutem decipere, pium est, & ipsisetiam impijs vtile. Minus enim graues pœnas DEO dabunt, si pios non occiderint.

ABSALOMVS. 2. Reg. 18.

ARGVMENTVM.

Absalomus ex prælio elapsus, de quercu crinibus pendens, à Iacobo necatur. Huius audita nec, Dauid sese afflicti: & à Iacobo propterea obiurgatur.

Miles, Iobab, Achimaas, Chusi, Speculator, Dauid, Quidam,

CVM persequeretur fugientes & dissipatos hostes, Absalomus: vidi casarie pendentem de quercu. I. Vidisti autem? cur non eum ad terram deturbatum occidisti? Nam meæ partes fuissent, decem te argenteis nummis & baltheo remunerari. M. Ego verò, si mihi mille nummi in manum annumerentur, non sum manum filio Regis iniecturus: Nam audientibus nobis præcepit Rex tibi, Absalom, & Ittai, vt adolescenti Absalomo caueretur: nedum vt ego tam perfidiosè, tanto cum vitæ meæ periculo facerem. Neq; enim res tanta Regi ignota esse posset. Verum iam ad eum ventum est: tu ipse vide quid tibi agendum putes. I. Videbù me non ita cunctantem. Moriere boni parentis peruersa progenies. Accipe hæc tria tela de mea manu, relictà in medium pedus. Vos mei armigeri, circumfusi eum conficite. Tu præco, confectum bellum est, cane receptui, vt à persequendo reuocentur milites. A C.

Vñe

Visné igitur vt ad Regem curram, eiꝫ renuncietem, louam de eius hostibus sumsisse supplicium? I. Tu verò ne feceris hodie, aliàs facies: hodie quidem non es iucundum allaturus nuncium, propterea quòd regius filius est mortuus. Tu Chusi, i ad renunciantum Regi, quòd vides. C. Libenter, & quidem cursim. A C. Quid si ego quoq; Chusim cursu consequar? I. Cur consequaris fili? non es obtenturus Euangelium. A C. Sed quid si consequar? I. Per me licet. A C. Curro, facile Chusim anteuertam. I. Nos verò hoc Deo hominibusq; inuisum cadauer in hanc vastam voraginem in hac sylua detrudamus, & lapides insuper cumulatè exaggeremus, vt tam nefarium facinus memoria, ac nomine loci notetur. Nam talibus sunt digni monumentis, qui mortem eis machinantur, quorum beneficio vitam sunt adepti. SP. Heus Rex, video hominem huc accurrentem, solum. D. Siquidem solus est, boni aliquid portat. SP. Video item quendam alium, currentem etiam solum. D. Is quoq; letum nuncium affert. SP. Ex cursu priorem conijcere videor Achimaam esse, Sadoci filium. D. Virum bonum nominas, de nuncio leto venit. A C. Salue rex: & simul ageſſas loua gratias existima, cuius auspicio subacti sunt, qui in te arma sumserant. D. Saluſne est adolescens Absalomus? A C. Magnam hominum turbam vidi, cum me huc mitteret ioab: caterum quid sit, nescio. D. Recede, confiste isthic. C. Regem plurima salute & lati-

tia

tia impertio, cuius Deus hostes omnes hodie vltus est. D. Saluſne est adolescens Absalomus? C. Prius nam sic sint omnes tui hostes, ô Rex, & quotquot tibi malum machinantur. D. Fiti mi Absalome, fiti mi, fiti mi Absalome, vtinam ego pro te sim mortuus. Absalome fiti, fiti, ben me miserum. C. Lucrum attuli, non leticiam: nec solum Regi, qui audito interitu filij, se coniecit in cœnaculum portæ, vbi in lectu sit, & se afflicet: sed etiam populo vniuerso, cuius leticiam, audita Regis tristitia, in mœrorem conuertet. Sed video ioabum huc aduenientem: stomachatur. I. O lepidum Regem, & dignum cuius adhuc viuat filius: vbi nam est? Q. Sursum est. I. Quem ego nisi, sed me comprimam. O turpe spectaculum. Itane verò David? Siccine tuos omnes hodie dedecoras: & eorum honestissimam victoriam in fœdissimum luctum conuertis? Qui te tuosq; liberos, & vxores, tum iustas, tum concubinas, à crudelissima morte vindicauerunt? At non oportet (quod tu facis) ita amare inimicos, vt oderis amicos. Nunc quidem facile ostendis, te tuos omnes & nobiles & ignobiles pro nihilo habere. Nam equidem compertum habeo, te vnus Absalomi salutem nostri omnium morte velle redemptam. Verum age, prodi & tuos affare leniter. Nam per Deum immortalem, nisi tu prodeas, efficiam, vt ante noctem omnes ad vnum à te deficiant: quo grauius malum nullum vnquam in vita tibi euenit.

SEN-

SENTENTIA.

Honora parentes tuos, si vis viuere diu. Ino-
dignus est vita, qui in auctorem vitæ suæ ingrat-
tus est. Dignus est infamæ morte, qui bonum ma-
lo pensat. Ardentem amorem ne summa quidem
iniuria extinguit.

BERZELÆVS. 3. Reg. 19.

ARGVMENTVM.

Berzelæum pro eius in se meritis vult Da-
uid in aulam ducere. Sed illo propter senectutem
recusante, abducit eius loco Chamaamum.

Berzelæus, Dauid.

Salue nobis tandem reddite Israelitarum Rex.
D. O salue multum Berzelæ, homo de me
multum benemerite. Trajicies tu mecum Iordanem: ego te apud me aliam Hierosolymis. B. At
quot annos natus, ut cum Rege Hierosolymam as-
scendam? Ago nunc octogesimum annum. poterone
bonum à malo discetnere? poterone cibo & potione
delectari? aut fidicinum, fidicinarumue cantus au-
dire? quid opus est tibi amplius sim oneri? Liceat
mihi tecum paululum trans Iordanem progresso,
(cur enim tanto me cumules beneficio?) liceat
inquam reuerti, & in mea patria finire vitam, inq-
meorum parentum sepulcro humari. Caterum
hic Chamaamus tecum perget: hoc tu vteris, ut ti-
bi visum erit. D. Ergo trajicias Chamaamus: ego

cum

cum omnibus beneficijs ornabo, quibus ornandum
esse iudicaueris: tibiq; omnia præstabo, quæ à me
expetiueris.

SENTENTIA.

In homines pios & gratos bene conferuntur beneficia.

BETHSABEA: 3. Reg. 1.

ARGVMENTVM.

Bethsaba, de Nathanis consilio, à vetulo Da-
uide impetrat, ut Rex creetur Salomo.

Natha, Bethsaba, Dauid, Banaias.

AN non audiisti, Bethsaba, Adoniam Hagi-
tha filium, Regem creatum esse, in scio Do-
mino nostro à Danide? Age dabo tibi consilium, quo
tue, tuiq; filij Solomonis vitæ consulas. Conueni
Regem Dauidem, & ex eo quære qui fiat, ut cum
Solomoni filio tuo regnum post se, soliumq; suum
sit politicus, nunc regnet Adonias. Ego te adhuc
cum eo colloquente, ingrediar post te, & tuam ora-
tionem complebo. B. Bene consulis, adeo eum.
Salue Rex. D. Quid vis? B. Domine, tu mihi per
Iouam Deum tuum iurasti, Solomonem filium me-
um post te Regem fore, & in solio tuo sessurum.
Atqui Adonias, te nesciente, regnum inuasit, bo-
nesq; & altitia, ouesq; & capras magna copia im-
molauit: ad quas epulas cum regios omnes Abia-
tharemq; pontificem, & exercitus ducem Iobabum

H

inuita-

inuitauerit, Solomonem tuum non inuitauit. In te autem, Domine Rex, omnium Israëlitarum oculi sunt intenti, ut eu significes, ecquus sit in solio tuo post te sessurus. Te quidem vita defuncto, mecum, & cum meo nato Solomone pessime agerur. N. Saluo Rex Israëlitarum: lussiline Adoniam tibi in regnum succedere? Nam is quidem hodie rui descendit, pecorag, multa maculauit: & eo regio omnes natos, exercitug, duces, & Abiatharem pontificem: vocauit, qui nunc apud eum epulantur, Adoniamq, Regem salutant: me verò, & Sadocum pontificem, & Banaiam loiadae filium, & Solomonem tuum non inuitauit. Velim ex te scire, an hæc res te auctore fiat, neq, tu mihi significaueris, ecquus sit in tuo solio post te sessurus. D. Euocetur huc mihi Bethsaba. Audi Bethsaba: Per Iouam immortalem, qui meam vitam ex tot angustijs eripuit, quemadmodum tibi Iouam Deum Israëlitarum iurauit, Solomonem filium tuum post me esse regnaturum, & in solio meo pro me sessurum sic hodie faciam. B. Vitam Regi Diuidi precor sempiternam. D. Conuocentur huc Sadocus pontifex, & Nathan vates, & Banaias loiadae filius. N. Assumus. D. Adhibete vestros conseruos, & Solomonem filium meum mulæ, quam habeo, impositum, deducite Gehonem: eumq, ibi tu Sadore, & tu Nathan, Regem Israëlitarum vngitore: tum tuba clangitore, & Solomonem Regem salutatores. Deinde vobis sequentibus, ipse venio sessum in solio meo, pro-

me re-

me regnaturus. Hunc enim tum Israëlitarum, tum Iudeorum imperatorem esse iubeo N. Faxit Ioua Deus tuus Domine Rex, ut quemadmodum tibi assuit sic asit etiam Solomoni, cuiusq, solium etiam supra Laudicum extollar.

SENTENTIA.

Sapientioris consilium sequi, sapientia est.

SOLOMO. 3. Reg. 3.

ARGVMENTVM.

Duarum meretricum litem, de oppresso per somnum alterius infante contententium, dirimit Solomo diuina sapientia.

Meretrix, Solomo, Altera meretrix.

Tuam fidem imploro, ô Rex: audi me paulisper. S O. Quid nouæ rei est & loquere. M. Ego & hæc mulier in eadem domo agimus, & vtragq, peperimus: sed ea triduo post me, cumq, domi essemus, neq, ququam præterea adesset, mortuus est eius filius noctu, ut forte incubui ei. Itaq, media nocte surrexit, & surreptum meum filium, qui meo lateri accubabat, suppositi sibi: suum autem mortuum mihi, me dormiente. Manè vbi me crexi, mammam infanti datura, video mortuum. Hic ego, cum iam diluxisset, dum eum diligenter contemplan, animaduerti non esse eum, quem pepereram. A. Non ita est: quia meus est, qui viuit, tuus qui interijt. M. Imò verò tuum mortuum est,

H 2

mens

meus viuit. A. Mentiris. M. Non enim uero menti-
or. sed dico quod res est. SO. Viraq; suum esse af-
firmat eum qui uiuit, demortuumq; repudiat. Cedo
huc mihi tu cultrum, partimini equaliter puerum
uiuentem, & date utriq; dimidium. M. Obsecro te
Rex, detur ei potius totus, quam intereat. A. Nec me-
us esto, nec tuus, placet diuidi medium. SO. Eum ad-
iudico priori, quæ perimi vetat: nam ea mater est.

SENTENTIA.

Ad plerasq; lites diiudicandas opus est diuina
sapientia. Iudici multa simulanda sunt, ut sapien-
ter iudicet. Et verum & fictum amorem res ipsa
detegit.

ROBOAMVS, 3. Reg. 12.

ARGVMENTVM.

Roboamus repudiato senum sano consilio, iu-
uenum in sanum consilium sequitur, de opprimen-
do maiori insuper seruitute populo, quam ipsius
pater Solomo oppresserat.

Roboamus, Senes, Iuuenes.

Petijt à me vniuersum Israelitarum vulgus, ut
quoniam meus pater iugo eos pressisset, ego il-
lius seruitutis grauitatem leuarem: se enim ita de-
mum mihi obœdituros. Nunc ex vobis, senes, scire
velim quid mihi suaderis, ut eis respondeam super
hac re. S. Si hodiè populo obsecutus fueris, eis ob-
temperans humane responderis, habebis eum sem-
per obtemperantem. R. Audio. Nunc exite pauli-
per foras. Introducantur iuuenes, æquales mei,
meumq;

meumq; educati. Quid mihi auctores estis iuuenes,
ut populo respondeam, petenti, ut sibi à grauitate
seruitutis, qua sint à patre meo oppressi, relaxem
aliquid? I. Tu verò respondeas, tuorum membro-
rum minimum crassius esse, quam tui parentis me-
dium corporis truncum. Quod si ille eos graui iugo
pressit, te pressurum grauiore. Si eos scuticis ceci-
dit, te eos Scorpionibus conscissurum. R. Probe, ve-
strum mihi consilium magis probatur, quam senum,
itaq; id sequar.

SENTENTIA.

Senum propria est prudentia: inuenum
temeritas. Stulti stultorum consilij libenter ob-
sequuntur.

SAREPHTHANA,

3. Reg. 17.

ARGVMENTVM.

Elias missus à Ioua Sarephthanam mulierculâ
perpetuata eius farina & oleo, à fame tuetur.

Elias, Strephthana mulier.

Heus mulier, quæso te, at petas paululum aque
in aliquo vasculo, quod mihi bibendum des.
S. Ego verò & perlibenter. E. Sed heus, afferto
tecum & frustum panis. S. Ego verò (Iouam Deum
tuum immortalem testor) coctum non habeo: sed
tantum farinæ pugillum in cado, & olei pusillum
quid in ampulla. Nunc colligo paululum ligni, ad
id quod habeo, mihi, meisq; liberis parandum: quo
consumto superest ut fame pereamus. E. Bono es

animo, i factum vt dixisti. Sed mihi prius de positi-
cium inde consecutum offerro, deinde tibi, tuuq; li-
beris factura. Nam hoc tibi à Ioua Israelitarum
Deo confirmo, non prius farina cadum, & olei am-
pullam exhaustum iri, quàm Ioua terram pluuia ir-
rigauerit. S. Faciam vt iubes.

SENTENTIA.

Tenues & famelicos respicit Deus. Tenues &
famelici multo facilius credunt Deo, quam po-
tentes & saturi. Primitiæ debentur Deo & suis.
Deus eorum laborem felicitat, qui DEO pri-
mas tribuunt. Feliciter habet, qui DEO habet,
quantulumcunq;

ELIAS. 3. Reg. 17.

ARGVMENTVM.

Elias cum latuisset tres annos & sex menses,
quo toto spacio non pluerat, inuentus est ab Ab-
dia, venit ad Regem Achabum: & conuocatis
Baalis Lycanisq; varibus constituto inter ipsos
& Eliam certamine de litatione, cum illi litare
Baali non potuissent, ipse Iouæ litat: deinde vates
illos necandos curat. Postremò consensu monte
Carmelo, pluuiam impetrat à Ioua.

Abdias, Elias, Achabus, Populus, Va-
tes Baalis, puer Eliæ.

Misit me Rex ad querendam tota regione a-
quam, si forè gramen inuenire possimus,
quo toleremus equos & mulos, ne iumentis priue-
mur. Ipse Rex alia via eiusdem rei gratia profectus
est. Iam enim tres annos & amplius nulla fuit plu-
uia:

uia, itaq; omnia perauerunt, nec vsquam viriditas
ulla potest inueniri. O Elias, tuæ preces nobis inue-
xerunt hanc siccitatem, qua non nisi tuis eiusdem
precibus finiri potest, sicut ipse minatus es. Quod
nisi poteris inuenire te, adsum est, perimus. Sed vi-
deo venientem huc hominem hirsutum, qui habet la-
tera cincta cingulo pelliceo. Fallor ne, an u est ipse
Elias? Certè videtur, Hem tunc es Dominus Elias?
E. Sum. I. nunciatum Domino tuo, adesse Eliam.
AB. Nunciatum verè? quid peccavi, vt tu me a-
chabo necandum obicias? Iouam ego immortalem
iuro, Deum tuum, nullam gent. m. nullum regnum
esse, quo Dominus meus nos dimiserit, qui te con-
quirent. Cumq; negarent adesse te, ille regna &
gentes obtestabatur, vt dicerent an tu illic esses,
quod te nunquam inueniret. Et tu mihi nunc iu-
bes, vt Domino meo nunciatum eam, adesse Eliam?
qui postquam à te digressus fuero, aufert te Iouæ
spiritus, nescio quò. Ego interea, qui hoc Achabo
nunciatum iuro, cum ille te non inuenerit, interfici-
ar ab eo. Et tamen Iouæ reuerens sui, à puertia:
nisi forè tibi relatum non est, quid ego Iezabele
vates occidente fecerim, vt eorum cenam abdi-
derim in duabus cauernis, videlicet in vtraq; quin-
quaginta, & eos pane & aqua aluerim. Et tu mihi
nunc iubes, vt eam ad nunciandum Domino meo,
adesse Eliam, quo me interficiat? E. Sic viuat ara
impotens Ioua, cui ego apparere ac ministrare so-
leo, vt ego me Achabo ostendam hodie. AB. Post-

quam istud mihi ita confirmas, ibo. Salve Rex: incidi in Eliam. A. In Eliam autem? AB. Ita, A. Eliam tu inuenisti? AB. Eum ipsum. A. Quæso te, adest Elias vates? AB. Adest Elias vates. A. Duc me ad eum continuò. AB. Eamus hâc inueniemus. Atq; eccum tibi obuiam. A. Tunc is es qui perturbas Israëlitas? E. Non ego Israëlitas perurbo, sed tu, tuq; paterna familia: qui omisisti Iouæ præceptis, Baales sequimini: quæ causa fuit, vt Ioua vobis istos ardores immiserit. Verum cura mihi conuocandos omnes Israëlitas in montem Carmelum, Baalq; vates quadringentos quinquaginta: & lucanos vates quadringentos. Izabelis conuictores. A. Fiet ita, Assunt quos iussisti, Elia. E. Audite verò Israëlita. Quousq; in vtrunq; crus claudicatis? Si Ioua Deus est, hunc sequimini: sin Baal Deus est, Baalem sequimini. Nihilnè respondetis? Ego vnus Iouæ vates supersum, cum Baalenses vates sint quadringenti quinquaginta, lucorumq; vates quadringenti. Dentur nobis duo tauri, quorum vnum illi sibi deligant, dissecentq; & lignū imponant, neq; ignem subiciant: alterum ego immolabo, superq; lignis collocabo, neq; ignem supponam. Tum vos Dei vestri nomen appellate: ego Iouæ nomen appellabo. Ac qui Deus igne de cælo demisso annuerit, seq; exoratum ostenderit, is Deus habetur. POP. Placer verò, atq; ita fiat. E. Vos igitur, Baalis vates, deligite vobis taurum alterum, & priores facite, quoniam plures estis Deiq; vestri

nomen

nomen innuocate, nullo igne subiecto lignis sacrificibus. V. Accipimus conditionem, Maclemus taurum, imponamus frustra lignis. O Baal, exaudi nos, ô Baal, dimitte ignem de cælo, quo te Deum esse ostendas. Baal, Baal: ô Baal, ô Baal præpotens Deus. Baal, ô Baal Deus noster: noli committere, vt vnus Iouæ vates plus possit apud Deum suum, quàm nos octingenti quinquaginta apud te, Effice Baal, vt quoniam te plures colunt, quàm Iouam, maiores etiam vires habere videarū. O Baal, Baal, Baal, ô Baal: non audis nos? Non te ritè cœluimus habemus? Quid in te commisimus? Non vi tuas vires ostendere? Quid plures habes cultores, nonne æquum est eò te magis exorari? Baal, ô Baal, nisi nos exaudis, actum est de te, deq; tuo populo. Vnus hic Iouæ vates tuum cultum abolebit? Quis te colet, ô Baal? Quis te deinceps adorare volet, ô Baal? Baal, ô Baal, qui te non contemnet, & pro nibilo ducet, si nos in tanto discrimine non exaudiueris? In quem verò magis necessarium vsum reseruabis tuam potentiam? Nos te innuocamus, nos aram tuam prætergredimur: & iam meridies est, neq; tu respondes, aut exoraris. O Baal, Baal, Baal, ô Baal: noli perdere nos. E. Clamate maiora voce. Certè enim Deus est: sed forsitan aliquid altius contemplatur, & animo agit, quàm vt possit istas tam exiles voces audire: aut occupatus est, aut iter habet: nisi fortè dormit, vt sit expergefaciendus. V. Heu Baal Deus noster, quid amplius tibi

H s

facis-

faciemus? O Baal, ô Baal, ô Baal. E. Fuge rectè, secate vos isto modo gladijs & cultellis, vt à vobis ipsis cruentati, misericordiam Baalu excitetis. Sed nihil respondet, nec attendit vestros clamores. Surdo canit. Agite iam omni populus, accedite ad me. Instauramus aram Iouæ, quæ diruta est: & saxa duodecim capiamus, pro numero tribuum filiorum Iacobi. Ex his saxis aram Iouæ nomine construamus & circum eam ducamus profundam scrobem. Agite, componatur strues lignorum, mactetur taurus, & super imponatur. Rectè est Replete quatuor amphoras aqua, & eam in hostiam, inq. struem effundite. Iterate idem, tertiate. Bene est Redundat aqua circum aram, ipsamq. scrobem repleuit: ne quid fraudis subesse putetis. Nunc ô Ioua, Deus Abrahami, Isaac, & Israël, effice, vt hodie intelligatur apud Israëlitas, & te Deum, & me seruum tuum esse, tuog. iussu hæc omnia fecisse. Exaudi me Ioua, exaudi me, vt sciat hic populus te Iouam esse Deum, qui eorum animos retrò flexeris. POP. O rem miram, ignis delapsus à Ioua, & hostiam, & ligna, & saxa, & humum absumsit, & scrobis aquam lambit. Ioua Deus est, Ioua Deus est. E. Si igitur Iouam esse Deum agnoscitu, & ad terram proni adoratu, comprehendite Baalenses vates omnes, qui vos à Iouæ cultu magno vestro malo auocarunt. Cauete, ne quis omnino euadat. Agite, ducamus eos ad Cisonem fluium, iugulentur hic vates omnes Baali, ne quem deinceps à veri Dei cultu

cultu possint auertere. Perite populi deceptores, corruptores atq. pestes, & dignas prastigys vstris penas date, vt deinceps adoretur & in honore beatur is vnus, cui debentur omnia. Nunc Achabe, ascende, & ad capiendum cibum. Sentio enim iam adesse murmur pluuiæ. Ego ascendam in verticem Cameli. Sequere me puer. P. Faciam here. E. Age iam puer, dum ego hic in iunco Carmeli ingo maneo, i speculatum mare versus: & mibi quod videris, renunciatum venito P. Libenter here. Feci here. neq. quicquam vidi. F. Reuertere eodem septies. P. Parebitur, iam iterum venio. iam tertio, iam quarto. iam quinto. iam sexto. Superest, vt septimo speculatum eam. Here, vidi nubeculam instar palmæ hominis ex mari efferrî. E. Instat pluuiæ. I nunciatum Achabo, vt iunctis iugalibus in urbem descendat, ne à pluuiâ opprimatur. P V. 10. E. Ego succinctus lateribus ei lezrael præcurram. P V. Salve Rex iubet Elias, vt properè iungas equos, & te in urbem recipias, ne te pluuiâ opprimat. A. Agite mei, festinemus: ingruit pluuiæ: nigrescit cælum nubibus, atq. vento, properemus: vix euademus, quin madefiamus.

SENTENTIA.

Iustorum preces, incredibile dictu, quantum polleant apud Deum, Inuisti iustos accusant eorum malorum, quorū sunt ipsimet auctores. Præsentē Elia nihil possunt Baalenses, Præsentē Ioua, torpet Baal. Vt nox diei, sic veritati cedit mendacium.

dacium. Impiorum plena sunt omnia, piorum exiguus est numerus. Sæpè magis vnum credendū quàm mille: nam paucorum est sapientia. O cœcum genus hominum; quando tandem hæc videbitis? aut quæ tandem lux penetrabit istos oculos? Nunquamne nisi serò sapietis? Vtinam aut sit aliquis igneo spiritu, igneaq; ratione Elias, qui caritatis ignem de cœlo deuocet, quo nostrarum precum sacrificia exardescant, vt deinceps solus Ioua extollatur.

MICHÆAS. 3. Reg. 22.

ARGVMENTVM.

Achabo Israëlitarum Regi consulunt falsi vates, vt Ramotha Galaadicam urbem bello adoriatur: fore enim, vt ea periat. At Michæas vates contrarium prædicit, eamq; ob causam conijcitur in vincula.

Achabus Israëlitarum, Iosaphatus, Iudæorum Rex, Vates, Nuncius,

Sedecias, Michæas.

ASunt hic vates, Iosaphate, plus minus quadringenti, quos ad explorandam Dei voluntatem censuisti accersendos. IO. Video: superest vt eos interroges. A. Quid mihi cultores estis, vates? Consetiunè vt bello Ramotha adoriar, an ab incepto desistam? V A. Nos verò censemus, vt adoriaris. Nam victoriam tibi annuit Dominus, IO. Num quis præterea hic est Iouæ vates, ex quo scis itemur? A. Est item vnus: sed quem malè odi: quoniam nihil vnquam mihi nisi sinistrum, vari-

natur.

natur. Is est Michæas, filius Imle. IO. Non decet Regem ita loqui: sed tibe eum acciri. Tu siste huc nobis propere Michæam. N V. Ita faciam. S. Videtne hæc, Achabe, cornua ferrea, quæ ego fero? Hæc tu modò quasi cornu petes, & fundes Syros, ad internecionem: ita tibi per me futurum pollicetur Deus. V. Ita prorsus fiet. Aggredere sanè Ramotha, feliciter pugnabis, eamq; Dei beneficio capies. N V. Cateri quidem vates omnes, Michæa, Regi vno ore felicem successum promittunt. Itaq; cenfeo, vt tu quoq; ei bene omineris, quemadmodum ipsi. M. At ego Deum immortalem iuro, me ea solum dicturum, quæ mihi diuinitus inspirata fuerint. A. Michæa, quæ est tua sententia? arma ne in Ramotha inferimus, an non? M. Quid ni inferas? iam tibi victoriam annuit Ioua. A. Quousq; tandem mihi illudes? Te etiam atq; etiam obrestor pro nomine Iouæ, ne mihi quicquam nisi verum dicas. M. Nunc verum andies. Vidi omnes Israëlitas balantes in montibus, sicut oves sine pastore solent. Atq; Ioua: Non habent isti Dominos, inquit: Redeat suam quisq; domum, cum bona pace. A. Dixi ne ego tibi, eum nihil mihi nisi in faustum prædicturum? M. Igitur audi certissimum oraculum. Vidi Iouam in solio suo sedentem, omni cœlesti exercitu dextra leuag, stipatum, atq; ita dicentem: Ecquis mihi in errorem inducet Achæum, quo Ramotha, ibi casurus inuadat? Cumq; alius aliud diceret, processit quidam spiritus qui stans ante eum: Ego inquit,

inquit, facturum me recipio. Cui loua: Quoniam modo? Tum ille: aspirabo falsa omnibus eius vaticiniis, quæ dicant Probe, inquit, loua, succedet: aggredere negocium. Nimirum ex his liquet, omnes istos tuos vates esse falso spiritu afflatos, & Deum tibi male cogitare. S. Accipe colaphum pro isto tuo mendacio. Nam qua ratione diuinum numen, cuius tu instinctu te loqui simulas, à me emigravit, vt te docuerit? M. Tum scies, cum trepidus te in intima penetralia penitus abdes. A. Corripce Michæam, & eum deduc ad Amonem prætorem vrbani, & loam regium filium: & iube meo iussu in carcerem concludi, atq; ibi pane atro & aqua parca ac duriter pasci, donec saluus redeam M. Siquidem saluus vedibu, nihil causæ est quod minus dicar mentitus baculum: atq; equidem hoc clarissima voce omnibus inculcatum volo.

SENTENTIA.

Falsi vates (quorum ingens est numerus) dicepse solent, quæ placeant hominibus, & in primis assentiri principibus. Veri vates (qui pauci esse solent) assentiri nesciunt, & improbis semper dura dicunt. Et quoniam improbi in hac vita dominari solent, fit plerumq; vt veritatis præmium vincula sint & neces. Nam obsequium amicos, veritas odium parit. O mundipotentes, vtinam hæc in animos vestros demittatis.

SVNAMITIS. 4. Reg. 4.

ARGVMENTVM.

Eliseus

Eliseus ab hospita sua Sunamitide oratur, eius filium reuocat in vitam.

Eliaus, Gibezi, Sunamitis.

Ecce Sunamitidem illam, hospitam nostram, Gibezi: curre ei obuiam, rogaturus vtrum, valeat ipsa, & vir, & puer eius. G. Faciam. Salue mulier: saturnè salua es, & tuus maritus, & puer: valentine? S. Valent: sed sine me peruenire quo volo. G. Quoniam properas? S. Ad tuum herum. G. Nescio quid noui, videtur accidisse huic mulieri. Sed quid istud rei est? Heus mulier, tunc audes pedes vatis complecti? Apage. E. Sine eam: animo eius male est, quod me loua celauit. S. Pueramne à te filium: an non admonueram, ne mihi imponeres? F. Accingere Gibezi, & cape meum baculum, atq; abi: si quem offenderis, ne salutato: salutato, ne resalutato. Vbi ed peruenieris, bacillum faciei pueri imposito. G. Eo. S. At ego profecto nunquam te omitam, quin vna mecum ventas. E. Age sanè, tuæ voluntati obsequar, præi, iam te sequor. G. Here, feci, vt iusseras: sed puer neq; vocem edit, neq; audit, neq; potuit omnino expergescere. E. Ne trepida mulier, introeamus cubiculum. S. Hic quidem planè mortuum iacet in meo lectulo. E. Exite foras, & me hic relinquate solum cum solo, clausa ianua. G. Nescio quid magnum expecto: non abi re sese conclusit intus. S. Faxit Deus, vt natum recipiam. G. Hospita. S. Quid noua rei est? G. Salua es, visus

Iud

sum audire sternutantem puerum, S. Resixi, si verum prædicas. E. Heus Gibezi. G. Me vocat: quid est, here? E. Accerere huc mihi istam fœminam. G. Te vocat. S. Adeo. E. Recipe iam tuum filium incolumem. S. O diuine vir, quas tibi gratias agam pro tanto munere? E. Deo hoc totum acceptum ferendum est, mulier: non mihi, qui per me possum nihil.

SENTENTIA.

Fides est omnipotens. Suorum preces, quamuis maxima perentium, exaudit DEVS.

NAAMAN. 4. Reg. 5.

ARGVMENTVM.

Naaman Syrus ab Elisæo à lepra sanatus, ei gratias agit, & dona offert: sed quæ Elisæus non accipit. Deinde digressum Naamanem consequutus Gihezis Elisæi famulus, ab eo pecuniam & vestes aufert per mendacium: eamq; ob causam ab Elisæo reprehensus, fit leprosus.

Naaman, Elisæus, Gihezis, Ministri Naamanis.

Reneror ad te, Elisæe: & meum tum in Deum, tum in te peccatum confitens, veniam peto. E. Quidnam peccasti? O. Cum tu me per ministrum tuum iussisses corpus in Iordane septies immergere, si à lepra (cuius depellendæ causa veneram) sanus esse vellem: primum indignatus san-

sum

sum, & me tibi despiciatui esse ratus, quod tantum administrum ad me misisses. Nam speraueram te ipsum exiturum, & inuocato Dei nomine, manum loco adnoturum, & ita morbum sanaturum. Deinde indignum mihi videbatur, tantum tribui vestris aquis, ut cum Abana, aut Pharphar, fluuij Damascus, vestris nibilo deteriores, essent ad me sanandum inutiles, Iordanus tantam habere vim putaretur. Itaq; abibam ira plenus. Quid nisi mei famuli fuissent me sapientiores, equidem Medicinam repudiassetem. Sed cum illi dicerent absurdum esse, me, qui rem quamlibet magnam salutis causa facturus essem, à tam parua re fugere, tentavi quid possent aquæ Israelitarum, & me septies in Iordanem immergi: quo facto ita sum (ut vides) sanatus, ut non sit pueri corpus nitidius, aut integrum. Quapropter intelligo iam, & confiteor, nullum in toto mundo esse Deum, nisi eum, quem vos Israëlitarum colitis. Itaq; pro tam singulari beneficio, quaeso te, ut à me munusculum hoc accipias. E. Apagesis: ego ut munus accipiam? N. At ne me repudia. Non equidem id facio, quod tibi tantum meritum remetiar, quod neq; fieri potest: sed, ut hoc mei in Deum. & in te grati animi pignus, apud te relinquā. E. Istum gratum animum apud te habeto: dona ne addito. N. Atqui. F. Ne vrge tantopere, Nam (ut tu semel scimus) Deum immortalem iuro, cui ego appareo, atq; administro, me nihil à te accepturum. N. Si ita dixeris, nolo improbius instare. Caterum oro te, v

hinc

hinc mihi terre duorum miliorum onus asportare liceat. Nam statui deinceps nulli Dijs, præterquam vni Iouæ, adolere, aut sacrificare. E. Laudo, asportato sanè. N. Præterea est aliud, super quo te velim consulere. Solet meus Dominus, quandocumq; in ædem Remoni, adorationis gratia, commeat, meis humeris inniti, vbi eo inclinante se, non possum quin me quoq; inclinem. Eam mihi rem Ioua ignoscet, opinor. E. Ita. Abi cum bona pace. G. Hem par sit Dominus meus accipere oblata sibi ab isto Syro munera? At mihi ita sit Ioua propicius, nisi eum cursu consequor, aliquid accepturus. Immunis ut abeat tam diues homo, tanto affectus beneficio? Non conuenit. N. Religioniq; habeo, nihil ei dedisse. Sed vidène eius famulum huc cursu contendentem? ipse est, quantum ex incessu conijcio. G. E. curru desiluit, & mihi procedit obuiam. N. Saluène omnia puer? G. Pax, te tribus verbis volo. Modò ad herum meum venerunt duo de uatum genere iuuenes è monte Ephraimitarum. Ea de causa rogabat herus, ut mihi ad eos argenti talentum des, & duas vestes de splendidioribus. N. Imò verò duo talenta auferas, atq; vtinam plura voluisset, libenter dedissem. G. Non est opus. N. Ne dubita accipere, erit aliquis eorum vsus. Vos colligate hoc argentum in duobus fisci: addite has duas vestes. Vos duo præferte ei has sarcinas. Iubero tuum herum meo nomine saluere plurimum. G. Faciam. Vase. N. Et tu. G. O me felicem, cui res tam benè succedunt. Ire

hac

hæc iuuenes, sequimini me per hoc obscurum ostium, deponite hic sarcinas, iam mihi nihil opus est vestra opera. Quod reliquum est, ipse facile per me perficiam. Abite. M. Vale ergo, G. Valere vos quoq;. Nunc res mihi benè gesta est: abscondam hic hunc thesaurum, vbi cum nemo præter me sciat. Sed iam, ne meus herus aliquid suspicetur si nimis diu absim, oseram me ei. E. Vnde noster Cibezi? G. Nusquam equidem iui. E. At etiam audes velle mihi verba dare? quasi ego non vnà animo adfuerim, cum bono de curru reuertit tibi obuiam. Hocinè tempus est accipiendorum vllorum munerum? Improbe à te factum. Itaq; pro isto tuo peccato, lepra, qua liberatus est Naaman, in te, & in tua progenie in posterum hærebit.

SENTENTIA.

Bona spiritualia plerumq; aspernatur mundus, quia splendore carent, & apparatu mundano. Ne famulorum quidem consilium contemnendum est. Sapè etiam est olitor valde oportuna loquutus. Dona spiritualia non emuntur pretio carnalis. Avaricia mendaces facit, & homines, in miseriam præcipiat. Dei spiritum latere frustra coneris.

HAZÆL. 4. Reg. 8.

ARGVMENTVM.

Hazæli percontanti prædicat Heliseus mortem Benadadi Regis Syria, & insuper ipsius Hazælis regnum, & seuitiam in Israelitis.

Hazaël, Euseus

I 2

Bena.

B Enadadus Syriæ Rex, qui nunc æger est, misit me ad te, Elisæe, ad percontandum de salute tua. E. Renunciato ei, eo morbo leuatum iri: & tamen Ioua mihi interituum significauit. Hen. H. Quid tibi volunt ista suspiria, quæ fixo vultu ita alte trahis? E. O Hazael, Hazael, video quantam tu vastitatem sis Israëlitis illaturus. Tu eorum ædificia incendes, tu iuuenes ferro trucidabis, tu pueros elides, tu grauidas mulieres discerpes. H. Ego ne vilissimus homuncio tanta facinora poterit? E. Ostendis mihi Ioua, te fore Regem Syriorum:

SENTENTIA.

Piis dolet populi DEI calamitas: quamuis merito & diuinitus illata.

IEHVS. 4. Reg. 9.

ARGVMENTVM.

Iehus ab Elisæi puero vinctus Rex Israelitarum, Ioramum Israelitarum, & Ochoziam Iudæorum Regem, & Iezabelem Ioramæ matrem occidit.

Puer Elisæi, Iehus, Duces, Speculator Ioramus Israelitarum Rex, Nuncius, Alter nuncius, Iezabella.

Habeo quoddam ad te mandatum, dux. I E. Quem nostrum appellas? P. Teipsum dux: secedamus intrò. Ioua te, Iehu, Deus Israelitarum hoc oleo per me vngit Regem: suorum Israelitarum: iubetq; vt Achabi Domini tui stirpem tricides. Statuit enim suorum omnium tum vatum, tum reliquorum sanguinem à Iezabele expetere, vniuersamq;

samq; Achabi domum perdere: & eius memoriam, genusq; stirpitus ex Israëlitis tollere: eamq; eo redigere, quò redacta domus est Ierobami Nabati filij & Basæ Azia filij. Iezabelem autem comedent canes in agro Iezraelano insepuliam. Sed ego hinc fuga me proripio. DV. Quomodo se res habet, Iehu? Quorsum venit ad te lymphatus iste? I E. Hominem nostis, eiusq; orationem, DV. Minime verò. Doce nos quidnam dixerit. I E. Vnixit me Regem Israelitarum de Iouæ mandato, cui certum est Achabum, Achabiq; domum per me vlcisci. DV. Supponamus properè Regi vestras nostras socij, eumq; collocemus in editissimo graduum. Tu præco, proclama tuba, Regem esse Iehum. I E. Nunc duces, si vobis ita videtur, caute ne quis ex oppido euadat, qui huius rei nuncium Iezraelam perferat. Nos conscendamus equos, & eo festinemus ire. Nam illic decumbit Ioramus, sanandorum vulnery gratia, quæ in pralio contra Regem Hazaellem à Syris accepit: eodemq; venit Ochozias Iudææ Rex, ad eum visendum. S. Video quendam hominum globum. I O. Tu conscende equum, & ei cursu prouectus obuiam, quere vt valeat. N. Fiet. I E. Accurrit hic eques quidam. N. Rogat Rex Iehu, vt valeas. I E. Quid, vt valeam? recede pone me. S. Peruenit nuncius ad eos, neq; reuertitur. I O. Heus tu, conscende equum, & eodem curru. N. Fiet. I E. Accurrit hic alter. N. Rogabat Rex, Iehu, an valeas. I E. Quid, an valeam? recede pone me. S. Peruenit ad eos

nuncius, sed non reueritur. Incessus autem ferocitatis, declarat esse lehum, Nam si filium. IO. Iunge currum equis, auriga: excamus homini obuiam Ochozia. IE. Tandem veniunt ipsi Reges opportunè. IO. alène lehus? IE. Quid valène? durantibus tot matris tuæ lezabelis stupris, & maleficijs? IO Fugiamus Ochozia: circumuenimur. IE. Si quidem potest effugere: experiar tamen an meus arcus possit de Regis corpore sanguinem elicere: hem tibi, hic moriturus eras. Tu Badaccar triumphas, abijce eum in fundum Nabothi Iezraélensis. Nam memini, cum aliquando ego & tu Achabum huius patrem in eodem curru sequeremur, ei oraculo dictum esse, Iouam sanguinem Nabothi, eiusq; natorum pridie eius diei respexisse: eumq; in agro eiusdem Nabothi, quem ille iudicio per calumniam oppressisset, in illum vindicaturum esse. Quare sume hoc cadaver, idq; in fundum abijce, sicuti ferunt Ioue dicta. Sed fugit Ochozias: persequimini eum, occidite, pereat hoc ad flagitia concors hominum genus. Pergamus in oppidum: nondum peracta ultio est. Superest totius mali fons lezabel, quam iam videre videor de fenestra prospicientem. At etiam fucata est: mirum ni ut morti placeat. IE. Nunquid bene accidit Zambri, qui dominum suum interfecit? IE. Ecquid istic à me est? Rectè, vos eius Funuchi præcipitate eam. Peri sceminarum impurissima, & à meis equis conculcare.

SENTENTIA.

Etiam

Etiam subditos armat & excitat Deus in principes impios. Aequum est enim, ut qui aduersus Deum, Dominum suum consurgit (id quod faciunt omnes impij) anuersus eum consurgant ipsius serui.

IOAS. 4. Reg. 13.

ARGVMENTVM.

Ioas Israelitarum regi se ægro tum visenti prædicit Elisæus victorias, quas sit de iSyris reportaturus.

Ioas Rex Israelitarum, Elisæus.

HEus pater patriæ, heu columen Israelitarum tu quidem nunc æger iaces. E. Non est euulandi tempus, cape arcum & sagittas. I. En cepi, quorsum? E. Impone manum arcui. I. Feci. E. Aperì fenestram aduersam orienti. I. Aperui. E. Iaculare. Hem sic volo: collimasti. Ista, ista est salutaris nobis, mortifera Syris sagitta, quos tu in Apheco, Dei præsidio, occisione occides. Sed perge porrò, cape sagittas. Cepi. quid tum? E. Feri terram. O faculum malè, si quinquies percussisses, aut sexies, tum poteras Syros delere funditus. Nunc eos ter tantum superabis, quoties videlicet terram pulsaueris.

SENTENTIA.

In vate plus est præsidij quam in exercitu. Vastis mors est Regi deploranda. Fata abstrusa sunt.

IONAS. Ione.

ARGVMENTVM.

Vexati tempestate nautæ, inuocatis frustra Dijs, factaq; iactura, Ionam vatem excitant, qui

in naui dormiebat. Deinde sorte iacta, vt eū son-
tem & tempeſtatis cauſam eſſe deprehenderunt,
iaciunt in mare, ipſuſmet admonitu. Ita pacatur
tempeſtas.

Nauclerus, Nautæ, Ionas.

PRŌ Iupiter, quanta ſeuit tempeſtas? quanti
vndarum fluctus noſtram nauem vndiq; ver-
berant? Dicas neptunum & Æolum, omneſq;
adēd Deos in noſtram coniurauiſſe perniciem. Ne
ſeuī tantopere aquarum præpotens Neptune: ne
eos perde, qui ſe tuæ fidei mandauerunt. Tuq; Æole,
cui poteſtatem in ventos dedit Iupiter, cobi-
be tam affrenatum eorum impetum. NAVT. Dī
immortales, quid habetis in animo? Hucine ve-
niſſe nos, vt tam miſerè periremus? Parcite, quæ-
ſumus, parcite: nos vobis ſacra faciemus, tibi Ne-
ptune taurum, vobis agnam Tempeſtates maſtabi-
mus: tantum liceat hinc ſalū euadere. AL. Læde
proles Caſtor & Pollux, amica nautiſſidera, obſe-
cro veſtram fidem, reddite nobis mare tranquil-
lum, reddite amicam cæli ſerenitatem. NAVC.
Nihil agimus, vides; tam ſurdi ſunt Dī, quā eſt
ipſum mare. NAVT. Quid ſupereſt? NAVC. Vt
iacturam faciamus. NAVT. Durum. NAVC.
Sed neceſſarium, extremo autem malo extremum
adhibendum eſt remedium, atq; vtinam vel ſic e-
uadere liceat. Feſtinate, deiciamus haſ merces.
Præſtat rem perdere, ſpēm aliquam retinentes,
quā cum re certum exitium expectare. Vos ò
cæli

cæli mariq; potentes Dī, eſte, ſaltem contenti hac
noſtra miſeria? quid mortem inſuper miramini?
Hei mihi, magis magiſq; furium venti, ingraueſcit
tempeſtas: irritantur ſuperi, non placantur noſtris
votiſ & precibuſ. Quid iam, quid me vertam? Erat
hic nēſcio qui peregrinuſ. Vbi nunc eſt? NAVT.
Dormit ad inſimum nauis latus. NAVC. O ſupi-
nam ſecuritatem. Heuſ heuſ, peregrine, quem tan-
dem dormiendi modum facies? Potes in tanto pe-
riculo indulgere ſummo? Quin tu ſurgis, & tuum
in hoc temporis articulo Deum inuocas: ſi quiſ
fortè ſuperum exiſtat, qui hoc à nobis malum auer-
tat & præſens auxilium ferat? NAVT. Fruſtrā
laboramus: cauſa tanti mali perſcrutanda eſt.
Oportet aliquem hic adeſſe, qui ſe nefario aliquo
ſcelere obſtrinxerit, propter quem tantopere ira-
ſcantur Dī. Sortiendum eſt quiſ ſit in cauſa.
NAV. Placet: ducantur ſortes. Euge, ſors hunc
peregrinum designat. Videte, peregrine, accuſari.
Dic quæſo, vnde tantum in nos malum ortum ſit,
quod vitæ genus ſequaris, vnde & quid eaſ, cuiuſ
ſis & qua gente natus. I. Iamiam nullum ſupereſt
effugium: teneor manifeſto. O ineuitabilem Dei
potentiam. Ego ſum Hebræuſ, Ioua cœleſtiſ Dei cul-
tor, qui & mare & terram fabricatuſ eſt. Is me
Niniuen ire iuſſerat, vt eum populū, ocio & luxu
diſſluentem, & perditū, mea admonitione ad mo-
liorem frugem, & ſaniorē vitæ rationem dedu-
cerem. Cuiuſ ego muneris triſticiam deſugiens

statueram Tarsum in Ciliciam me conferre, & eius confectum euitare, cuius oculis omnia sunt subiecta. N A V C. Perimus funditus. Inscite prorsum homo & male abs te factum. Sed postquam factum quod est, infectum fieri non potest. Quid tibi nunc censes faciamus, ut placatiore mari vitamur, quod vehementius semper agitari vides? I. Vos verò me in mare deturbetis, si id sedatum vultis. Nam certò scio ego, mea vniùs causa vos hac tam vehemènti tempestate afflicta. i. N A V C. Auertant superi, ut ista morte salutem nostram consulamus. Non faciemus. Agite viri sortes, incumbamus remis, conemur ad terram appellere. Eia, adhibete summas vires eia rumpamus hos fluctus. Orem miseram: crescit asfidè malum, nulla ratione terram possumus attingere. Frustrà sudatis, invito Deo. N A V C. Quid ergo est, tene nos in mare? I. Nisi mauultis mecum vnà perire. N A V C. O desperatissimum perfugium: sed tamen satius est te solum, quam nobiscum interire. Faciendum est socij: nulla alia ad euadendum via est, video. Ifferatur mare, rumpitur nauis, mors nobis versatur ob oculis. Demergamus eum. Obsecramus te Ioua, ne pereamus ob huius viri mortem: neque à nobis poenas sanguinis eius expectas. Vides nos necessitate impulsos facere, & tu omnia tuo arbitratu moderari: iactatur. Orem admirabilem, videtis ut subito sedata sit tempestas, eo deest? Videtis mare sic tranquillum, ut nunquam tranquillius: Agnosco, agnosco ego Ioua potesta-

potestatem immensam, ù nimirum Deus est, ceteris ne quicquam precibus interpellantur. Vni, vni debeatur gratia, vni itaq; sacra vota q; faciamus.

SENTENTIA.

Frustrà imploratur falsa numina. Scruiente verò numine, Deum eflugere nec terra nec mari possis. Cum fontibus nauigare, hoc est versari, noxium est. Manente causa poenae, manet poena.

R A B S A C E S. 4. Reg. 18,

A R G V M E N T V M.

Rabfices ab Assyriaci Rege Senacharibo missus, Hierosolymitanos: qui erant in muris, ipse extra muros, iuber deditionem facere: & in locum eiu que populum petulantissimè inuehitur, noscine quicquam respondente.

Rabfices, Eliacimus.

Vos hac nomine Regis magni, id est, Regis Assyriorum. Ezechias nunciate: Qua tandem fiducia nitatur? vrbis ne, an consilio an viribus dimicare cogitet? qua tandem spe fretus, ab eo defecerit? an videlicet confidit confractio isti culmeo baculo, id est, Aegyptis, cui si quis innitatur, ei manum perforet? talis est Aegyptiorum Rex Pharaon in omnes, qui ei confidunt. Quod si mihi diceris vos Ioua Deo nostro confidere: an non is est, cuius Ezechias sacella, arasq; sustulit: insitq; Iudaeis & Hierosolymitanis, ut Hierosolyma ad terram quandam aram Deo supplicarent? Age Ezechias, v-

cum

cum Domino meo Rege Assyrio sponſionem faceres: ſi tibi dederō duo equorum millia, ni tu non poſſis ad eos totidem equites ſuppeditare? Tu ne auſus vultum ſubire vel vnus prætoris, minimi ſeruorum Domini mei? & fiduciam tibi collocas in Ægyptiorum curribus & equitibus? An porrò ſine Ioua ad hunc locum vaſtandum aſcendi? Ioua ipſe me iuſſit in hanc regionem proſiciſci, eamq; depopulari. E. Quæſumus te, vt nos Syriacè (ſcimus enim) alloquar, non Iudaicè in auribus hominum, qui ſunt in menibus. R. Quæſi ad Dominum tuum, aut ad te miſerit me Dominus meus ad hæc dicenda, ac non ad eos, qui ſunt in muris, vt vobiſcum & mercedem ſuam comedant, & vinam bibant: Audite Iudei, Regis magni, Regis Aſſyriorum dicta. Ne vobis imponat Ezechias: neq; enim poterit vos ab eius manibus defendere: neue ab eo perſuaderi vobis ſinite, vt Ioua fidatis, quaſi vos deſenſuro, neq; urbem iſtam in manum Aſſyriorum Regis permiſſuro. Nolite Ezechia credere, ſed potius Aſſyrio Regi obtemperate, qui vobis mandat, vt ſecum beneuolè agatis, & vos ei dedatis, & ſuis quicq; vineis & ficubus & puteis tantifſer vt accipi, donec veniat ad vos veſtra ſimilem terram tranſferendos, in terram frumenti & vini, & panis, & vinearum, & oliuarum, & olei, & mellis ſeracem, vt hac oratione veſtra ſaluti proſpiciatur. Neue Ezechie fidem habeatis: fallit enim vos inani fiducia deſenſionis Ioua. An reliquarum gentium Dii ſuam quiſq; terram

terram ab Aſſyriæ Rege deſenderunt: Vbi ſunt Dii Hemathi & Arphadi? Vbi Sepherphaimi? Vbi Enæ? Vbi Auz? nunquid Samariam ab eius manu tutati ſunt? Quis tandem eſt ex omnibus omnium terrarum Dii, qui ſuam terram ab eius manu deſenderit, vt Ioua Hieroſolymim deſenſurus eſſe videatur? E. Obmuteſcamus, neue ei quicquam reſpondeamus: ita enim fert Regis mandatum. Sed eamus hæc Regi nunciatum.

SENTENTIA

Res ſecundæ inſolentes ſæpe reddunt homines, & in ipſum etiam Deum petulantes. Proſperos ſucceſſus ſibi aſcribunt ſuperbi, cum debeant Deo. Cum maledicis & verboliſis rixandum non eſt, ſed Deo committenda cauſa.

EZECHIA S. Eſaiæ 38.

ARGVMENTVM.

Aegrotans Rex Iudæorum Ezechias, cum eſſet eiab Eſaiæ vate denunciata mors, precibus à Ioua impetrat vitæ prorogationem.

Eſaias, Ezechias.

Impera domi Ezechia: nam iſto tibi morbo moriendum eſt. Hæc eſt Dei voluntas. E. O durum nuncium. O ſancte Deus, memineris quàm fideliter & integro animo te ſemper coluerim, & ad tuam voluntatem vitam omnem direxerim. Hic pietatis bonos? Sic religionem remunerari? Mene nunc in medio ætatis curſu, in eas anguſtias eſſe redactum, vt ſubeundum ſit ſepulchri oſtium, & reliquo vitæ tempore cavendum? Eheu, iam non

non ego fruar communi hoc cælo: cælo ego non fruar, cuius amara luce illustrantur, qui in terra degunt vitam? Iam ego auellor à charo conspectu & consuetudine hominum, qui hunc orbem incolunt. Ex hac vita discedo, & emigro tanquam è pastorali tuguriolo, fatali æui flamine & filo ante diem amputato. Paulatim atteror, & consumor in horas neq̃, quicquam propius expecto, quam vt iam iamq̃, absumptis animam agam. Ad manè si ventum est, membra omnia diro cruciatu dilaniari sentiens, mortem in vesperum expecto. Hirundinis, aut gruæ ritu, stridulas voces emitto, & columbarum more querulos edo gemitus, cælumq̃, suspiciens, consumptis lachrymæ, ipsa oculorum tæbe, intolerabiles animi testor dolores. O. rerum, Domine, omnium, aio mihi fieri iniuriam, cuius te vindicem esse par est. Miserum me, quid iam, quid mihi venire in mentem possit, quo possim tuum animum ad id quod volo flectere? Mea ne vitæ breuitatem misereabiliter commemorem? O rerum autor, & moderato: longius est profecto naturale viuendi spacium, quam quantulum à te mihi conceditur. Haccine mihi ætate tam immatura spiritus reddendus est? An tu me videlicet sempiterno somno consopire paras, vt postea in vitam reuoces? aut cuius altissimam tranquillitatem acerbissimo casu contaminari passus sis, cum scilicet: iam letho absumptum, & putido busto vindicabis: & cuius vitam egrotandis lueri neglexeris, eundem morte delendum,

tum, amico lucis vsu rursum donabis, peccatis (quorum de fonte mors scatet) quasi post tergum reiectis, & æterna obliuione obliteratis? Deinde à quibus gratitudinem, & ex ea manantem laudationem expectas? à mortuis, credo: sepulti te celebrabunt, & tuum paratum miseris præsidium prædicabunt humati? Viui, viui tibi gratias agent, vtut ego hodiè: & parentes liberis commemorabunt tuam egentibus omnibus expositam tutelam. Intendæ meæ saluti, Ioua: & nos de tuis laudibus carmina, quamdiu viuemus, in æde tua modulabimur. ES. Ades animo, Rex. Iubeor tibi læta nunciare. Ioua, Deus Davidis, auctoris generis tui, tuam precationem audiuit, tuasq̃, lachrymas reflexit. Itaq̃, sic habeto, te per eum sanari, & reuerti ab hinc die ascensurum in sanum. Quinimò addet tui vitæ quindecim annos, teq̃, eripiet è manibus Regis Assyriorum, vnâ cum hac vrbe, cuius se defensore præbebit, propter semetipsum, tum etiam propter Dauidem sui cultorem. Sed vos famuli sumite palatham, quam vlceri eius imponatis, vt conualescat. EZ. Sed quo signo intelligam me in sanitatem restitui, & tertio die venturum in ædem? ES. Vides hoc Achazi solarium? EZ. Video. ES. Optio tibi datur, virum velis vmbra decem gradibus procedere: an reuerti. EZ. Facile est vmbra progredi: potius retrocedat. O rem miraculosam, nunc, nunc video, volente Deo, nihil esse arduum.

Pijs precibus vsq; adeo flectitur Deus, vt interdum etiam decretum suum rescindat. Quamuis morbos interdum naturalibus remedijs incurabilis sanet Deus, tamen naturalia remedia non semper repudiat. Non Medicinæ, sed Deo tribuenda est sanatio: & tamen vtendum est Medicinæ.

IEREMIAS. Ierem. 16.

ARGVMENTVM.

Ieremias verbis & templi ruinam vaticinatur: eam ob causam comprehenditur à Sacerdotibus & viribus ad necandum. Sed factò ob tumultum concursu, proceres, & senatores & Ahicamus id prohibent.

Ieremias, Sacerdotes, Vates, Proceres, Senatores, Ahicamus.

A Vdite omnes omnium Iudææ vrbium homines, quotquot hoc templum, in cuius ego sto vestibulo, intratis, adorandi numini gratia: audite quæ Deus mea voce vobis effatur. Nisi cum audieris, & ex lege, quam vobis præscripsit, viueris: tum autem dicta vatum, eius cultorum, quos ipse ad vos mittit, per quos vos maturè admonere nunquam intermittit: ea, inquam, nisi audieris, hanc ipsam ædem sacram in eum statum rediget, in quem Sylonem redegit, & hanc urbem omnium orbis terrarum gentium ludibrio exponet. S. A. Quid sibi vult clamor iste? V. omnibus minatur exitium. S. A. At sibi non nominatur, sed copulat maximè malum.

malum. Quin innuadimus hominem? V. Atq; ita opus est. S. A. Comprehendite eum viri, caute ne effugiat: fæxo iam scias Ieremia, quæ mala nobis obnuncias, ea te in temetipsum excitauisse. Itane verò vt huic templo Sylonis ruinam, & vbi vastam excersionem & solitudinem denunciaueris, & hæc tam dira impune protuleris? morte pœnas lues. V. Meruit certè. P. R. Vnde tantus iste tumultus, Sacerdotes? aut quid vale tantus hominum concursus? quid nouæ rei accidit? S. A. Hic homo dignas est qui capite det supplicium, qui quidem tam horrendas clades huic vrbis sit vaticinatus, quemadmodum vos ipsi audiistis. I. Audite me, si placet, & vos omnes populares audite me. Ioue ego optimi maximi instructu huic veni, ea in fanum & urbem prædicturum, quæ vos audiistis. Quare corrigite vestram vitam & mores, Deiq; vestri admonitioni obtemperate, vt mutet consilium, malumq; quod in vos cogitat, auertat. Quod ad me pertinet, equidem video me in vestra manu esse: vos mihi quod videbitur, faciat licet. Veruntamen sic habetote: si me interfeceritis, vos, urbemq;, & hanc rempublicam innocentis sanguinem supplicio luituros. Certè enim Ioue misit me ad vos, vt vobis audientib; ea omnia dicerem. P. Nos quidem non videmus iustam causam, cur hic capite plebatur: siquidem nos nomine Ioue Dei nostri affatus es. S. A. Audite vos vicissim, nisi molestum est. Michas Morassita vates fuit tempore Ezechie Regis Iudæorum, qui Ioue optimè

K

maxi-

maximi nomine, omni Iudæo populo audiente, ausus est dicere, Sionem in agrum redactam, aratum iri, Hierosolymamq; in rudera collapsuram, & montem sacrum in solitudinem redigendum. Nunquid in eum morie animaduertit Ezechias, aut vllus Iudæorum? An non Deum reuerentia & precatione sibi placauerunt, malumq; quod ab illo iam iamq; imminerebat, depulerunt? & nos tam immani scelere animos vestros obligabimus? Quid vrias, nihilne nos mouebitis fuit filius Semeia, ex Cariatiharimo, qui eadem in urbem hanc ab Ioua est vaticinatus, quæ modo Ieremias. Quod cū Ioachim Rex audiisset, nec non eius milites & proceres, eū quæ fuit ad necem. Id vbi rescituit ipse territus aufugit in Aegyptum. Sed eō misit Rex Elnathbanem, et quosdam alios, qui illinc extractum, ad eum adduxerunt, eumq; ferro crudeliter necauit, & eius corpus in plebeiorum sepulchretum projiciendum curauit. Itaq; qui fuerit exitus videtis. Nunc despicite, vtrum nefarium huius facinus, an consideratam illius prudentiam malitis imitari. AH. Profecto nusquam sinam vos manus Ieremiæ sanguine commaculare.

SENTENTIA.

Veritas odium periculumq; parit. Malo valete aut doctore nihil inquis: plerumq; plus sapiunt & plus æquitatis habent ineruditi, quam doctores. Pœnâ si vis effugere, refuge culpam. Mitiora imitanda sunt exempla, imitiora declinanda.

ANANIAS. Ierem. 23.

ARGV.

ARGVMENTVM.

Ananias Iudæis liberationem ad biennium falso vaticinatur. Ieremias contra grauiorem in super captiuitatem prædicit, & ipsi Ananiæ mori Iam à Ioua denunciat.

Ananias, Ieremias.

A Vdi tu Ieremias, vnâ cum vniuerso hoc populo, quæ iussu Dei vobis denuncio. Ego inquit Ioua optimus maximus, (Israelitarum Deus) iam rumpam iugum Regis Babyloniorum, & post duos annos referam in hunc locum omnia vasa templi, quæ Nabuchodonosor hinc ablata, Babylonem deportauit: Ioconiamq; filium Ioachimi Iudææ Regis, omnesq; captiuos Iudæos, qui sunt abducli Babylonem, huc reducam, fracto Babylonis imperio. I. Vinam ita faciat Ioua, & tua dicta omnia ad rem conferat, atq; huc vasa sacra reportet, captiuosq; omnes à Babylone reuocet. Verum audi, & quæ quid te & omnem populum eloquar, trade memoria. Clauerunt ante me & te iam olim vates, quibus multis nationibus, magniq; regnibus bellum, aut famem, aut pestem præsignauerunt. Quid si quis aliquando secunda pronuntiabat, eius prædictum aut rei euentus à diuino afflatu profectum comprobabat, aut frustratio resellebat. Hoc quia in hac vaticinatione futurum certò scio, malo de reo exitu consutari, quam mea oratione irritari. Ad. Cedo mihi istam torquem: audite verò omnes, quæ hic estis, quid serant mea dicta. Quænammodum

K a

hoc

hoc ego collare perrumpo, ita nouam scitote perfracturum dominationem Nabuchodonosoris, post biennium, i. Nolo tecum amplius rixari. A. Abeas licet: ego hoc teneo, & tenebo: ne trepidate Iudæi, aduentat iam certissimum vobis presidium, & salus. Bono animo este. I. Assum tibi à Deo Anania, qui tibi me ita renūciare iubet. Vincula lignea, inquit, rupisti Anania, sed pro eu ferrea feceris. Nam ego ferreum iugum collo imponam omnium istarum gentium, quo seruiant Nabuchodonosori Babyloniorum Regi, sub cuius edictionem etiam agrestes bestias subiuxi. Hæc sunt, de quibus te, Anania, Deus meo ministerio præmonitum voluit. Sed non est, crede mihi Anania, non est quod incitationem & permotionem diuinam ostentes, & hunc populum spe inanimat erigas. Neq; enim à Deo missus ades, cuius ego instinctu permittam tibi proximam denunciam, teq; hoc anno vita defuncturum confirmo: quoniam tuu verbum deficiendi ab eo causa es.

SENTENTIA.

Mali doctores solent improbis fausta dicere, & quæ placeant. Boni contra. Hinc fit, vt boni inuisi sint mali amentur, & auctoritate polleant. Veris vaticiniis raro creditur ante euentum: præsertim si assunt falsi vates, qui veris contraria doceant. Mali vates dum pœnas improborum verbis leniunt, re ipsa ea sperant. Cum peruicacibus rixandum non est. Qui improbis plaudunt, eos à Deo auocant.

& EDECIAS. Ierem. 38.

ARGV.

ARGVMENTVM.

Ieremias consulentem se Sedeciam, Iudææ Regem monet, vt se dedat Chaldeis, alioquin veturum & ipsum & urbem in miseram calamitatem

Sedecias, Ieremias.

Volo ego te consulere super rebus meis Ieremia: sed noli me quicquam calare. I. Rem omnem tibi aperiam, sed ea conditione, ne me interimas, neq; consilium meum repudies. S. Per Deum importalem, qui nostros animos creauit, non perimam te: neq; tradam illis hominibus, qui tuam necem cupiunt. I. E. Satis habeo: Accipe iam quod si Dei consilium. Si te contuleris ad principes Babylonios, & tuæ, tuorumq; vitæ consules, & incendium ab vrbe depelles. Sin minus, & vrbs Chaldeis dedita igni cremabitur, neq; tu eorum manuscuitabis. S. E. At enim valde metuo ne me Chaldei Iudæis, qui ad ipsos transfugerunt, tradant, omni irrisione ludendum. I. E. Non tradent, crede mihi: obtempera Dei monitis, cuius ego voluntatui interpres tibi sum datus: si te ipsum amas, tuæq; salutis prouides. Quod si te dedere rennis, hæc tibi diuinitus denuncio: Omnes mulieres, quæ supersunt in regia, eductæ ad principes Chaldeos, & in eos indignissime irridebunt, vt circumuentum & proditum à suis necessarijs, & in ipso cæno perfide destitutum. Tua autem vxores omnes & liberi tradentur Chaldeis: neq; tu eorum manum effugies, quin in manus Regis eorum venies, qui hanc quoq; urbem

K 3

incen.

incendet. S. Vide ne quis hæc resciscat, ne tu peras. Quod si procures audierint nostram congressionem, teq; conuenerint, rogantes, qua de re inter nos actum sit, & mortem minantes nisi indicaueris, dices, te à me precibus petiuisse, ne committam, vt domum Ionathanis reducaris ad miserabilem mortem.

SENTENTIA.

Veritas cum periculo dicitur. Imprudentes, dum leuius aliquod malum reuitabile vitant, incurrunt in grauius, quod fuerat enitabile. Qui tolerabiles pœnas DEO dare recusat, eum incitat ad grauiores.

FINIS LIBRI
SECUNDI.DIALOGORVM
SACRORVM LI-
BER TERTIVS.

TOBIAS. Tobie 4.

ARGVMENTVM.

Tobæus Tobiam filium suum pietatem docet. Deinde iubet, vt ducem quærat ad petendam ex Media pecuniam, ibi à se depositam. Tobias Genium, qui se hominem simulabat, nactus, cum eo proficiscitur.

Tobæus pater, Tobias filius, Raphaël Genius, Anna mater.

Vm ex hac vita discessero, nate, sepeliro me non visce: tum autem matrem tuam honorato: neue eam donec viuet, deferro, neue ei parum morigerando vitam reddas acerbam. Recordare, fili, quot dolores perpessa sit propter te, cum esses in eius utero. Cum igitur vitam finiuerit, eam mecum honestè sepelito in eodem sepulchro. Ac per omnem vitam memento Creatoris tui, neue eum offende, cuius præcepta omittes. Quantumcumq; tibi loua largitus erit, de eo ne paruito liberalitatem exercere. Ad homines inhumanos ne te aggregaueris. A respiciendū egentibus Israëlitis ne abhorrueris, ne loua vicissim tuis temporibus aduersis à te respiciendo abhorreat. Quod si tuæ facultates non ferent, vt large id facias: at pro eo, quantum id erit, quod suppeditabit, ne parce in benignitatem conferre, vt diuitias tibi, & argenti aurig, thesauros in beneficentia repositos habeas. Nam thesauri nihil impios iuuant. At hac virtus à morte vindicat, ac quisquis beneficentiam exercet, Dei conspectum videbit, quem admodum habet scriptum illud: Ego per beneficentiam conspectum tuum videbo: quam qui exerceant, cœlestes habendi sunt. Tu ergo, nate, corpus tuum ab omni libidinis obsecenitate tuere, uxoremque de tua cognatione ducito, nequaquam alienigenam, aut alius sanguinis, quam tuorum maiorum. Nos enim Vatum progenies sumus. Memoria re pete

Abrahamum, Isaacum, Iacobum, qui vxores de sua sibi gente ascuerunt, extraneorum affinitate repudiata, eorū liberis fortunati fuerunt. Animum intendente, fili, ad ea, quæ ages. Quod tibi vult fieri, alijs ne facito. Operarij mercedem ne retineto noctem vnā post eum diem, in quem cum eo pactus eris, vt tuo te præmio remuneretur Deus. Corpus tuum ab ebrietate abstineto. In nulla nequitia te oblectaueris. De tuo victu largire esurientibus. De tuo vestitu indue nudos. Quod tibi superest, id omne in beneficentiam confer: neq, id gravatē, hoc est, verē pane & vino sepulcra iustorum perfundere. Audi & attende quemlibet, qui modō verum tibi consilium det. Ab Ioua omnibus temporibus pote, vt tuas rationes, consiliaq, dirigat: neq, e. homini in manu positum est consilium: sed vni Deo optimo maximo, qui quicquid vult efficit, alios deprimens, alios efferens. Hæc mea dicta & præcepta omnia conseruato, & nunquam non ante oculos habeto, fortiq, & infracto animo esto. Nā Ioua tibi auxilio præstatioq, erit, si ei toto animo totoq, pectore studueris. Nunc fili, illud tibi indicabo de pecunia, quam habeo apud Gabelem, tibi cognatione propinquum (ea est decem argenti talenta) Rage in Media. Nam incertum est, quando sim moriturus. Tu fili, si Iouam metues, teq, ab omni scelere conseruabis, magnas ab eo opes consequeris. T O B I. Omnia vt præcepisti mihi pater, sic faciam. Sed velim mihi consilium des, qua ratione queam istam à Gabele pecuni-

pecuniam recuperare: nam neq, ille me, neq, illum ego agnoscam: neq, quo signo repetam pecuniam scio, neq, qua via eatur in Mediam teneo. T O B I. Quod ad signum pertinet, hoc dices: me, cum ille mihi marsupium suum tradidisset, dixisse: Accipe de manu mea, atq, ex quo ei argentum in manum tradidi, annum hunc esse vigesimum. De via autem quære tibi iam hominem aliquem fidelem, qui tecum vadat, cui præmium dabimus. Proficiscere, fili, adhuc viuente me, & argentum pete. Ioua te Deus Israelitarum in itinere conseruet: tibiq, beniuolentiam, studium, misericordiam, & illius & omnium, qui te videbunt, conciliet: teq, nobis sospitem & incolumem, & ducat & reducat, ante meum interitum. T O B I. Eo igitur ad conquirendum ducem. Et fortasse præsto adest, qui faciat. Nam video iuuenem quendam in via stantem accinctum, & ad iter (vt videtur) paratum. R A P H. Adolescens cuius es? T O B I. Domine, possēsne mecum in Mediam proficisci? R A P H. Equidem noui vias omnes, sumq, aliquando vsus hospitio Gabelis gentilis nostri, agentis Rages, in finibus Mediæ, quæ Rages distat ab Ecbatani itinere duorum dierum, estq, montana: Ecbatani autem in campestri loco posita sunt. T O B I. Præstolare paulisper, si placet, dum hanc rem patri renunciaturi eo. Nam magnopere cupio te comitem habere, tibiq, dabo mercedem pro itinere. R A P H. I properē. Ego hinc manebo, donec redeas: noli diutius morari. T O B I. Natus

sum virum bonum, pater, nostri generis, qui mecum proficiatur. TOBAE. Euoca eum ad me, vt scisciter vnde terrarum sit, & an satis fidus sit tibi futurus comes. TOBI. Faciam. Heus accerseris à patre meo, RAPH. Fo. Salue, vir diuine. TOBAE. Si saluo, cur mihi hæc vsu veniant, vt oculis captus, in tenebris cæcus sedeam? RAPH. Qui tibi oculorum lucem cæcando ademit, idem te, quia vir bonus es, sanabit. TOBAE. Ita faxit loua. Sed ad rem. Meus hic filius Tobias vult ire in Mediam frater, poteris ne ire cum eo? & ego tibi mercedem dabo. RAPH. Potero quippe qui vias omnes nouerim, omnemq; illam regionem peragrauerim, & montes teneam. TOBAE. Cuius es? cuius generis, & quæ ex ciuitate. RAPH. Quid amplius quæris, cum mercenarium habeam, qui tuum filium comitetur ex tui animi sententia? TOBAE. Frater, nomen tuum scire velim, & cuius nationis sis. RAPH. Ego sum Azarias Hannaëlis filius, de familia Solomiti maioris, tuus gentilis. TOBAE. Quod salutare faustumq; sit. Sed noli agere ferre, frater, quid voluerim tuæ familie genus cognoscere: meus gentilis es, egregia & nobili ortus familia. Nimirum nosti Hannaneëlem & Nathanem, duos Solomiti filios, qui mecum itabant Hierosolymam, cum Israeliticam terram incoleremus, mecumq; ibi adorabant: neq; vquam ad Deos peregrinos, qui mea regione habebamur, desciuerunt, quod ceteri gentiles nostri fecerunt. Quare vade, frater

frater, feliciter cum filio meo: & redite feliciter, adiunante Deo. Ego tibi in singulos dies drachmam soluam, & victum vi filio. Quod si vos Deus optimus maximus saluos reduxerit, istud tibi præmium augebo. RAPH. Omitte timorem, nam ego cum filio tuo saluum cum saluo, & ibo & redibo. TOBAE. Compara tibi, Tobias fili, quæ ad profectiorem sunt necessaria, & proficiscere cum isto fratre. Deus omnipotens vos incolumes ducat, & reducat. & vobis hoc iter ductu Genij sui prosperet. TOBI. Valete mei parentes obseruandi. TOBAE. Valete, & ambula prospere. A. Ohohohah. TOBAE. Quid fles? A. Rogas? Nihilne vereris puerum abs te amittere, qui in oculis nostris obseruando, nostram senectutem redderet leniorem? quasi verò non nos sine illo argento aliturus esset Deus noster. TOBAE. Ne time soror. Nam & prospere ibit, & incolumem ad nos reuersum tu ipsa tujs oculis aspicies, Deus ei noster Genium attribuet, qui ei iter bene fortunet, eumq; saluum reducat. A. Eheu.

SENTENTIA.

Parentum est filios docere pietatem. Piorum curam mandauit Deus Geniis suis.

ASMODEVS. Tobie 6.

ARGVMENTVM.

Raphael Genius agit cum Tobia de ducenda in matrimonium Sara Raguelis filia. Deinde ubi ab Raguele perueniunt, fit matrimonium.

Raphael, Tobias, Raguel, Edna.

Iam

I Am tandem peruenimus Ecbatana, Tobia frater. Hac nocte diuertemur apud Raguel. Is senex, quidam est, qui filiam habet unicam, forma præstantem, nomine Saram. Ego cum eo agam, ut eam tibi det in matrimonium. Est bona indole prædita, & patri dilectissima. Ausculta mihi, & de ea agito. Vbi Ragu redierimus, celebrabimus nuptias. Non dubito, quin non sit ille tuis postularis contradiculus, neq; eam contra legem Moysi alienigenæ traditurus. Nos eam ad patrem tuum ducemus. **T O B.** At audio, frater, eam iam septem viris esse traditam, qui antequam in eius complexum venerint, mortui sint, ab Asmodæo (vt dicitur) Daemonum rege necati. Quapropter ne me ille interficiat, non mediocriter pertimesco. Quod si fieret, parentibus tristissimi causam exitus præberem, qui alium nulum neq; filium neq; filiam habent, à quo eius vita desunctis parentetur. **R A P H.** Verere modò loquar, cuiusq; memor esto: tum etiam patris tui præceptum recordare, à quo iussus es uxorem eiusdem tecum familia ducere. Tum me autorem nihil Daemonem timueris. Satis exploratum habeo, te eam in hanc noctem in matrimonio esse habiturum. Igitur ubi in cubiculum cum ea introieris, sumito cor piscis, quem tu in Tigri flumine dilacerasti: & ex eo sub eius pallam suscitum facies. Eo nidore olfacto Daemon puellam fugiet, nunquam eam repetiturus postea. Cum autem tibi cum ea congruedi libebit, surgitote de lecto geniali, Iouam, oratote, & obse-

cratote

cratote, ut vobis pro sua clementia opem ferre, puellæq; mederi velit. Tum demum cum ea rem habebis, ex qua liberos mares procreabis. Sed omnem timorem abice: nam ea tibi destinata est antè orbem conditum, per teq; eam Ioua à Damone vindicaturus est. **T O B.** Quid futurum sit, viderit Deus. Sed certè facit tua oratio, ut à coniugio non abhorream. **R A P H.** Iam appropinquamus domo Ragueli: & ecce eum ante suas aedes. Salue. **R A G.** Saluete & vos. Aspice huc Edna, quàm hic adolescens forma referat Tobæum fratrem meum? **E.** Vnde estis, fratres? **R A P H.** Ex captiuis qui sunt Ninivæ, ex Nephtalina tribu. **E.** Nosti ne Tobæum fratrem nostrum? **R A P H.** Nominus. **E.** Valétne? **R A P H.** Valet. **T O B.** Iste Tobæus, frater (vt dicitis) vester, pater meus est. **R A G.** O faustum diem. Libet te complecti. Iouam tibi propitium precor, fili: nam ex viro optimo & probissimo natus es. Age vxor, si quid est lautius, apparetur cæna: placet arietem mactari. Volo ego hos hospites accipi liberaliter. Succedite nostro lecto: præstemus nos hilares. **T.** Iam tempus admonet, **Azaria**, ut de matrimonio mentionem iniicias. **R A P H.** Memini. Quoniam filiam habes iam nubilem, Raguel, & hic est adolescens, & æqualis illi, & tribulis petebat, ut eam sibi nuptum locares. **R A G.** Non me præterit, salius esse eam tibi, quàm alteri tradi. Sed verum tibi dicâ. Eam iam septem viris locauit (vt tu scias) qui omnes ante eius congressum mortui sunt. Verùm ede & bibe,

bibe, & istam rem omitte. T. Nihil agi: neq; cibum ego, neq; potionem capiam, quin tu eam mihi in matrimonium concesseris. RAG. Postquam ita infixum in animo habes, obtrineo sanè. Et qui consanguinei estis, ego iam nunc eam tibi in matrimonium trado, ex instituto Mosaiico & Israëlítico. Huc ades Sara, accipe hanc Tobia. Ioua Deus cœlestis vos hac nocte custodiat incolumes, suaq; in vos clementia vtatur.

SENTENTIA.

Piorum opera fiunt autore & duce DEO. Pij voluntatibus etiam licitis imperant, non seruiunt. Pij fugant Dæmonia. In pios potestatem non habet Dæmon.

RAGUEL. Tobie. 10,

ARGVMENTVM.

Tobias Ragueli socero suo valedicit, secum abducens illius filiam Saram, vxorem suam.

Tobias, Raguel.

Mi socer Raguel, tu à me postulasti, vt manerem apud te dies quatuordecim, & cum filia tua vxore mea Sara suauiter viuerem: id quod tibi concessi. Nunc finita est dies: Itaq; peto abs te, vt me dimittas. Mei enim parentes ambo dies numerant, neq; putant hoc loco rem esse. R. Doleo me tam paruum spaciū à te petuisse. Sed nihil obstat, quò minus id fiat longius. Mane apud nos diutius: ego mittam ad tuum patrem nuntium, qui ei totum negoci-

negocium renunciet, ne sit de te sollicitus. T. Quasò te, noli me remorari: capio omnino ad parentes reueriti. R. Quando vrges, non remorabor inuitum. En trado tibi meam filiam Saram, nec non dimidium facultatum mearum. Ire feliciter. Deus Ioua, Deus maiorum nostrorum, vos secundet, mibiq; ex vobis liberos mares ostendat, qui leuane legident operam. Agite, deoculari vos volo. Vide mea filia, vt tuum socerum, & socrum (qui nunc tui parentes sunt) habeas in magno honore: maritum diligas: familiam regas: domum gubernes. & teipsum præstes inculpatam, & cum bona pice professam, efficias vt bonam de te famam viuentes adhuc, leti hilaresq; accipiamus. Et tu Tobia fili, vale: Ioua te Deus cœlesti saluum perducatur, mibiq; ex te & filia mea Sara liberos Iouæ studiosos, eiq; probatos, ostendat, antequam moriar. Ecce Saram filiam meam in potestate tua: noli eam vnquam male tractare. Ire sane incolumes. R. Valete parentes carissimi: valete cognati & amici omnes. T. Vale socer: Vale socrus: valete omnes. Ago Iouæ gratias, qui me letum reddiderit, & tot beneficys tam misericè affecerit.

SENTENTIA.

Vxoris est sequi virum, & propter eum parentes patriamq; relinquere. Est enim matris morij conjunctio arctior quam naturæ.

TOBÆVS. Tobie. 11.

ARGV

Tobias ex Media reuersus venit ad parentes, & felle piscis oculos patris sanat à cœcitate: qua de re Pater DE O gratias agit.

Raphaël, Tobias, Anna, Tobæus.

Fater, tu scis quam sollicitum reliqueris vtrumq; parentem. Quapropter antecedamus ego & tu, vxore tua cum famulis, reliquosq; nostro comitatu subsequente. TOBI. Benè mones. R. Præpara fel piscis. A. Atat: ô mi vir, adueniat meus Tobias, cum comite, Curro ei obuiam. RAPH. Tui patris, quem video esse cœcum, oculi felle isto aperiuntur, atq; sanabuntur. Itaq; cum ad eum accesseris, illi nito isto eius oculos felle, tum ille felle mordacitatem semiens, sibi oculos fricabit: atq; ita deiecta albugine, & cœlum, & te lates videbit. A. O gnate, iam mortem non deprecor, postquam tuum conspectum cernere licuit. TOBI. Salue mea mater. Sed accedit huc pater: Hei mihi, collapsus est. Accurram. O mi pater, saluo. TOBÆ. Salue, fili optatissime, vi vales? TOBI. Optime, est Deo gratia. Sed patere me tibi oculos illinere hoc felle. Nam spero hoc tibi fore salutare. TOBÆ. Libenter patiar. TOBI. Expectemus paulisper. TOBÆ. Sentio felle mordacitatem. TOBI. Frica tuos oculos. TOBÆ. Osuper modum mirandum miraculum. Nunc te liquid video, fili: amplectere me. Gratias ago louæ Deo Israelitarum, qui cœcos illuminat, qui mihi oculos

oculos aperuerit: cuius nomen nullis vnquam seculari satis digne laudari poterit, qui in me hoc tantum munus contulerit. Hic vulnerat & sanat: hic occidit, & vitam dat: huic, huic gratias ago, qui te nobis feliciter expedito itinere, saluum latumq; restituit.

SENTENTIA.

Deus suos à miseria tandem liberat. Medicina mordax. Deo gratiæ sunt agenda de omni bono.

RAPHAEL. Tob. 12.

ARGVMENTVM.

Raphaël Tobæo & Tobia, sibi mercedem soluet re volentibus, se indicat; eisq; officium præcipit. Tobæus, Tobias, Raphael.

Tobia fili, soluamus isti homini, qui te comitatus est, mercedem: & eam cum corollario. TOBI. Pater, demus ei dimidiam partem pecuniæ, quam illic attuli. Nam is me incolumem duxit, & reduxit: meamq; vxorem sanauit, & argentum à Gabele abstulit, & tibi oculos sanauit: pro quibus omnibus, quænam ei referri par gratia potest? Huc ades Azaria. Accipe frater mercedem tuam, id est, dimidiam pecuniam, quam illinc apportasti: & vale. R. Canite louæ germen nouum, eiq; gratias agite, & eius nomen celebrate, pro tantis eius in vos collocatis beneficijs: crebrisq; precibus, supplicationibus & beneficentia erga egentes eum affeclate quoad viuētis. Nam plus apud eum valet assiduum beneficentiæ officium, quam argenti aurique copiosa congeries: vapore cum beneficentia vindicet à morte.

morte. Equidem nihil vos de rei veritate celebo. Quo tempore tu, tuq; nurus Sara, sancti opem numinis precibus suppliciter magno cum animi angore implorabatis, vestras ego preces (ut vos sciatis) ad maiestatis solum subuehebam, cumq; tu mortuos sepeliebas, aderam tibi, tuq; difficilimis rebus, ab Ioua, qui te oculorum cœcitate tentauerat (solet enim hoc pacto periculum facere bonorum) missus sum ad te sanandum, & Saram tuam nulum. Sum autem Raphael Genius, vnus de principibus, qui ad gloria solis famulatur. Nolite timere Bene vobis se res habet. Agite Ioue gratias pro tantis miraculis, quæ vobis exhibuit. Nam quod me, quādiu vobiscum versatus sum, edere & bibere vidistis, species illa fuit, quæ vestris oculis obuersabatur: cum re ipsa neq; ederem, neq; biberem. Quare mandate hæc omnia literis, quæ vos vestri erga Deum officij per omnem vitam admoncant, atq; hanc rem in omnem omnium ætatum æternitatem testetur: Ioue gratias agite, eiusq; sacram memoriam piè retinete, meq; iam absoluite, ut ad Deum me recipiam, à quo sum missus ad vos.

SENTENTIA.

DEVS Pij sapè ne cogitantibus quidem prospicit. Per cruce ducit DEVS suos ad felicitatem. Piorum primordia tristitia, exitus læti.

ACHIOR. Iudithæ 5.

ARGVMENTVM.

Querenti Oloferni de Iudeorum statu, narrat Achior: & quoniam eos inuictos esse dicit (nisi forte

fortè Deum suum offenderint) iratus Olofernes, eum iubet ad Betulienfes Iudeos deduci, vna cum illis pereat.

Olofernes, Achior, Proceres.

Narrate mihi, vos Chananæi, de istius nationis hominibus, qui in montanis habitant: quas incolant vrbes, quantam habeant copiarum multitudinem, qua re plurimum valeant & possint, quo rege & exercitus duce vtantur: & cur soli ex occidentalibus mihi obuiam venire neglexerint. Audi, Domine, orationem serui tui. Enunciabo tibi rem omnem, ut sese habet, de gente ista montana, quæ finitimos tibi fines incolit: neq; vllum ex ore meo mendacium exciderit. Homines sunt prognati à Chaldæis, qui principio Mesopotamiam incoluerunt. Cum enim Deos patrios Chaldæorum detreclarent, patrijsg; moribus relicis, vnum sibi Deum celestem ad adorandum delegissent, ab illis exagitati, in Mesopotamiam aufugerunt. Ibi cum aliquandiu commorati essent, insi à Deo suo in Chananæam commigrare, paruerunt, atq; in Chananæa commorati, magnum aut argentig; & pecorū numerum comparauerunt. Postea dominante fame, in Ægyptum deuenierunt, vbi tandiu incoluerunt, donec in innumerabilem hominum multitudinem excreuerunt. Deinde cum à Rege Ægypti crudelius traherentur, & lateres conficere indigne & labore serui cogerentur, Deum suum implorarunt, qui totam Ægyptum ineluctabilibus

calamitatum ictibus perculit. Quibus malis conacti Aegyptij, eos tandem ab sese emiserunt. Sed postea remisso malo, cum eos fugientes reuocare, rursumq; in seruitutem redigere conarentur, Deus illis mare rubrum discludit, ita, vt ab viroz, latere aqua in muri firmitatem concreta staret, qua illi via in sicco per medium maris solum pertransiuerunt. Eodem. Aegyptius exercitus consequutus, aqua submersus ita est, vt ex innumerabili multitudine, ne nuncius quidem euaserit. Traiecti mare rubrum, in solitudinem montis Sinæ venerunt, vbi mortaliū nemo consistere vnquam, aut habitare potuerat: ibi dulces, ex amaris, fontes ad bibendum habuerunt, & victum de cælo per quadraginta annos acceperunt. Ac quocunq; vnquam venerunt, DEVS eorum hostes pro eis, nullo arcu, nulla sagitta, nullo scuto, nullo gladio debellauit: neq; vnquam huic genti resisti potuit, nisi si quando à sui Dei cultu, deflexit. Nam quoties alium Deum, quàm suum, coluerunt, direpti sunt, & omnes à bello contumelia pertulerunt. Quoties autem Dei sui cultum repetuerunt, Deus eis cælesti resistendi vires dedit. Ad extremum Chananeos, Iebuseos, Pherezæos, Hethæos, Heuæos, Amorrhæos, & fortissimos quosq; Hebræos deleuerunt, eorumq; agros & oppida occuparunt. At quamdiu sese à Deo suo offendendo continuerunt, multi bonis fructi, Deoq; suo (qui improbitatē odit) prospero vsi sunt. Et ante hæc tempora, eum ab ea viuendi ratione, quam eis Deus tradide-

rat,

rat declinauissent, diuersis diuersarum gentium bellis profligati, & tandem frequentes in extraneas regiones captiui, abducti sunt, eorumq; & sanum solo equatum, & oppida capta, & ab hostibus compilata sunt. Sed nunc ad Deum suum conuersi, ex dispersione & dissipazione congregati sunt, desertorūq; montes occuparunt, & Hierosolymam (in qua eorum sacrarium est) obtinuerunt. Quare disquirendum est, Domine, si qua in offensa sunt apud Deum. Nam si sunt facile eos, ipso concedente, superabimus. Quod si nihil ab eis commissum, bello supersedendum censeo, ne, Deo pro eis propugnante, infamiam apud omnes mortales subeamus. P. Quis est iste, qui tantum tribuit Israelitis, vt eos putet Nabuchodonosori posse resistere? homines imbelles, & rei militaris ignaros, qui me hercle vnum tui, Olofernes, exercitus impetum sustinere non poterunt. Inuadamus modò & Achiori ostendamus, eos posse superari. O. Quoniam tu nobis istud oraculum, præclare vates, edidisti, Israelitas à Deo suo defensum iri, vt intelligas, vnum esse Deum Nabuchodonosorem, contra cuius inuictam potestatem ne illorum quidem Deus stare possit, nos, qui ab eo missi sumus, illos ad vnum funditus, ad internecionem ita delebimus, & equitatu proculcābimus, vt eorum montes sanguine redundant, & campi corporibus compleantur: citiusq; illos ad fugam, quàm nos ad perdendum vires deficient. Hæc est rotius orbis Domini Nabuchodonosoris indeclinabilis sententia. At

L 3

tu Am-

tu Ammonitarum mercenarie, Achior, qui tam diuinum nobis oraculum effatus es, esto sane tantæ particeps potentiae, & quos nobis anteponis, ad eos desice, vt cum eis potius, vt dignus es, pereas, & inter eos à nostra acie contrucidatus des pœnas. Quod si tantum tuæ superstitioni confidis, vt me, quæ suscipio, præstare non posse credas, quid metu exalbescis? Hic tibi tuta sunt omnia, non peribis nisi cum illis, quos perire non posse vaticinaris. Vos mei satellites, abripite hunc Betulium, ad suos Israëlitas: vt illorum potius exitij, quam nostræ sit socius vectoriæ.

SENTENTIA.

Veritas inuisa mundo Etiam de veritate rogâtes, veritatem audire nolunt. Assentatorum plene sunt domus auresq; potentium. Assentatorem qui amat, ruinam amat. Casum antecedit superbia.

IVDITHA. Iudithæ 8

ARGVMENTVM.

Iuditha Betuliensium primates obiurgat, quod de vrbis deditioe pacti sint; & eos cōsolata, sese ad eis succurrendum parat.

Iuditha, Ozias, & cæteri Senatores,

Atendite primates populi Betuliensis. Pro-misistis populo, & quidem interposito iureiurando, vos urbem hostibus post quinq; dies esse dedituros, nisi Deus vobis interea tulerit auxilium. Irâne verò tempus diuinæ statuit misericordiæ, & ei diem vestro arbitrio dicitis? Hocce tandem est Deum ad clementiam pellicere? an ad iracundiam infligare? Dicite mihi, vos, qui Dei voluntatem

tatem

tatem in certum quoddam curriculum includetis, potestis ne, non dicam Dei, sed hominum animus quid sit, & consilium, peruestigare? Quid Dei hominum omnium auctoris, mentem ne eius tenetis? Nihil minus fratres. Nolite Dei iram prouocare, qui si nolit intra quinq; dies auxiliare nobis, at potest intra quot volet, potest nos quolibet die vel tutari, vel hostium crudelitati obycere. Vos verò nolite Dei quasi vadari consilium. Neq; enim is est, vt aut minus, hominum more, terrendus, aut arbitrio cuiusquam sit coercendus. Quare expetamus ab eo salutem, eiusq; auxilium petamus. Spero eum, pro sua facilitate, nostras preces auditurum, præsertim cum nulla hodie in nostro genere neq; tribus extet, neq; natio, neq; populus, neq; ciuitas, quæ Deos colat fabriles: quæ res superioribus temporibus in causa fuit, vt patres nostri bello & direptionibus vastati, & ab hostibus magna clade concisi sint. At nos alium Deum non agnoscimus: vnde sperare debemus, cum non esse nos, nostrumq; genus despecturum. Quod si in hostium potestatem venimus, non tantum nobis nocuerimus, sed etiam reliquæ Iudæe, nostraq; sacraria, depeculanda reliquerimus, quorum pollutionem, & consanguineorum nostrorum metum, & nationis captiuitatem, & nostrarum possessionem vastitatem Deus remeritati nostra accepta feret, & à nobis pœnas repositet, vbicunq; gentium sumus seruiri, vt à nostris Dominis indignitates omnes

L 4

& con-

& contumeliæ nobis sint perferendæ. Neq; enim talis seruitus nobis Dei gratiam sed hominum asseret infamiam. Quamobrem fratres (quandoquidem à vobis aliorum animi pendent, vobis sacrarium, vobis fanum, vobis ara nititur) demonstrate consanguineis nostris, non esse desperandum: contraq; quicquid acciderit, fortiter esse & constanter ferendum. Deoq; in his omnibus gratias agendas, qui nos tentat, sicut olim patres nostros tentauit. Recordemini Abrahamum, Isaacum, Iacobum, Moysen, deniq; omnes veros Dei cultores, & amicos, quot, quantos, quàm varios perpepsi sint dolores. Constituite nunc altera ex parte eos, qui Dei periclitationis impatientes, contemptus de eo, & grauius & senserunt, & loquuti sunt, vt sedè perdit, & a serpentibus exanimati sint. Quare ne horum desperationem sequamur, sed illorum superiorum fiduciam imitemur, cogitemusq; nos, non vt hostes extremo supplicio affici, sed vt seruos fontes salutari verberationis medicina corrigi. O. Rectè tu quidem omnia, & quæ nemo neget. Neq; nunc primum tua prudentia, intelligentia, consilium innotescit: quin iam ab ineunte ætate vulgo compertum est, ista esse in te singularia. Sed & plebem sitis ad efflagrandum, & nos plebs ad iurandum adegit, quod iurandum violare nobis nefas est. Quocirca precari tu pro nobis Deum, quæ pia & religiosa mulier es, vt pluuia nostros lacus impleat, ne siti deficiamus.

I. Quemadmodum igitur id, quod dixi, à Deo esse senti-

sentiis: ita etiam id quod facere decreui, an ab eodem proficiscatur, periculum facite, Deumq; orate, vt meum consilium comprobet. Sum enim facinus editura, quod omnis posteritatis memoria celebret. Vos hac nocte ad portam eritis: ego cum ancilla mea exibo. ac spero fore, vt Deus intra dies, post quos vrbis deditionem concessistis, per me Israëlitis subueniat. Sed nolo vos in meum propositum inquirere (neq; enim vobis, nisi re perfecta, enuntiabo) neq; quicquam aliud, nisi Deum pro me vsq; ad meam redditum orare. O. Benè vale, Deo tibi ad hostium vltionem viam præcunte.

SENTENTIA.

Deo præscribendum non est. In fontibus etiam in summa desperatione de Deo benè sperandum est. Magnum est in innocentia præsidium.

OLOFERNES. Iudithæ. 10.

ARGVMENTVM.

Iuditha ad Olofernem perducta, ei per dolum promittit de Iudæis victoriam.

Excubitores, Iuditha. Milites,
Olofernes.

C Vias es mulier? unde, & quo? **I.** Ex Hebræis sum: quoniam quia exploratum habeo, venturos in vestram potestatem, ab eis transfugio, meq; ad Olofernem Imperatorem recipio, vt ei illorum arcana aperiam, viamq; demonstrem, qua omnibus montanis, sine suorum cuiuspiam cæde, potiatur. **E.** Benè tuæ vitæ prospexisti, quæ ad Dominum nostrum venire, & citò venire decreueris. Nos te ante

eum sistemus. Quò cum perueneris, nolito animo formidare, quò minus rem omnem ei exponas. Nam hoc tibi confirmare possumus, te eo beneficio esse usuram. Deducamus eum ad Imperatoris tabernaculum. Vos reliqui interea excubias nihilominus habete. Nos centum eam ducemus. M. Hec tu, quo tam manè, tanto studio & frequentia festinatur? O. Dicitur, transfugam quandam Hebræam ad Imperatorem duci, quæ sit mirabili pulchritudine. M. Accurramus. O venustatem incredibilem, Quis militiam detrectet aduersus Hebræos, qui tales habent mulieres? pro quibus pugnando occumbere quis dubitet? I. Salue imperator maxime. O. Alenate eam mei satellites. Bono animo es mulier, depone animi metum. Nam ego nemini unquam mactefeci, qui terrarum orbis Domino Nabuchodonosori seruire voluerit, Quod nisi tui me, montium fiducia contempsissent, nunquam ego mecum in eos hastam vibrauissem. Sed ipsi sibi malum conflauerunt. Verùm dic mihi, quamob causam ab eis ad nos perfuga transferis. Nam ad salutem venisti, summe animum: viues & in hanc noctem, & in posterum, neq; tibi quisquam officiet: contraq; tecum benè agetur, quemodo solet eum seruis Domini mei Regis Nabuchodonosori. I. Attende igitur, quæ dicam, Domine, & ea memorie manda. Dicam autem nihil vanum, (absit) sed ea dicam, quæ si sequi voles, rem tibi perfectam tradet Deus, neq; tuus te conatus frustrabitur. Ita viuat omnium terrarum Rex

Nabu.

Nabuchodonosor, & eisdem tibi concedita potestas, à quo ad omnes mortales corrigendus missus es. ut per te non solum homines illi seruiant: verum etiam fera, pecora, volucres sub eius imperium tua virtute subyiciantur. Nam non solum de tua sapientia, tuig; ingenij acumine fama apud nos percrebuit, sed etiam per omnes iam oras sermones dissipati sunt, te vnum esse toto in regno optimum, potentissimum, & in rei militaris prudentia admirabilissimum. Iam verò Achior, quæ in tuo consilio dixit, & quæ tu ei respondisti, audita nobis sunt. Nam comprehensus è Betuliensibus, rem omnem eis exposuit. Cuiuste caue, ne orationem negligas, sed memorie tradas: est enim vera, neq; superari, neq; armis debellari natio nostra potest, nisi Deum suum scelere aliquo sibi infestum reddiderit. Quare ne tuus labor irritus & inanis fiat, expectandum est, dum scelus quoddam, quod iam in animis conceptum habent commiserint: quo scelere cum Deum irritauerint, facile & sibi perniciem, & tibi victoriam conciliabunt. Cum enim commeatu & aqua deficiantur, statuerunt pecora inuadere: & quæ gustare Deum in lege vetuit omnia decreuerunt insumere, frumentig; primitias, & vini, oleig; decimas (quæ seruabant dicata Sacerdotibus qui Hierosolymis apud Deum nostrum ministrant) consumere habent in animo quæ nec manibus tangere cuiquam profano fas est. Idg; ut sibi facere liceat, miserunt Hierosolyman (nam & Hierosolymitani eadem fecerunt)

qui.

qui sibi potestatem à senatu asserant: qua potestate ad eos calata, facturi sunt quod dixi, & tum deum in tuam potestatem venturi. Horum ego omnium non ignara, ab eis ausugi, eiusmodi erga te facinus ex Dei mandato editura, ut ad eius auditum omnes sint mortales admiraturi. Sum enim religiosa, cœliq; præpotentem Deum noctes diesq; colo. Interea apud te commorans, Domine, noctu ititabo in vallem, Deumq; precabor: qui ubi me certiores de eorum perfecto scelere fecerit, veniam ad tibi indicatum. Tum tu cum omnibus copijs, nullo ex eis repugnante, proficiſceris. Te ego per mediam Iudæam ad ipsam perducam Hierylolimam, tuumq; currum in media vrbe sistam, ut eos tanquam pastore destitutas oves abigas, nullo tibi nec cane oblitrante. Hæc ego, mihi præsignificata, & prænunciata, ut tibi enuntiarem, missa sum. O. Benè fecit Deus, quod te populo præmisit: quæ res & nobis viſtoriam, & Domini mei contentoribus perniciem asserat. Quod si tu quam es & forma eleganti, & oratione eloquenti, tam præstabis quæ locuta es, & Deus tuus mihi Deus erit, & tu Nabuchodonosoris domestica per totum orbem celebraberis. Agite mei serui ducite hanc in meam cellam, eiꝝ de meo penu alimenta præbete. I. Dabis veniam: non licet mihi gustare tua, nisi velim mihi malum constare. Sed vescar eis, quæ mecum attuli. O. Quid, ubi quæ tecum habes, defecerint, vnde tibi talia subministrabimus, cum vestratia cibaria non habeamus?

I. Sic

I. Sic tu benè viuas Domine, ut ego non ante consumsero, quæ habeo, quam Deus per me effecerit, quæ decreuit facere.

SENTENTIA.

Qui verum audire non vult, dignus est, qui mendacius decipiat. Qui veritati non credit, is mendacio facillè capitur. Mulieres pulcritudo & oratio fallax. Bonum consilium qui repudiat, is in malum consilium cadit.

VIRAGO, Iudithæ. 13.

ARGVMENTVM.

Iuditha noctu caput Olofornis ferens, Betuliam portis apertis intrat, & caput illud ostendens, eis quid facto sit opus, præscribit. Deinde quoniam pacto Olofernem interfecerit Achiori narrat.

Iuditha, Excubitores, Ciues,
Ozias, Achior.

HEus, heu vigiles aperite, aperite portam. Deus, Deus noster nobis adest, qui hodie insignem & præclarum victoriam honorem tradidit. Israelitis. E. Iudithæ vox auditur, socij: descendamus propere ad portam. Conuocentur hic senatores, vos incendite faces. I. Vide Abra, ut istud caput habeas in promptu, ut id poscente me, continuo de pera, vnâ cum velo, depromas. Iam hic adierit omnis ciuitas. C. Præluce te funalibus vos: aperite portam ianitores: intromitrite eam, ut videamus, quid noui ferat. I. Laudate Deum, laudate

date Deum, qui ab Israël's stirpe misericordiam suam non auerterit sed hostes nostros hac nocte per meas manus fregerit. En vobis caput hostis vestri Olofernis, summi Assyriorum Imperatoris. En velamen, in quo ille iacebat ebrius, quem Deus mea facie deceptum, muliebri manu occidit: meq; euntem, manentem, redeuntem, inuiolatam, intemeratamq; conseruauit, neq; ab vll'o violari permisit. Et nunc & illum viciisse, & me euasisse, & vos liberatos esse, lator: vosq; vt Dei bonitatem, infinitamq; misericordiam pradicetis, exhortor.

C. Agimus Deo nostro gratias, qui tibi tantam virtutem tribuerit, vt hodie per te nostros hostes in nihilum redegerit. O. O omnium mortalium feminarum Deo acceptissima femina: ô cœli terrarumq; creatoris Dei nunquam satis pradicanda laudes: qui tuum vulnus in caput Principis hostium nostrorum direxerit: quo facto, tantam tibi hodierno die nominis gloriam comparauit, vt tue virtutis laus tamdiu in hominum mentibus hæsurâ, & linguis celebranda sit, quamdiu huius immortalis Dei facinoris memoria durabit, quæ quidem in tantis nationis nostræ angustijs non dubitaueris vitam tuam ruinæ opponere, & iam respondentibus animo subuenire.

I. Attendite nunc fratres. Hoc caput in pinnis murorum nostrorum suspendetis. Deinde orto Sole vniuersi armati eruptionem facietis, ita vt ad eorum oppugnanda præsidia descendere videamini. Tunc accidet (id quod erit

necef.

neceffe) vt ad Olofernis tabernaculum concurratur: quo inuento mortuo, tantus illos timor occupabit, vt præsidium sibi in fuga ponant. Tum vos sequamini licebit, eos possim Deo concedente obtrahere. Sed antè accersatur mihi Achior Ammonita, vt Israelitarum contemtorem (à quo ad nos, tanquam ad certam necem, amandatus est) videat. Adesdum Achior, Deus Israelitarum (cui tu testimonium dedisti, vltiorem esse hostium suorum) caput omnium infidelium hac nocte mea manu truncauit. Quod vt ita esse credas, ecce tibi caput Olofernis, qui sua arrogantia Deum Israelitarum despiciabatur, tibiq; mortem in communi Israelitarum cæde assignabat.

A. O te non solum in omnibus Iudææ domicilijs, sed etiam in omnibus gentibus felicem, cuius audito nomine, homines ad Deum laudandum excitabuntur. Sed iam narra mihi, si placet, quomodo te hac tota in re gresseris.

I. Principio, cum hinc (vt scis) profecta incidissem in vigiles, ab eis deducta sum ad Olofernem, apud quem magna omnium expectatatione iussa dicere cur aduenissem, simulani me esse persugam, quæ desperatione rerum nostrarum ad eum transissem: demonstrauitq; ea, quæ ex te audiuisset, esse vera. Neq; enim genus hoc hominum posse superari, nisi aliquo facinore admissio. Sed iam fame pressos Israelitas, cogitare vesi eis, quibus vesi lex prohiberet: quo scelere si se obstrinxissent, facile eos victum iri. Quare expectaret, dum id scelus

scelus esset perpetratum: mihiq; interea in eius castris versanti faceret, quodcumq; vellem, exequendi potestatem, vt Deum precarer: & illo scelere commisso à Deo certior fierem, eumq; de eo admonerem: tum demùm enim esse superaturum. Credidit ille, mihiq; omnia, quæ petieram, concessit. Ita triduo in castris versata sum: noctu interim in vallem, Deum salutandi gratia ventitans, Deiq; præsens auxilium suppliciter implorans. Quarto deniq; die ab illo ad comotationem accersita, affui: ostendiq; me, quicquid imperasset, esse facturam. Potatur: ipse mei cupiditate ardens, largius sese inuitat. Clausa cœna, cum cæteri vini pleni discessissent. Vagor Eunnuchus tabernaculum externè clausit, me ibi sola relicta cum Oloferne: qui ebrietate & somno oppressus, in lecto recubuerat. Hic ego, cum pedisseque meæ mandauissem, vt extra cubiculum manens, exitum mihi tutum curaret, Deum (ad illius lectum stans) cum animo meo orauit, vt mihi tum meiq; adesset. Deinde ad lecti columellam, quæ erat propter caput Olofernis, accedo: inde acinacem detraho, & ad lectum me applicans, sinistra cascriem eius prehendens, DEVMq; tacite precata, vt me in ea re confirmaret, collum summa vi bis ferio, amputatoq; capite, corpus à stragula veste prouolo, & ablato velo exeo, ac pedisseque caput trado: quo in escariam peram indito, ambæ de more, sic quasi ad supplicationem egressa, huc ito peruenimus.

C. Salui

C. Salui sumus, reuiximus, ô faustam noctem, quæ nos ab æterna nocte vindicas. A. Quamquam quod dixi Oloferini de Dei vestri potestate, non aliter dixi, quam sentiebam: tamen nunc multis magis habere confirmatus, credo: volog; deinceps non iam Israelitarum lausator, sed eius esse, & in vestrum numerum pignore circumcisionis affisci.

SENTENTIA.

Superbissimus quisque turpissima morte dignus est. Vel scæniæ manu potest DEVS hoïtes suos vlcisci. Cafo duce, facillè vincuntur milites.

SVSANNA. Dan. 13.

ARGVMENTVM.

Susanna à duobus Senatoribus (quia ipso rum libidini obsequi recusasset) accusata adulterij, ad supplicium damnata ducitur. Sed diuinitus superuenit Daniel, qui interrogationis prudentia Senatorum calumniam palam facit: atq; ita in ipsorum caput supplicium conuertit.

Duo Senatores, Concio, Susanna, Daniel puer.

Adite vniuersa Iudæorum concio, quamobrem in vestrum iudicium adducta sit hæc Ioachimi vxor Susanna. Hæc cum nos duo iudices in hortis eius mariti soli deambularem, hæc cum duobus pedissequis ingressa esset, quas vbi fores amandauit, hortorumq; ianuam obserauit, venit ad eam quidam iuuenis, qui tum in occulto latebat, & cum ea concubuit. Nos, qui in hortorum angulo eramus,

M

mus,

mus, animaduerso tanto flagitio, accurrimus, & eos vidimus quidem coeuntes, sed illum comprehendere nequimus. Nam cum esset valentior quam nos, aperta ianua exiit. Tantum hanc prehensam rogabamus, qui esset ille iuuenis: sed noluit nobis enunciare. Hæc nos, impostis huic reæ (sicut mos est) manibus testamur. C. Satis explorata res est. Senatores sunt qui testificantur: & iidem iudices, dubitari non potest. Plectatur capite, quemadmodum lex iubet. S V. O Deus immortalis, qui occulta nosti: qui omnia, etiam antequam facta sint, perspicis: tu scis, ut hi falsum contra me testimonium dixerint, ac vides, ut capite dem pœnas, cum nihil eorum commiserim, quæ isti contra me per calumniam malitiamq; commenti sunt. DVO SE. Non est mirandum, si turpissimum facinus inficiatur. Sed interim ducatur ad supplicium, ut hoc tam detestabile facinus expietur, ne tam fœda in populo macula hæreat. D. At ego testor, me in huius sanguinem nullo modo consentire. C. Quidnam istud est, quod clamas tu? D. Itane stulti estis Israelitæ, ut neq; questione habita, neq; veritate comperta, Israelitidæm condemnaueritis? Reuertimini in forum. Dico istos contra eam falsa esse testatos. SE. Ergo tu sede in medio nostrum, & tuam nobis pronuncia sententiam, postquam tibi senatus diuinitus datur. D. Seiungite procul alterum ab altero, ut eos examinem. Adducio huc mihi istum. Verule annis, veterator malitia, nunc tua te scelera

lera petunt, quæ faciliabas antea, cum infontibus condemnandis, fontibusq; absoluendis, iniqua iudicia faceres, loua innocentem & iustum interfici vetante. Nunc igitur, hanc siquidem vidisti, dic sub qua arbore congressos videris. SE. Sub lentisco. D. Probe in tuum caput mentitus es. Iam enim Dei Genius, mandato ab illo accepio, discindet te medium. Amouete hunc, adducite huc alterum. Age genus Chanaanum, non iudeum, te venustas decepit, tua tibi cupiditas mentem peruerit. Ita verò agebatis cum Israelitibus, quæ præ metu in vestrum congressum veniebant? Sed non iudæ proles vestram nequitiam sustinuit. Age igitur, sub qua illos arbore congressos deprehendisti? SE. Sub ilice. D. Tu quoq; probe in tuum caput mentitus es: iamq; præsto est Dei Genius cum ense, qui te medium dissecet, amboq; perdat. C. O Dei bonitatem immensam, à quo nunquam deseruntur, qui in eo fiduciam suam collocarunt. Abripiamus ad necem hos nequissimos & improbissimos vetulos, ut ex lege eadem pœna plectantur, quam innocentii moliebantur.

SENTENTIA.

Impii peccata peccatis tegere volunt. DEVS innocentium preces exaudit. Impij in seipsum cadent, quam pijs excauarunt.

CHALDAEI. Dan. 2.

ARGVMENTVM.

M 2

Nabn-

Nabuchodonosor Babylonia Rex Chaldaei iubet, ut somnium quoddam suum (quod ipsi exciderat) dicant, & interpretentur. quod cum illi non possent, imperat eos necari.

Nabuchodonosor, Chaldaei.

A Gite verò coniectores, augeres, arioli, Chaldaei, homines explicandi ea, quæ sunt obscuritate inuoluta peritissimi, euellite hunc mihi ex animo scrupulum, meumq; mihi somnium aperite, cuius interpretationem anxius desidero. Nam eam ob rem estis conuocati. C. Vitam tibi, Rex, sempiternam precamur. Eloquere sanè nobis somnium, & nos id interpretando euoluemus. N. Oblitus sum, quod nisi vos & somnium mihi, & somnij significationem edideritis, & vos per somnum dedecus vitam amittetis, & vestra domus complanabuntur. Sin autem ediris, multis à me muneribus & premiis atq; bonore afficiemini. Proinde facite, si sapitis. C. At somnium dicere tuum est: nos interpretationem recipimus. N. Enimvero video vos ex eo excusationis occasionem arripere, quod videtis eam rem mihi memoria excidisse. Sed nihil agitis. Nisi enim me hac suspitione leuatis, non potest esse dubium, quin vno omnes animo statueritis, me longis quibusdam ambagibus pessimè deludere, & tempus consumere dicendo. Quamobrem eloquimini mihi somnium, ut intelligam, vos interpretari etiam posse. C. Nemo est in terra, qui istud præstare possit: neq; quisquam vnquam Rex, aut princeps,

aut

aut dominatur tale quid quæ sit ex vilo diuino. Est enim, quod tu rogas, omnino difficile, quam quod possit quisquam expedire, præter vnos Deos, qui inter mortales non versantur. N. Papæ: ergo vos prorsus inutiles estis, & hominum animis, inani præclaræ rei professione, tenebras offunditis? Quis vestri erit vsus? Comprehendite satellites, colligate, abducite, ad extremum supplicium istos omnes nebulones. Iubeo ego atq; impero, totum hoc tam indoctum & insipiens doctorum & sapientum genus ad necem trahi, ut quorum nullus in vita vsus est, eorum mors sit viuentibus salutaris.

SENTENTIA.

DEVS sapientum sapientiam perdit. DEVS sapientes huius mundi implicat inexplicabiliter.

DANIEL. Dan. 2.

ARGVMENTVM.

Daniel Nabuchodonosori somnium ipsius dicit & interpretatur; quod quidem est de quatuor mundi imperiis, videlicet Chaldaeorum, Persarum, Macedonum, & Romanorum, quibus succedit regnum Christi, quod omnia illa abolet.

Daniel, Ariochus, Nabuchodonosor.

N Oli interimere istos sapientes, Arioch, quos insit Rex occidi. Sed deduc me ad eum, ego suscipio interpretationem. A. Placet, sequere me. D. Sequor. A. Naclius sum hominem ex captiuis Iudeis, Rex, qui pollicetur interpretationem. N. Tune is es Balthasar, qui possis mihi, & quid in somnis viderim,

M 3

derem, & quid id significet, effari? D. Quod tu queris arcanum, ô Rex, non sapientes tibi, non coniectores, non arioli, non prodigiatores possunt explicare: verum est in cælo additorum demonstrator Deus, qui ea tibi præmonstrat, quæ olim euentura sunt. Igitur tuum somnium, & visum, quod tibi secundum quietem occurrit, huiusmodi est. Cum in lecto cubiculæni iaceres, in cogitationem venisti, quid post hac futurum esset: id quod tibi ignotorum ille doctor declarat, idemq; mihi, non propter excellentem sapientiam, qua vnus cæteris mortalibus præstem, verum mihi idem aperuit, quo tibi plana faciam ea, quæ tu cum tuo animo cogitasti. Tibi in somnis obiecta est species quædam, inusitata magnitudine simulacri, ante tuos oculos stantis, aspectu terribili, cuius caput erat ex auro probatissimo, pectus & brachia argentea, venter & fœmora ærea: pedes partim ferrei, partim cretacei. In eo spectando dum tu hæres, saxum sua sponte auulsus incidit in eos pedes, eosq; contriuit, quo casu conflatum simul est ferrum, creta, æs, argentum atq; aurum: omniaq; fragmenta ventus, tanquam æstate stipulas ex ærea, sic sustulit, ne vestigio quidem relicto, ipsum autem saxum, quo ista est statua, mutatum est in ingentem montem, qui totum terrarum orbem compleuit. Et hoc quidem est somnium. Iam interpretationem addeamus. Tu Rex es Regum: tibi cælestis ille Deus nobilissimum regnum, & præclarissimum largitus est po-

est potestatem: omnesq; homines, quotquot vbique terrarum sunt, terrestresq; bestias, & ævias volucres, sub tuum imperium ditionemq; subiunxit. Ita tu caput aureum. Post te autem existet aliud regnum tuò deterius, id erit argenteum. Deinde æreum, cuius ditio late in omnem terram patebit. Post quartum surget, durum, & plane ferreum. Vi enim ferri duritate omnia atteruntur & comminuuntur, ita eius imperij violentia & rigor omnia violabit & contundet. Pedes autem, pedumq; digitos, quos vidisti partim ferreos, partim fœdiles, regnum illud disfidens erit, & ex parte ferreum rigorem obtinebit, sicut vidisti ferrum cum argilla coniunctum. Illa verò digitorum, partim ferro, partim argilla constantium, diuersas regni inæqualitatem loquitur, quod partim valens, partim debile futurum est. Quodq; ferrum vidisti argillæ coniunctum: illi quidem propinquitate inter se coniunguntur, sed inuicem non cohærebunt, quomodo ferrum in terram ferruminari non potest. Eius regni tempore suscitabit Deus regnum, nulla vnquam temporum serie delendum, neq; alij genti tradendum, quod quidem frangat, & abolebit omnia illa regna, ipsumq; permanebit in sempiternum. Quemadmodum vidisti e rupe saxum, nulla manu erutum, quod ferrum, terram, æs, argentum, aurumq; perfrigit: Ita Deus ille maximus tibi præsignificat ea, quæ post hoc tempus futura sunt: estq; somnium certissimum, & cum re ad verbum

conueniens. N. O immensam ineffabilemq; sapien-
tiam, ô profundum & ingeniosum intellectum, af-
ferre huc citi odores & libamina. Dignus est, cui
suffragina fiant, cuiq; diuini honores præstentur. O
Balthasar, vester Deus verè Deus est Deorum, Re-
gumq; dominator, & obscurorum explicator: post-
quam tu rem tam profunda ignorationis caligine
demersam, potuisti in lucem eruere.

SENTENTIA.

DEVS arcana sua pijs, & per pios etiam
alijs patefacit. Omnia in deterius abeunt vsq; ad
aduentum CHRISTI, CHRISTI im-
perium æternum est.

FORNAX. Dan. 9.

ARGVMENTVM.

Nabuchodonosor Babiloniæ Rex erectam
& se statuam auream imperat à cunctis suis po-
pulis congregatis odorari. Hoc cum Sidracus,
Mefacus, & Abdenago Iudei facere recusassent,
in ignis fornacem conijciuntur. Sed cum ab igne
indemnes fuissent, Nabuchodonosor ipsorum
DEVM solum esse confessus, imperat adorari.

Sidracus, Mefacus, Abdenago, Præ-
co, Delatores, Nabuchodono-
sor, Proceres.

Quorsum pertinet tanta hominum multitu-
do, à tam diuersis nationibus in hunc lo-
cum conuocata? M. Nescio: nisi quod, dum video
immanem illam statuam iussu Regis erectam, me-
ruere incipio, ne quid Rex impium cogitet. A. Ego
quoq;

quoq; valde commoueor, ac ne velit eam adorari,
vereor. S. Quid agemus igitur, si iusserit. A. Nos ve-
rè non adorabimus. Nam hoc quidem esset Deo
cultum renunciare. S. Qua tandem istud ratione?
A. Rogas? Hominem, viuum Dei immortalis effigi-
em, ad pedes inanis & stupidi rei mortalis simula-
chri procumbere? Quid indignius, aut magis im-
pium fieri & cogitari potest? M. At licebit, pericu-
li deprecandi gratia, cultum simulare, cum tamen
animus in Deo semper fixus hæreat. A. Apagesis. Sa-
tine se viro prodaret mulier, si, cum alteri corpus
suum prostituere, se tamen virum suum semper in
animo ferre diceret? Hæcine tibi iusta excusatio
videretur? M. Nequaquam. A. Atqui non minus est
hoc absurdum. Tunc, qui vnus es, te ipsum diuides,
& alteram tui partem Deo, alteram Veioni addi-
ces? Quæ tanta animi mollicies est, aut qua per-
uersitas, nos, quos honestum esset propter mortales
Dominos quamlibet mortem oppetere, quiq; id non
alijs laudamus, metu frangi, & ab officio & piete-
te erga Deum immortalem deduci? S. Quid ergo
censes? A. Subeundum quemuis cruciatum poti-
us, & fortiter occumbendum, quam tantillum mo-
do de via desclendendum. S. O masculum pectus:
laudo te. Equidem ita sentiebam, sed volui quid
animi haberes, tentare. Verum edicitur silenti-
um, & video in loco edito præconem: audiamus
quid proclamet. P. R. A. F. Pax sit rebus. Edico
vobis, qui ex quacunq; natione, populo, lingua præ-

M s

sentes

sententes adestis, ut simulatq; Ionum audietis tubæ
tibia, citrara, sambuca, psalterij symphonia, & re-
quorum concentuum procumbatis, & signum au-
reum adoretis, quod Rex Nabuchodonosor erigen-
dum curauit. Quod si quis non paruerit, continuè
in ignem candentis fornacis iniicietur. S. Deum .n.
mortalem, quod scelus video? Eône impietatis &
insania prolabi homines, ut id tanquam Deum co-
lant, quod hominum manu factum, homine deteri-
us est, & inferius? M. O vesaniam: illud vide sis,
ut prociderunt omnes. Ego certè centies mori ma-
lim. D. Videtisne illos tres Iudeos, qui non procu-
buerunt? A. L. Video: enunciandum id est Regi.
D. Rectè sanè, eamus ad eum. A. Adeone concidisse
constantiam, ut in tanto numero nullus sit, quem
non labefactauerit metus? D. Optamus tibi Rex
vitam quàm longissimam. Tu edicto cauisti, ut o-
mnes audio cantum missæ procumberent, & aure-
um simulacrum adorarent: rebellibusq; pœnam de-
scripsisti, ut igni cremarentur. Nunc homines qui-
dam Iudei, quos tu procuratori Babylonicæ præfe-
cisti, Sidracus, Mesaces, & Abdenago, tuum edi-
ctum contemnunt, neq; eosdem tecum Deos colere,
neq; statuam adorare curant. N. Itane est? Ergo
inuenientur, qui meum imperium detrectent? Er-
go ego non maximus? Properate, adducite eos pro-
pere. D. Fiet. N. Iam ego eos docebo, quid sit mihi
non obsequere: iam efficiam, ut sciant me esse Re-
gem. D. Adducimus tibi homines, ô Rex. N. Itane
est Si-

est Sidrace, Mesace, & Abdenago, ut vos neq; meos
Deos veneremini, neq; auream statuam à me ere-
ctam adoretis? Quid? nunc saltem non estis para-
ti, auditu concentibus mulicis, accidere ad eam?
Nam nisi facitis, protinus in fornacem immittemi-
ni. Ecquis verò est Deus, qui vos à meis manibus
liberet? S. Nihil sumus solliciti, quomodo tibi ad ista
respondeamus. Est Deus, quem nos colimus, qui &
potest nos ex flammis seruare: & ex tuis manibus,
Rex, profectò seruabit. Quod etsi non ita esset, ta-
men omnino (ne tu erres) neq; Deos tuos coleremus,
neq; ante statum inclinaremur. N. Proh Deum
atq; hominum fidem, tanta esse quanquam auda-
cia, ut ausit mihi in os repugnare? Ite, comportate
ligna, subiicit igni alimenta, efficit eam septu-
plum huius qui nunc est. Vos verò, ô fortissimi viri
totus exercitus, comprehendite hos tres viros, col-
ligate. Eia, quid statum? nihil opus est detrahere ve-
stes. Vincite unà cum omni amictu. Hem, sic volo,
precipitate eos in flammam. Videamus quid possit
eorum Deus. Properate ignaui, ego vobis hoc scepro
comminuam capita. Pape, videte ut flamma eos
hauerit, qui isti in flammam alios, coniecerunt. Sed
quid ô rem miraculi plenam? quid ego video? Eho,
mei procures, nonne tres viros in ignem constrictos
iniecimus? P. R. O. Factum, Rex. N. Atqui ego video
quatuor viros solutos, in media fornace ingredien-
tes, illasos, & indemnes: quorum quartus forma
est augusta, & planè diuina. O rem inauditam.

Acce-

Accedam propius ad ostium fornacis: Heus Sidrace, Mesace, & Abdenago, summi Dei cultores, exite huc. S. Assumus, ô Rex, è torrida flamma, diuina benignitate erepti. P. R. O. Dij boni, quid hoc rei est? Quanta miracula hodie cernimus? Videte sultis, ut ignis in horum corpora nullam vim habuerit: ut ne pilus quidem crematus sit: ut amictus integri nulla flammæ nota inusti sint. N. Gratias ago Deo Sidraci, Mesaci, & Abdenagonis, qui genium suum miserit ad liberandum sui cultores, qui ipsius fiducia nixi, spreto Regis edicto, maluerunt sua corpora ad cruciatum tradere, quàm vli Deo, præterquam suo, vllum cultum aut honorem habere. Itaq; decerni placet, decretumq; in omnibus omnium linguarum nationibus & gentibus promulgari, ut qui malè de hoc Deo dixerit, turpissimo exitu plectatur, eiusq; domus publicetur & euertatur, vti illius facinus memoria & nomine loci noletur. Nam præter hunc unum, præsens ac salutis præpotens Deus nullus est.

SENTENTIA.

Maxima pars mundi homines magis metuit quàm D. E. V. M. Mori satius est quàm simulacra colere. In iustissimū queng; grauissimè sæuiunt Principes huius mundi. D. E. V. S. suos nouit vel ex medijs flammis eripere. Pij patiēdo vincūt.

BALSASAR. Dan. 5.

ARGVMENTVM.

Accersitus ex matris consilio à Balsasare Babyloniarum rege Daniel vates, ei legit & explanat scriptum

ptum manus in pariete, quod Chaldaei non possuerant.

Balsasar, Regina, Daniel.

N Vllūne esse e vobis, qui hoc legere & explanare possit? O homines ad nullam rem idoneos. Quid attinet vos in tanto honore esse, scū cum maxime opus est, tum maxime potestis? R. Regem multum diūq; salvere iubeo. Audiui vt tu te crucies & astues, quod nemo possit tibi hoc scriptum enucleare. Sed te ne afflicta, neñe tantopere perimesce. Vir est quidam in tuo regno, mente sanctissimorum Deorum præditus, cuius excellens perfectaq; doctrina, peritia, sapientia, tempore patris tui cognita perfectaq; fuit: quo nomine Rex eum magnorum, ariolorum, diuinorum, Chaldaorumq; magistrum esse voluit, quod eum Daniele (nam id est ei nomen, quanquam Rex Balsasarem nuncupauit) compertum esset singulari ingenio & prudentia valere, inq; somnijs interpretandis, ambiguisq; aperiendis, & obscuris declarandis longè alios omnes antecellere. Proinde si me audies, eum euocabis, vt te ista difficultate liberet. B. Eucetur sanè. R. Mox aderit, ne trepida. D. Assum tuo accersitu, ô Rex. B. Tñe es ille Daniel, ex captiuis Indæis, quos meus pater huc è Indæa traduxit? D. Etiam. B. Audio te afflatu augustissimorum Deorum agi, scientiaq; & prudentia atq; sapientia facillè principem esse. Eam ob rem te aduocaui. Sed

Sed quam ad rem, audi. Cum hîc læto solutoq; animo opirare conuinarer, vnâ cum mei regni optimatibus, ecce extitit quedam quasi manus, quæ digitis inscriptis in tectorio parietis è regione candelabri, ea quæ tu vides, ad quæ explicanda vocaui omnes Babylonios sapientes: sed eorum nemo non modò interpretari, sed ne legere quidem potest. Te autem accepi implicata euoluere, & obscura optimè declarare posse. Nunc itaq; si potes hoc legere, & mihi quid sit eloqui, purpura & aureo torque insignitus tertium regni principatum obtinebis. D. Tua tibi dona habere, aut ea alij largitor. Ego tamen hoc scriptum & legam, & tibi planum faciam. Itaq; ades animo, ô Rex. Nabuchodonosori patri tuo olim largitus est Deus magnificum regnum, splendoremq; egregium: qua de causa omnes eum gentes & nationes trepidè metuebant, quippe, qui quoscunq; visum erat, interimeret, caderet, efferreret, deprimeret. Sed cum iam secundis rebus elatus, intemperanter superbiret, & animos tolleret, de solio deturbatus est, & omni splendore amisso, ex hominum consortio eiectus, tum in brutam naturam sensumq; translatus, inter feras habitauit: & herbarum pastu, bouum ritu delectatus, ventos, imbresq; & omnes naturales cœli mutationes in dato corpore pertulit: donec tandem recognouit summum illum Deum, terrestris huius imperij Principem esse, & ei quem vellet præsicere. Tu quoq; Balsasar, qui es eius sanguine editus, nihilo te modestiorem præbu-

præbuiisti, cum tamen ea omnia præclare scires: sed te contra cœlorum Dominum insolentiùs gessisti: & nunc vasa terrestris eius domicilij proferri iussisti, quibus tu, tuiq; procures, & vxores, tum infans, tam concubina, in bibendo vino abusi es. Quinetiam Deos celebrasti aureos, argenteos, æreos, ferreos, ligneos & lapideos, qui neq; cernunt, neq; audiunt, neq; sentiunt: Deo autem, in cuius manu tua vita & facta omnia sunt, nullum honorem habuisti. Quare ab eo missa est hæc manus, cuius scriptum hoc est: Mensus est, mensus est, ponderauit & diuisit. Sensus autem: Mensus est, mensus est Deus tuum regnum, & id consummauit: Ponderauit, ponderatus es in trutina, & inuentus leuior: diuisit, diuisum est tuum regnum, & Mediæ Persiq; distributum.

SENTENTIA.

Cum maximè opus est, tum minimè iuuant huius mundi sapientes. Cum trepidat & nihil potest humana sapientia, tum maximè sese exornat diuina. Qui alieno exemplo non sapit, is tuo periculo maloq; dignus est. Hominum imperia in DEI sunt arbitrio.

HAMAN. Ester 7.

ARGVMENTVM.

Ester Regina Regi Assuero patefacit perfidiam Hamanis in ludæos, eamq; ob causam Rex illum iubet in crucem tolli, ab eo ipso creatam ad tollendum in eam Mardocheum ludæum.

Assue-

Assuerus, Estera, Haman, Harbona.

L Autè savè & prolixè à te accepti sumus. Regina, vxor charissima. Quamobrem roges iam quidlibet licet, id rogatum feres. Dic quid petas? vel sit dimidium regni mei, tamen impetrabis. E. Siquidem vt habeo te propitium, ô Rex, & si ita tibi videtur, vitam mihi, meūq; popularibus concedes. Hoc vnum peto. Nam sumus proditi, & indignissimo, crudelissimoq; exitio destinati. Quod si seruituti addiceremur, equidem tacita ferrem: quam indignus esset hostis, qui tantum Regi damnum compararet. A. O superi, quis hominum est tam audax, vt id ausus sit etiam cogitare? aut vbi is est? E. Ecce hâc adest hostis infestissimus, homo hominum quantum est pessimus, Haman. A. Proh Deum atq; hominum fidem: ô cælum, ô terra, ardeo, tanta inuentum esse quengquam audacia. H A M. Exijt ira inflammatus. Quantum ego illum video, res mihi ad restim redijt. Sed tamen tentabo animum Regine, si fortè miserescat mei, quod si hâc non succedat, actum est, ilicet perij. Regina, iam non deprecor culpam, merui, fateor: nec potest vllum supplicium maius esse meo crimine. Sed te supplex, genua amplectens, per istam clementiam, A. Quem neq; pudor, neq; mea maiestas deterruit. Sed quid video? At at, etiam ad lectum regine? O magne Iupiter, etiam vt Reginam domi apud me vi comprimat? Corripite, velate vultum; indignus est qui lucem tueatur.

H A R B.

H A R B. At etiam si scias, qui machinatus sit in Mardocheum, hominem de te, Rex, optimè meritum vt pote per quem facta in te coniuratio patefacta sit: Crucem ante domum suam in altitudinem cubitorum quinquaginta erigendam curauit, in quam eam tollere. A. Percommodè cadit, auctorem in eam tollite, vt eadem, qua alios capiat, via capiatur.

SENTENTIA.

Muliebrium illecebrarum magna vis est in vt tranq; partem: hoc est, vel ad nocendum, vel ad iuuandum. Malum consilium consultori pessimum. Impij suo ipforum laqueo iugulantur.

A R T A X E R X E S. Nebem. I.

A R G V M E N T V M.

Nehemias à Rege Artaxerxe veniam & opes impetrat, eundi instauratum urbem Hierosolimitam.

Artaxerxes, Nahemias.

Q VI sit, vt vultu sis adeò tristi, cum non ægrotes? Mirum in animi tristitia est. N. Rex in perpetuum viue. Possūne non tristi vultu esse, cum vrbs, in qua sepulchra sunt maiorum meorum, euersa sit, & eius portæ igne deflagauerint? A. Quidnam ergo petis? N. Si tibi videtur, & si quid apud te valeo, vt me dimittas in Iudæam, ad instaurandum urbem patriam. A. Ego verò dimitto. Tu dicito, quid tibi ad istud fieri velis. N. Curabis, si placet, vt mihi dentur literæ ad prætore Syria, qui me curent deducendum, dum perueniam

N

in Iu-

in Iudeam. Deinde literæ ad Asaphum Regiæ siluæ custodem, qui mihi ligua suggerat ad resciendas portas arcis, quæ est ædi coniuncta: vrbisq; mœnia, & domum, in quam sum diuersurus. A. Dabuntur quæ petis. N. Ago tibi gratias immortales, Rex tibiq; fortunatissimum, longissimumq; regnum precon-

SENTENTIA.

Regis animus Deus habet in manu; eumq; quocunq; vult, inclinât. Cui propitius est Deus, huic conciliat benevolentiam potentium.

NEHEMIAS. Nebem. 5.

ARGVMENTVM.

Expostulant pauperes Iudei de diuitum erga se iniquitate auaritiæ. De Nehemias diuites cogit in ordinem.

Plebei, Nehemias, Primates, Sacerdotes, Populus.

Magnus est cum nostrum, tum nostrorum liberorum numerus, comparandum est inde frumentum, quo viuamus. AL Oppignorandi sunt fundi nostri, & vineæ, & domus, vt nos frumento contra famem muniamus. AL. Iam pro nostris agris, & vineis, ad tributum Regi pendendum pecuniam sumimus mutuam. An æquum est, vt cum eiusdem nobiscum consanguinitatis sint alij, eademq; sit liberorum eorum atq; nostrorum conditio, nos tamen liberos nostros in seruitutem dedamus, sintq; iam filiarum nostrarum nonnullæ emancipatæ, neq;

eas

us vindicare possimus, cum fundos & vineas nostras teneant alij? N. O indignum facinus. Itane vero principes sænis à vestris exigitis? Ergo nos conanguineos nostros Iudeos, in exteræ gentes venditos, pro nostris viribus redemerimus & vos eosdem emetis, vt Dominos non amiserint, sed mutauerint? Non recte facitis. Nōne in metu Dei nostri viuētis, vt barbarorum, hostium nostrorum, vituperationem euitetis? Ego quoq; & mei cognati atq; famuli argentum eis, frumentumq; mutuo dedimus. Agite, remittamus hoc nomen. Reddite eis hodie agros suos, & vineas, & oliuata, & domos: summente simam condonate argenti, & frumenti, & vini, & olei, quæ eis mutuo dedistis. PK. Reddemus, neq; ab eis quicquam exigemus. Sic faciemus, vt tu portaris. N. Vos verò Sacerdotes, iurate vos ita facturos. S. Faciemus. N. Ergo quemadmodum ego meum gremium excutio, sic quicunq; non hæc præstiterit, eum excutiat Deus ex domo & labore suo: sicq; esto excussus, vacuusq;. FO. Amen.

SENTENTIA.

Avaro homine nihil est iniquius. Auarus animam venalem habet. Multum pollet, etiam apud iniquos iustus & grauis homo.

VERTAS. 3. 1. 3.

ARGVMENTVM.

Darius Persarum Rex, proponit optimatibus suis trium stipatorum suorum sententias ad iudicandum, quæ nam esset optima. Sunt autem hæc:

N. 2

de vi

de viribus vini, Regis, mulierum & veritatis. Hi cum stipatores iussu Regis, suæ quisq; sententiam rationem reddidisset, palmam obtinuit Zorobabel, qui veritati primas tribuisset; & à Rege præter statutum disputationis præmium, impetrat, ut Hierosolymitanum sanum instauraret.

Darius, Anagnostes, Stipator, Alter Stipator, Zorobabel, Optimates.

Hæc causa est, mei proceres, cur nos tufferim conuocari. Cum mei corporis custodes, dormiente me, inter se (ut sit) confabularentur, eò delapsi sunt, ut certatim dicerent suam quisq; sententiam, æquæ res maximam vim habeat: ea conditione, ut cuius dictum ego & Persidis triumphum doctissimum iudicassemus, huic victori pronuntiato ea darentur, quæ iam audietis, recita schedulam. A N. Cuius dictum sapientissimum erit, is à Dario Rege ingentia dona, & victoriæ ornamenta consequitur purpuræq; induitor, & auro bibito, & in auro dormito: & aureis frenis currum, byssinamq; cidarim, & torque circumdatum collum habeto & secundum Darium primus, propter suam sapientiam, sedeto, Darij; familiaris dicitur Crimi sententia est hæc: Maximam vim habet vinum: Alterius: Maximam vim habet Rex. Terij: Maximam vim habent mulieres, sed omnia vincit veritas, D. Nunc euocentur hic iuuenes, ut ipsa sua dicta declarent. Dicitur iuuenes, suæ quisq; sententiæ rationem. ST. P R I. Quantam vim habet vinum, à viri

omnes,

Omnes, à quibus bibitur, homines fallit: eandemq; Reges ac priuati, eandem serui ac liberi, eandem pauperis ac diuitis mentem efficit, omniumq; animos ad leticiam, & hilaritatem conuertit: neq; doloris vllius, neq; debiti memor, omnium animos diuites reddit: oblitumq; vel Regis, vel satraparum efficit, ut nihil nisi magnificum loquantur: vtiq; tum potauerunt homines, & fraternæ necessitudinis & amicitie memoria deposita, continuò gladios stringant: neq; postea, ubi à vino resipuerunt, quid fecerint, recordentur. O viri, nõne permagnam vim habet vinum, quod hæc fieri cogat? AL. O viri, nõne permagnam vim habent homines, qui & terras, & maria, quæq; in eis insunt, omnia teneant? Atqui Rex omnibus antecellit & dominatur in eosq; principatum tenet, ita ut, quidquid iubet, faciant. Si iubet, ut inter se belligerent, parent: si contra hostes mittit, vadunt, & montes & muros, & turre demoliuntur: occidunt, & occiduntur, neq; Regis dictum excedunt. Quod si vicerunt, ad Regem omnia referunt, tum quæ prædati sunt, tum cætera. Item, qui non militant, neq; bella gerunt, sed terram colunt: ubi quoq; ubi sata messuerunt, ad Regem referunt, coguntq; alius alium tributa regi ferre. Is vnus si iubet perimere, perimunt: si dimittere, dimittunt: iubet veberare, verberant: iubet vastare, vastant: iubet construere, construunt: iubet excindere, excindunt. iubet serere, serunt: cunctusq; eius tum populus, tum magistratas eidem

N 3

parent.

parent: eog; interim accumbente, cibum capiente, dormiente, circum vndiq; custodiam agunt, neq; cuiquam discedere, & sua negocia curare licet, neq; eius dictis non parere. Quare sic statuo viri, Regis maximam esse vim, cui sic obtemperetur. 2. Magnus quidem Rex est, viri, & homines multi, & vinum multum potest. Quid, qui his dominatur? Quis autem horum principatum tenet? Nonne mulieres? Mulieres Regem genuerunt: & omne mortalium genus, qui mari ac terra dominantur, ab his ortum est: hæ ipsos educauerunt vinearum satyres, ex quibus vinum fit: hæ hominum vestes faciunt: hæ hominibus gloriæ sunt, nec possunt sine foeminis homines esse. Quod si aurum argentumue, aut aliquam rem præclaram comparauerunt, nonne pulchræ alicuius, & eleganti forma mulieris amore capti, his omnibus omisus, in eam oculos defigunt? Eam hianti ore intuentur? Aurorq; & argento, & omni rerum pulcritudini anteponunt? Homo, omisso suo ipsius parente, à quo educatus est, suaq; patria, uxori adhaerescit, & cum uxore vitam finit, & patris, & matris, & patriæ immemor. Atq; ut perstringatis, mulieres in vos dominari, nonne quæ labore & industria paratis, omnis mulieribus, datæ atq; affectu? Sumit homo gladium, & foras ad latrocinandum & furandum proficiscitur, & mare & flumina tranat, & leones videre sustinet, & per tenebras grassatur: atq; vbi furatus, prædatus, grassatus est, ad

amicam

amicam omnia refert: plusq; diligit homo suam coniugem, quam parentes: vsq; adeo, ut propter feminas multi mentē alienati multi serui facti sint, multi perierint, multi lapsi sint & peccauerint. Quid? An mihi non creditis? Nonne ingens Regis potentia est? Nonne omnes eum nationes vel tangere formidant? Atqui videbam, cum hominis præclarissimi Bartaci filia Apame, Regis concubina, ad Regis dextram sedens, de eius capite diadema auferret, suaq; imposeret: tum Regis malam sinistra manu feriret, Rege interea eam ore hianti afficiente, & aridenti aridente, & succentisenti blandiente, quo eam sibi reconciliaret. An non multum valent mulieres, o viri, quæ hæ faciunt? Multum sane & mulieres polent, & ingens terra est, & excelsum cælum: & Sol cursu velox, qui vno die cælum circumuectus, eodem recurvat, vnde profectus est, magnus sane est: sed Veritas maxima est, & omnium potentissima. Veritatem omnis terrarum orbis vocat: veritati cælum ipsum fauet: veritatem omnia reformidant & tremiscunt: neq; quicquam in ea vitiosum inest. Vitiosum vinum est, vitiosus Rex, vitiose mulieres, vitiose mortales omnes, & eiusdem vitiositatis sunt eorum opera omnia, in qua vitiositate veritatis expertes pereunt. At Veritas aeterna pollet, & perpetuo vivit vigetq;: neq; ea est, quæ cuiusquam ratione de relictō desleat, ac non eadem sit omnibus: sed ab omni iniquitate & priuata aliena, æquum facit eiusq;

falsa

facta probant omnes, nec inest in eis iudicio quicquam iniquum. Cæterum & ab hac, & à regia magnificentia, & à potentia, & à maiestate seculorum omnium, laudetur, Deus veritatis. O. Maxima Veritas est, maximamq; vim habet. D. Vicisti, pete quid vis, etiam præter ea, qua scripta sunt: nos id tibi dabimus, quoniam doctissimus inuentus es, & à me proximus sedebis, meusq; familiaris vocabere. Z. Memento voti tui, quo te Hierosolymam instauraturum pollicitus es, tum cum regnum affecutus es: omniaq; vasa Hierosolyma exportata, eo remissurum, quæ seposuit Cyrus, cum de Babylone excindenda votum fecit, eaq; se illo missurum, promisit. Et tu recepisti te instauraturum fanum, quod igni cremarunt Idumæi, tum, cum à Chaldeis peruastata Iudæa est, & nunc hoc est, quod à te postulo, Rex Domine, atq; flagito: hæc est magnificentia, Quam à te expecto. Oro igitur, ut votum præstes, quod cæli Regni tuo ipsius ore nuncupasti. D. Laudo te, & bene mones: faciam.

SENTENTIA.

Honestæ est de virtute contentio. Vtinam inter sese sic certarent hodiè stipatores Principum, Vtinam & Principes bona veraq; dicta sic & indicarent, & remunerarentur. Sed fuit illud seculum argenteum: nostrum est ferreum. Certè rara sunt hodiè in aulis huiusmodi certamina. Omnia vincit veritas.

FINIS LIBRI
TERTII.

DIA-

DIALOGOR VM
SACRORV MLIBER QVARTVS.

MARIA. Lucæ i.

ARGVMENTVM.

Gabriel Genius Mariæ nūciat edituram filium DEI: quærentiq; modum, demonstrat id fore à Spiritu sancto. Illa credens, assentitur.

Gabriel, Maria.

Salute ornatissima, Domino coniunctissima, mulierum felicissima. Quid metuis Maria? bono es animo: nam accepta es DEO. En ego tibi renuncio, te isto vtero conceptum parituram natum, quem IESVM nomine vocabis. Is erit maximus, & filius summi parentis censebitur: tumq; donabit rerum omnium præpotens DEVS solio Davidis, auctoris generis eius. Itaq; posteris Iacobi regnabit in æternum, nec ullus erit eius regni finis. M. Quomodo fiet istud cum ego viri noticiam non habeam? G. spiritus sanctus sese in te insinuabit, teq; Dei optimi maximi vis gravidabit. Itaq; sanctissimus iste fetus, ut erit, ita etiam dicetur Dei filius. Elisabetha quoq; (quod magis credas) tua cognata, iam senex concepit filium, &

N s

nunc

nunc sextum iam mensem fert vterum, & tamen inter steriles habebatur. Vsq; aded nulla res est, quam Deus non possit. M. Ecce me Domini seruam, eueniat mihi, prout tu dixisti.

SENTENTIA.

DEO nihil est arduum, Promittendi Deo credendum est, etiamsi quid naturæ contrarium promittat. Neque enim naturæ obnoxius est auctor ipse naturæ.

BAPTISTA. Matth. 3.

Marci 1. Lucæ 3.

ARGVMENTVM.

Ioannes Baptista populum docet vitæ ^{correcti}onem, & de CHRISTO vaticinatur.

Ioannes Baptista, Plebs, Publicani, Milites:

Progenies viperina, qui vos summonuit futuram pœnam fugere? Edite ergo vitæ melioris indices fructus: & ne ideo magnos vobis spiritus & arrogantiam sumite, quod patrem habetis Abrahamum. Dico enim vobis, Deum posse ex his saxis suscitare liberos Abrahamo. Iam verò securis arborum radici admota est, omniumq; arbor fructum bonum non edens, excindenda est, & in ignem iniicienda. PL. Quid ergo faciemus? I. Qui habet duas vestes, impertiat non habenti: & qui habet cibaria, idem faciat. PV. Nobis autem, Magister, quid facien-

faciendum est? I. Nihil amplius, quam quantum vobis decretum est, exigit. M. Quid etiam nobis? I. Ne quem pulsate, aut per sycophantiam circumuenite, & stipendijs vestris este contenti. Sed audite vniuersi. Ego quidem abluo vos aqua, ad vitæ emendationem. Sed me præstantior me subsequitur: & ita præstantior, ut ego non sim dignus, qui eius calceorum soluam corrigam. Is vos abluet sacro spiritu, & igne: qui quidem vannum manu tenet, aream suam perpurgaturus, frumentumq; in horreum comportaturus, & paleam igni crematurus inextincto.

SENTENTIA.

Bona arbor bonos fructus edit. Abstinentum ab iniusticia, si penas vitare velis.

NATHANAEL. Ioan. 1.

ARGVMENTVM.

Nathanaël à Philippo monitus venit ad IESVM. & in eum credit.

Philippus, Nathanaël, Iesus.

De quo scripsit Moses, in nostra disciplina, & vates, eum reperimus: Iesum dico, filium Iosephi, à Nazareth. N. A Nazareth potest aliquid bonum existere? P. Pronise mecum. I. Video huc venire verè Israëlitam, id est, hominem ab omni fraude alienum. N. Vnde me nosti?

I. Prius

1. Prius quàm te Philippus appellaret, cum esses sub ficu, videbam te. N. Magister, tu es Filius Dei, tu es, Rex Israëlitarum. I. Quoniam dixi tibi, te à me sub ficu esse visum, ita credis: maiora hic videbis. Credite mihi, posthac videbitis cælum apertum, & Genios diuinos ascendentes & descendentes ad me,

SENTENTIA.

Vnde minimè speres, inde existit bonum. A deo undus est CHRISTVS, vt eum agnoscas. A minoribus, si credas, ad maiora venies.

NICODEMV S. Ioan. 3.

ARGVMENTVM.

IESVS differit cum Nicodemo de renascendo,

Nicodemus, Iesus.

Magister scimus te doctorem venisse diuinitus. Nam nemo ista tam portentosa facere possit quæ tu facis, nisi a sit Deus. 1. Accipe igitur doctrinam eo dignam, qui venerit à Deo. Qui denudò natus non fuerit, mihi crede, Dei regnum adipisci non potest. N. Quo pacto potest homo nasci qui sit senex? Nunquid potest iterum in ventrem suæ matris ingredi, atq; nasci? I. Cam de Dei regno, quod diuinum est, locutus sim, debes existimare, hanc quoq; generationem, de qua loquor, per quam ad illud regnum perueniatur, esse diuinam. Proinde omite istam à muliere natiuitatem. Nam si quis à muliere renascere, talis esset renatus, qualis fuisset, antequàm renatus: id est, esset ad-

huc

huc terrestris & humanus, propterea quod ex re terrestri & mortali quod nascitur (cuiusmodi est mulier) id terrestre & mortale est, quando quidem quæ res sui similem gignit. At ex spiritu qui fuerit renatus, à diuina quadam & spiritui conueniente natura præditus erit: quoniam quod à spiritu gignitur, id eius simile est, à quo originem habet, videlicet spiritus. Neg. verò mireris, quod dixerim, vobis esse renascendum: quamuis hanc natiuitatem non videas. Nam quod accidit in vento, cuius quamlibet in pratem spirantis sonitum audis: neq; tamen oculis cernis, vnde veniat, aut quò feratur: idem sit & in omnibus ex spiritu genitù, vt hæc generatio sentiri & intelligi possit, oculis affici non possit. N. Quomodo possunt ista fieri? I. Tu Israëlitarum Magister es, & hæc vescis? Atqui hoc tibi confirmo, nos non ignota, aut tandem audita dicere, sed perspecta & visa testari: sed tamen testimonium nostrum vos non accipitis. Quod si terrestria, quæ vobis dixi, non creditis: quomodo cælestia si dixerò crederis? Si hanc similitudinem, quam ego duxi à vento, (quæ res terrestris est, & subiecta sensibus) non capis, ideò, non credis: quomodo intelliges, rem ipsam, cuius declarandæ causa similitudine usus sum, quæ res cælestis diuinæ est, neq; sub sensus cadit? Atqui hæc nisi à me didiceritis, à quo discatis, nullus est. Neg. enim potestis in cælum ascendere, & ea à Deo discere: Nam in cælum nemo ascendit, præter eum hominem, qui de cælo descen-

descendit, qui quidem est in cælo. Is autem ego sum, à quo nisi hæc didiceritis, desperanda vobis cognitio est. Quocirca attende, quale sit hoc renasci, de quo loquor. Quemadmodum Moses serpentem illum æneum extulit in desertis, in quem serpentem intuentes à serpentum morfu sanarentur: ita me oportet extolli, ut omnes in me intuentes, à me pendentes, mihiq; fidentes, non pereant, sed vitam adipiscantur æternam, Hæc est igitur renascendi conditio, superius, à me proposita, sine qua negaui quendam posse regnum cæleste consequi. Nam qui mihi fidem habent, ita immutantur, tantq; meliores fiunt, ut planè renati dici possint, & cælesti regno digni sint. Etenim tanto genus humanum profectus est amore Deus, ut vnigenitum Filium suum tradiderit: cui quicumq; fidem habeat, non pereat, sed ad vitam perveniet æternam. Non enim misit Deus Filium suum in hanc vitam, ut homines condemneret, sed ut per eum serventur homines. Qui ei fidem habet, non damnatur: qui verò non habet, is iam damnatus est, qui vnigeniti Dei Filij nomini fidem non adiunxerit. In hoc autem damnantur homines, quod, cum venerit in orbem lux tenebras magis quam lucem amant: quippe quorum prava sint opera. Siquidem quisquis vitiosa facit, lucem odit, neq; in lucem prodit, ne eius facta arguantur: qui verò recta facit, is in lucem prodit, ut patefiant eius opera, utpote facta divinitus.

SENTENTIA.

Rena-

Renascendum est, & ex carne in Spiritum migrandum. Ut enim terrena, quæ graviora sunt, in cælum ascendere, aut in cælo esse non possunt: ita multicia, quæ res terrestris & gravis est in regnum DEI venire, aut ibi esse nequit. A solo CHRISTO salus est.

SAMARITANA. Ioan. 4.

ARGVMENTVM.

IESVS apud fontem cum muliere Samaritana vera de potione, veròq; Dei cultu colloquitur. Cumq; superuenissent eum cibum apportantes discipuli, eos quoque de vero cibo docet.

Iesus, Samaritana, Discipuli.

DA mihi bibere, mulier. S. Quomodo tu tu-
daus à me muliere Samaritana petis potum?
Neq; enim habent vllum Iudæi cum Samaritanis
commercium. I. Si intelligeres munus Dei, &
quis sit, qui à te potum petit, tu ipsa peteres ab
eo, tibiq; ipse daret aquam perennem. S. Domine,
neq; situlam habes, & puteus est profundus: unde
ergo habes istam aquam perennem? Num tu ma-
ior es patre nostro Iacobo, qui tradidit nobis hunc
puteum: qua aquatione usus est ipse, & filij eius,
utq; pecora? I. Hæc aqua sitim ad tempus tantum
explet, mea autem ad perpetuitatem, ita ut qui ex
aqua à me accepta biberit, non sitiat unquam.
Nam ea aqua fiet in eo fons scatus in omnem
perennitatem. S. Domine, imperii e mista aqua, ne
amplius

amplius sitiam, nèue huc ad hauriendum veniam.
I. I euocatum virum tuum, & huc cum eo venito.
S. Non habeo virum. **I.** Rectè ais, te non habere virum. Quing, enim viros habuisti: nunc quem habes non est tuus vir? istud verum dixisti. **S.** Video esse vatem, itaq; non committam, vt tibi frustra incidisse videar. Maioris nostri in monte hoc Deum coluerunt. Atqui vos cotnenditis, Hierosolymis esse colendum. Quid tu censes? Mulier, crede mihi, veniet tempus, cum neq; in monte hoc, neq; Hierosolymis coletis patrem. Vos, quid colatis, nescitis: nos, quid colamus, scimus: quippe quia salus à Iudæis est. Sed veniet tempus, & quidem iam est, cum veri cultores patrem animo & verè colent. Etenim à talibus se pater coli postulat. Animus est Deus: & qui cum colunt, animo & verè debent colere. **S.** Scio venturum esse Messiam, is cum venerit, rem omnem nobis planam faciet.
I. Ego sum ille, qui tecum loquor. **D.** Video magistrum ad puteum sedentem, & colloquentem cum quadam muliere. **AL.** Mirum est, solum cum sola. Sed scit ipse, cur id faciat. **S.** O faustum diem. Sed ego quid cunctor iræ in urbem, vt meos tam bono nuncio afficiam? **D.** Comparauimus cibum magister, vescere. **I.** Ego cibum habeo comedendum, quem vos nescitis. **D.** Nam quis absentibus nobis, attulit ei quod edat? **I.** Mibi pastus est, id facere, quod vult is, qui me misit eiusq; opus absoluerè. Vos quidem dicitis, ab hinc qua-

tuor

tuor menses futuram messem. At ego sic: Erigite oculos, & videte agros, vt iam ad messem flauent. Et messor primum aufert, & satur fructum condit ad viliū perpetuum, vt saloris simul & messoris commodo cautum sit. In quo sanè dictum illud comprobatur, quod ait: Alium serere, alium metere. Ego vos misi ad metendum, in quo vos colendo non laborastis. Alij laborarunt, vos in eorum laborem iuuastis.

SENTENTIA.

CHRISTVS venit ad docendum, seruandūq; fontes. **CHRISVS** æternum viuificumq; cibum portionemq; dat, **DEVS** animo & verè adorandus est, nullo locorum discrimine. **DEI** voluntatem exequi, ciby esse debet homini **Christiano**.

CENTVRIO. *Matth. 8.*

ARGVMENTVM.

IESVS à Centurione exoratus, eius puerum membris captum, verbo sonat.

Centurio, Iesus.

Domine, puer meus iacet domi membris captus, & grauiter cruciatur. **I.** Ego ideo eum curatum. **C.** At ego non sum dignus, cuius tu testis subeas: sed tantum iube verbo, & sanabitur. Nam ego quoq;, qui sub alterius sum potestate, tamen obtineo auctoritatem in eos, quibus præsum, mili-

O

tes:

res : ac si quem iubeo ire, it : si venire, venit : si seruum facere quid, facit. I O rem admiratione dignissimam. Credite mihi, ne in Israëlitis quidem tantam fiduciam inueni. Et sine dubio multi de oriente atq; occidente profecti, accumbent cum Abrahamo, Isaac & Iacobo in regno cœlesti : cum interea ij, ad quos regnum pertinebat, in alta noctu caligine demersi, nihil aliud agent, quàm flebunt & fredebunt. Tu abi & vt confidisti, sic obtineto.

SENTENTIA.

CHRISTV Stam faciliè morbis impetrat, quàm Dux militibus. Primi erunt ultimi, & ultimi primi.

PISCATORES. Lucæ 5.

ARGVMENTVM.

Petrus iacto reti iussu Iesu, plurimos pisces capit.

Iesus, Petrus.

Subduc in aliuu oriam, Petre, vt retia laxetis ad pradam. P. Præceptor, totam noctem laborantes nihil cepimus : sed tamen, postquam ita iubes, demergam rete. O rem miram. Adeste socij, adiuuate nos. Rumpitur rete, ita multis piscibus est plenum. Corripe tu istas plagas altrinsecus, vos, vos inuergite in nauiculam. Desinite, desinite, sustinete rete : iam hæc plena est, infundamus in alteram. O rem inauditam, penè submerguntur tymbæ, præ piscium multitudinem. Quæso te, Domine, abi

abi à me : nam homo nocens sum. I. Ne metue : princeps iam homines piscaberis.

SENTENTIA.

Abq; CHRISTO piscari, hoc est, homines docere, operam ludere est. CHRISTO aspice, felix est piscatura.

SIMON. Lucæ 7.

ARGVMENTVM.

IESVS S miranti cum amico suo Simon, apud quem ipse cibum capiebat, cur se pateretur ab impudica muliere attrectari, causam reddit.

Simon, Petrus.

IAM dudum spectro mulierem istam, quæ meum hunc hospitium tam molli ter curat. Qui si vates esset, intelligeret vtiq; quæ & qualis sit mulier quæ ipsum attrectat. Nam prostituta pudicitia est. I. Simon, paucis te volo. S. Dicas licet Magister. I. Duos debitores habebat quidam creditor, quorū alter quingētos, alter quinquaginta debebat denarios. It cum non essent soluendo, vtiq; cōdonauit. Dic vter eum plus amare debeat? S. Opinor, cui plus cōdonauit. I. Rectè iudicas. Vides hanc mulierem cum introiuissem domū tuam, ne aquam quidem ad lauandos pedes meos distit : ea lacrymis eos persudit & sui capitis capillo exierit. Tu mihi osculum non de-

disti: ea, postquam sum ingressus, non destitit mihi pedes deosculari. Tu nec oleo mihi caput unxisti: ea unguento etiam mihi pedes perunxit. Qua de causa sic habero, et multa remitti peccata, quoniam multa amant. Cui autem minus remittitur, minus amat. Remittuntur tibi peccata, mulier, mulier, quia te fiducia seruauit: abi cum bona pace.

SENTENTIA.

A finitibus suspicionibus abstinendum. Ex coniectura iudicare temerarium est. Magno beneficio magnus amor conciliatur.

LAIRVS. *Marc. 5. Lucæ 8.*

ARGVMENTVM.

IESVS a lairo exoratus, eius filiam inter sanatum, & inter eundam, mulierem profluvio sanguinis laborantem, sanat. Deinde ubi in lairi domum venit, eius filiam, quæ interea decesserat, reuocat in vitam.

lairus, Iesus, Mulier, Petrus,
Nuncius.

EST mihi vnica filiola, optime Iesu, duodecimum annum agens, quæ nunc domi desperato morbo laborat. Obsecro te, & obtestor etiam atque etiam, ut domum venias, eiq; manus imponas, ut reuiuifcat, & reualefcat. *1 P.* Faciam verò, etiam. *M.* Salua sum, si possum vel extremam eius oram vestiri attingere. Conabor, nec me hominum turba impediet, quò minus ad eum accedam. *1 E.* Quinàm tetigit mea vestimenta? *P.* Tu vides, quanta

quanta te hominum multitudo circumfistat, & comprimat, & rogas, quis te tetigerit? *1 E.* Certe tetigit me aliquis: nam sensi vim quantam exire me. *M.* Very misera, non laui eum. Obsecro te, nosce mihi, ego sum illa. *1 E.* Narra mihi remanem, vi sese habet. *M.* Ego misera iam duodecim annos languēbam profluvio sanguinis: cum interea toto illo tempore multis adhibitis Medicis, & omnem rem insumissem, neq; quicquam profecissem, sed indices deterius habere: iamq; ab omni- bus Medicis eram desperata. Cum autem tuorum factorum admirabilitatem fama atq; quidam acciperem, accessi ipsa, sic mecum cogitans: O me felicem, si vel limbum eius roga liceat tangere. Hoc animo per mediam turbam accessi propius, nec me spes fefellit: nam simul atq; te tetigi, sensi vim omnem morbi fugatam esse, & omnem sanguinis fluxionem constitisse. *1 P.* Bono animo es filia, tua te fiducia seruauit: abi cum bona pace, ex tuo malo sana. *N.* tua filia mortua est, laire: quid tam molestus es magistro? *1 P.* Ne me tue, laire, tantum confide: euadet. Sed quem ego domi streritum audio? introeamus. Eho, quid tantopere fletus? quid eiulatus? Pax sit rebus. Non est mortua puella, sed dormit. Exite foras omnes. Vos Petre, Iacobe, Ioannes, & vos puellæ parentes, manete intus. Videbitis quanta sit Dei potentia. Cedo mihi istam puellæ manum puella surge. *1 A.* Bone Deus quinàm mirificus es? O mea filiola, videōne ego te

renatam? I. Videte diligenter ne quis hoc resciscat: & puella cibum præbete.

SENTENTIA.

Plus potest vel limbus vestis **CHRIST** I, quàm vniuersa hominum scientia. Quæ autem illis insanabilia, **CHRISTO** sunt facillima.

PHILIPPVS. Matth. 14.

Marci 6. Lucæ 9. Ioan. 6.

ARGVMENTVM.

IESVS quinq; panibus, & duobus piscibus, quinq; virorum millia satiat.

Discipuli, Iesus, Philippus,
Andreas.

Vides quæ te circumstet hominum multitudo, in tam vasta solitudine? & iam dies multum inclinauit. itaq; censemur vt eos dimittas, vt finitima rura & vicos diuertant, & sibi cibaria comparent. Hic enim, quod edant, non habent. I. Nihil opus est, vt abeant. Præbete vos eis cibum. D. At non satû nobis suppetit, vnde tantum hominum numerum pascamus? sunt enim (quantum licet conijcere) plus nimis quinquies mille viri, vt mulieres & paruulos omittamus, nisi forte eamus emtum panes. I. Vnde autem ememus ad tam multos, Philippe: P. Equidem non video: nam ducentis denarijs vix tantum emi possit, vt inde ad singulos minimum quantum perueniat. I.

Quot

Quot habetis? videte. A. Adest hic puer, qui habet quinq; panes hordeaceos, & duos pisces: præterea nihil est. Sed hæc quantula sunt inter tam multos? I. Afferte huc modò. Iubete omnes in viridi gramine discumbere cateruatim, centenos & quinquagenos. Cedo mihi istos panes. Nunc pater celestis, qui pro tua benignitate pascis omnia, neq; in multis pascendus tenuior, neq; in paucis copiosior es, qui nulla lege rerum teneris, à quo omnium natura pendet, effice rogo, his tantulis cibarijs multiplicandis, vt hæc hominum multitudo admirabiliter saturata, tuam inexhaustam liberalitatem recognoscat. Agite discipuli, distribuite hos cibos in omnes: satis superq; erit, vnde ad satietatem comedant.

SENTENTIA.

CHRISTI cibus est inexhaustus. Plus habet **CHRISTVS**, quàm egent homines.

PANIS. Ioan. 6.

ARGVMENTVM.

IESVS de viuifico pane, hoc est, de se ipso, disserit apud Iudæos.

Iudæi, Iesus.

Magister, quando huc venisti? I. E. Vos profecto me queritis, non quia miracula vidistis, sed quia pane satiati estis. Procurate cibum non interiturum, sed in omnem perennitatem perman-

surum, quem quidem ego vobis dabo. Nam me primo die in vitam reuocandum. Scriptum est inter comprobauit Deus. **IV.** Quid agimus, vt discipulis, omnes fore diuinitus doctos. Quisquis ergo nra opera faciamus? **I E.** Hoc est diuinum opus, ex patre audiuit & didicit, is ad me venit, non quia fidem habeatis ei, quem misit Deus. **IV.** Quod ergo patrem quicumque viderit, nisi quis est a Deo, is patri speciem datus, vt eo viso tibi credamus? quod tantum patrem vidit. Credite mihi, qui mihi fudit, is vitam facis, quale fecit olim Moses, quo duce maiores nri habet eternam. Ego sum panis vitalis. Manna vstri Manna vixerunt in solitudine, quemadmodum sunt maiores vestri in desertis, eiuusmodi literis proditum est: Panem de celo dedit eis comedendum. **I E.** Non Moses (mibi credite) panem vobis de celo dedit: sed meus pater verum vobis de celo panem dat. Nam Dei panis est, qui de celo descendit, & vitam dat hominum generi. **IV.** Domine, da nobis perpetuum panem istum. **I E.** Ego sum panis vitalis: qui venit ad me, non esuriat: & qui mihi fidem habet, non sitiet nunquam. Sed hoc vobis dico: & vidistis me, neque fidem habetis. Quis quid mihi dat pater, ad me veniet: & veniente ad me, non eicio foras. Descendit enim de celo, non vt mea, sed vt eius, qui me misit, voluntati parerem. Hæc est autem eius, qui me misit, patris voluntas, vt ex eo omni, quod mihi commisit, nihil perdam: sed id vltimo exuscitem. Hæc est autem eius, qui me misit, voluntas, vt quisquis Filium aspiciat, ei credat, is vitam eternam adipiscatur, & a me vltimo die in vitam reuocetur. **IV.** Nonne hic est Iesus, Iosephi filius, cuius nos patrem matremque nouimus? quo pacto igitur ait se de celo descendisse? **I E.** Ne missate inter vos. Nemo potest ad me venire, nisi patre, qui me misit, trahente eum a me vlti-

mo die in vitam reuocandum. Scriptum est inter comprobauit Deus. **IV.** Quid agimus, vt discipulis, omnes fore diuinitus doctos. Quisquis ergo nra opera faciamus? **I E.** Hoc est diuinum opus, ex patre audiuit & didicit, is ad me venit, non quia fidem habeatis ei, quem misit Deus. **IV.** Quod ergo patrem quicumque viderit, nisi quis est a Deo, is patri speciem datus, vt eo viso tibi credamus? quod tantum patrem vidit. Credite mihi, qui mihi fudit, is vitam facis, quale fecit olim Moses, quo duce maiores nri habet eternam. Ego sum panis vitalis. Manna vstri Manna vixerunt in solitudine, quemadmodum sunt maiores vestri in desertis, eiuusmodi literis proditum est: Panem de celo dedit eis comedendum. **I E.** Non Moses (mibi credite) panem vobis de celo dedit: sed meus pater verum vobis de celo panem dat. Nam Dei panis est, qui de celo descendit, & vitam dat hominum generi. **IV.** Domine, da nobis perpetuum panem istum. **I E.** Ego sum panis vitalis: qui venit ad me, non esuriat: & qui mihi fidem habet, non sitiet nunquam. Sed hoc vobis dico: & vidistis me, neque fidem habetis. Quis quid mihi dat pater, ad me veniet: & veniente ad me, non eicio foras. Descendit enim de celo, non vt mea, sed vt eius, qui me misit, voluntati parerem. Hæc est autem eius, qui me misit, patris voluntas, vt ex eo omni, quod mihi commisit, nihil perdam: sed id vltimo exuscitem. Hæc est autem eius, qui me misit, voluntas, vt quisquis Filium aspiciat, ei credat, is vitam eternam adipiscatur, & a me vltimo die in vitam reuocetur. **IV.** Nonne hic est Iesus, Iosephi filius, cuius nos patrem matremque nouimus? quo pacto igitur ait se de celo descendisse? **I E.** Ne missate inter vos. Nemo potest ad me venire, nisi patre, qui me misit, trahente eum a me vlti-

videatis eò ascendentem, vbi eram antea? Nónne multò vobis absurdius videbitur, vt qui in cælum ascenderit, is in terris comedatur? Non sunt mea dicta ita accipienda, vt dicam ipsam carnem meam comedi. Nam caro quidem nihil iunat: sed est diuina quædam comedendi ratio, qua vita æterna comparatur, de qua ratione verba facio. Nam quemadmodum, qui panem comedit, is per panem viuuit: ita qui per me viuuit (id quod mihi credendo, & à me pendendo efficitur) is me comedere dicitur. Sed sunt quidam ex vobis, qui fidem non habent. Hanc ob causam dixi vobis, neminem posse ad me venire, nisi hoc ei datum fuerit à patre meo. Iam verò multi à me propterea discedunt. Quid vos? Num etiam vultis discedere? P. Domine, quem adeamus? Tu verba vitæ æternæ habes: & nos credimus & nouimus, te esse Christum, Dei viuientis filium. I. F. Equidem vos duodecim elegi, sed vestrum vnus Diabolus est.

SENTENTIA.

Anima cibus magis est procurandus quàm corporis. Vt pane corpus, sic veritate (qui Christi est) anima pascitur.

PRÆPOSTERI Matth.

15. Marci 7.

ARGVMENTVM.

IESVS à Phariseis & Scribis, de discipulorum suorum illotis manibus reprehensus, in illos reprehensionem retorquet, demonstratq; peccatum non extra, sed intus esse in animo.

Phari-

Pharisei & Scribæ, Iesus, Discipuli, Petrus.

CVR faciunt discipuli tui contra institutum antiquorum, vt cibum capiant illotis manibus? 1. Cur & vos contra præceptum Dei facitis instituto vestro? Deus enim (vt ait Moses) parentum vtrumq; coli præcepit: & si quis patri matrius malè dixerit, eum morte multari. At vos ita homines instituitis, vt parentibus demonstrent donaria à se in fiscum templi collata, in ipsorum parentum vtilitatem esse cessura. Ita est in causa, vt nihil ad illam honoris speciem addant, dum se satis parentibus facere arbitrantur, si in templum donaria conferant: quamuis parentibus non, vt debent, subueniant, quo vestro instituto, Dei præceptum rescidistis. Multa sunt eiusdem generis alia, in quibus dum hominum instituta tenetis, Dei præcepta omittitis: lotiones vrcorum, & poculorum, & cætera eiusmodi. Falsi homines, rectè vaticinatus est de vobis Esaias, vbi ita dicit: Hic populus ad me ore accedit, & me labijs colit: sed animo procul à me absunt. Verum frustra me ex institutis præceptiq; hominum venerantur. Sed attendite omnis multitudo, & intelligite. Non, quod intrat per os, coinquinat hominem, sed quod exit per os, hoc verè coinquinat hominem. Si quis habet aures ad audiendum, audiat. D. Ecquid scis Phariseos isto tuo dicto esse offensos? 1. Omnis stirps à patre meo cælesti non plantata, extirpabitur. Si-

nite

nite eos : ducet cæci cæcorum. Quod si cæcum cæcus ducat, ambo in foueam cadent. P. Edissere nobis sententiam istam. I. Adeone etiam vos tardi estis ? aut nondum intelligitis. nihil, quod extrinsecus in hominem intrat, posse eum coinquinare ? Non enim in cor penetrat, sed in ventrem fertur, & in latrinam per excrementa ciborum eicitur. Sed quæ ex homine per os exeunt, ea ex corde proficiscentia, coinquinant hominem. Hinc nascuntur malevolentia, hinc adulteria, hinc stupra, cædes, furta, falsa testimonia, sordes, malicia, dolus, proteruitas, inuidia, maledicta, superbia, stulticia. Hæc tam multa intrinsecus manentia pollunt hominem. At illotis manibus cibum capere non polluit hominem,

SENTENTIA.

Ficti hominem speciem pietatis habent : eiusdem vim repudiant. Quod quisque plus tribuit rebus exterioribus, eo minus habet interiorum. Tanto minoris quisque facit speciem, quanto plus habet rei.

CHANANAEA. Matth.

15. Marci 7.

ARGVMENTVM.

IESVS à Chananæa exoratus, eius filium liberat à furia.

Chananæa, Discipuli, Iesus.

Misere

Misere mei, ô tu Dauidide : filiam habeo, quæ furijs miserè agitur. Heu me infelicem, me respondere quidem dignatur. Obsecro te etiam atque etiam, misere mei, respice me, viere tua in me clementia & mansuetudine. D. Abiue eam, quæsumus : clamore nos obtundit. I. Non sum missus, nisi ad oues perditas domus Israël. C. Domine, subueni mihi. I. Sine primum saturari liberos. Neque enim conuenit liberorum panem obicere catellis. C. Etiam sanè : & tamen catelli quoniam comedunt de micis liberorum, quæ decidunt de mensa Dominorum suorum. I. O mulier, magna est tua fides. Obrinete sanè quod vis. Et propter istud dictum, abi leta : nam furia emigravit è tua filia.

SENTENTIA.

CHRISTVS exorabilis est etiam ijs, quos maxime videtur excludere. Fide CHRISTVS expugnatur.

FERMENTVM. Matth. 16. Marci 8.

ARGVMENTVM.

IESVS discipulorum dissidentiam & tarditatem arguit, qui quod ipse de fermento spiritali dixerat, intelligebant de carnali.

Iesus, Discipuli.

Cauete vobis diligenter à fermento Phariseorum, & Sadduceorum, tum etiam Herodis. D. Hoc dicit, quia panes non accepimus. I. Quid vobiscum cogitatis, dissidentes, panes à vobis esse omissos ? Adeone cæci animo estis ? Adeone sensum omnem

omnem amisisti, vt nihil intelligitis, neq; vobis veniat in mentem illorum quinq; panum, quos in quinq; hominum millia dissipasti? Quot enim corbes fructus refertas abstulisti? D. Duodecim. I. Quid, cum septem panes in duodecim millia dissipasti, quot canistrorum frusta abstulisti? D. Septem. I. Qui sit, vt non intelligatis, me non de pane loqui, dum iubeo vitari fermentum Phariseorum & Sadduceeorum.

SENTENTIA.

Dista Christi spiritualia interdum secundum carnem interpretantur etiam Christiani. Hominem à carne ad spiritum traducere est difficile. Dissidentia ex homine quamuis pio, aegrè pellitur.

CLAVIGER. Matth. 15.

Marci 8. Lucæ 9.

ARGVMENTVM.

Iesus discipulos sciscitatus, quænam esset hominum de se fama; & audita Petri confessione, ei claves regni cæli promittit; deinde eius carnalem in cruce deprecanda animum obiurgat; & de hominis obnegatione docet.

Iesus, Discipuli, Petrus.

QVEM me dicunt homines esse? D. Alij Ioannem Baptistam, alij Eliam, alij Ieremiam, alij aliquem ex veteribus vatis, qui in vitam redieris. I. Vos autem quem me esse dicitis? P. Christum, Dei viventis filium. I. Beatus es Simon Bariona, quoniam istud à carne & sanguine edoctus non es, sed à patre meo, qui est in cælis. Et ego tibi vicis-

vicissim dico: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, quam me vniversæ quidem Orci vires superabunt: tibiq; dabo claves regni cælestis, ac quicquid obstrinxeris in terra, erit obstrictum in cælis: & quicquid solueris in terra, erit solutum in cælis. Caterum etiam atq; etiam caveate, ne cuiquam indixeris me esse Christum. Me quidem oportet Hierosolymam proficisci, omnesq; à Senioribus & Pontificibus & Scribis contumelias & indignitatis perpassum, interfici, tertioq; post die resurgere. P. Respice te Domine: nunquam istud tibi accidet. I. Abi è meo conspectu, Satana, impedimento mihi es, quod diuina non sapis, sed humana. Quod si quis me vult sequi, renunciet sibi ipsi & me, crucem ferens quotidianam, subsequatur. Nam qui vult vitam suam seruare, eam perdet. Qui verò vitam perdiderit mea causa, & Evangelij, eam seruabit. Quid enim prodest quenquam etiam totum mundum lucrari, si vitæ suæ iacturam faciat? Aut quid habet quicumque, quod cum vita sua compensare possit? Et enim quem mei, meorumq; dictorum in hoc adultero sceleratq; hominum genere pœnituerit, eius me vicissim pœnitebit, cum & meo & paterno splendore conspicuus veniam, vna cum sanctis & diuinis Genys. Nam venturus sum, & pro suis quæq; factis remuneraturus. Quinetiam hoc vobis confirmo, quosdam esse ex hoc conuentu, qui non sint obituri mortem, quin regni diuini præpotentem venisse viderint.

SENTEN-

SENTENTIA.

CHRISTI cognitio ab homine non proficiscitur. Sequendus CHRISTVS estisq; omnibus preferendus.

LVNATICVS. Matth. 17.

Marci 9. Luca 9.

ARGVMENTVM.

IESVS lunaticum, quem eius discipuli sanare non potuerunt, sanat, ab eius patre exoratus.

Pater Iunatici, Iesus, Dæmon, quidam alius.

Magister, oro te, vt me, meumq; vnicum filium, quem tibi hęc adduco, respicias. Agitur nescio quo furiali spiritu muto: credo cum Dianæ incitatione ita misere infestari. Nam cum subito eum mala illa pestis corripuit, tum verò ad motus dolorum facibus repente diuexatur, & cruciatibus fodicantibus horribiles gemitus & dentium stridores edens, spumas agit in ore: & vix tandem senis cruciamenti perfractus, à tam immanium furiarum vinculis laxatur. Eum deduxi ad tuos discipulos, & oravi, vt eum à tanto malo liberarent, sed non potuerunt. I. O diffidens hominum genus, & prauum: quousq; versabor inter vos? Quem ad finem vos perferam? Huc mihi adducatur. P. Ecce eum tibi: Hei mihi, vide sis vt repente, te viso, concidit: vide, vt spumans volutatur. I. Quampridem hoc ei euenire cœpit? P.

Iam

Iam à pueris: ac sapè in ignem, sapè in aquam preceps ruit, vt dicas eum in mortem ferri, Sed tu, si quid potes, opitulari nobis, nostri miseris. I. Si potes credere, nihil est quod credenti fieri non possit. P. Credo ego quidem, Domine, sed tu adiua fidem meam. I. Spiritus mure & iude, ego tibi impetro, vt istinc emigres, remigraturus nunquam. D. Bruu. QUID Vt conuulsus est? vt mortuo simili? AL. Imò ego puto, plane mortuum, ita nihilominus mouetur. I. Cedo mihi istam manum, surge, esto incolumis. Trado tibi filium tuum omni morbo vacuum.

SENTENTIA.

Hominis imbecillitas diffidentiae argumentum est. Fides est omnipotens. Christus etiam infirmis fidei opitulatur.

LAPIDANTES. Ioan. 8.

ARGVMENTVM.

IESVS de se ipso cum Iudæis differit, eorum vanam ob Abrahamicam stirpem arrogantiam recundit, veram libertatem docet, & lapidationem ab eis effugit.

Iesus, Pharisei, Iudæi.

Ego sum lux mundi. Qui me sequetur, non ingreditur in tenebras, sed videtur luce vitæ. P. Tu de teipso testaris, testimonium tuum non est verum. I. Et si ego testor de meipso, verum est tamen testimonium meum, quoniam scio vnde venerim, & quò abeam: id quod vos nescitis. Vos more hominum indicatis, ego non indico quenquam. Et tamen

P

vt ma-

ut maxime iudicem, iudicium meum verum sit : utpote qui non sum solus, sed vna etiam astitit, qui me misit, pater. In vestra quoque lege scriptum est, duorum hominum testimonium verum esse. Ego de meipso testimonium dico : dicit etiam is, à quo sum missus, pater. F. Vbinam est tuus pater? I E. Vos neque me nouistis, neque patrem meum. Si me nosseris, meum quoque patrem nossetis. Ego abiturus sum, & vos me requiretis, atque in peccato vestro moriemini. Quia ego abibo, vos non potestis venire. IV. Num ipse se interficiet, ut dicat, quo ipse abiturus est, nos venire non posse? I E. Vos hinc infernè estis, ego supernè. Vos ex hoc mundo estis, ego non item. Ideoque dixi vobis, vos in peccatis vestris morituros : id quod fiet, nisi credideritis me eum esse. P. Nam quis tu es? I. Iamdudum id vobis sum elocutus. Equidem multa de vobis habeo verè dicere : sed ut ille, qui me misit, verax est, ita ego quoque ea demum, quæ ex eo audiui, hominibus renuncio. Verum enimvero cum me extuleritis, tum demum intelligetis me eum esse, qui mea sponte faciam nihil : contraque, sicut me docuit pater, ita loquar : mecumque habeam eum, qui me misit. Neque enim me solum deseruit pater, ad cuius ego arbitrium omnia semper facio. Quod si vos, qui mihi creditis (video enim esse non parum multos) in meis dictis manebitis, verè discipuli mei eritis, veritatemque intelligetis, quæ vos in libertatem vindicabit. IV. Nos Abrahami progenies sumus, neque

cui-

eniquam unquam seruiimus : & tu audes dicere, nos factum iri liberos? I E. Credite mihi, quicumque facit peccatum, seruus est peccati. Atqui seruos non est domi perpetua mansio, filio est. Ergo si vos filius libertate donabit, re ipsa liberi eritis. Neque verò me praterit, vos esse progeniem Abrahami : sed enim cupitis me necare, postquam mea in vobis oratio locum non habet. Ego quod cognoui à patre meo, loquar : itidem vos, quod didicistis à patre vestro, facitis. IV. Noster quidem pater Abrahamus est. I E. Si Abrahami filij essetis, Abrahamo digna faceretis. Nunc cupitis me perimere, hominem qui verum vobis sum assatus, id quod audiui ex Deo. At nihil tale faciebat Abrahamus. Vos patre vestro digna facitis. IV. Atqui è stupro nati non sumus. Vnum patrem habemus Deum. I E. Si à Deo patre essetis, amaretis me, quippe cum à Deo profectus venerim. Neque enim mea sponte veni, sed ab eo missus. Cur meam rationem non agnoscitis? Cur mea dicta audire non potestis? Vos ex patre Veione estis, & patris vestri libidinibus ministros vos libenter præbetis. Ille iam ab initio fuit homicida, nec in veritate persistit, nempe veritate vacuus. Quod si falsum loquitur, de suo loquitur : utpote mendax, mendacique pater. At mihi vos, quia verum dico, non creditis. Quis me vestrum coarguerit peccati? Quod si verum dico, cur mihi non creditis? Qui à Deo est, Dei dicta audit. Vos ideo non auditis,

P 2

quia

quia à Deo non estis. I V. An non rectè dicimus, te esse & Samaritanum, & furiosum? I E. Ego furiosus non sum, sed patrem meum decoro: vos verò me probro afficitis, sed non ego mea laudi studeo: est qui studeat, & cum ratione. Credite mihi: qui mea dicta obseruauerit, mortem non videbit vnquam. I V. Nunc planè videmus te furere. Abraham ipse mortuus est, & ipsi vates: & tu eum à morte in perpetuum vindicas, quis tibi dicto audiens fuerit? Num tu maior es patre nostro Abrahamo, qui tamen mortuus est, vt etiam ipsi vates? Quem tu te facis? I E. Si ego meipsum laudarem, laudatio mea nulla esset. Pater meus est, qui me laudat, quem vos, cum dicatis vestrum esse Deum, tamen non nouistis. At ego noui: id quod si negarem, vestri essem similis, id est, mendax: sed noui eum, eiusq; dictu pareo. Abrahamus ille parens vester gestiuit videre diem meam, & vidit, & vidisse gauisus est. I V. Quinquaginta annos nondum habes, & Abrahamum vidisti? I E. Imò antequam Abrahamus esset, ego eram. I V. Proh scelus, hæcne nos tam indigna ferre? Quin eum cooperimus lapidibus? Agite, fiat lapidatio. Sed quid hoc est? nusquam comparet: euanuit.

SENTENTIA.

Patrem sequitur sua proles. Cui quisq; obcedit, eius filius aut seruus est. Ex opere iudicatur de homine. Impij sunt ex diabolo nati. Seruire iusticiæ, ea demum libertas est. Simulatores dum se negant

negant homicidas, in eo ipso vestigio homicidia moluntur. Simulatorem si homicidii argueres occidet te, si poterit, vt se non homicidam esse ostendat. Vt nam tantum saperet mundus, vt ex suis eos fructibus cognosceret.

CŒCEVS NATVS.

Ioan. 9.

ARGVMENTVM.

IESVS cœcum natum sanat. Pharisei postquam hoc etiam interrogatis eius parentibus, rescuerunt, de Iesu malè dicunt: & sanatum, quia de Iesu benè dicebat, ei iungunt. Et Iesus ei sese aperit: & Phariseos cœcitatatis arguens, de seipso, bono pastore, disputat.

Discipuli, Iesus, Cœcus natus, Vicini Pharisei, Parentes Cœci.

Magister, vtrum propter suum hic, an propter parentum peccatum cœcus natus est? I. Propter neutrum: tantum vt diuina in eo opera demonstrarentur. Me oportet rem agere eius, qui me misit, dum dies est. Veniet nox, cum agi non poterit. Donec in hac vita ego, lux sum hominum. Sed age iam, huic homini lucem conferam. Confessum est. Abi lotum in piscina Siloa, C. Faciam & quidem te benter. O me felicem, si possum adipisci id, quod homines vocant lucem, quo ita delectantur, & negant quicquam esse incundius. At ego nunquam ne suspicari quidem potui, quale esset: neq; omnino animo & cogitatione compre-

hendere, quid album, quidue atrum dicant. Ita mihi natura iniqua fuit, ut mihi rem omnium prædicatione suauissimam inuiderit. Sed iam videor mihi ad piscinam peruenisse, lauabo me, ut sum iussus. O Deus immortalis, quid hoc rei est? Hoccine est videre? Ho, ho, vix sum mei compos, præ gaudio. Video ego cælum, terram, homines. Bone Deus, quis est hodiè tam fortunatus, quàm ego sum? O populares, aspiciate, aspicite eum, qui ex utero matris cæcus est exceptus, nunc liquido videntur. V. Estne hic ille, qui solebat sedens mendicare? A L. Planè. A L. Fieri non potest. Alius est, eius similimus. C. Imò ego verd ille ipse sum. V. Quo pacto tibi aperti sunt oculi? C. Quidam homo, quem Iesum nuncupant, puluerem spuito suo temperatum meis oculis illeuit: deinde iussit ut irem lotum in Siloa: quò facto, sensum videndi sum affecutus. V. Vbi est ille? C. Me latet. V. Deducamus eum ad Phariseos. C. Quo libet. V. Adducimus vobis hominem, Pharisei, qui ait, se, cum à natiuitate cæcus esset, videndi munus à Iesu esse affecutum. PH. Quomodo istud amabo? C. Cæno mihi oculos illeuit: quibus deinde ablucis, video. PH. Is homo nan est à Deo profectus, ut qui Sabbatum non agat. A L. Qui possit improbus homo tam stupenda? EH. Tu quid de eo censes, qui tibi oculos aperuerit? C. Egone? Vatem esse. IV. Credibile non est, eum qui nunc videt, cæcum fuisse. Euocentur huc eius parentes. A L. Sanè placet

et. Hæus vos, accersite eos. NVNC. Fiet. IV. Placeat hanc rem altius sciscitari. NVN C. Assunt. IV. Hiccine est filius vester, quem vos prædicatis cæcum esse natum? Qui sit, ut nunc cernat? PA. Hunc filium esse nostrum, & cæcum fuisse natum, scimus: Quomodo, nunc cernat, nescimus: quidue ei oculos aperuerit, nos fugit, ipse iam grandis est, ipsum interrogate, de se ut eloquatur. PH. Appelletur iterum. Ades tu, fatere verum. Nobis satis cognitum est, hominem illum esse sceleratum. C. Sceleratus sit, nec ne, nescio: vnum illud scio, me, cum cæcus fuerim, nunc oculis vii. PH. Quid fecit tibi? Quomodo illustrauit tua lumina? C. Iam vobis dixi, neq, audiistis. Quid denud vultis audire? Nam vos quoq, vultu eius discipuli fieri? PH. Abi in malam rem. Tu es eius discipulus: nos Moysi sumus discipuli. Satis scimus, cum Mose locutum esse Deum: at hic vnde sit, nescimus. C. Ergo in eo est admirabilitas, quod vos nescitis vnde sit, cum mihi, oculos patefecerit. Iam scimus, improbos à Deo non audiri: sed si quis pius est, & Dei voluntati parens, eum audit Deus. Nunquam post hominum memoriam fando auditum est, quendam illustrauisse oculus cæci nati. Quod nisi esset à Deo profectus, nihil posset. PH. Tu scelerum plenus es, & nos doces? Abi foras in malam crucem, I E. Audio eum, quem natiua cæcitate liberaui, exaltum esse à Iudæis. Et ecce eum, Hæus tu, habesne fidem Dei filio? C. Quis autem is est, ut ei

fidem habeam? I. Vides eum, is ipse est, qui tecum loquitur. C. Ego verò fidem habeo. I. Ego in hunc terrarum orbem ad hoc discrimen, & ad hunc delectum veni, ut, qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant. P. H. An tibi nos videmur cæci? I. Si cæci essetis, non essetis in vicio. Nunc quia dicitis vos cernere, peccatum in vobis haberet. Sic accipite: Qui non intrat per ianuam in caulam, sed aliò irascendit, is fur est, & latro. Qui autem intrat per ianuam, pastor est ouium. Huic ianitor aperit. Huius vocem exaudiunt oues. Hic suas appellat nominatim, easq; educit, educitq; præit viam: hunc oues consequuntur, ut cuius vocem agnoscant. Alienum autem non sequuntur, sed defugiunt, quoniam non agnoscunt alienam vocem. Verùm ut intelligatis, quid mihi velim, sic habetote. Ego sum ianua ouium. Omnes, quicunq; ante me venerunt, fures sunt, & latrones, nec eos audiuerunt oues. Ego sum ianua. Per me qui intrabit, seruabitur, & ingressum, & egressum liberum habebit, & pascuam nanciscetur. Fur non aliam ob causam venit, quàm ut furetur, maclet, perdat. Ego veni, ut vita fruatur, & melius habeant. Ego sum pastor bonus. Pastor bonus animam ponit pro ouibus. At mercenarius ille, non pastor, cuius suæ non sunt oues, si quando videt lupum vententem, relictis ouibus, in pedes se conijcit: lupus oues agit, rapit. Ille mercenarius fugit, nempe mercenarius nec curam habens ouium. Ego sum pastor bonus, &

meas

meas noui, vicissimq; eis sum notus. Quemadmodum nouit me pater, ita ego noui patrem? & animam pono pro ouibus. Habeo autem alias oues, quæ non sunt huius ouilis, quæ etiam mihi adducendæ sunt, meamq; vocem audient: atq; ita fiet vnum ouile, vnumq; pastor. Ideo me pater amat, quia animam pono, eam resumiturus. Eam quidem nullus mihi eripere potest, sed ipse mea sponte eam pono: habeo enim potestatem eam ponendi, rursumq; sumendi. Hoc mihi in mandatis dedit meus pater. IV. Furiosus est, & insanit: quid eum auditus? A. L. Hæc non sunt furentis. Potestne furia cæcorum oculos lucis vsu donare?

SENTENTIA.

Quos sanatus est Christus, prius scdat: hoc est, scdos esse ostendit. Simulatoribus, nihil est vel pertinacius vel crudelius. Equidem sic mihi persuasi, etiamsi reliqui omnes veritatem crederent, simulatores non esse credituros. Quos mundus elicit, Christus accipit, eisq; sese aperit. Qui diuina sapiunt, mundo furere videntur. Aperi hic tandem oculos, o cæce munde, & noli continuò furoris arguere, si quis aliud vel agit vel dicit, quod tu o beluæ centiceps, vel non approbas, vel non intelligis. Cognosce, & iterum tertioq; cognosce, antequam iudices. Nam de sol iuge briefue sentence: Ad poenitendum properat, citò qui iudicat.

RENOVALIA. Ioan. 10.

ARGVMENTVM.

B 5

Iesus

Iesus Iudæis. Christum Deiq; Filium se esse fate-
tur; ob eamq; causam illi eum lapidare conantur.

Iudæi, Iesus.

Quamdiu nostros animos suspensos tenebis? Si tu es Christus, dic nobis apertè. I E. Id dixi vobis, nec creditis ea, quæ patris mei nomine facio, satis de me testantur. Sed vos non creditis, quia non estis ex omnibus meis, quemadmodum dixi vobis: Omnes meæ vocem meam audiunt, ego eas cognosco, ipsæ me sequuntur: ego eis vitam largior sempiternam. Non possunt vnquam perire, neq; tibi eas quisquam de manu eripuerit. Pater meus, qui mihi eas mandauit, maximus est omnium: nec eas possit quisquam de eius manu extorquere. Ego autem & pater vnum sumus. IV. O audaciam: videbis quam nefaria vox? Agite, obruamus hominem lapidibus. I E. Multa ego vobis præclara opera, patre meo auctore, edidi: quod tandem est eorum propter quod me lapidatis? IV. Nullam bonam ob rem te lapidamus, sed ob impia tua in Deum dicta: simul quòd homo cum sis, Deum te facis. I E. Ebo, an non ita scriptum extat in vestris literis. Ego vos Deos appellauit? Si Dii appellati sunt illi, ad quos Dei sermo habitus est, quod scriptum rescindi non potest: me, quem pater consecrauit, & in hunc terrarum orbem misit, vos impium dicitis, si dixi me Dei esse Filium? Si patre digna non præsto, mihi ne credite: sin etiam, si non mihi ac factis credite? & tandem cognoscite & patrem in me, & me in patre esse.

esse. IV. Enimuero ista iam non sunt ferenda, in-
ciamus ei manus, quid stamus? Pater, vbi est? nos-
quam est, vbi est? Euanuit in auram, præstigiator:
at non semper euadit: tenebitur aliquando.

SENTENTIA.

Quæ non intelligunt, damnant imperiti. Hos
micidia sua, religionis nomine, prætexunt simu-
latores. Vera dicta habet mundus pro impijs.

THOMAS. Ioan. II.

ARGVMENTVM.

IESVS discipulos suos se comitari iubet, eun-
tem ad Lazarum in vitam reuocandum.

Iesus, Discipuli, Thomas.

Abeamus iterum in Iudæam. D. Magister,
modò te volebant lapidare Iudæi, & eodem
redu? I. Diei hora sunt duodecim. Qui interdum
iter facit, non offendit: vititur enim communi hac
luce. Qui autem noctu offendit: caret enim lumi-
ne. Iam verò Lazarus ille noster, amicus obdormi-
uit: cum ego eo expergefactum. D. At si obdormi-
uit, saluus est. I. Planius dicendum est: Lazarus
mortuus est, id quod equidem vestra causa gaudeo,
vt rei fidem adiungatis, cum sciatis me non effuisse
ibi. Sed eamus ad eum. T. Eamus & nos, morituri
cum eo.

SENTENTIA.

CHRISTO mortuum excitare tam difficile
est, quàm homini dormientem. CHRISTO
mors somnus est.

L A Z A R

L A Z A R V S. Ioan. 12.
ARGVMENTVM.

IESVS Lazarum in vitam suscitatur.

Martha, Iesus, Maria, Iudæi.

Cum essem domi, allatus est mihi nuncius, aduenire Iesum. Itaq; ei extra vicum obuiam procedo. Sed eum aduenientem video, adibo & salutabo. O Domine, si assuisses hic, meus frater non fuisset mortuus. Sed nunc etiam scio, te, quicquid à Deo petieris, impetraturum esse. **IE.** Reuiuifcet frater tuus. **MART.** Scio ego reuiuifciturum, cum reuiuifcent homines in illo nouissimo die. **IE.** Ego sum resurrectio & vita, ita ut mihi confidentes omnes & mortui sint reuiuifcaturi, & uiui nunquam sint morituri. Credis hoc? **MART.** Etiam Domine. Ego credo te esse Christum illum Dei Filium, orbi expectatum. Sed eo euocatum Mariam sororem meam, quæ domi misera luctu tabescit. 1. Quam multa acerba & perperu aspera euenire in hominum vita necesse est. Me miserescit harum miserandarum muliercularum, quæ carissimi fratris morte concessæ, mærore conficiuntur: & iam ad me, sicut ad certum asylum confugient, opemq; meam & præsens auxilium implorabunt. Atq; ecce eas hic accurrentes, cum magna hominum multitudine. Ipsa autem Maria ut plorat, ut lamentatur, ut suo luctu omnibus lacrymas excutit: iam credo mihi ad pedes iacebit supplicans. **MARIA.** O Domine, si tu hic assuisses, meus frater non fuisset

set mortuus. **IE.** Vbi eum posuisti? **IV.** Veni visum. Ut commurus est, & lacrymarum vim profudit: Nimirum eum valde amabat. **AL.** Non poterat is, qui cæci oculus reclusit, efficere, ut ne hic moreretur? Sed videte ut rursum conturbatur. **IE.** Hic est monumentum? amouete saxum. **MARTHA.** At iam factet, Domine, nam quatuoriduum est. **IE.** Dixine ego tibi, te, si potes videre, visurum gloriosum & plane diuinum factum. Tollite modò saxum. Pater, gratias tibi ago, quod me audiisti. Equidem sciebam, ut me semper audias: sed dicebam propter circumstantem hominum multitudinem, ut credant me à te esse missum. **Lazare veni foras.** **IV.** O rem seculi omnibus inauditam. Videte, videte hominem è sepulcro emergentem, vinculis pedibus & manibus fascijs, vultuq; sudario obuelato. O immensam Dei potentiam. **IE.** Soluite eum, & dimittite liberum.

SENTENTIA.

Christi vox etiam à mortuis auditur, & nos uiui eum non audimus.

REPVDIVM. Matth. 19. Marci 10.

ARGVMENTVM.

IESVS cum pharisæis & discipulis de diuortio colloquitur:

Pharisæi, Iesus, Discipuli.

Licetne viro repudiare uxorem, qualibet de causa? Quid vobis præcepit Moyses? **P.** Moyses permisit uxori nuncium remittere scripto diuortij

diuortij instrumento. I. An non legistis, vt qui eor
principio fecit, marem simul & feminam fecerit?
vtq; ita pronuntiatur sit: propterea vir, relicto v-
troq; parente, adhaerebit suae coniugi, fietq; ex duo-
bus vnum corpus. Itaq; iam non sunt duo, sed vnum
corpus. Proinde, quod Deus coniugauit, homo ne dis-
iungat. P. Cur ergo praecepit Moses, ei dari diuor-
tij tabulam, eamq; repudiari? I. Habuit videlicet
rationem vestrae pernicietis. Verum olim non erat
ita facilitatum. Quin hoc vobis confirmo, quicumq;
repudiauero vxorem suam, nisi ob stuprum, & du-
xerit aliam, adulterat: & qui repudiatam duxe-
rit, adulterat. Eadem in causa sunt & feminae. D.
Si ea est viri cum vxore conditio non expedit con-
nubia coniungere. I. At non omnes id prestare pos-
sunt, sed ij duntaxat, quibus datum est. Nam eiura-
torum alij, ita ex vtero matrum orti sunt, alij ma-
nu castrati sunt, alij seipso castrauerunt, propter
regnum caeleste. Qui hoc potest prestare, prestato.

SENTENTIA.

Deus ipse, propter hominum pernicietiam, alij
quid interdum permittit, quod alioquin permit-
tendum non esset. Olim fuit mendus minus ma-
lus, & omnia abeunt indies in deterius. Libidini
resistere, nisi dono Dei, nemo potest.

D I V E S. Matth. 19. Marc. 10. Luca 18.

ARGVMENTVM.

IESVS ab adolescente interrogatus, vitae viam
docet: & quam sit ea diuitibus difficilis, ostendit:
deque praemijs suorum differt.

Ado-

Adolescens, Iesus, Discipuli.

M Agister bone, quid boni faciendum mihi est,
vt vitam aeternam adipiscar? I. Quid me di-
cis bonum? Nemo bonus est, nisi vnus Deus. Quid
si vis ad vitam peruenire, serua praecepta. A. Qua-
nam? Ne adulterato. Ne occidito. Ne furator-
fasum testimonium ne dicito. Ne quem interuer-
sito. Parentem virumq; colito. Alterum vt te-
ipsum diligito. A. Haec omnia seruauit iam a teneris.
Quid mihi restat? I. Probo. Vnum tibi deest. Si vis
perfectus esse, i venditum rem tuam omnem, &
pretium in pauperes erogato, thesaurum habiturus
in caelo: deinde ad me sequendum, crucem ferens
venito. Eho, abit maestus: est enim per diues. O
mei discipuli, quam difficulter, qui rem habent ad
regnum caeleste perueniunt: Obstupescis? O filij,
quam difficile factu est, vt qui diuitijs freti sunt, in
regnum diuinum ingrediantur. Dicam iterum:
Facilius est rudentem trayci per foramen acus,
quam diuitem in regnum diuinum introire. D. Ec-
quis igitur poterit seruari? I. Hoc humanis quidem
viribus fieri non potest, sed potest diuinis. Nam
omnia, quantumuis hominibus ardua videantur, a
Deo tamen fieri possunt. D. Nos quidem (vt vi-
des) reliquimus omnia, vt te sequeremur: quid er-
go hinc assequemur? I. Vos quidem certe, qui me
secuti estis, cum in renouata vita in tribunali ma-
gnifico consedero, sedebitis etiam in duodecim tri-
bunalibus, duodecim tribus Israelitarum iudicantes.

Et o-

Et omnino, quisquis domum, aut fratres, aut sorores aut patrem, aut matrem, aut coniugem, aut liberos, aut agros reliquerit, mei nominis & Evangelij regniq. diuini gratia: is & in hoc aëo, etiam inter tot acerba, centuplum accipiet, & in futura etate vita fruetur sempiterna. Sed nulli primi erunt vltimi, & vltimi primi. Nam in regno cœlesti idem vsu venit, quod in quodam patrefamilias, qui primo manē exiit ad conducendos in vineam suam operarios: & cum singulis denarijs in diem cum eis decidisset, eos in vineam dimisit. Iterumq. circiter horam tertiam egressus, vidit alios ociosos in foro manentes, quos etiam in vineam suam dimisit: seq. eis, quod æquum esset, daturum promisit: item circa sextam & nonam horam egressus, fecit idem. Hora autem ferè vndecima egressus, cum alios desides inuenisset. Quid hic (inquit) statis totum diem ociosi? Nemo nos conduxit, inquit illi. Tum ille: Ite & vos in vineam meam, & quod erit æquum, accipietis. Vespere mandat vineæ Dominus procuratori suo, vt operarios conuocet, eisq. premium persoluat, initio factō ab vltimis ad primos. Hi qui venerant hora ferè vndecima, singulos acceperunt denarios. At primi, qui sese plus accepturos rati essent, cum tantundem accepissent, murmurabant in patrefamilias, quod vltimos, qui vnā horam opus fecissent, ipsis æquauisset, qui totius diei onus pertulissent, & ardores. Tum ille vni ex eis: amice, inquit, non fa-

cio

cio tibi iniuriam. Nonne denario mecum deputatus es? Aufer tuum & abi. Libet mihi tantum dare huic vltimo, quantum tibi. An mihi non licebit meis vii meo arbitrio? Eōne tu oculum malignum habes, quia ego sum benignus? Ita in regno cœlesti vltimi primorum, & primi vltimorum conditione erunt, Multi enim sunt euocati, sed pauci electi.

SENTENTIA.

Diuitiæ magno sunt ad salutem impedimento. Dives diuitiis, deniq. homines iis, quæ habent earisima, renūciare humanis viribus nequeunt: diuinis queunt.

DIVES IMMISERICORS.

Lucæ. 16.

ARGUMENTVM.

Diues immisericors apud inferos cruciatus, ne tabulam quidem misericordiam ab Abrahamo impetrare potest.

Diues, Abrahamus.

Pater Abrahamæ, miserere mei, & mitte Lazarum, qui summo digito in aqua intincto, linguam mihi refrigeret: discrutior enim in hac flamma. A. Fili, memineris, te bonis in vita Lazarum malis esse desinctum. Nunc vicissim hic in voluptate, tu in dolore es. Præterea constat omnino inter nos & vos vasta vorago, vt hinc ad vos, aut istuc ad nos auditis transire volentibus non pateat. D. Saltem illud oro te, pater, vt cum mittas in domum mei patris vt meos fratres (habeo enim quinque) commune faciat, ne ipsi quoq. committant, vt

Q

10

in hunc tam tetri cruciatus locum veniendum sit. A. Habent Moſen, & ceteros vates, eos audiunt. D. Eſt iſtud quidē aliquid, pater Abraham. Sed ſi quis à mortuis ad eos fuerit profectus facilius vitam corrigent. A. Si Moſen & vates non audiunt, ne ei quidem, qui reuixerit, obtemperaturi ſunt

SENTENTIA.

Inclementes inclementer puniuntur. Qualem ſe quisque alteri præbuerit, talem in ſe experietur DEVM. Impiorum ſera pœnitentia. Beati qui plorant, nam conſolatione afficientur. Væ gaudentibus, dolebunt enim. Nam rerum viciffitudo eſt. Qui ſancta doctrina ad ſanitatem non reuocatur, deſperandus eſt.

FILII ZEbedæi, Matth. 20. Mar. 10.

ARGVMENTVM.

IESVS Iacobo & Ioanni, regnum petentibus, crucem proponit.

Mater Iacobi & Ioannis, Ieſus, Iacobus & Ioannes.

Magiſter, volebant quiddam à te petere hi mei duo filij. I E. Quidnam id eſt? I A. Vt tibi, cum ſplendorem & imperium fueris adeptus, alter dexter, alter ſiniſter aſideamus. I E. Neſcitis quid petatis. Poſſiſne idem mecum poculum ebibere, eademq; lotionem abluere? I A. Poſſumus. I E. Meum quidem poculum bibetis, meaq; lotionem lauabimini: Sed vt mihi dextra leuag, aſideatur non eſt meum dare, niſi eis, quibus id paratum eſt à patre meo.

SEN.

SENTENTIA.

Ad regnum Dei, non niſi per crucem venit, & tamen non hominis meritum, ſed DEI donum eſt.

VINITORES. Matth. 21.

Marci. 11. Lucæ. 20.

ARGVMENTVM.

Ieſus à Pontificibus & ſcribis & Senioribus de auctore ſuæ poteſtatis interrogatus, ipſos viciffim de auctoritate lotionis Ioannis interrogatus. Deinde per ſimilitudines eis futurum prædicatus, vt propter ſe repudiatum, regno priuentur.

Pontifices, & Scribæ, & Seniores, Ieſus.

Dic nobis ex cuius auctoritate iſta facias, & qui tibi dederit, vt tantum poſſes? I. Ego viciffim vos quiddam rogabo, de quo ſi mihi reſponderitis, dicam vobis, ex cuius auctoritate hæc faciam. Lotione Ioannis vnde erat? A cœlone, an ab hominibus? P. Si à cœlo dicimus, dicet? Cur ergo ei non credidiſti? ſin ab hominibus, periculum eſt, ne vniuerſus nos populus lapidet. Omnes enim Ioannem habent pro Vate. Negemus ſcire nos. Ago neſcimus. I. Ego quoq; non dicam vobis, qua hæc auctoritate faciam. Sed quid cenſeatis? Habebat quidam duos natos, quorum priorem aggreſſus eſt his verbis: Nate, abi ad faciendum opus hodiè in vinea mea. Cui ille: Non liber, inquit, poſt tamen mutata ſententia, abiit. Alteri deinde eodem modo dixit equi pollicitus iturum ſe, non iuit.

Q 2

Vier

Vter paruit voluntati patrū? P. Prior. I. Credite mihi, publicani & meretrices antecedunt vos in regnum diuinum. Venit enim ad vos Ioannes, vir integra vita, cui vos non credidistis: publicani & meretrices crediderunt. Quod cum videretis, ne sic quidem mutastis animum, vt ei crederetis. Accipite aliam similitudinem. Fuit quidam paterfamilias, qui conseruit vineam: quam cum sepius circumdedit, torcularq; in ea defixisset, & castellum extruxisset, elocauit agricolis, domoq; postea multo tempore absuit. Post suo tempore misit ad agricolas seruum, ad percipiendum fructum vineæ, quem illi malè acceperunt plagis, inanem remiserunt. Iterum mittit alium: eum quoq; lapidibus contusum, & ictibus indignissimè mulctatum, vacuum remiserunt. Nec satis, addit tertium: quem etiam vulneribus confectum, eiecerunt. Pergit mittere alios atq; alios: qui omnes vel pulsati, vel occisi ab eis sunt. Et iam cum vnum haberet filium, eumq; carissimum, ira secum cogitabat. Quid agam? Mittamne ad eos filium, meas delicias? At mittam, fortasse eius conspectum reuerebuntur. Ita facit. At vinitores eo viso, sic loqui inter se insistant. Hic quidem est hæres, interimamus eum, vt inuadamus in hereditatem. Itaq; eiectum è vinea perimunt. Cum ergo redierit vineæ Dominus, quid faciet agricolis illis? P. Malos malè perdet, & vineam alijs tradet agricolis, à quibus fructum percipiet suo tempore. Sed absit, vt quid tale

eueni-

eueniat. I. Nunquàmne legistis dictum illud in monumentis literarum? Quem lapidem improbauerunt structores, adhibitus est ad caput anguli. A. Domine profectum est, & mirum nobis videtur. Quamobrem sic ex me accipite. Auferetur à nobis regnum diuinum, & dabitur genti suum fructum editura. Ac quisquis inciderit in lapidem eum, confringetur: & in quem lapis inciderit, eum conteret. Nam in regno cælesti similiter accidit, atq; in Rege quodam, qui nuptias filij sui facturum, seruos suos misit, qui inuitatos ad nuptias vocarent. Cumq; illi nolissent venire, alios item seruos misit quibus negocium dedit, vt ostenderent inuitatis, ipsum parauisse prandium: inuencos & altilia esse mactata, omnia deniq; esse parata: venirent ad nuptias. At illi eum aspernati, discesserunt, alius in suum agrum, alius ad mercaturam. Ceteri comprehensos eius seruos, è vita per summam ignominiam sustulerunt. Qua re audita, iratus Rex, eò suas copias misit, & homicidas illos perdidit, eorumq; urbem incendit. Deinde suis seruis mandauit, vt (quoniam parata erant nuptiæ, & qui ad eas erant vocati, non fuerant digni, qui in eis adessent) per vias passim abirent: & vt quemq; inuenissent, ad nuptias vocarent. Illi in triuia profecti, quoscunq; inuenerunt, eò coegerunt, tum malos, tum bonos, ita vt compleretur cœnatio conuiuii. Ad eos contemplandos ingressus Rex, animaduertit ibi quendam non nuptiali vestitu indurum: &, amice, inquit,

Q 3

quid

quid hic intraſti ſine veſtimento nuptiali? Cumq; ille obmutuiſſet, iuſit Rex ſamulos, vt cum pedibus manibq; conſtrictum, in terribiſſimas tenebras abriperent, vbi futurus eſſet ploratus, ſtridorq; den-
tium. Multi enim ſunt vocati, ſed pauci electi.

SENTENTIA.

Publicani & meretrices ad Dei regnum ſunt aptiores, quam populorū magiſtri atq; gubernatores. Qui diuinis donis ornatus ingrati ſe præbet, ſis donis priuatur. Optima quæq; maxime improbantur à potentiſſimis quibuſque.

D. ENARIVS. Matth. 22.

Marci. 12. Lucæ. 20.

ARGVMENTVM.

IESVS à Phariſæorum Herodiſq; diſcipulis de tributo Cæſari pendendo, maliſioſè interrogatus, prudenter reſpondet.

Diſcipuli Phariſæorum, Herodiani, Ieſus.

Magiſter, ſcimus vt verax ſis, diuinamq; viuendi rationem verè & ſincerò tradas, neq; vilius omninò hominū gratia de veritate deducas. Proinde dic nobis, quid tibi vſueatur: liceâtne nobis conſum pendere Cæſari, necnè? I. Quid mentatis, ſimulatores? exhibere mihi nummum tributarium. D. En tibi denarium. I. Cuius eſt imago hæc, & inſcriptio? D. Cæſaris. I. Itaq; reddite, quæ ſunt Cæſari, Cæſari, & quæ Dei, Deo.

SENTENTIA.

Aſtu-

Aſtutus aſtutè reſpondendum. Captioſa ad nocendum interrogatio, vicioſa eſt. Sed ad eandem aſtuta ad ſeipſum tuendum reſponſio, vicioſa non eſt.

SADDVCEI. Matth. 22.

Marci. 12. Lucæ. 20.

ARGVMENTVM.

IESVS à Sadducæis de ſeptem maritorum vxore interrogatus, cuiuſnam futura eſſet in altera vita, docet ibi nulla fore matrimonia & obiter reſurrectionem fore oſtendit. Deinde legiſperito, de maximo legis præcepto, reſpondet. Poſtremò illos quādam interrogatione de genere Chriſti compeſcit.

Sadducæi, Ieſus, Scribæ, Phariſæi, Legiſperiti.

Magiſter, Moſes ſcripto ſanxit, ſi quis mortuus fuerit, ſine liberis, ſuperſtite vxore & fratre, vt is frater eius vxorem duceret, fratrig; prolem ſuſcitaret. Fuerunt autem apud nos fratres ſeptem, quorum primus ducta vxore, ſine liberis mortuus eſt, fratrig; Vxorem habendam reliquit. Eodem modo alter, & tertius: donec tandem ſingulis ad vnum mortuis, vltima omnium moritur ſemina. Cum ergo reuixerint homines, cuius ex ſeptem erit vxor, cum omnes eam habuerint? I. Enati ignoratione literarum, & diuinæ poteſtatis. In hac vita homines connubunt: ſed quibus con-

Q 4

tingit

ringit donari vita illa nouata, ij nullis inter se matrimonijs copulantur, siquidem ne mori quidem iam possunt, suntq; quasi cœlestes & diuini genij, Deiq; filij. Mortuos autem ad vitam reuocari, vel Moses indicat in rubo (si forte vnquam legistis) vbi Deus ait : Deum se esse Abrahami, Deum Isaaci, Deum Iacobi. Viuentium nimirum Deus est, non mortuorum, cum ei omnes viuunt. Qua in re vehementer erratis. L. Quando hictam expositè respondit, volo ego quoq; eius acumen explorare. Magister, quodnam est primum & maximum in lege præceptum ? I. Audi Israëlita : Dominus Deus tuus, Dominus vnus est : Dominum Deum tuum toto animo, omni cura, studio, cogitatione, opera amato. Hoc est primum & maximum præceptum. Alterum ei simile est : Alterum vt teipsum amato. Maius hic præceptum nullum est. Ab his duobus terra legis & vatum doctrina pendet. L. Præclare sanè Magister dixisti. Num vnus est Deus, præterea nullus, quem summa animi ope, cura, studio, opera, cogitatione amare, nec non alios vt seipsum diligere, omnibus præstat piamenti & sacrificijs. I. Non longè abes à regno diuino. Sed vt vos ego vicissim interrogem Pharisei : Quid censetis de Christo : cuius prognatum fore ? P. Dauidū. I. Qui sit ergo, vt eum Dauid numine afflatus, Dominum vocet, ad hunc modum : Dixit Dominus Domino meo : Sede ad dextram meam, donec tuos tibi hostes scamni instar calcandos tradidero : Si

eum

eum Dauid Dominum vocat, qui fieri potest, vt sis Dauidis prognatus ?

SENTENTIA.

Sublata morte, sublata erunt matrimonia : vt pote ad generis humani propagationem instituta, qua propagatione iā nihil opus erit. nemine moriente, Amor legis est perfectio

P E T R V S. Lucæ 22. Ioan. 13.

ARGVMENTVM.

IESVS moriturus, discipulos suos modestiam amoremq; docet: sui desertionem, & Petri abnegationem prædicat; deq; suo ad patrem discessu & Spiritus sancti missione disserit.

Iesus, Petrus, Discipuli, Philippus,
Iudas Thaddæus.

Inter gentes vt quicq; plurimum opibus valet, ita maxime Rex est, & potentissimus quicq; facillime Principis nomen obtinet. At vestra longè alia est ratio : quantoq; quicq; maior est, tanto summissius se gerat : & quanto plus imperio pollet, tanto magis ministrum se præbeat. Vter enim maior est, qui accumbit, an qui ministrat ? Nonne qui accumbit ? Atqui ego inter vos sum sicut ministrans, vobisq; (qui permanseritis mecum in meis rebus aduersis) legatum mihi a patre meo regnum similiter lego, vt edatis & bibatis in eadem mecum mensa in regno meo : & in tribunalibus sedentes, iuxta duodecim tribus Israëlitarum dicatis.

Q 5

Filio-

Filioli, adhuc parumper vobiscum futurus sum: querite me, & quemadmodum dixi Iudeis, quo ego iturus sum, eos venire non posse: ita vobis quoque nunc dico. Itaque hoc nouum vobis praeceptum do, vt ametis vos inter vos, & ametis, quemadmodum ego vos amaui. In eo cognoscent omnes, vos meos esse discipulos, si mutuo vos amore complectimini. P. Domine, quid abiturus es? I. Quid ego abiturus sum, non potes me nunc sequi, sed postea sequeris. P. Qui minus nunc possum? Animam pro te ponam. I. Animam pro me pones? Crede mihi, nondum ceciderit gallus, cum tu me ter abiuraueris. Simon, Simon, Satanas ille (ne tu sis nescius) expetivit vos ad cribrandum, quasi frumentum. Verum ego oraui pro te, ne tu de constantia gradu deicereris. Tu vicissim aliquando recreatus, confirmato fratres tuos. P. Atque paratus sum & carcerem tecum & mortem subire. I. Hoc tibi confirmo, Petre, gallum hodie non cantaturum, quin tu me tibi notum esse, ter negaueris. Porro cum dimisi vos sine crumena, & pera, & calceis, num quare caruistis? D. Nulla. I. At nunc, qui habet crumenam, adhibeto, nec minas peram. Quis, non habet gladium, vendito pallium suum, & comparato. Nam in me (ne vos nesciatis) super est comprobandum scriptum illud: Et inter improbos habitas est: habentque mea res finem. D. Domine, ecce hic duo gladij. I. Satis est. Ceterum nolite animo perturbari: fidem habetis Deo.

& mi.

& mihi fidem habete. In domo patris mei mansiones multae sunt. Quod si secus esset, dicerem vobis: Eo paratum vobis locum: id quod si fecero, reueniam ad vos mecum assumendos: vt, vbi ero ego, ibi vos quoque sitis. Et quidem quod, & qua via proficiscar scitis. T. Nos verò nescimus quò eas, tantum abest, vt viam tenere possimus. I. Ego sum via, veritas & vita. Nemo venit ad patrem, nisi per me. Si cognosceretis me, meum quoque patrem cognosceretis: & iam nunc cognoscitis, & vidistis eum. PH. Domine, ostende nobis patrem: id satis erit nobis. I. Tantum iam tempus vobiscum versor, & tu me non nosti? Philippe, qui videt me, videt patrem. Qui sit, vt tu iubeas vobis patrem ostendi? Non credis & me in patre, & patrem in me esse? Quae vobis dico, mea sponte non dico: sed ipse pater, qui in me manet, haec agit. Credite mihi, & me in patre, & patrem in me esse: aut certe de ipsis factis mihi credite. Hoc vobis confirmo, eum, qui mihi fidem habebit, eadem mecum, vel etiam maiora facturum. Nam ad patrem meum me consero, facturum quicquid per meum nomen petieritis, vt patris gloria in filio celebretur. Si quid (inquam) petieritis per nomen meum, id ego faciam. Si me amatis, praecepta mea conseruate. Ego verò exorabo patrem, vt alium vobis confirmatorem det, qui vobiscum perpetuo maneatur: Spiritum illum certum, veritatis auctorem dico, quem hominum vulgus non potest comprehen-

dere

dere, quia eum neq; videt, neq; cognoscit, at vos cognoscitis, quoniam apud vos mansurus, & in vobis futurus est. Non relinquam vos pupillos: inuisam vos. Post pauld iam me non videbunt homines, at vos videbitis: quia vt ego vivo, & vos viuetis. Tum cognoscetis & me esse in patre meo, & vos in me, & me in vobis. Qui tenet praecepta mea, eaq; conseruat, ille est qui me amat. Qui verò me amat, amabitur à patre meo, eundemq; ego quoq; amo. bo, meq; ei aperiam. D. Quid causa est, vt nobis te ipsum sis aperturus, promiscuae hominum multitudini non item? I. Qui me amat, dicta mea vita exprimet, eumq; meus pater amabit, & ad eum veniemus, & apud eum degemus. Qui me non amat, dicta mea non exequitur. Sermo autem quem auditu, meus non est, sed patris, qui misit me. Hæc quidem sum vobis elocutus, apud vos manens. Sed ille confirmator (Spiritum sanctum dico) quem mittet pater nomine meo, vos docebit, & recolet omnia, quaecunq; dixi vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: nec eam, qualem homines solent. Nolite animo perturbari, neq; formidare. Audiistis vt dixerim vobis, abire me reuisurum vos. Si me amaretis, gauderetis, quia dixissem ire me ad patrem, qui maior me sit. Et nunc dixi vobis, priusquam euenit, vt cum euenerit, credatis. Iam non multa loquar vobiscum. Venit enim huius mundi Princeps, nec habet quod in me carpatur. Tantum eo restendit, vt intelligant homines, me-

amare

amare patrem, & ita facere, vti mihi mandauit. Surgite, abeamus hinc.

SENTENTIA.

Inter Christianos quo quisq; maior, sed sumo missior. Ex caritate cognoscitur Christianus. Vt quisq; sibi maxime confidit, ita facillime labitur. Spiritus sanctus Christianum perficit.

P I. L A T V S. Matth 27. Marci, 15.

Lucæ, 23. Ioan, 18.

ARGVMENTVM.

IESVM accusant Iudæi. Pilatus interrogatus IESVS de suo regno & officio respondet. Pilatus eum ad Herodem mittit.

Pilatus, Iudæi, Iesus, Pontifices.

Quodnam crimen assertis in hunc hominem, quem mihi vinculum tradidistis? IV. Nisi esset maleficus, nunquam eum tibi tradidissemus. PI. Adducite eum vos, & ex lege vestra iudicate. IV. Nobis non licet interficere quenquam. Sed si queris crimina, eum deprehendimus peruerentem gentem, & prohibentem Cesari tributa dare, seq; Christum Regem esse dicentem. P I. Libet ex ipso sciscitari. Heus tunc es Rex Iudæorum? I E. Tuane istud sponte dicis, an ex alijs auditum? PI. Quasi ego Iudæus sim, Tu te populares, & pontifices mihi tradiderunt. Quid commisti? I E. Regnum meum terrestre non est: quod si esset, mei satellites pugnaissent, ne Iudæis addicerer. Ve-

FINIS

rum regnum meum hic positum non est. PI. Tu ergo rex es? IE. Rectè ais. Ego ed natus sum, & in hunc terrarum orbem ingressus, vt testimonium perhibeam veritati. Quisquis à veritate est, vocem meam audit. PI. Quid est veritas? Hec Pontifices, & plebs Iudæa, ego nullum deprehendo crimen in hoc homine. PO. Atqui nemo est hodie nocentior, neq; supplicio grauiore dignus. PI. Non audis, quæ in te proferant caimina? Nihilne respondes? Vide vt te grauius accusent, quid taces? Nequeo mirari satû. PO. Populum sua doctrina, à Galilæa ad hunc vsq; locum excitat. PI. Etsi nē is Galilæus? PO. Est. PI. Percommodè cadit, quod est ditionis Herodis, qui nunc in vrbe, est. Itaq; eum ad illum duci iubeo.

SENTENTIA.

Auctoritati suæ credi volunt calumniatores pī-
orum. Christi regnum mundanum non est.

BARRABAS. Matth. 27. Marci. 15.

Lucæ. 23. Ioan. 19.

ARGVMENTVM.

Pilatus Iudæorum importunitate fatigatus,
IESVM damnat ad crucem, Barrabamq; lat-
tronem liberat.

Pilatus, Pontifices, Iudæi, Iesus.

Nunc Iudæi adduco vobis eum, vt intelligatis
me nullum in eo crimen inuenire. Ecce ho-
mo.

mo. IO. Crucifige, crucifige. PI. Comprehendite
eum vos, & crucifigite. Nam ego nullum in eo cri-
men inuenio. IV. Nos legem habemus, quæ iubet
eum morte pelli, quia filium Dei se fecit. PI. Me-
tuo quorsum euadant hæc. Vnde nam est? Mihi non
eloqueris? An nescis me potestatem habere tui, vel
crucifigendi, vel relaxandi? IE. Non haberes vllam
in me potestatem, nisi id tibi datum esset supernè.
Itaq; qui me tibi tradidit, in maiore culpa est. PI.
Hicquidem mihi amittendus est, video. IV. Si eum
amittis, non es amicus Cæsari. Quisquis enim Re-
gem se facit, aduersatur Cæsari. PI. Age, iam edu-
cam eum ad vos. Ecce Rex vester. IV. Tolle in cru-
cem, tolle in crucem. PI. Regem ego vestrum in cru-
cem? IV. Nullum habemus Regem, præter Cæsa-
rem. PI. Nihil ago, video: credendum est multitu-
dinis libidini. Cedo huc mihi aquam. Hac manuum
lotione testatum volo, Iudæi, me in sanguine huius
innocentissimi rei, ab omni noxa abesse. Vestra cul-
pa esto. IV. Eius sanguinem nos, nostriq; posteri lu-
unt. PI. Ergo Barrabam hunc latronem liberum
habete, Iesum autem vestro arbitrio in crucem tol-
lendum abducite.

SENTENTIA.

Potestas à Deo est. Cæsari malunt seruire ini-
mici CHRISTI, quam CHRISTO: & latro-
nem liberari, quam insontem. Vtinam non eadem
fierent hodie.

SIMON. Ioan. 21.

ARGV.

ARGVMENTVM.

Iesus in vitam suscitatus, piscantibus suis discipulis apparet. Deinde cum eos prandere iussisset, Petro violentam mortem prædicat.

Iesus, Discipuli, Ioannes, Petrus.

Hus iuuenes, nunquid edulij habetis? D. Nihil. I E. Iacite rete ad dexteram nauis partem, & inuenietis. D. Faciemus. O miraculum tanta est in nostro reti piscium multitudo, vt trahere non possimus. I O. Dominus est. P E. Ego igitur industum succingam, & ad eum ad ripam natabo. D I S. At nos nauigabimus: neq; procul à terra absumus, iam appulimus: Hic est prunæ impositis pisci, & panis. I E. Afferte de piscibus, quos modò cepistis. P E. Attraham rete ad terram. O magnum numerum piscium. D I S. Quot sunt? P E. Enumerabo. Sunt centum quinquaginta tres. D I S. Mirum est, rete non esse ruptum. I E. Venite pransum. Vescimini hoc pane & pisce. Simon Ioannides, diligis me plus quàm hi? P E. Etiam, Domine, tute scis quam te amem. I E. Pasce agnos meos. Simon Ioannides, diligis me? P E. Etiam, Domine, tute scis, vt te amem. I E. Pasce oues meas. Simon Ioannides, diligis me? P E. Domine, tu omnia scis, tu nosti quam te amem. I E. Pasce oues meas; simul & hoc accipe. Cum esses iuuenis, ipse te cingebas, & ibas quò volebas: sed cum senueris, alius te, cum manus extenderis, cingat, & ducet quo noles. Sequere

quere me. P E. Hic autem quid? I E. Si cum vola manere, donec reueniam, quid ad te? tu modo sequere me.

SENTENTIA.

Iubente Christo, qui piscatur, feliciter piscatur: id quod de hominibus, secundum Spiritum accipiendum est. Qui Christum amat, huic Christus oues commendat. Discipuli eadem conditio est, quæ magistris.

L I N G V Æ. Actor. 2.

ARGVMENTVM.

Cum Christi discipulos nouis linguis loquentes, Iudæi putarent ebrios esse, Petrus ad eos orationem habens, demonstrat illud esse donum Spiritus sancti, à Christo in vitam excitato, effusum. Hoc audito, illi pœnitentiam agunt, & in Christi nomine lauantur.

Iudæi, Alius Petrus.

Nonnè omnes hi, qui loquuntur, Galilæi sunt? A L. Sunt. I. Ecquid est, quod nostrum quisq; vernaculam sibi linguam audiat. Parthi, Medi, Elamitæ, Mesopotamia incolæ, & Iudææ, & Cappadocia, Pontus, & Asia, & Phrygia, & Paphlagonia, & Egypti, & eius Lybia partis, quæ est secundum Cyrenem, & peregrinantes Romani, tum Iudæi, tum aduenitiij, Cretensesq;, & Arabes, audimus eos rerum diuinarum amplitudinem, nostris cuiusq; linguis eloquentes. Hoc quidem iam non humanum est. Equidem, sic restupeſco, vt nesciam, vigilante, an somniem. Quid hoc rei est? A L. Bacchi agitatio

R

est.

est. O Bacche, pater est eloquentiæ. I. Quid autem? AL. Vini pleni sunt, mera temulentia est. Vnde enim tam multas linguas, tam diuersas, tam repente didicissent? P. Viri Iudæi, & Hierosolyma incolæ omnes, attendite, & mecum quæ dicam recognoscite. Non sunt hi temulenti, quemadmodam vos arbitramini (est enim hora diet tantum tertia) sed viget illa Vatis loëlis prædictio: Vltimis autem temporibus (inquit Deus) omne hominum genus meo spiritu perfundam, ita ut vestri filij filiaque vaticinentur, & iuuenes visis, & senes insomnijs edoceantur. Quin etiam serui & ancillæ tunc meo spiritu dilibuti vaticinabuntur. Sed insignis quibusdam præsignificabo, tum supra in cælo, tum infra in terra: videlicet sanguine & igne, & fumo do vapore. Ipse Sol tenebris obducetur, & Luna sanguine, antequam Domini magnus ille & insignis dies veniat. Quicquid autem Domini nomen inuocauerit, euadet. Audite verba hæc, viri Israëlita, Iesum Nazarenum, at quem virum? Qui vobis à Deo representatus est portentis, miraculis, signis, quæ per eum Deus in medio vestrum edebat, ut scitis: hunc vos, definito Dei consilio & prouidentia traditum, hominum impiorum opera comprehensum, ad palum alligatum sustulistis: quem Deus, ereptum ex mortis doloribus, in vitam reuocauit, quatenus fieri non poterat ut à morte teneretur. Daud enim dicit de eo: Propositum mihi Dominum ob oculos semper habeo: eoq; mihi dextero

nulla

nulla te commoueat: nec verò solum mentis atq; animi leticia gestio, verum etiam ipso corpore fidenter persto: quod tu animam meam apud inferos non deseres, nec permittes, ut is, qui tibi sua pietate placet, interitum deleatur: sed me viam vitam docebis, mihiq; cumulatissimam apud te voluptatem prastabis. Si licet apud vos, viri fratres, liberè de summo patre Dauide loqui: is & vitam finiuit, & sepultus est, & eius monumentum apud vos ad hoc tempus extat. Sed cum Vates esset, & sciret Deum sibi iurauisse, sese ex sætu lumborum eius, quod ad humanam conditionem pertinet, suscitaturum Christum, & in eius solio collocaturum, præsciens Christi resurrectionis dixit, eius neq; animam apud inferos relinquendam, neq; corpus interitum esse delendum. Hunc Iesum suscitauit Deus, cuius nos omnes testes sumus. Is Dei dextera eleuatus, & promissum sancti Spiritus à Patre consecutus, effudit hoc, quod vos nunc videtis, & auditis. Neq; enim Daud ascendit in cælum, sed is ipse loquitur ad hunc modum: Dixit Dominus Domino meo, sede ad dextram meam, donec tuos tibi hostes instar subsellij calcandos tradidero. Hoc igitur pro certo habeat omnis Israël postestas, Dominum & Christum factum à Deo esse hunc ipsum Iesum, quem vos crucifixistis. I. O nos impios: Quid agemus, viri fratres? Mutate pristinam mentem, & abluimini cuncti in nomine Iesu Christi, ad remissionem peccatorum, & accipietis

R 2

munus

munus sancti Spiritus: ad vos enim pertinet promissio, & ad vestros liberos, & ad omnes remotiores, quoscumq; vocauerit Dominus Deus noster. Quam obrem habete curā salutis vestræ, eripite vos ex hoc peruerso hominum genere. I. Benè & liberaliter dicis, & nobis omnino sic placet. Fluamur.

SENTENTIA.

De spiritualibus carnaliter iudicant carnales,
CLAVDVS. Act. 3.

ARGVMENTVM.

Claudum sanant Petrus & Ioannes. Deinde concursu facto populi, Petrus ad populum de IESV (in cuius nomine fuerit sanatus ille) verba facit. Hic superueniunt sectæ doctores, & Apostolos in vincula dant.

Claudus, Petrus & Ioannes, Populares, Sacerdotes & Antistites fanī, & Sadducæi.

R Efficiate hunc miserum claudum, viri optimi, quem mater claudum peperit, ita vt nunquam sese pedibus potuerit sustinere. Date mihi aliquid, honoris & amoris Dei gratia, vt vobis Deus sese vicissim benignum prabeat. PE. Affice nos. Neq; argentum mihi, neq; aurum est: sed quod habeo, hoc tibi do. In nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula. C. O mirum miraculum, vt mihi roborati sunt pedes? vt nunc firmiter incedo? O quam dulce est, consecutum esse bona, quibus carueris? Ago tibi gratias, Deus optime maxime, cuius tanto sum beneficio sanatus. Vah, quam iuuat in-

gredi-

gredi & salire? PO. Nonne hic est mendicus ille claudus, qui solebat præ foribus templi sedens mendicare? AL. Planè is est: nec possum satis mirari, hunc tam expedite nunc ingredi, qui antea loco se mouere non posset. PO. Videor mihi somnare. Subsequamur eum: ingreditur in porticum Solomonis. PE. Quanta huc concurrat multitudo, Quid hoc admiramini, viri Israëlita, aut quid nos intuemini, quasi priuatim viribus, aut pietate effecerimus vt hic incederet? Deus Abrahami, & Isaaci, & Iacobi, patrum nostrorum, illustrauit puerum suum Iesum, quem vos inconspectu Pilati adductum repudiastis, cum ille absoluendum indicasset. At nos sancto & innocente repudiato, petistis hominem homicidam vobis condonari, & vite auctorem occidistis, quem Deus à mortuis excitauit. Cuius vos testes sumus: easq; nominis fiducia hic, quem videtis & nostis, corroboratus est, & illius confidentia integerrimam valetudinem, in vestro omnium conspectu, consequutus. Et nunc fratres, scio vos per imprudentiam fecisse, vt etiam vestros Principes: sed Deus, quæ tot suorum vatum voce prædixerat, passurum esse Christum, ea hoc modo perfecit. Quam obrem reuertimini ad sanitatem, vt deleantur vestra peccata, donec recreationis tempora veniant à Domino, cum præuinciatum vobis Iesum Christum mittet: quem oportet cælo contineri, vsq; ad tempora instaurationis omnium, quæ Deus tot suorum sanctorum voce vatum iam olim prædixit. Mo-

R 3

ses

Jes enim maioribus nostris ita dixit: Vatem vobis suscitabit Dominus Deus vester ex vestra consanguinitate, mei similem: ei parebitis ad omnia, quae vobis licet. Quod si quis Vati illi dicto audiens non fuerit, is ex medio hominum tolletur. Eodem modo nam multi Vates, qui à Samuele deinceps fuerunt, qui haec tempora praedixerunt, & tanto ante denuntiaverunt. Vos estis ex Vatribus orti, & in eo fœdere comprehensi, quod percussit Deus cum maioribus nostris, cum diceret Abrahamo, per eius semen felicitatem consequuturas omnes orbis terrarum nationes. Ad vos primum Deus suscitatum puerum suum Iesum misit, qui vobis felicitatem afferret, si modo vestrum unusquisq; à suis viris desciisceret. SAC. Enimuero iam ferendum non videtur, tantam eis licentiam dari, vt populum publice doceant. Nam quid futurum est? SAD. Quid, nisi vt nobis relictis, omnes ad eos transeant? Nam quod resurrectionem mortuorum, per, nescio, quem Iesum futurum praedicant, facile animos imperitae multitudinis in suam sententiam pertrahunt. AN. Itaq; maturè occurrendum huic malo est: Comprehendite eos, satellites, congregate hos nugatores in vincula. Hac illi nocte garriant, cras nobiscum serid disputaturi. Non iam cum indoctis rationem habebunt, quos possint facile seducere: Ad Pontifices eùs, & Principes, & Senatores, & Scribas veniendum erit, qui eorum argutias vehementius refutabunt. Nam plebem quidem habent ad omnia sequacem.

S E N.

SENTENTIA.

CHRISTI nomen est omnipotens. Veritati solent inuidere & aduersari docti huius mundi.

PRIMATES. Actor 4.

ARGVMENTVM.

Petrus & Ioannes de sanato claudio apud priores causas dicunt: & illis interdicentibus ne deinceps Iesum doceant, obtemperaturos negant.

Senatores, Petrus & Ioannes, Primates, Annas, Caiphas.

Quam potestate, & cuius nomine hoc fecistis? P. E. Si nos hodie de collato in hominem infirmum beneficio interrogamur, Principes populi, & Israelitarum Senatores, quam re sanatus sit: hoc vobis omnibus, cunctoq; Israelitarum populo notum esse volumus, quatenus esse in nomine Iesu Christi Nazareni, quem vobis crucifixum Deus à mortuis excitauit. Per eum hic astat in vestro conspectu sanus. Hic est lapis à vobis edificantibus reiectus, qui adhibitus est ad caput anguli, nec est in vltio alio salus, nec vllum aliud nomen est sub caelo hominibus datum, per quod nobis liceat seruari. PR. Hoc supra omnia mira mirabile est, homines illiteratos & idiotas, tam confidenter & scitè loqui. S. E. Atqui erant hi Iesu comites & hic homo verè sanatus est. Inbeantur exire paulisper è concilio, vt hac de re inter nos consulemus. Exite paulisper. Quid faciemus hominibus his? Nam conspiciunt ab his miraculum

R 4

editum.

editum esse, omnibus Hierosolymæ incolis manifestum est, nec possumus negare. C. Ita est. Sed ne hæc res in vulgus dimanet latius, minemur eis acerrimè, ne amplius hoc de nomine, cuiquam mortalium verbum faciant. Nam qua ratione in eos animaduertamus, non video. Omnis populus hac de re Deum laudat: homo, cui tam difficili in re, tam præsens auxilium oblatum est, annum agit supra quadragesimum, estq; omnibus notissimus. A. Benè mones. Intromittantur. C. Attendite Galilæi. Interdicitur vobis, ne omninò vocem mittatis, ne uè doceatis nomine Iesu. P. E. & I. Vtrum æquum sit, & Deo probari possit, vobis obtemperare potius quàm Deo, vos videritis. Nos quidem non possumus, quæ vidimus & audiimus, non dicere. C. Vos nisi malo coacti, recte facere nescitis. Sed nisi parebitis, vestræ contumaciæ pœnas acerbissimas luetis.

SENTENTIA.

Beneficia diuina pro maleficiis habent primò res orbis, veritatèq; prædicari non patiuntur. Veritatem suam celauit Deus, sapientes & lites ratos eamq; patefecit paruulis. Deo magis obediendum est, quàm hominibus.

GAMALIEL. Actor. 5.

ARGVMENTVM.

Cum fuissent Petrus & Ioannes ex vinculis dimittuntur liberati, primores, eo cognito, illos euocant, & illi doctrinæ suæ causam dicunt. Tum Gamalelis suasu dimittuntur.

Appa

Apparitores, Antistes fani, Quidam Pontifices, Sacerdotes Petrus, Gamaliel.

Carcerem quidem inuenimus clausum diligentissimè, & custodes foris ante ianuam astantes: sed ubi aperuimus, neminem intus inuenimus. A. N. Videor videre rerum naturam inueniri. Nunquam huiusmodi monstra, ne fando quidem, audita sunt. Quid? egresso nè esse clauo carcere? Q. V. Homines illi, quos vos in custodiam dedistis, sunt in fano & ibi populum docent. A. N. Hæc sunt, eiusmodi, ut quemus de mente deiiciant. Sequimini me, apparitores: adducam eos in concilium. P. O. Sed nisi vi: etenim concitares in nos vulgi seditio-nem, & statim ad saxa veniretur. Nam magnum est plebi in eos studium. S. Nisi prouidimus, actum de nobis est: iam nullo in precio sumas: omnium oculi in eos sunt coniecti: prospiciendum aliqua ratione est. A. N. Ecce homines. P. O. Nonnè vos venturimus isto nomine docere? Atqui repleuistis Hierosolymam doctrina vestra, & vultis in nos illius hominis sanguinem deriuare. P. E. Parendum Deo magis est, quàm hominibus. Deus maiorum nostrorum Iesum suscitauit, quem vos in patibulo suspensum interfecistis. Hunc Deus ductorem & seruato-rem sua dextera extulit, ut per eum Israëlitis ad sanio-rem viuendi rationem reuerfis, veniam daret peccatorum. Et nos sumus ei testes harum rerum: nec non sacer ille Spiritus, quo Deus ei obedi-entes

R. S.

afflauit.

affluit. PO. O audacissimos impostores. Quid agimus viri? quin de his penas sumimus? G. Iubete si placet eos paulisper foras discedere. Considerate, viri Israelitæ de hominibus his quid eis sitis facturi. Superioribus diebus exiit Theudas quidam, qui sese iactabat esse aliquem, cum quo homines ad numerum quadringentorum sese coniunxerunt. Is occisus est, & quotquot ei parebant, dissipati, & ad nihilum redacti. Post eum exiit Iudas Galilæus, tempore professionis, multumq; ad sese hominum traduxit: sed & ipse perijt, & omnes, qui ei obtemperabant, profligati sunt. Nunc quoq; vos summo-neo, ut vobis ab his hominibus temperetis, eosq; mis-
 sos faciatis. Nam si hoc consilium & opus ab hominibus est dissoluetur: sin à Deo est, id dissolvere non potestis, nisi forte vultis videri Deo repugnare. AN. Non malè consulit Gamaliel. PO. Ut mihi quidem videtur. Sed euocemus homines, eosq; virgæ cædamus, & vetemus vllam Iesu nominis mentionem facere.

SENTENTIA.

Nihil est ad veritati credendum ceteris primoribus huius mundi. Boni consiliarii maxima est utilitas. Qui Dei operi repugnat, Deo repugnat.

STEPHANVS. Actor, 6.

ARGVMENTVM.

Accusatus impietatis Stephanus, causam dicit tanto Spiritu, ut ei resistere non valentes Iudeorum primi, eum lapidant.

Testes,

Testes, Pontifex, Stephanus, Senatores, Scribæ.

Hic homo non desinit impiè, contra hunc religiosissimum locum, & contra legem loqui. Et enim audiimus eum dicere: Iesum Nazarenum euersurum esse hunc locum, & traditorem nobis à Mose ritus mutaturum. P. Suntne ista vera? ST. Attendite, fratres & patres. Deus gloriosus apparuit patri nostro Abrahamo, cum esset in Mesopotamia, antequam Charræ degeret: eiq; mandauit, ut ex solo natali digrederetur, veniretq; in terram, quam ipse ei ostenderet. Tum ille ex terra Chaldaea profectus, Charræ habitauit, vnde eum (mortuo eius patre) Deus in hanc terram transtulit, quam vos nunc incolitis: in qua nullam ei possessionem tradidit, ne vestigium quidem pedis: & tamen promissit, sese ei eius possessionem daturum, & eius post eum soboli, cum liberos non haberet. Locutus est autem cum eo ad hunc modum: eius posteros peregrinos fore in terra extraneorum, eorumq; seruitutem & iniurias per quadringentos annos perpeturos. Sed illam ego gentem, cui seruiant, (inquit) vlciscar: exhibentq; postea, & me hoc ipso in loco adorabunt eamq; rem initio cum eo circumcisionis fœdere firmanit. Is genuit Isaacum, eumq; octauo die circumcidit. Isaacus Iacobum, Iacobus duodecim summos patres. Summi patres inuidia adducti, Iosephum in Ægyptum ducendum vendiderunt. Sed affuit ei Deus, eumq; ex omnibus angu-

stis

stius eripuit, & effecit, ut Pharae Aegypti Rex, ei sua sibi sapientia commendato, totius Aegypti, totiusq; suae familiae principatum traderet. Cum autem, orta fame in omni Aegypto & Chanaan, patres nostri in magna essent difficultate cibaria, Iacobus, qui audiisset frumentum esse in Aegypto, eos illo semel atq; iterum dimisit: Estq; Iosephus altero nunc a fratribus suis agnitus, eiq; genus Pharaoni declaratum. Tum Iosephus patrem suum Iacobum, & familiam omnem, ad homines septuaginta quinq; accersivit. Descendit igitur Iacobus in Aegyptum: ubi cum vitam finisset, ipse & patres nostri translati sunt Sichemam, & in sepulchro sita, quod ibi Abrahamus argenti precio a filiis Emoris emerat. Interea propinquantem promissi tempore, de quo Deus Abrahamo iurauerat, crescebat populus in Aegypto multiplici numero: donec exiit Rex alius, qui Iosephum non noverat. Is nostrum genus frustrari conatus, patres nostros ed usq; affluxit, ut etiam factus eorum exponi curaret, ne conservarentur. Quo quidem tempore natus est Moses, vir Deo acceptus, qui domi paternae tres menses enutritus, cum tandem expositus esset, sublatu, est a filia Pharaonis, & ab eo pro filio educatus fuitq; Moses in omnibus Aegyptiorum disciplinis eruditus, & dictis factiq; potens. Cumq; iam quadragesimum aetatis annum compleret, venit ei in mentem, consanguineos suos Israelitas visere: cumq; vidisset quendam iniuria affici, eum

defen-

defendit, eiusq; iniuriam, caeso Aegypto, ultus est. Arbitrabatur autem consanguineos suos intelligere, Deum ipsis per ipsum salutem dare: quod illi non intelligebant. Postero die conspiciatus eos contententes, pacem inter eos conciliare studebat, consanguineos esse commemorans: cur alius alij noceret? Sed qui alteri faciebat iniuriam, eum repulit, querens, quis eum principem & iudicem in eos constituisset? Num se vellet interficere, quomodo pridie interfecisset Aegyptium? Ex eo dicto Moses aufugit, & in terra Madianitarum peregrinus fuit, ubi filios duos genuit. Peractis autem quadraginta annis, apparuit ei in solitudine montis Sinai Genius Domini, in flamma & ardore rubi. Quo speculo admiratus, cum ad visendum accederet, audita Domini ad eum vox huiusmodi est: Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abrahami, Deus Isaac, & Deus Iacob. Hic cum tremefactus Moses non auderet intueri: Detrahe tibi (inquit ille) calceos de pedibus: nam locus, in quo tu stas, sacer est. Vidi afflictionem populi mei, qui est in Aegypto: eorumq; gemitu audito, ad eos liberandos descendi. Itaq; volo mittere te in Aegyptum. Hunc Mosem, quem illi repudiauere, querentes, quis eum principem & iudicem constituisset: Hunc ipsum Deus principem & liberatorem misit, ductu Genij, qui ei in rubo apparuerat. Hic eos eduxit, miracula fecit, & prodigia, tum in Aegypto & mari rubro, tum in deserto, annis quadraginta. Hic est Moses ille.

qnd

qui dixit Israëlitis: Dominum Deum ipsorum Vatem eis ex eorum consanguinitate suscitaturum, ipsi Mosi similem, cui parentem. Hic ille est, qui in multitudine fuit in desertis, cum Genio, qui cum eo locutus est in monte Sina, & cum maioribus nostris: qui vitalem accepit doctrinam, quam nobis traderet: cui noluerunt dicto, audientes esse maiores nostri, sed eo reiecto, animis sese in Aegyptum conuerterunt, & ab Aarone petiuerunt, ut sibi faceret Deos, qui se antecederent: nam Mosi illi, a quo essent ex Aegyptoeducti, sese nescire quid accidisset. Itaque vitulum tum fecerunt, & sacrificium statuæ peregerunt, delectati operibus manuum suarum. Et Deus auersus, eos fuit, prolabi ad cultum astrorum, quemadmodum in Vatum monumentis scriptum est: Nunquid mihi victimas & sacrificia obtulistis quadraginta annis in desertis, posteri Israëlitis? An non adhibuistis tabernaculum Molochi, & sidus Dei vestri Romphanis? Quæ vos simulacra fecistis ad adorandum, ob quæ ego transferam vos ultra Babylonem. Tabernaculum oraculare habuerunt maiores nostri in desertis, sicut præscriperat is, qui Mosi rationem eius faciendi ostendit. Quod ab illis acceptum, eorum successores, una cum Iosua introduxerunt tum, cum inuaserunt in fines earum gentium, quas Deus eorum aduentu exterminauit: donec ventum est ad tempora Dauidis, qui vsus Deo fauente, voluit domicilium inuenire Deo Iacobi. Solomo autem eadem ei edificauit.

Sed

Sed non in templis mansuetis habitat supremus ille, quemadmodum dicit Vates: Cælum mihi sedes est, & terra pedibus meis subsellium: Quam mihi vos domum extruetis (inquit Dominus) aut quis mihi locus requiei erit? Nonne mea manus fecit ista omnia? Pertinaces, & animo & auribus incircumcisi: vos semper Spiritui sancto resististis, & vos, & maiores vestri. Nam quem illi Vatum non sunt insectati? An non eos necauerunt, quia aduentum insli prænuuciauerunt? Cuius vos modo proditores fuistis, & interfectores, qui Geniorum administratione, acceptam legem non seruastis. PO. Disrumpor præ iracundia. Hunc cinē tam arroganter? ST. Ecce autem video cælos apertos, & filium hominis Deo ad dexteram astantem. SE. & SC. O impudentiam. Quid eum audimus amplius? inuadamus in eum vniuersi, eiciamus eum ex vrbe. Agite iam, lapidetur. Vos testes, vestrum est initium facere lapidationis, sustinete partes vestras. TE. Nos vero perlibenter. Atque vestimus expeditiores, hic apud te, adolescens, vestimenta nostra deponemus. SC. Quid cunctamini? Ferite, ferite etiam atque etiam geminate. Vos omnes cooperite hunc lapidibus, coni. ite vniuersi, iacite grandine densius. ST. Domine Iesu, Accipe Spiritum meum. SE. Properemus, obruamus eum lapidibus. ST. Domine, noli in hos vindicare hoc facinus.

SENTENTIA,

Veri-

Veritatem impietatis loco habent rectores huius seculi. A quibus veritate vincuntur, eis vim inferunt. Sic pugnant rectores tenebrarum huius mundi.

CORNELIVS. Actor. 10.

ARGVMENTVM.

Accersitus à Cornelio centurione Petrus, cum de Iesu docet, & in eius nomine laurat.

Cornelius, Petrus.

A Vdini modò intus aduenire eum, quem curavi accersendum. Itaq; ei exeo obuiam. O saluè multum mi. PET. Ab, quid agis? surge, quid me ita accedis? Ego quoq; homo sum, ne tu me diuinis honoribus afficias. Ingrediamur. Quinam sunt isti, quos hic conuenisse video? COR. Mei sunt cognati, & necessarij atq; amici, quos huc iussi conuocari. PET. Vos scitis, vt nefas sit homini Iudeo habere aut congregari alicui extero. Sed me Deus docuit, neminem profanum aut immundum censere hominem. Quamobrem accersitus nihil dubitavi venire. Nunc scire velim, quam ob causam me accersueritis. COR. Quarto ab hinc die ad hanc horam eram ieiunus, & domi meae hora nona preces faciebam. Ecce autem, vir quidam extitit in meo conspectu, veste splendida: & tua (inquit) precatio, Corneli, exaudita est tuaq; misericordia & benignitas Deo in memoria infedit. Mitte ergo lappen, accersitum Simonem, cognomine Petrum (is diuersatur apud Simonem

coria-

coriariū, ad mare) qui vbi aduenerit, colloquetur tecum. Ego continuo misi ad te: & tu rectè fecisti, quod venisti. Nunc nos omnes in Dei conspectu assumus, ad audienda omnia, tibi à Deo mandata. PE. Reipsa comperio, nullum Deo personarum esse discrimen: contraq; apud omnes nationes, quæ eum metuunt, vitamq; innocenter instituerunt, ei esse acceptos. Omnium summa est in disciplina, quæ curauit erudiendos Israelitas, quos leto pacis nuncio afficit per Iesum Christum. Vos scitis quæ res acciderit per totam Iudæam, vsq; à Galilæa, post lotionem, quam publicauit Ioannes: de Iesu loquor Nazareno, sacro Dei numine & potentia prædito: qui vitro citroq; commeans, multa multum beneficia conferebat, omnesq; sanabat, quotquot à Veione illo diuexabantur. quippe cum Deus ei adesset. Et nos testes sumus omnium, quæ fecit cum in reliqua Iudæa, tum Hierosolymis. Quem ipsi Iudæi palo affixum iussulerunt: cum Deus tertio die in vitam reuocauit, & manifestò ostendit, non vulgo, sed nobis designatis diuinitus testibus, qui quidem cibum, portionemq; sumimus cum eo, postquam à morte reuocatus est. Ac munus ab eo assignatum habemus, vt vulgo prædicemus, & testificemur, cum viuentium esse, mortuorumq; iudicem à Deo destinatum. Hunc omnes Vates testantur, eum esse, per cuius nomen veniam peccatorum consequantur, quotquot ei confidunt. Sed quid hoc nouæ rei est? Numine corripuntur omnes, qui me

S

audi

audiant, & iam diuersi linguis loqui incipiunt. Num quid causæ est, cur minus aqua abluantur, qui eodem nobiscum numine afflati sunt & Abluantur sane nomine Domini.

SENTENTIA.

Nullius conditionis hominem non adnitrit Christus. Apud omnes nationes, quicumq; Deum metiunt, innocenterq; viuunt, Deo accepti sunt.

CIRCVMCIS I. Actor. II.

ARGVMENTVM.

Reprehensus à Christianis Iudæis Petrus, quod cum Cornelio, extraneæ gentis homine, congressus fuisset, causam dicit, & obtinet.

Christiani, Petrus.

Nos quidem factum tuum probare nullo pacto possumus: vt liberè loquamur. P. Quodnam id est tandem? C. Quod homines præputio præditos conuenisti, & cum eis cibum cepisti. Si vobis videtur, rem omnem, prout sese habet, enarrabo: vos ea audito iudicabitis. C. Placet, enarra. P. Cum in oppido toppe orarem, visus sum mihi, videre (cum essem extra me raptus) vas quoddam descendens, quasi linteum magnum, quod quatuor capitibus de cælo demissum, ad me vsq; peruenit. Id cum attentius contemplerer, vidi quadrupeda terrestria, & feras, & repilia, & aëreas volucres: simulq; vocem audiui, dicentem mihi: Ave, Petre, macula & veskere. Tum ego: Minimè, Domine, nihil enim
vnuquam

vnuquam immundum, aut impurum per os meum intrauit. At illa vox iterum de cælo inquit: Quæ Deus purgabit, tu ne pollue. Idq; ter factum est. & tum demum omnia in cælum subducta sunt. Tum continuò præsto fuerunt tres homines in ea domo, in qua eram, ad me Cæsarea missi. Cum his, vt abiecta omni cunctatione congregarer, diuino afflatu admonitus sum. Iuerunt vna mecum sex fratres hi, ac nobis hominis domum ingressis, renunciauit ille, vt Genium domi suæ vidisset astantem, & sibi præcipientem, vt mitteret toppe homines, qui accerterent Simonem, cognomine Petrum: ex quo ea audiret, quæ & ipsi egissent, & ipsius toti familiæ salutaria. Hic cum ego loqui cœpisset, illi diuino afflatu correpti sunt, quemadmodum & nos fuimus principio. Tum recordatus sum illud Domini dictum, quo dixerat, Ioannem quidem abluisse aqua, sed nos Spiritu sacro ablutum iri. Quod si eodem illos munere affecerat Deus, quo nos cum in Iesu Christi Domini fidem venissemus: ego quis eram, vt possem obsistere Deo? C. Iam nihil addimus: sed gratias Deo agimus, qui etiam exteris per vitæ castigationem, ad vitam patefecerit.

SENTENTIA.

Imitanda est Petri modestia, qui, quod diuino iussu fecerat, eius tamen causam hominibus reddere non dedignatur. Quos Deus adducit, eos repudiare nemo debet.

ARGVMENTVM.

Eductus diuinitus ex carcere Petrus, Christianis narrat, quemadmodum fuerit eductus.

Petrus, Rhode, Christiani.

A Perite mihi has fores aliquis. R. Nescio quis pulsat ostium: prouiso quis sit. P. Ecquis mihi aperit tandem? R. Petrus est, Petrus est. O me felicem: ô populares, salui sumus. Petrus pro foribus vestibuli stat. C. Insanis. R. Minimè verò. Agnoui eius vocem. C. Genius eius est. P. Heus, heus, an expectatis, dum ego hasce effrigam fores? R. Non auditis eum pulsantem? C. Aperiamus, O mirum miraculum. Tunc ergo verus ades Petrus? P. Pax sit rebus. Audite vt me Dominus eduxerit è carcere. A quater quaternis militibus per vices custodiebar. Cumq; hac nocte dormirem inter duos milites, vinculus duabus catenis, carceremq; custodirent ante ianuam custodes, ecce adest Genius Domini, cuius in aduentu domus splendore illustrata est. Is me pulsato latere expergesactum, iussit surgere confestim, continuoq; mihi è manibus exciderunt catenæ. Tum ille: Præcinge te, inquit, & indue sandalia. Atq; ita feci, iussusq; amicare pallium, & eum sequi, parebam: cum iam egressus, nondum intelligerem rem veram agi sed mihi visum cernere viderer. Et iam prætergressi primos & secundos custodes, venimus ad portam ferream, qua

qua itur in urbem: quam vltro nobis patefactam egressi, processimus vicum vnum, atq; ibi me relinquit ille. Tum ego, vbi ad me redi, aperte intellexi, eum à Domino missum esse ad me, è Herodis manu, & tanta Iudei populi expectatione eripendum. Hæc vos Iacobo & fratribus nunciabit. Mihi alio concedendum est.

SENTENTIA.

Deum nulli carceres, nullæ catenæ prohibent, quo minus liberet suos. Quos liberare vult Deus tenere nemo potest.

PHILOSOPHI. Aëtor. 17.

ARGVMENTVM.

Paulus Athenis de DEO & CHRISTO, & resurrectione locutus, à Philosophis deridetur, & Dionysio Arcopagita admittitur.

Stoici, Epicuræi, Paulus.
Dionysius.

P Ossumusne ex te scire, quæ sit ista tam noua doctrina, quam affers? Nam inaudita quædam nostris, auribus affers, Iesum, nescio quem novum Deum, & alteram vitam prædicans. Hæc qualia sint, velimus ex te discere. P. Video vos omnino, Athenienses, pauld supersticiosiores. Nam cum præteriens vestra spectarem sacra, aram quoque offendi, in qua inscriptum inerat: Ignoto Deo. Tum vobis ego Deum, quem ignorantes colitis an-

nuncio. Deus, qui fecit mundum, & omnia, quæ in eo constant, cum sit cæli terræq; Dominus, non habitat in templis manufactis: nec hominum manibus colitur, quasi vlla re egeat, qui ipse omnibus vitam, spiritum, omnia deniq; conferat: quiq; dum ex vnius sanguine omne hominum genus, in omni terra solo collocauerit: quibus statâ viuendi tempora, certosq; inhabitandi terminos præsinuit. vt suum Dominum quærent, & fortè peruestigare & inuenire eum possent, cum tamen non procul absit ab vnoquoq; nostrum: cum per eum viuamus, moueamur, & simus, vt quidam etiam vestrorum Postarum dixerunt: Eius enim genus sumus, Quod si genus suum Dei, non debemas existimare, auro, & argento, aut lapidi arte & industria humana celato, numen esse simile. At nunc, omnis ignorantie temporibus, Deus omnibus vbiq; hominibus denunciat, vt vitam corrigant. Statuit enim diem, in quo vniuersos homines, cum summa æquitate iudicaturus est, per virum quendam, per quem id facere decreuerat: quem dum à morte reuocauit, certam eiusdem conditionis adipiscendæ spem fecit omnibus. E. Festiuum nugatorem, qui hic nobis homines morti eripit. S. De hoc satis in præsentia: alia te de eadem re audiemus. D. At ego ita affectus sum tua oratione, peregrine, vt iam nihil dubitem, quin ita sit: statuiq; à te non discere (si tibi molestum non est) nisi ista doctrina, quantum satis est, instructus. P. Mihi verò nihil iucundius fieri

fieri potest, quam & tecum, & cum omnibus ita animatis ea communicare, quæ diuinitus edoctus passim diuulgare sum iussus.

SENTENTIA.

Mundana sapientia diuinam pro stulticia habet. Deus ex suis operibus, sicut opifex, cognoscitur.

L T S I A S Actor. 6.

ARGVMENTVM.

Comprehensus in templo Paulus à Iudæis, ille eripitur à Lyſia tribuno, eiusq; permissu apud Iudæos causam dicit. Sed tumultuantibus, Lyſias cum virgis cædi iubet. Verum vbi ciuem Romanum esse cognouit, soluit.

Iudæi, Lyſias, Paulus, Centurio.

Succurrite, viri Israëlita. Hic est homo ille, qui contra populum, & legem, & locum hunc omnes vbiq; docet. Quinetiam Græcos introduxit in sacrum, & sanctum hunc locum profanauit. AL. Extrahamus eum è fano. interimamus eum. Quid expectamus? iam pridem debuit interfici. Quid si factum esset, has turbas euitassemus. AL. Vapula, homo seditioſe. Hic nos te ictibus trucidabimus. Hem tibi. AL. Desinamus hunc verberare, populares nam video huc venire tribunum cum militibus. L. Vnde tam subitò tanta orta est seditio? & hoc, hic cinè in causa est? comprehendite hunc milites,

& ei iniicite catenas. Quinam est? aut quid fecit? Tacete clamosi homines. Possunne ex vobis scire, quidnam commiserit? Alius aliud nescio quid clamat. Nihil intelligo, abducatur in castra. Quæ (malum) hæc tanta violentia est? Hic iam, credo opprimemur in turba. Interime eum. E Licetne mihi te alloqui? L. Scisne Græcè? Nonne tu es Ægyptius ille, qui superioribus diebus concitata seditione, eduxisti in siluas illa quatuor millia hominum sciciorum? P. Ego homo sum Iudæus, Tarsensis, cuius non obscure Ciliciæ ciuitatis. Sed oro te, permitte mihi ad populum loqui. L. Permitten. P. Audite meam hanc ad vos defensionem, fratres & patres. Ego homo Iudæus sum, Tarsensis in Cilicia natus, & in hac vrbe educatus ad pedes Gamalielis, patrijs legibus accurato institutus, & Dei cupidus, quemadmodum vos omnes estis hodie: qui hanc viuendi viam sum capitaliter insectatus, viros simul & mulieres constringendo, & in carcerem condendo. Testis est mihi Pontifex, totusq; Senatus, à quibus etiam Epistolas ad fratres acceperam, & Damascum proficiscebam, eos quoq; qui ibi essent, vinctos Hierosolymam apud supplicium adducturus. Sed in eo itinere cum appropinquarem Damasco, circiter meridiem, repente de cælo multa me lux circumfulsit: & collapsus ad terram vocem audiri, dicentem mihi: Saule, Saule, quid me insectaris? Tum ego: Quis es, Domine? Atq; ille: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu insectaris.

Qui

Qui autem mecum aderant, lucem viderunt illi quidem, & territi sunt, sed vocem non audierunt alloquentis me. Tum ego: Quid agam, Domine? Et Dominus: Surge, inquit, & proficiscere Damascum, ibi tibi dicentur omnia, quæ te facere statutum est. Cumq; præ lucis illius splendore non viderem, manu ductus à meis comitibus, perueni Damascum. Ananias autem quidam vir pius, & legi conuenienter viuens, testimonio omnium illic habitantium Iudæorum, venit ad me, & astans mihi: Saule frater, inquit, aspice. Cumq; ego eodem temporis vestigio in eum intuitus essem, Deus patrum nostrorum (inquit ille) destinauit te ad cognoscendam eius voluntatem, & ad iustum videndum, vocem ex eius ore audiendam: quoniam testis ei futurus es apud omnes homines, earum rerum, quas & videris, & audieris. Et nunc quid cunctaris? Agedum, ablue, & inuocato Domini nomine, peccata tua elue. Reuerso autem mihi Hierosolymam, & in templo oranti, accidit, vt extra meipsum raptus, viderem eum dicentem mihi: Propterea & Hierosolima celeriter exi: non accipiant enim tui de me testimonium. Cui ego: Domine inquam, sciunt ipsi, vt ego solitus sim in custodiam dare, & per collegia virgis cedere eos qui tibi confiderent: vti cum tui testis Stephani sanguis effunderetur, ego adessem, & eius neci consentiens, vestimenta custodirem eorum, qui eum interficiebant. Tum ille: Vade, inquit, nam ego te ad

S S

procul

procul remotas gentes amandabo. I. Tolle istum ex orbe terrarum: neq; enim conuenit eum viuere. L. Nihil vnquam tale vidi. Necessè est grauiorem aliquam esse causam, quæ vniuersum populum in hunc commoueat. Neq; enim ita clamarent, & vestes discinderent, pulueremq; in aerem iacerent. Hæc non solent sine maxima causa fieri. Milites intramittite eum in castra, & virgæ cogite causam fateri, propter quam causam ita in eum clametur. C. Fiet. Dissolietur iam, & fimbriæ deligetur. P. Licetne vobis hominem Romanum indemnatum verberare? C. Vide quid agas, Lysia: nam hic homo Romanus est. L. Itane? Adibo eum. Dic mihi, esne Romanus? P. Etiam. L. Ego ipse magno precio in istam ciuitatem susceptus sum. P. At ego natus sum. L. Desistite milites, iam satis superq; factum est.

SENTENTIA.

Iniqui homines veritatem vi opprimere conantur. Pellitur è medio sapientia: ubi vi res geritur. Romana ciuitas plus habet auctoritatis apud homines, quam Christiana. Sic fit & hodiè: si cuius præpotentis ciuitatis aut principis auctoritate commenderis, locum ubiq; inuenies. Sin nihil nisi iusticiam habeas, vilissimus eris.

ANANIAS Act. 23.

ARGVMENTVM.

Paulus

Paulus victus Ananiam Pontificem acerrimè reprehendit, vt ex legem. Deinde dicens se sperare resurrectionis reu: Phariseos & Sadduceos inter se committit, & ab illis aduersus hos defenditur.

Paulus, Ananias, Assistentes, Lysias, Saducei, Pharisei.

Fratres, ego ad hoc tempus, Deo conscio, opime mihi conscius fui. AN. Percutiatür ei os. P. A. Percussurus est te Deus, paries incrustate. Ergo tu sedes, vt te me ex lege indices, & contra legem iubes me pulsari? AS. Pontifici Dei conuictarius. P. A. Nesciebam, fratres, eum esse Pontificem. Scriptum est enim: Principi populi tui ne maledicito. Verum audite fratres qui in hoc concilio ad estis. Ego Phariseus sum, Pharisei filius: sperate resurrectionis mortuorum reus sum. S. Lepidum nagatorem: hoc se modo auadere posse sperat. PH. Non malè loquitur: nihil in eo mali video. Quod si Spiritus cum eo locutus est, aut aliquis Genius, ne Deo repugnemus. S. Ideo eum defenditis vos, quia se vobiscum sentire clamat. PH. Nos eum ideo defendimus, quia defensione dignus est. Quid enim commisit? vultu opprimere infontes? S. Imò vos vultu tueri fontes. L. Videndum nobis est, ne hic ab istis discerpatur. Tu iube huc descendere exercitum, vt eis eripiatür, & in castra abducatur.

[SENTENTIA.

Iniu-

Inustus iudex, in crustatus paries. Pii profunt interdum, aduersariorum inter se controuersias: quemadmodum rixantibus inter se canibus, euadunt homines. Si quando tuetur, simulator pium, id magis, sui, quam aequi amore facit.

NEPOS PAULI. *Act. 23.*

ARGVMENTVM.

Lysias à Pauli nepote de Iudæorum in Paulum coniuratione certior factus, copias parandas curat, quæ Paulum ad Felicem prætorem tutò perducant.

Centurio, Lysias, Nepos Pauli.

Paulus is qui est in vinculis, me euocatum rogauit, ut hunc ad te adolescentulum adducerem: habere enim eum aliquid ad te. L. Cedo mihi manum, adolescentule. Dic mihi hic in occulto, quid habeas quod velis mihi enunciare. N. Iudæi constituerunt petere à te, ut cras in concilium educaas Paulum, quasi aliquid diligentius in eum quaesituri. Sed tu noli eis obtemperare: nam insidiantur ei homines ex eis supra quadraginta, qui sese deuouerunt, si vel comederent, vel biberent, quin eum interfecissent. Et nunc parati, tuum mandatum expectant. L. Laudo te, quod me scite admonuisti. Discede hinc, & nemini hæc indicabis, quæ mihi demonstrauisti. Vos duo centuriones, paratos habete milites ducentos, qui Cæsariam profisciscantur, & equites septuaginta, hastatosq; ducentos ad horam tertiam noctis: & iumenta adhibete, ut eò impo-

impositum Paulum, ad felicem prætorem perducant. Ego ad eum Epistolam scribam.

SENTENTIA.

Ficti homines pii pertinacissimè insidiantur. Sæpè minus est in gentilibus iniquitatis, quam in iis, qui se Dei populum gloriantur.

TERTVLLVS. *Act. 24.*

ARGVMENTVM.

Paulum accusat Tertullus orator, apud Felicem prætorem. Paulus crimina diluit. Felix causæ cognitionem differt in aduentum Lysie tribuni, Paulumq; iubet remissus custodiri.

Felix præses, Tertullus orator, Paulus, concio Iudæorum.

Adest hic reus ille Paulus, Anania Pontifex, & vos seniores. Superest, ut vester orator accuset. T. Quod maxima pace per te fruimur, quodq; tua prudentia hac prouincia rectè administratur, nobis omnino gratissimum est optime Felix: & agimus gratias quam possumus maximas. Sed ne tibi diuus sim molestus, queso, ut nos pro tua æquitate paucis audias. Inuenimus hominem hunc pestilentem, & seditiones omnibus vbiq; terrarum Iudæis concitantem, ac secte Nazarenorum Principem, eò vsq; ut etiam sanum profanare conatus sit. Eum nos comprehensum, volumus ex nostra lege iudicare. Sed intercessit Lysias tribunus, eumq; magna vi è manibus nostris eripuit, ac iussit,

iusit, vt eius accusatores apud te adessent. Ex quo quidem, Lysia, poteris, si querere voles certior fieri de omnibus criminibus, quibus nos hunc insimulamus. Atq; hæc ita se habere, testis est vniuersa Iudeorum, quos adesse vides, concio. C. Ita est. P. Licetne mihi causam dicere? F. Licet. F. Equidem ed confidentius pro me dico, quod scio te multos iam annos huic genti ius dicere: vt possis intelligere, me non plures duodecim compleuisse dies, ex quo Hierosolymam ad diuinum cultum concessi. Neque verò me in templo inuenerunt cum aliquo colloquentem, aut vulgi seditionem facientem, neque in collegijs, neq; oppidatim: nec me eorum possunt conuincere, de quibus accusant. Illud autem libenter apud te confitebor, me ex institutione, quam sectam dicunt, Deum colere patrium, fidemq; adiungere omnibus, quæ, in disciplina nostra & Vtibus scripta extant: tantumq; mihi de Deo spondere, vt exploratum habeam, mortuos tum bonos tum improbos, aliquando reuicturos: id quod ne ipsi quidem non sperant. Atq; equidem in id incumbō, vt rectam conscientiam Deo semper hominib; probare possim, Veneram autem post annos complures, vt mulieribus egestetem nonnullorum meorum popularium alleuarem, ac ferta liberem, cum me expiatum offenderunt infans, nulla cum turba, aut tumultu: si sunt quidem ex Asia Iudei, quos oportebat apud te præsto esse, & accusare, si quid in me haberent. Aut etiam hi, si quod deprehenderunt in me

me crimen, dicant sanè dum asto concilio, Nisi forte criminosa est vna hæc vox, quæ inter eos sic clamaui. Ego hodie a vobis reus agor defensæ mortuorum resurrectionis. F. Iam finem facite. Cum Lysias tribunus venerit, cognoscam de vestra causa. Inter ea tu Centurio Paulum custodi, ita, vt remissius habeatur: neue aliquis necessariorum eius aditu aut famulatu prohibeatur.

SENTENTIA.

Veritatis persequutionem, seditionem interpretatur calumnia. Calumniatores modo ementiendo, modò torquendo, nihil candidè dicunt. Calumniatoribus calumnia impune est: infontibus innocentia non item. O iudices, vbinam dormit lex talionis?

FESTVS. Act. 26.

ARGVMENTVM.

Paulus ad Agrippam Regem causam dicit, in qua de sua legatione mortuorumq; resurrectione disserit. Festus præfes cum infanum appellat: Agrippa infontem iudicat.

Festus præfes, Agrippa Rex,
Paulus.

Videris hunc hominem, Agrippa Rex, & omnes viri, qui hic adestis, de quo omnis me Iudeorum multitudo tum Hierosolymis, tum hic interpellauit, clamans, indignum esse, eum viuere amplius. Ego vero cum comperirem, nihil eum capitale admisisse, & ipse ad Augustum provocauisset,

uisset, statui mittere: & tamen, quid certum ac eo scribam ad Dominum, non habeo. Ea de causa produxi eum ad vos, & maxime ad te, Rex Agrippa, ut re disquisita, habeam quod scribam. Absurdum enim mihi videtur, mittere vinclum: neque crimina, quæ ei imponantur, significare. A. Liberum est tibi pro teipso dicere. P. Quod omnia, de quibus à Iudeis postulor, hodie sum apud te, Rex Agrippa, defensurus hominem Iudaicarum consuetudinem, atque controuersiarum vel inprimis peritum, equidem beatum me existimo. Quamobrem oro te, ut me æquo animo audias. Ac meam quidem actam ab ineunte ætate vitam (principio enim versatus sum Hierosolymis inter meos populares) norunt omnes Iudei, tam diuiscientes (modo velim fateri) me vixisse Phariseum, quæ exactissima nostra religionis secta est. Et nunc hic sto reus speratæ præstationis eorum, quæ maioribus nostris à Deo promissa sunt: quo quidem se peruenturas duodecim tribus nostræ, Deum noctes diesq; assidue colendo, sperant. De hac spe, Rex Agrippa, à Iudeis accusor. Itane verò incredibile apud vos iudicatur, à Deo mortuos excitari? Equidem statueram, multa mihi contra Iesu Nazareni nomen esse faciendæ. Itaq; feci Hierosolymis; multosq; sanctos per potestatem, quæ mihi à Pontificibus permissa erat in carceres conclusi, & capite mea sententia damnaui. Quin eos per omnia collegia tormentis sæpe cogebam nefaria dicere: iamq;

immo-

immodice in eos furens, persequabar etiam ad exterarum vrbes. Cumq; aliquando proficiscerer Damascum, cum potestate mihi à Pontificibus permissa, die medio, Rex in itinere vidi de cælo Solis splendore maius lumen, quod me, meosq; comites circumfulsit. Cum omnes ad terram torruissemus, vocem audiui affantis me, & Hebræo sermone dicentis: Saule, Saule, quid me insectaris? Durum tibi fuerit contra stimulos calcitrare. Tum ego: Quis es, inquam, Domine? Ego sum, inquit ille, Iesus, quem tu insectas. Verum surge, & consiste in pedes. Nam ego tibi apparui, ut te & ministrum, & testem constitutam eorum, quæq; vidisti, quæq; tibi demonstra bo, vindicando te à populo & gentibus, ad quas nunc te mitto, ad eorum oculos aperiendos, ut de tenebris in lucem, & ex Satana potestate ad Deum se conuertant, & ita peccatorum veniam consequantur & ad eandem cum eis sortem perueniant: qui, quia in fidem meam venerunt, sancti facti sunt. Nec ego Rex Agrippa, cælesti visioni non fui dicto audiens: quin primum eū, qui Damasci erant, & Hierosolymis, perq; omnem Iudææ regionem, nec non ipsis gentilibus correctionem vitæ denunciarer, & exhortarer, ut ad Deum sese conuerterent, & vitæ correctionem factis ostenderunt. Hac de causa Iudei in sano comprehensum, conabantur interficere. Sed diuino præsidio ad hunc vsq; diem, steti paruos iuxta ac magnos commonefaciens, neq; quicquam dicens extra ea, quæ tum ceteri

T

Vates

Vates, tum Moses futura antè denuncianerunt: Christum videlicet esse mortem passurum, primumq; ex mortuis in vitam reuocatum, lucem populo & gentibus nunciaturum. F. Insanis Paule. Nimmie te literæ ad insaniam redigunt. P. Non insano, optimè Feste: sed veracis & sobrii hominis verba profero, Scit Rex, ad quem confidenter loquor, vt quem nihil horum latere putem: neq; enim in tenebris gestum est. Credisnè, Rex Agrippa, Vatribus? Credis, scio. A. Propemodum mihi persuades, vt Christianus fiam. P. Deus faciat, vt non propemodum, sed planè, non solum tu, sed etiam omnes, qui me audiunt, hodiè fiant tales, qualis ego sum: exceptis his vinculis. F. Surgamus, discedamus hinc. Hic homo, mihi videtur, nihil morte dignum, aut carcere commississe. A. Poterat absolui, nisi prouocauisset ad Cæsarem.

SENTENTIA.

Vera sapientia stultorum iudicio insanis est. Licet interdum ex calumniatorum mente magis quam verbis crimina diluere. Neq; enim nominatim accusabatur Paulus de resurrectione mortuorum: sed cum esset in ipsius doctrina (quæ ei crimini dabatur) etiam resurrectio, peruiuit non iniustæ causæ suæ.

I V D E X *Matth. 25.*

A R G V M E N T V M.

CHRISTVS in vltimo aduentu suo de bonis malisq; sententiam pronunciat.

Iesus, Iudex, Dextri, Sinistri.

Venite

Venite beati Patris mei: possidete paratum vobis regnum ab orbe condito. Nam cum esurirem, dediſti mihi comedere. cum sitirem, bibere: hospitem me accepisti: nudum vestiisti: ægrum visitaſti: in custodiam datum inuiſtiſti. D. Domine, quando te vidimus esurientem, vt aluerimus? aut sitientem, vt potum dederimus? quando autem hospitem, vt acceperimus? aut nudum, vt vestiuerimus? quando ægrum, aut in vinculis, vt inuiderimus? I. E. Credite mihi, quatenus minimo horum fratrum meorum fecisti, mihi fecisti. Vos autem abite à me execrables, in ignem æternum, Veioi, eiusq; genys paratum: qui me neq; esurientem cibo, neq; sitientem portione refecisti: hospitem non suscepisti: nudum non vestiisti: infirmum, & in carcerem coniectum non inuiſtiſti. S. Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, neq; subuenimus? I. E. Credite mihi, quatenus horum minimo non fecisti, mihi non fecisti.

SENTENTIA.

Pro suis quæq; factis remunerabitur CHRISTVS. Quod cuius Christianorum fit, id ipsi CHRISTO fit.

F 2

DE

**DECem DEI PRÆCEPTA,
ET ALIA DE INCEPS SEQVEN-**
tia, quæ ad Reip. institutionem pertinet ex
Exodi cap. 20. & reliquis.

DEus hæc omnia Israëlitis ad hunc modum ef-
fatus est: Ego sum Ioua Deus tuus, qui te edu-
xi ex domicilio seruitutis Ægyptiæ.

Deos alios nullos, præter me habeto.

2. Simulacrum vilius rei, quæ extet aut supra in
cælo, aut infra in terra, aut in aquis sub terra, ne fa-
cito, ne uè ea venerator, ne uè colite. Nam ego sum
Ioua Deus tuus, Deus impatiens socij, qui paren-
tum culpam etiam in liberos persequor, vel ad ter-
tiam usq; quartamq; stirpem osarum mei: clemen-
tiæq; vtor ad millesimam usq; stirpem erga mei a-
mantes, meaq; præcepta conseruantes.

3. Iouæ Dei tui nomen inaniter ne adhibeto: neq;
enim sinet impunitum Ioua, qui eius nomen inaniter
adhibuerit.

4. Diem Sabbati sanctè agere memento. Sex die-
bus agito, tuaq; opera omnia patrato. Septimo au-
tem die, quod Iouæ Dei tui Sabbathum est, nullum
opus facito, neu tu, neu tuus filius, aut filia, neu tuus
ui seruus, aut ancilla, neu tuum iumentum, aut
apud te degens peregrinus. Nam cum sex diebus
fecisset Ioua cælum, terram, mare, quæq; in eis sunt
omnia, feriatuſ est die septimo: qua de causa Ioua
diem Sabbati festum, sacrumq; fecit.

5. Parentum virumq; honorato, vt diu ætatem pro-
ducas in terra, quam tibi Ioua Deus tuus donat.

6. Ne

6. Ne hominem occidito.

7. Ne adulterato.

8. Ne furator.

9. Falsum testimonium contra alium ne dicit.

10. Alterius domum ne concupiscito: alterius vxor
rem ne concupiscito: ne uè seruum aut ancillam ne uè
bonem, aut asinum; nihil deniq; quod sit alterius.

Hic vniuersus populus visis fragoribus, fulge-
tris, tubæ sonitu, & montis fumo, perterriti abscede-
re, & procul stantes, à mose petere, vt ipse eis au-
dientibus loqueretur, non Deus, ne emouerentur.
Quibus Moses: Ne metuite, inquit, nam ad vos ten-
tandos venit Deus, utq; vos eius timor ob oculos pro-
positus à peccando deterreat. Igitur procul stante
populo, accessit ad illam caliginem, vbi Deus erat.
Et Ioua Mosi sic fatus est. Commemorato Israëlitis,
vt ne secum de cælo viderint loquentem, ne præter
me Deos sibi argenteos, aut aureos fabricentur.
Sed mihi cespitium altare fiat, in quo solida sacri-
ficia & pro salute balantibus bubus uè faciatis, quo-
cunq; in loco mei nominis monumentum posuero,
ibi vos aditurus, vobisq; prosperaturus. Quod si mi-
hi altare lapideum fiet, ne ex quadrato lapide ex-
citatote: nam id ferraamenta ad mouendo profana-
ueritis. Nehe per gradus ad meum altare ascendi-
te, ne in eo obscæna vestra appareant.

Hæc autem eis iura propones. Si emeris seruum
Hæbreum, sex annos seruitio, septimo autem anno
manumittitur gratitud. Si cælebs venit, cælebs ma-
numittitur: sin maritus, vxor eum eo manumitti-

tor. Si Dominus ei uxorem dederit, ex qua filios aut filias procreauerit, scemina & nati domini sunt ipse solus manumittitor. Quod si seruus captus amore sui domini, & vxoris, & filiorum, noluerit manumitti, eum dominus ad recuperatores adducito, eidem ad valuum aut ad postem applicato, aurem subula perforato, & ille ei perpetuum seruitor.

Si quis filiam suam vendiderit in famulatum, ea ne seruorum in morem manumittitor. Si ea domino displicebit, nec is eam desponderit, adhibeto. In extraneam gentem emancipandi potestas ne esto, qui eam affecit ignominia. At si eam filio suo destinauerit, eod. in iure cum ea, quo cum liberis, agito. Si aliam duxerit, hanc, vinctu, vestitu, congressu ne fraudato. Si tria hæc ei non confecerit, manumittitor grati, sine precio.

Qui hominem pulsauerit, si is mortuus fuerit, capitale esto. At qui non captauerit, sed in eum fortè fortuna incurrerit, statuam vobis locum quo confugiat. At si quis alterius necem per dolum de industria machinatus fuerit, is vel ab ara mea ad necem abstrahitur.

Qui patrem aut matrem pulsauerit, capitale esto.

Qui hominem clepserit, eumq; vendiderit, aut in apud eum inuentus fuerit, capitale esto.

Qui patri aut matri maledixerit, capitis poena est.

Si quis alterum orta contentione percusserit lapide, aut pugno, si ille non fuerit mortuus, sed in lectum

lectum decubuerit: si surrexerit, & foras baculo innixus iuerit, percussor sine fraude esto, tantum illius cubatum & medicationem praestato.

Si quis seruum suum, aut ancillam, baculo percusserit, si praesens mors sequuta fuerit, tenetor. Verum si vnum aut alterum diem superstes fuerit, ne tenetor, quoniam pecunia eius est.

Si qui dimicando mulierem grauidam vulnerauerint, & abortum intulerint, si perniciës non fuerit, ad astimationem mariti mulieris multa esto, & ad eam rem arbitri sunt. Sin autem perniciës fuerit, vitam pro vita pendito: oculum, pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, suggillationem pro suggillatione, vulnus pro vulnere, vibicem pro vibice.

Si quis serui sui, aut ancilla oculum percusserit, eumq; corrupuerit, eum manumittito pro oculo. Et si serui sui, aut ancilla dentem decusserit, eum manumittito pro dente.

Si quem bos virum, aut feminam cornu petiuerit, & is mortuus fuerit, bos lapidator, eius caro ca-mastor, dominus bouis impunitus esto. At si bos antea fuerit petulcus, & eius dominus admonitus fuerit, neq; tamen custodiuerit, si virum aut feminam occiderit, & bos lapidator, & eius Dominus morte plebitor. Sin ei multa imponetur, tantum vite sue precium dato, quantumcunq; ei fuerit impositum. Sine puerum petiuerit, siue puellam, idem iuris esto. Si sexum petiuerit bos, aut ancillam, argenti triginta sicii domino soluuntur bos delapidator.

Si quis fossam vel aperuerit, vel demiserit, nec obdlexerit, & eo deciderit bos aut asinus, auctor fossæ præstato: argentum Domino illius soluto, ipse mortuum habeto.

Si cuius bos alterius bouem vulnerauerit, & ille mortuus fuerit, bouem vnum vendunto, & eius precium diuidunto, & mortuum etiam diuidunto. Aut si notum fuerit, bouem antea esse petulcum, neq; cum Dominus eius custodierit, bouem boue pensato: ipse mortuum habeto.

Si quis bouem, pecusue clepserit, maculaueritq; aut vendiderit, quinq; boues pro vno reddito, & quatur balantes pro vna.

Si fur insurripiendo deprehensus, iustus fuerit, & inde mortuus, homicidij poena ne esto (nisi orto Sole: tum homicidij poena esto.) Si habet unde reddat, reddito: si non habet, venditur pro suo furto.

Si deprehensum fuerit furtum penes eum, bos, asinus, ouis, capra viuens, duplum reddito.

Si quis emissio pecore comparauerit fundum aut vineam alterius, damnum sarcito de optima parte fundi sui, aut vineæ.

Si in spinas immisus ignis metam, aut segetē, aut messē corruerit, auctor ignis detrimentū præstato.

Si quis apud alterum argentum suppellectilem repositum fuerit, idq; de illius domo surreptum fuerit, si fur deprehensus fuerit, duplum reddito: Sin autem fur non deprehensus fuerit, tum Dominus domas ad recuperatores vocator, ni rem alterius interuertuerit. Quacumq; in re crimen statuetur, in boue, in

asino, in oue, in capra, in veste, quacumq; res erit amissa, quæ cuius dicatur, causa amborum ad res recuperatores defertor vtrum condemnauerint recuperatores, alteri duplum reddito.

Si quis alterius fidei asinum, bouem, ouē, capram aut quoduis pecus commiserit, si id nullo vidente fuerit mortuum, aut fractum, aut abactum, iusiurandum Iouæ interponitor, illum rem alterius ad se non auertisse: eamq; satisfactionem dominus rei accipito, neq; fiduciarius rem redito. Quod si ei furto ablatum fuerit, damnum præstato domino rei. Sin raptum à feris fuerit, testem exhibeto, neq; rapum præstato.

Si quis ab altero vtendum acceperit, & id fractum aut mortuum fuerit, Domino rei absente, damnum præstato. At præsentē, ne præstato, si conducticium & præcio additum erat.

Si quis virginem non sponsam pellegerit, & cum ea concubuerit, eam sibi in matrimonium dotato.

Si puella pater eam locare illi noler, argentum pendito, vt fert dos virginum.

Sagas viuere ne finitote.

Quicumq; rem habuerit cum bestia, capitale esto.

Qui deus sacrificauerit, sacratus intereat, nisi vni Iouæ.

Peregrinum ne premito, neq; agnito: nam peregrini fuisti in Ægypto.

Viduum nullam, aut pupillum premito, si presseris, cum ad me conuerterentur, eorum ego querelas exaudiam, iratusq; ferro vos trucidabo: eruntq; ve-

vestra coniuges vidue, & liberi pupilli.

Si cui meorum pauperi tecum versanti pecuniam mutaueris, ne te ei seneratorem præbeo, ne ei usuram imponito.

Si alterius vestem in pignus acceperis, ante Solis occasum reddito. Nam id vnum habet opperimentum, eum curricula amictum, in quo recubet qui si apud me questus fuerit, exaudiam, vt sum misericors.

Magistratui ne maledicito.

Ne cum execrator, qui est in tua natione princeps.

Fruges & liquorem tuum ne auerito.

Primogenitum filiorum tuorum mihi dato. Idem in bobus & balantibus facito. Septem dies cum matre sua esto, octauo die id mihi dato.

Præstatote vos mihi puros homines: & carnem ruri raptam ne gustatote, sed ad canes projicitote.

Auditionem falsam ne accipito. (iurius.

Societatem cum impio ne coito, vt sis testis in-

Multitudinem in vitio ne sequitor, ne in lite de recto in sententiam multitudinis deflectito. Inopi in lite ne indulgeto.

Si aduersarij tui bouem, asinūne offenderis errantem, ei reducito. Si inimici tui asinum videris oneri succubuisse, ne ei auxilium denegato, sed opitulator.

Inimici tui ius in lite ne deprauato.

A re falsa abesto. Infontem & iustum ne interficito: nam ego iniquum non absoluam.

Ne donum accipito: nam donum cæcat etiam perspicaces, bonorumq; virorum orationem peruertit.

Peregrinum ne vexato: scitis enim vos, quæ sit mens peregrinorum, vt qui peregrini fueritis in Ægypto.

Sex annos aruum tuum conferito, eiusq; prouentum percipito: ac septimo intermittito, remittitoq; ad cibatum egenorum popularium tuorum, & (si quid illi superfuerit) bestiarum terrestrium. Idem in vinea & oliueto facito.

Sex diebus opus tuum patrato: ac septimo feriatur, vt requiescat bos tuus, asinusq; vtiq; respires natus ancillæ tuæ, peregrinusq;

Omnia, quæcunq; dixi vobis, seruatote,

Nominis alienorum, Deorum memoriam ne vsurpato, ne in ore habeto.

Tribus temporib; in anno mihi festa agito. Azymalia seruato, per quæ septem dies azymis vesceris (vt præcepi tibi) statuto tempore mensis Verni: quia in eo emigraisti ex Ægypto: ergo coram me vacui ne apparento. Item messalia primitiarum frugum operis tui, quas in agro seueris. Item conditalia in exitu anni, vbi tuas fruges ex agris condideris.

Ter quotannis omnes tui mares in conspectum Domini loue sistuntor.

Cum mea victimæ sanguinem, eam maculando effundes, fermentum ne habeto.

Mei festi adeps in posterum diem ne pernoctato. Principium primitiarum frugum tui fundi in eadem louæ tuæ inserto.

Hædum in sanguine matris suæ ne coquito.

DIALOGORVM SA-
CRORVM LIBRI I.
CATALOGVS.

Adamus	Pag.	1	Gedeon	58
Cainus		3	Iephtha	61
Lotus	ibid.		Rutha	62
Abrahamus		10	Boozus	64
Ephron		11	Discalceatus	65
Rebecca		12	Samson	67
Idumus		15	LIBERI II.	
Venator		16	Elis	69
Iacobus profugus		19	Saulus	70
Laban		20	Samuel	72
Iacobus redux		23	Sortilegium	74
Iosephus venditus		24	Obedientia	76
Iosephus captiuus		27	Goliathus	77
Iosephus coniector		28	Jonathan	82
Iosephus agnitus		31	Nouilunium	84
Moses expositus		35	Achimelechus	85
Dumus		37	Boëgus	86
Vitulus		39	David latitans	87
Conquerentes		41	Abiaïl	89
Calebuz		43	Abisus	93
Balamus		47	Phœbas	95
Transfordani		48	Achis	97
Rachaba		50	Amalechita	98
Gabaonitæ		52	Nathan	99
Iosua		53	Thecuana	101
Isaël		56	Semeis	104
Gedeon triturans		57	Achitophel	105

Abisalomus

INDEX.

Abisalomus	107	Susanna	175
Berzeleus	110	Chaldaei	177
Bethsaba	111	Daniel	187
Solomo	113	Fornax	182
Roboamus	114	Balsasar	189
Sarephthana	115	Haman	190
Elias	116	Artaxerxes	191
Michæas	122	Nehemias	192
Sunamitis	124	Veritas	193
Naaman	126	LIBRI III.	
Hazaël	129	Maria	199
Iehus	130	Baptista	200
Ioas	133	Nathanaël	201
Ionas	134	Nicodemus	202
Rabsaces	137	Samaritana	205
Ezechias	139	Centurio	207
Ieremias	142	Piscatores	208
Ananias	144	Simon	209
Sedecias	146	Iairus	210
LIBRI III		Lphilippus	212
Tobias	148	Panis	213
Asmodeus	153	Præposteri	216
Raguel	165	Chananea	218
Tobæus	157	Fermentum	219
Raphaël	159	Clauiger	220
Achior	161	Lunaticus	222
Iuditba	164	Lapidantes	223
Olofeanes	171	Cæcus natus	227
Virago	167	Renoualia	231

Thomas

INDEX.

Thomas	233	Claudus	258
Lazarus	ibid.	Primates	261
Repudium	235	Gamaliel	263
Diues	236	Stephanus	265
Diues immisericors	239	Cornelius	270
Filij Zebedæi	240	Circumcisi	272
Vinitores	241	Rhode	274
Denarius	244	Philosophi	275
Sadducæi	245	Lyfias	277
Petrus	247	Ananias	280
Pilatus	251	Nepos Pauli	282
Barrabas	252	Tertullus	283
Simon	253	Festus	285
Lingua	255	Iudex	288

FINIS.

